

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

H. FIRAT

*Program sorunları
üzerine konferanslar*

**Ulusal Sorun
ve
Devrim**

E K S E N Y A Y I N C I L I K

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

H. FIRAT

***Program sorunları
üzerine konferanslar***

**Ulusal Sorun
ve
Devrim**

EKSEN

YAYINCILIK

EKSEN Basım Yayın Ltd. Şti.

Laleli Caddesi, No:52/5

Aksaray/İstanbul

Tel: (212) 638 28 83

Fax: (212) 517 39 49

Baskı tarihi: Ocak 1999
Baskı: Kayhan Matbaacılık

ISBN: 975-7271-22-5

H. FIRAT

*Program sorunları
üzerine konferanslar*

**Ulusal Sorun
ve
Devrim**

İÇİNDEKİLER

- 7 Önsöz
- 11 **I. BÖLÜM**
Konu Üzerine Başlangıç Gözlemleri
- 33 **II. BÖLÜM**
Marksist Bakışaısından Ulusal Sorunun
Bazı Genel Yönleri
- 55 **III. BÖLÜM**
Ulusal Soruna Dayalı Çizginin İmkanları
ve Sınırları
- 76 **IV. BÖLÜM**
Ulusal Soruna Dayalı Çizginin İmkanları
ve Sınırları (*Devam*)
- 96 **V. BÖLÜM**
Ulusal Hareketin Gelişme Seyri ve Kürt Burjuvazisi
- 117 **VI. BÖLÜM**
Ulusal Hareket ve Alt Sınıfların
Toplumsal Dinamizmi

- 139 **VII. BÖLÜM**
Ulusal Hareket ve “Siyasal Çözüm” Çıkmazı
- 155 **VIII. BÖLÜM**
Komintern Altıncı Kongresi ve
Çin Devrimi'nin Dersleri
- 162 **IX. BÖLÜM**
Ulusal Sorun, Köylü Sorunu ve
Küçük-Burjuva Sınırlılığı
- 184 **X. BÖLÜM**
Sorular ve Yanıtlar
- 206 **XI. BÖLÜM**
Sorular ve Yanıtlar (*Devam*)
- 224 **Sonuç Yerine:**
Marksizm ve Ulusal Sorun

ÖNSÖZ

Burada *Ulusal Sorun ve Devrim* başlığı altında kitaplaştırılan metin '97 yazında verilen ulusal sorun konulu konferansın kayıtlarından oluşmaktadır. Program Sorunları Üzerine Konferanslar dizisinin üçüncüsünü oluşturan bu konferansın elden geçirilmiş kayıtları daha önce on bölümlük bir dizi halinde *Kızıl Bayrak*'ta yayınlanmıştı. Buradaki metin *Kızıl Bayrak*'ta yayınlananın aynısıdır, bazı teknik düzeltmeler dışında metinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

Ulusal Sorun ve Devrim komünist hareketin Kürt ulusal sorununa ilişkin olarak devrimci okura sunduğu üçüncü kitap oluyor. Birbirlerini bütünleyen bu üç kitap birarada, bir yandan komünistlerin toplumumuzun gündemindeki temel bir siyasal soruna gösterdiği çok yakın ilgiye, öte yandan ise sorunun ele almışında marksist ilkelere dayalı konuma ve tutuma, bu çerçevedeki tutarlılığa tanıklık etmektedir.

Ulusal Sorun ve Devrim, ilk iki kitabın birikimi üzerinde yükselmekle kalmamakta, son 6 yıldır izlenen “siyasal çözüm” çizgisinin öznel politika ve tercihlerin

ötesindeki nesnel koşullarını ve toplumsal mantığını çözümlemektedir. Yeni dönem Kürt hareketinin geride bıraktığı 14 yıllık mücadele süreci, salt ulusal istemlere dayalı olarak gelişen bir ulusal hareketin gelişme imkanlarıyla birlikte gelip dayandığı gelişme sınırları konusunda da yeterli açıklıklar sunmaktadır. Komünistler '92 Nisan'ındaki "yol ayrımı" tespitiyle ulusal hareketin tıkanmış noktayı tam zamanında değerlendirmişler ve bu noktadan itibaren hareketin tutabileceği iki muhtemel gelişme yolunu da tüm açıklığı ile ortaya koymuşlardı.

Bunlardan ilki, devrim çizgisinde derinleşme yoluydu. Bu, kaderini Türkiye devrimi ile birleştirmek, bunun gereği olarak da stratejik ve taktik çizgide buna uygun yeni devrimçi açılımlarla ortaya çıkmak demekti. Kuşku yok ki bu tür bir siyasal açılım Türk ve Kürt işçi ve emekçilerinin birleşik mücadelesi için çok geniş devrimci imkanlar ortaya çıkarırdı.

İkincisi ise, ulaşılan mevcut düzeyi sömürgeci burjuvazi ile bir pazarlık etkeni olarak kullanma yoluna giderek, bu çerçevede soruna kurulu düzen zemininde anayasal bir "siyasal çözüm" aramaktı. Bu bir yandan Kürt mülk sahibi sınıflarla daha sıkı bağlar, öte yandan ise, "diplomatik açılımlar" adı altında emperyalist odaklarla hareketi büyük çıkmazlara sürükleyecek ilişkiler demekti.

Kürt hareketinin son 6 yıldır bu ikinci yolu tuttuğunu biliyoruz. Aynı şekilde, bunun harekete birşey kazandırmadığı gibi onu ciddi sorunlar ve açmazların yanı sıra nispi bir gerileme ile yüzyüze bıraktığını da biliyoruz. Yazık ki bugün Kürt hareketinde, yıllardır sürdürülen ve hareketin gücünü ve dinamizmini kemiren, adına "siyasal çözüm" denilen, gerçekte ise çözümsüzlüğü derinleştirmekten öte bir sonuç vermeyen bu politikaya ilişkin herhangi bir sorgulama söz konusu değil.

PKK son zamanlarda “Türkiyelileşmek”ten daha çok söz ediyor. Gerilla hareketinin Karadeniz’e ve Akdeniz’e doğru geliştirilmesine ilişkin görüşleri ile bu çerçevedeki sembolik bazı girişimlerini buna dayanak olarak gösteriyor. Doğal olarak bu iddianın ciddi bir inandırıcılığı yok. Türkiyelileşmek askeri değil, fakat stratejik ve taktik planda siyasal açılımlar gerektirir. Oysa bu yapılmıyor, bundan özenle uzak duruluyor. Herşeyin eksenine “siyasal çözüm” çizgisinin oturtulduğu bir durumda aslında bu çok şaşırtıcı da değildir.

Ulusal hareketin son 14 yıllık gelişimi, saf ulusal istemlere dayalı bir mücadelenin sorunu çözüm gündemine getirebileceğini, fakat onu çözmeye güç yetiremeyeceğini açıklıkla göstermiştir. “Siyasal çözüm” arayışlarının kendisi gerçekte bu noktadaki çözümsüzlüğün bir itirafından başka birşey değildir. Sorun kendini Türkiye’nin genel toplumsal ilişkileri içinde göstermektedir, çözüm de ancak kendini sınıfsal güç ilişkilerinin bu genel tablosu içinde üretebilir. Elbette amaçlanan sorunun biricik gerçek çözümü olan devrime dayalı bir çözüm olacaksa eğer...

Ulusal Sorun ve Devrim, bu çerçeveye oturan bir değerlendirme, çözümleme, eleştiri ve çözüm çabasının ifadesidir.

14 Ağustos ‘98

Bu *Önsöz* kitabın o zamanki yayın planı çerçevesinde yaz sonunda kaleme alınmıştı. Bu kitabın kapsamı, ayrıntılı olarak tartışıp irdedeği sorunlar gözönüne alındığında, ulusal hareketteki son gelişmeler burada yeni şeyler söylememizi gerektirmiyor. Yalnızca bu son gelişmelerin kitabı çok daha güncel hale getirdiğini belirtmekle yetiniyoruz.

21 Aralık ‘98

Konu üzerine başlangıç gözlemleri

Türkiye iki uluslu ve çok milliyetli bir ülke. Hakim Türk ulusu dışında kalanlar, bir ulus olarak Kürtler ve tüm öteki azınlık milliyetler, Ermeniler, Rumlar, Araplar, Çerkezler, Lazlar, Gürcüler, Romanlar, Asuriler vb., ulusal açıdan ezilen bir konumda bulunmaktadır. Bu, Türkiye’de kapsamlı bir ulusal sorunun varlığı demektir, Bugün için somutta sorun karşımıza daha çok bir Kürt sorunu olarak çıkmaktadır. Bu da doğaldır. Zira ilkin, Kürtler bir ulustur, bunun getirdiği apayrı bir konum, ağırlık ve önem var. İkinci olarak ise, Kürt ulusu son otuz yıl içerisinde yeni bir ulusal uyanışı yaşamış ve son on küsur yıldan beridir de özgürlüğü için ayağa kalkmıştır. Bu ülkede birçok azınlık milliyet bulunduğu, onların da ezildiği, inkar edildiği, meşru ulusal demokratik haklarından yoksun bırakıldığı gerçeğini ve buna ilişkin görev ve sorumluluklarımızı bize unutturmaması

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

kaydıyla, ulusal sorunu, somutta esas itibarıyla bir Kürt sorunu olarak ele almakta bir sakınca yoktur. Bu yaşamın kendi nesnel gerçeğidir.

Ön hatırlatmalar

Yeni konumuzla, ulusal sorunla, somutta Kürt sorunuyla, işimiz birçok açıdan nispeten daha kolay. Bu konuda önemli avantajlara sahibiz. Herşeyden önce bu konu, gerek teorik, gerek tarihsel, gerekse siyasal yönleriyle bizim için şimdiden önemli açıklıklar taşımaktadır. Bir siyasal akım olarak bizim mücadele sahnesine çıktığımız dönem, Kürt sorunu şahsında ulusal sorunun tüm toplumun gündemine oturmaya başladığı bir dönem ile örtüşüyor. Bu olgu, Kürt sorununun kendini yakıcı bir siyasal sorun olarak göstermesi, daha en baştan, komünistlerin bu soruna özel bir ilgi göstermelerini, bu sorun karşısındaki ilkesel ve siyasal konumlarını, teorik ve güncel yaklaşımlarını ortaya koymalarını kolaylaştırdı. Elbette ki Kürdistan'daki yeni gelişmelerin anlamı ve devrimci siyasal mücadele açısından önemi zamanında görülmesiydi, bu başarılamazdı. Nitekim tümü değilse bile, geleneksel sol akımların önemli bir bölümü, Kürdistan'daki yeni gelişmelerin özel anlamını ve önemini zamanında ve doğru bir biçimde değerlendiremediler. İçlerinden bazıları, '90'lı yıllara dönülürken "serhıldan" denilen politik kitle hareketleri biçimini alana kadar, ulusal hareketi boş gözlerle izlemeyi sürdürdüler. '70'li yılların aşılammış önyargıları nedeniyle PKK şahsında ulusal harekete kuşkulu, mesafeli ve soğuk yaklaşılabildiler.

Ulusal hareketin önemini zamanında değerlendirebilmek, onun seyrini ve sorunlarını da yakından izlemek ve değerlendirmek imkanını verdi bize. Bunun '93 yılına kadarki sonuçları '94 yılı başında kitaplaştırıldı. Bu kitabın bir yıl içinde, '95 yılı başında tükenmiş olması, geniş bir okur çevresinden bu

denli hızlı ilgi görmesi, muhakkak ki birşeyler anlatmaktadır.

Bugün ise çok daha ileri bir noktadayız. Kürt ulusal sorununun temel ve taktik yönlerine ilişkin teorik ve politik değerlendirmeler içeren iki hacimli kitapla devrimci okurun karşısına çıkabiliyoruz. Bunu, bu olguyu, gündemimizdeki konuya ilişkin temel avantajlardan ilki sayıyorum. Daha şimdiden konunun esasları hakkında yeterli bir açıklık var önümüzde.

Öte yandan, bu konferanslar serisinin ilk ikisinin sağladığı son derece önemli avantajlara sahibiz. Demokrasi ve anti-emperyalizm konuları etraflı olarak ele alınmış durumda ve bu iki konu ulusal sorunu kesen birçok temel önemde unsur içermektedir. Herşey bir yana, ulusal sorun kendi yapısı ve sınırları içinde demokratik bir sorundur. Ulusal hareket her zaman, toplumsal-iktisadi özü ve içeriği yönünden bir burjuva-demokratik harekettir. Ulusal sorun, daha genel plandaki demokrasi sorununun özel, kendine özgü bir unsurundan başka birşey değildir. Bu, demokrasi sorununa ilişkin teorik açıklamaların ulusal sorun için de peşinen bir teorik çerçeve oluşturduğu anlamına gelir.

Bazı farklı yönleri bulunmakla birlikte, ulusal sorun ile demokrasi sorunu arasındaki bu organik ilişki için söylenenler, ulusal sorun ile bağımsızlık sorunu arasındaki ilişki için de geçerlidir. Herşey bir yana, emperyalizme karşı mücadele, burjuva-demokratik sınırları aşmadığı ölçüde, bu siyasal sınırlar içinde kaldığı sürece, bir ulusal kurtuluş mücadelesinden başka birşey değildir. Lenin'in sözleriyle, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı, siyasal bağımsızlık demektir". Dahası var. Çağımızda dünya ölçüsünde ulusal baskı ve köleliğin evrensel temeli emperyalist sistemin kendisidir. Dolayısıyla temel gerçek hesaba katılmadan, ulusal sorun ne doğru bir biçimde ortaya konabilir ve ne de onun çözümüne ilişkin ciddi herhangi bir devrimci perspektif oluşturulabilir.

Dolayısıyla, demokrasi ve bağımsızlık sorunları üzerine ortaya konulmuş bulunan görüş ve değerlendirmeler, daha

Şimdiden ulusal sorun için geniş bir teorik ön temelin varlığı anlamına gelir. Teorik çerçeveye ilişkin birçok temel noktanın şimdiden açık olması gerektiği anlamına gelir. Kaldı ki, gereksiz yinelemelere girmemek, bundan mümkün mertebe kaçınmak, zorunlu durumlarda ise sözü kısa tutmak için bunu gözönünde bulundurmak gerekecek.

Gerek bu olgu, gerekse bizzat Kürt sorunu çerçevesinde halihazırda sahip bulunduğumuz yazılı düşünsel birikim, ulusal sorunun çok değişik yönlerine önemli açıklıklar getirdiğine göre, ben burada daha çok, ya yeterince anlaşılmayan noktalar üzerinde duracağım, ya da son yılların gelişmelerinin ortaya çıkardığı yeni sorunlardan giderek konunun temel ve taktik yönlerini açmaya çalışacağım.

Bu ön hatırlatmaların ardından artık konunun kendisine geçebiliriz.

Ulusal sorunda geleneksel hareket: Kendiliğindencilik

Kürt sorunu, Türkiye devrimci hareketi için özellikle '70'li yıllardan itibaren gündeme girmiş, çok genel sınırlar içinde de olsa bir değerlendirme ve tutuma konu olmuştur. Ama aradan geçen bunca zamana rağmen ve Kürt halkının '80'li yıllarda yaşadığı büyük uyanışın ardından, bugün devrimci hareket saflarında bu soruna hala da doğru bir bakış açısı ile yaklaşılabildiğini düşünmek mümkün değil. Bunu, bu zaafı, devrimci hareketin yakın tarihimizin farklı evrelerindeki tavırları üzerinden kolayca gözlemleyebiliyoruz. Bu zaafın gerisindeki ana etkenler, bugünkü bocalamaların ve tutarsızlıkların kaynağına da ışık tuttukları için önemlidirler.

Sorunu tanımlamaya ve çözümler önermeye yönelik ilk girişimlere '60'lı yılların sonu ve '70'li yılların hemen başında rastlansa da, Kürt sorununun sol hareketimizin gündemine belirgin biçimde girmesi '70'li yılların ortasına denk gelir. Bu,

12 Mart sonrası genel devrimci toparlanma ve halk hareketinde genel bir devrimci yükseliş dönemidir. Bununla birlikte, bu yıllarda henüz halk yığınlarına yayılmış ciddi bir Kürt ulusal uyanışı yoktu. Kürt sorunu henüz yalnızca Kürt halkının en ileri kesimleri içerisinde, daha çok öğrenci gençlik ve kısmen de şehir küçük-burjuvazisinin aydınlanmış kesimleri içerisinde bir ilgiye, bir tutuma ve bir politik davranışa konu olabiliyordu. Bu ise, onun toplumun genel gündemi içinde belirgin ya da öne çıkan bir yer tutmasına yetmiyordu. Genel anti-faşist demokratik halk hareketi, deyim uyuysa, Kürt halkının en ileri kesimleri ile sınırlı bir ulusal hareketi sürekli gölgede bırakıyordu. Sorun kendini toplumun gündemine sokamadığı ölçüde ise, devrimci hareketin Kürt sorununa ilişkin tutumu da genel ilkesel çerçevenin tanımlanması sınırları içerisinde kalıyordu. Bunun ise pek fazla bir politik anlamı, politika pratiği için çok öne çıkan bir sonucu olmuyordu.

Devrimci siyasal akımlar bu ilkesel çerçeveyi de doğal olarak marksist eserlerden yararlanarak çiziyorlardı. Buna, konuya ilişkin genel marksist teorik doğruların cansız biçimde yinelenmesi de diyebiliriz. Kürt sorununun kendi özgünlüğüne ilişkin ne herhangi bir inceleme, ne de çok özel bir tartışma vardı. Bu tür çaba ve tartışmalar yalnızca Kürt devrimci grupları arasında vardı. Türkiye devrimci hareketi ise, sorunun genel ilkesel önemine genel planda işaret etmekle birlikte, sorun kendisini pratikte dayatmamış olduğu için, bir Kürt ulusal hareketi ağırlığı toplumda, siyasal mücadelede hissedilmediği için, bu konuyu özel incelemelere ya da ciddi tartışmalara konu etmiş değildi. Sözü edilen genel ilkesel tavırla yetinebiliyor, bununla teselli bulabiliyordu. Yineliyorum, pratik politika açısından çok da anlamlı sonuçları olmayan bir tutumdur bu. Kürtlerin ulusal varlığını kabul etmek, bu çerçevede, ezilen ulus varlığı ve tüm temel ulusal hakları inkar edilen bir ulus olarak onun kendi kaderini tayin hakkını savunmak, o günkü toplum yaşamına

yansıdığı kadarıyla Kürt halkı üzerindeki baskıya karşı belli ve sınırlı bir tutum almak vb., iş bu sınırlar içerisinde kalıyordu. Bir Kürt ulusal hareketinin ağırlığı olmadığı için de, belli bir gönlü rahatlıkla, bu çok genel tavırla yetinilebiliyordu.

Elbette ki, işin aslında, yeni ve modern temellere dayalı bir Kürt ulusal uyanışı ve buna dayalı bir Kürt ulusal hareketi, daha '60'lı yılların ikinci yarısından beri vardı bu ülkede. Ben, ağırlığı oluşturma derken, siyasal yaşamda kendini belirgin bir biçimde göstermiş olmayı kastediyorum. Ulusal uyanışın ve hareketin böyle bir etki ve ağırlık oluşturmadağı bir siyasal ortamda ise, genel ilkesel tutumun ötesinde anlamlı bir çabaya girişilmediğı gibi, '70'li yıllarda PKK ile ilişkiler kapsamında ortaya çıktığı gibi, Kürt ulusal akımlarla ilişkilerde ciddi, vahim etkileri ve sonuçları olan birtakım tutum ve davranışlara da düşebiliyordu. ('70'li yıllarda PKK'ye ilişkin olarak ortaya konulan değerlendirmeleri ve onunla ilişkilerde düşülen vahim durumları kastediyorum. Bu elbette ki biraz karmaşık bir konudur; bu PKK'nin ortaya çıkış tarzıyla, o dönemki anlayış ve davranış tarzıyla da sıkı sıkıya bağlantılı bir sorundur.)

Konuya '70'li yıllara ilişkin bu gözlemlerden girmem elbette ki nedensiz değildir. Burada, ulusal sorun ve ulusal harekete karşı tutum çerçevesinde, geleneksel devrimci hareketin temel bir zaafını görüyoruz. Bu, temel siyasal sorunlara yak-laşımda teorik ve ilkesel bakıştan çok dönemsel koşulların etkisi altında hareket etmektir. '70'li yıllarda ulusal sorunun ve ulusal hareketin bir siyasal ağırlık oluşturmaması, Kürt sorunu gibi temel, bu toplumun tüm Cumhuriyet tarihi boyunca kanayan yarasını oluşturmuş bir sorunun önemini gereğince değerlendirmemeye, tam tersine, bu sorunu fiilen büyük ölçüde hafife almaya yolaçabilmiştir.

Temel sorunların özel bir ilgiye ve özgün teorik siyasal yaklaşımlara konu edilebilmesi ile, bu sorunların kendilerini toplum gündemine özel bir ağırlıkla sokmaları arasında kuşku-

suz belirgin bir ilişki vardır. Buradan bakıldığında, '70'lerin devrimci akımlarının gösterdikleri tutumu belli sınırlar içinde anlamak da mümkündür. Fakat o günden bugüne sürecin toplamı üzerinden baktığımızda, o günkü aşırı hafifseme ile '90'lı yıllardaki altında ezilme tutumlarını karşılaştırdığımızda, belirgin bir zaafı da yüzyüze kalıyoruz. Bu, temel sorunlar karşısında sağlam bir teorik ve ilkesel bakıştan yoksunluktur. Bu anlamda ve bu çerçevede bir tür kendiliğindenciliktir. Elbette bu, geleneksel devrimci-demokrat hareketin birçok vesileyle işaret ettiğimiz bilinen bir temel zaafıdır. Ama denebilir ki, bunun en açık, en kaba bir biçimde gözlemlenebildiği sorun ulusal sorundur. Kürt sorununun kendine özgü yapısı ve seyri gözetildiğinde de buna çok şaşırmamak gerekir.

1980'lerin ortasından itibaren Kürt halkı büyük bir ulusal uyanış içine girdi. Bu çerçevede Kürt ulusal hareketi büyük bir gelişme yaşadı. Fakat ilginçtir, buna rağmen geleneksel hareketin geleneksel rehaveti devam etti. Bu kez bunda, az önce sözü edilen zaafın yanısıra iki ek etken rol oynadı. Bunlardan ilki, PKK'ya ilişkin '70'lerden miras önyargıydı. Bu, PKK'nın önderlik ettiği gerilla hareketine daha derinlemesine bakmayı engelledi. İkinci etken ise bunun bir uzantısıydı. Kürt halkının sonradan, '90'lı yıllara dönülürken bir patlamaya dönüşen ulusal uyanış henüz maddi biçimler, kitlesel hareketler biçimini almış değildi. Görünürde yalnızca PKK'nın devletle silahlı savaşı vardı, bu ise, demin de söylediğim gibi, önyargılar duvarına çarptığı için hareketin gerçek kapsamı görülemiyor, önemi gereğince değerlendirilemiyordu.

Ne zaman ki Kürt halkının ulusal uyanışı kitle hareketleri biçimini aldı, ne zaman ki gerilla hareketleri Kürdistan kentlerindeki serhıldanlarla birleşti, işte o zaman herşey herkes için ayan-beyan hale geldi. Gelgelelim bu, sözü edilen öze ilişkin zaafın bu kez bir başka biçimde kendini göstermesini koşulladı. Bu kez, ulusal hareketin aşırı abartılması ve onun oluşturduğu

ağırlığın altında ezilme dönemi başladı. Köklü bir tutum değişikliğinin bu kez tersten bir savrilmaya yolaçması bir yere kadar yine de anlaşılır olabilir. Ne var ki, ulusal hareketin yaşadığı büyük kitlesel patlamanın çok geçmeden kırılması ve bunun ulusal hareketi adına “siyasal çözüm” denilen yönelişlere itmesi, bir kez daha devrimci akımların önemli bir bölümünü ciddi bir zaafıla yüzyüze bıraktı. Ulusal hareketin gürül gürül bir devrimci gelişme yaşadığı bir dönemde ona açık ve kesin bir destek vermekte bir hayli gecikenler, bu kez de onun belirgin bir yön değişimine girdiğini görmekte bir hayli geciktiler. Bu arada, ‘90’lı yılların başındaki bu tersinden savrulma tutumunu koşullayan ulusal ve uluslararası etkenleri de görmek gerekir. Zira bu etkenlerin oluşturduğu kendine özgü ulusal ve uluslararası konjonktür, ulusal hareketin etkisini ve ağırlığını özel bir tarzda artırmıştır. Bir başka deyişle, Kürt ulusal hareketinin bu gelişmeyi yaşadığı dönem öyle bir dönemdir ki, ulusal hareketin etkisi, bu koşullarda, olağanın ötesinde boyutlar kazanabilmiştir. Bir yandan, Türkiye devrimci hareketi bir yenilginin içinden çıkmıştı. Aradan geçen yıllara ve başlangıçtaki tüm iyimserliğe ve umutlara rağmen, ciddi bir yeniden toparlanmayı bir türlü başaramıyordu. Öte yandan, dönemin tek kitlesel hareketi olan işçi hareketi bir kitleselliği yakalamış olmakla birlikte, bir türlü açık politik bir kimlik kazanamadığı gibi, çok geçmeden belirgin bir kırılmaya da uğrayacaktı. Daha bir de uluslararası olayların büyük ağırlığı vardı. Sovyetler Birliği ve Doğu-Avrupa’da yaşanan ve sonu utanç verici bir çöküşe varan gelişmeler vardı. Bunun devrimci akımlar için yarattığı ezici ve bunaltıcı ağırlık vardı.

İşte tam da böyle bir dönemde patlama boyutlarına varan Kürt ulusal hareketi, normal koşullarda yaratacağı etkiden daha büyük bir etki, daha ezici bir ağırlık yarattı Türkiye devrimci hareketi üzerinde. Deyim uygunsa, devrimci hareket bu kez de bu ağırlığın altında ezildi. Yani ‘70’lerde Kürt sorununu

büyük bir rehavetle, bunun yolaçtığı bir hafiflikle karşılayan geleneksel hareket, '90'lı yıllarla birlikte, bu aslında artık Kürt gerilla hareketinin Kürt halk hareketiyle de birleştiği bir aşama oluyor, bu kez sorunun altında ezilmeye başladı. Burada ezilme ifadesini, bağımsız ideolojik bakışı ve ilkesel konumu koruyamamak, bunun gerektirdiği bir tutumu alamamak anlamında kullanıyorum. Ve bugün halen ulusal soruna, normalinde anlamı ve ilkesel çerçevesi çok açık gibi görünen bu soruna, bir türlü doğru yaklaşılamamasının gerisinde, aynı zamanda bu politik ağırlık var. Türkiye devrimci hareketinin doğru dürüst bir kuvvet kazanmadığı bir sırada, Türkiye'de devrimci sınıf mücadelesinin henüz zayıf ve cılız kaldığı bir ortamda, Kürt hareketinin elde ettiği büyük başarı, bir ağırlığa dönüştü ve sorunun ilkesel ve politik ele alınışında yeni türden, geçmiştekenden farklı türden çarpıklıklar yaratmaya başladı.

Özetle, geleneksel devrimci hareket, Kürt sorunu gibi temel bir siyasal soruna ilişkin olarak genellikle konjonktürel koşulların belirlediği tutum ve davranışlar içinde olmuş, bir türlü tutarlı ilkesel bir tavra ve bunun ürünü olan politik bir tutuma ulaşamamıştır.

Kürt sorununda komünist hareket: İlkelere dayalı politik tutum

Bir de komünist hareketin, EKİM'in tutumu var. EKİM'in ulusal sorun ve yeni dönemin ulusal hareketi karşısındaki tavrı gerçekten irdelenmeye değer. Bu tavırdaki tutarlı bir marksist-leninist konumun, bu konumun ifadesi olan ilkesel yaklaşımın özel bir soruna uygulanmasındaki başarıyı görüyoruz. Bu başarı nesneldir; Kürt sorununa ilişkin temel belgeler üzerinden adım adım izlenebilir.

Biz, siyasal akım olarak siyaset sahnesine çıktığımız andan itibaren, bir yandan ortaya Kürt sorununa ilişkin marksist bir

ilkesel çerçeve koyduk. Öte yandan ise, somutta canlı, yaşayan ve gelişen bir Kürt ulusal hareketi vardı, bunun ne anlama geldiğini bütün açıklığı ile ortaya koyduk ve ona açık bir politik destek vermekte hiçbir tereddüt göstermedik.

İlkesel çerçeveyi bir yana koyuyorum. Bir yerde genel ilkelere ortaya koymakta fazla bir güçlük de yoktur. İlkesel çerçeve asıl anlamını pratiğe uygulanmasında, pratik gelişmeler karşısında alınan tavırda gösterir ki, EKİM'in geleneksel hareketten farkı da zaten daha baştan kendini bu alanda gösterdi. Geleneksel hareketin '80'li yılların ortasından itibaren Kürdistan cephesinde yaşanan yeni gelişmelerin anlamını, önemini ve kapsamını zamanında değerlendiremediğini daha önce ifade etmiştim. Şimdi buna bazı örnekler vereceğim. TDKP, PKK'nın 15 Ağustos çıkışını "provokasyon" olarak değerlendirmişti ve yıllarca bu değerlendirmesini açık bir tutumla değiştirme yoluna gitmedi. PKK önderliğinde geliştirilen silahlı savaşa, PKK'ya '80 öncesi bakışının anıları üzerinden yaklaştı ilk yıllarda. Daha sonraki birkaç yılı da kuşku ve tereddütlerle örülü bir suskunluk içinde geçirdi. Bir başka örnek olarak TKP-ML Hareketi verilebilir. Bu hareket 1986 yılında yaptığı konferansta PKK'yı burjuva reformist bir hareket olarak değerlendirmişti ve kendince bunu Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongre'sinde ortaya konulan tutuma bağlamıştı. Buna göre; eğer bir ulusal hareket, işçi sınıfı ve köylülüğün komünistler tarafından serbestçe örgütlenmesine olanak tanımıyorsa, böyle bir hareket ulusal devrimci değil, ulusal reformist bir hareket olabilir ancak ve dolayısıyla desteklenemez. '80 öncesinin anıları üzerinden değerlendirilen PKK da o zamanlar kendi dışındaki hiçbir gruba tahammül etmediğine göre, demek ki o da ulusal reformistti, dolayısıyla da desteklenemezdi. Bu, Türkiye sol hareketinin marksist ilke ve görüşleri nasıl anladığı, yorumladığı ve uyguladığına ilginç bir örnektir. Bu orijinal yorumun sahipleri, '90'lı yıllara döndükten sonra, ulusal hareketin ezici ağırlığını zihinlerinde duyduktan sonra,

çok hızlı bir ulusal hareket savunucusu kesildiler. PKK'nın "siyasal çözüm" çıkmazına yöneldiği bir evrede bu tutumu sürdürdüler ve bugün bu tersten savrulmayı ciddi ciddi bir övünç vesilesi olarak kullanabiliyorlar.

Komünist harekete dönüyorum. Önemli olan soyut ilke ve yaklaşımlar değil, onun somut olgulara, olayların somut seyri-ne doğru bir biçimde uygulanabilmesidir demiştim. EKİM siyaset sahnesine çıktığında, ulusal hareket hala tamamıyla gerilla hareketi biçiminde seyrediyordu ve bu hareket tümüyle PKK'nın damgasını taşıyordu. Geleneksel kavrayış ve önyargılara savaş açan bir hareketin, ulusal hareketi de kendi gerçekliği içinde değerlendirebilmesi çok zor olmadı. O dönem Kürt halkının ulusal özgürlük davasını savunmak, somutta PKK'nın yürüttüğü mücadeleyi desteklemek anlamına geliyordu. PKK tümüyle alt sınıflara, devrimci genç aydınlar ile Kürt yoksul köylülüğünün genç unsurlarına dayanıyordu ve kararlı bir ulusal devrimci savaş yürütüyordu. Soyut planda Kürt ulusal özgürlük mücadelesine destek vaadedenler, onun o günkü bu somutlaşmış haline kuş-kulu, mesafeli, soğuk, suskun, hatta yer yer hasmane bir tutumla yaklaşabiliyorlardı. PKK ile muhtemelen Ortadoğu üzerinden ilişkisi olan bir-iki önemsiz çevre sayılmazsa, genele egemen tutum buydu. EKİM'in aldığı somut, açık, tutarlı ve kararlı tutumun anlamı ve önemi bu çerçevede çok daha iyi anlaşılabilir.

Elbette kimsenin soyutta ulusal harekete birşey dediği yoktu, elbette Kürt ulusal hareketi desteklenmeliydi. Gelgelelim bulanık ve yüreksiz bir oportünist tutumla soyut "ulusal hareket" olarak geçiştirilen olgu o gün için pratikte, gerçek hayatta, bütün varlığıyla PKK'nın yürüttüğü silahlı savaştan başka birşey değildi. Dolayısıyla tavır alınacaksa ve destek sunulacaksa, bunun dosdoğru PKK'nın konumu, onun yürüttüğü savaş üzerinden ortaya konulması gerekirdi. Ulusal hareket üzerine soyut şeyler söyleyip de bunu somutta PKK'nın önderlik ettiği mücadeleyle bağlantılı ifade etmediğiniz bir durumda, gerçekte gündemdeki

sorun hakkında hiçbirşey söyleyememiş durumda kalırdınız.

Bu koşullarda, EKİM'in aldığı tavrın taşıdığı anlam ve önemin daha somut, kayıtlara geçmiş bir göstergesi de var. PKK'nın Merkez Yayın Organı Serxwebun, çıkışımızdan kısa bir süre sonra, bize ait bir bildiriye sayfalarında olduğu gibi yayınladı. Yazdığı sunuşta, bu bildiriden yansıyan tutumun Türkiye devrimci hareketinin geleneksel tutumundan önemli bir kopuşu işaretlediğini önemle vurguladı. Deyim yerindeyse, biz bu konuda Türkiye devrimci hareketi içinde yolaçıcı bir rol oynamıştık. Ve PKK'nın yıllar boyunca, "siyasal çözüm" yönelişine karşı aldığımız ilkesel tutuma kadar, bize gösterdiği belirgin özel yakınlığın gerisinde bu konum vardır.

Kısaca yeniden hatırlatacak olursak; '70'li yılları Kürt sorununa ilişkin olarak açık bir rehavet içinde geçiren, bunun da etkisiyle ulusal hareketin '80'li yıllarda yaşadığı büyük gelişmeyi uzun süre değerlendiremeyen devrimci hareket, '90'lı yıllara dönülürken nihayet uyandı, fakat bu kez de tersinden bir zaafın içine yuvarlandı. Meselenin önemini az-çok farkettikten sonra da olayların seyri karşısında yine doğru bir tavır alamadı. Bunun gerisinde, bu tutum değişikliği ile ulusal hareketin içine girdiği yön değişikliği arasındaki mesafenin çok kısa olması gerçeği var. Birçok devrimci çevrenin ulusal hareket karşısında olumlu anlamda tutum değişikliği içerisine girmesinde, ulusal hareketin bir kitlesel patlamaya dönüşmesinin, Kürdistan'ın kasaba ve kentlerinde büyük ve militan politik kitle gösterilerinin yaşanmasının çok özel bir etkisi var. Gelgelelim bu kitle hareketinin büyümesi, yaygınlaşması ve ardından da belirgin bir kırılma ve gerileme içine girmesi yaklaşık iki yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bunu kabaca '90 Newroz'u ile '92 Newroz'u arası dönem olarak alabiliriz. Ve '92 Newroz'u, hareketin umduğu sıçramaya yapamamasıyla, ya da daha doğru bir ifadeyle yapamayacağının açığa çıkmasıyla, ulusal hareket için gerçek bir "yol ayrımı"nı işaretlemiştir. "Yol ayrımı" ifadesi, Ekim'in

'92 Newroz'unu değerlendiren Nisan '92 tarihli başyazısının başlığında yer almaktadır. Bir tıkanmanın anında tespit edilmesi ve "yol ayrımı"ndaki temel seçeneklerin açık-seçik tanımlanması yönüyle *Ekim*'in bu başyazısı apayrı bir önem taşımaktadır. Bu yazıdaki değerlendirme komünistlerin ideolojik bakışına olduğu kadar, süreçleri izleme yeteneğine de açık bir göstergedir.

Bu yazıya az sonra döneceğim. Şimdilik bu gelişmenin devrimci akımların tutumundaki tutarsızlıkla bağına işaret etmek istiyorum. Ulusal hareketin açıkça devrimci bir çizgide geliştiği bir dönemde onu desteklemekte tereddüt edenler, gecikerek de olsa bu desteği vermelerinden birkaç yıl sonra bu kez ulusal hareket açık bir zaafiyet içine girdi. Bu zamanında görülemediği ölçüde ise, gecikilerek alınan tavır bu kez bir başka anlamda bir tutarsızlık ve zaafiyet alanı haline geldi. Dönem bizim "solda tasfiyeciliğin yeni dönemi" olarak tanımladığımız bir dönemdi. Ve zaafiyetin ağırlaşması bu yeni dönem tasfiyeciliğini besleyen etkenlerle de çok bağlantılıydı. Dahası, tersinden, ulusal hareketin ağırlığı, aynı dönemde tüm sol hareketi HEP çatısı altında birleştirme projesi, bu tasfiyeciliği besleyen bir etken olarak rol oynuyordu.

Aynı dönemde solda tasfiyeciliğe karşı kararlı bir mücadele yürüten komünist hareketin bunu Kürt hareketindeki "yol ayrımı" değerlendirmesi, dolayısıyla buradan gelebilecek ters etkilenmelere karşı bilinçli bir tutumla birleştirmesi dikkate değer bir olgudur. İşin bu yanını bir yana bırakarak, devrimci harekette Kürt hareketine karşı bu kez aşırı bir hayranlıkla elele giden bir teslimiyet egemenken, komünist hareketin Kürt hareketindeki yön değişimine karşı aldığı ilkeli tutuma değinmek istiyorum. Önce, sözünü ettiğim Nisan '92 tarihli değerlendirmeden "yol ayrımı"nın nasıl tanımlandığına ilişkin bazı pasajlar okuyacağım:

"Bugüne kadar devrimci bir temel üzerinde gelişen Kürt ulusal hareketinin, bugün artık önemli bir dönüm noktasına geldiğinin ciddi belirtileri vardır. Bu, hareketin ulaştığı bugün"

gelişme aşamasında, objektif bir durum olarak çıkmaktadır ortaya. Bu yol ayrımında, ya kaderini Türkiye devriminin kaderiyle daha sıkı perçinleyerek köklü ve kalıcı bir çözüm için devrimci bir mecrada derinleşmek, ya da 'siyasal çözüm' adı altında düzen içi bir kısmi çözümle reformcu bir mecraya girmek alternatifleri vardır." (Kürt Hareketi Yol Ayrımında başlıklı yazıdan, bkz.Kürt Ulusal Sorunu-1, Eksen Yayıncılık, s.137-138 -Red.)

Yineliyorum, bu değerlendirme '92 Nisan tarihlidir ve zaten 93' Mart'ında da bildiğiniz gibi "ateşkes" ve bununla bağlantılı olarak "siyasal çözüm" arayışları gündeme gelmiştir. Dönülüp 92'den 97'ye bakıldığında, "yol ayrımı" yazısında konulan alternatiflerden birinin bu zaman dilimi içerisinde nasıl evrimleştiği ve olgunlaştığı açık-seçik görülebilecektir.

İçinde bulunduğumuz bu kendine özgü safhada Türkiye devrimci hareketi halen de doğru bir tutum alamıyor. PKK'nin tam da Kürt toplumunun en yoksul kesimlerine, dolayısıyla devrimci tutuma en açık kesimlerine dayanarak tempolu bir gelişme yaşadığı bir dönemde ona gerekli açık ve kararlı desteği ver-meyenler, bundan ısrarla kaçınanlar, tam da ulusal harekette burjuva ağırlığın arttığı ve "siyasal çözüm" yöneliminin öne çıktığı bir evrede, üstelik bu evre son beş yılı kapsadığı halde, bu kez de ilkelere dayalı açık ve tutarlı bir devrimci eleştiriden kaçınıyorlar.

Oysa biz, hareketin gerçekten açık devrimci bir çizgide geliştiği bir dönemde, ki bu çok kritik bir dönemdi, ona tereddütsüz tam bir destek verdik. O zaman da PKK'nın çeşitli kusurları vardı. Fakat bu kusurlar politik çizginin esas doğrultusuna ilişkin değildi ve bu nedenle bunlar üzerinde durmak da bizim sorunumuz değildi. Önemli olan, hareketin gerçek kimliği ve asıl doğrultusuydu. Biz bunu esas alan bir tutumla hareket ettik.

Ve elbette ki bu doğrultunun tartışmalı hale geldiği bir

evrede alacağımız tutum da başka olacaktı. ‘92 Newroz’unun işaret ettiği dönemeç hareketi bir yol ayrımına getirdi, demiştim. Her yol ayrımında, adı üzerinde ve işin doğası gereği, gerçekte iki ana yol vardır. Hiç de bugün adına “siyasal çözüm” denilen türden bir arayış burada tek alternatif, yürünecek tek yol değildi. Başka bir çözüm de vardı. O yol ayrımında evet yeni bir açılım gerekiyordu, ama bu açılımı farklı bir tarzda yapmak da vardı. Ki bizim değerlendirmemizde, bunun ne olabileceği ta o zamandan, aynı yazı içerisinde, az önce aktardığım pasaj içerisinde, açık biçimde dile getiriliyordu.

Dönemsel basınçlar ve ilkeli tavrın önemi

Zannediyorum konunun bu yanını önplana çıkarmak, sorunun bu yanını biraz tartışmak gerekecek. Çünkü iş adeta “siyasal çözüm”den başka bir çözüm yolu yoktur gibi bir noktaya getirildi. Bugün ortama büyük ölçüde bu hava egemen. Bu hareket bugünkü koşullarda başka türlü bir çözüme gidemez, deniliyor. Oysa bu, hareketin bugünkü mevcut doğrultusudur. Bu doğrultu ise, bir çözüm olmak bir yana, deyim uyuysa gerçek bir çıkmazdır. Ulusal hareketin bu çıkmaza çakılıp kalması ise, ne bir kaderdir, ne de zorunlu bir durumdur. Bu yalnızca bir tercihtir ve her tercihin olduğu gibi bunun da bir sınıf mantığı vardır. Sınıf mantığı olan tercihleri “bugünkü koşullar”la izah etmek ise bir aldatmacadan başka birşey değildir. Devrim hedefi ve devrime dayalı çözümler hiçbir zaman “bugünkü koşullar” içinde değerlendirilmez, bu denli dar sınırlar içine sıkıştırılmaz.

Kürt hareketinin önünde bir başka tercih yapmak, bir başka yol tutmak alternatifi de pekala vardı ve halen de vardır. Bu, “yol ayrımı” yazısının sözleriyle söyleyecek olursak, “kaderini Türkiye devriminin kaderiyle daha sıkı perçinleyerek köklü ve kalıcı bir çözüm için devrimci bir mecrada derinleşmek”tir. Bu

tercih hiç de soyut planda ve bir iyiniyet ifadesi olarak, “eğer Türk halkı devrim istiyorsa biz devrime de varız”, demekten ibaret olamaz. Her tercihin gerektirdiği pratik açılımlar vardır. Nasıl ki “siyasal çözüm”ü tercih ettiğinizde, bu beraberinde, buna uygun bir diplomasi, buna uygun legal politik açılımlar, sosyalizmle araya buna uygun bir mesafe koymak gibi bir dizi sonuç yaratıyorsa, tersinden de, devrimci bir çözümü tercih etmenin gerektirdiği temel ve taktik politik açılımlar vardır. “Siyasal çözüm” yolu nasıl kendine uygun sonuçlar yaratıyorsa, siz gerçekten içtenlikle ve yüreklilikle devrimci çözümü tercih ettiğiniz bir durumda da, bu, bunun gerektirdiği pratik-politik açılımları yapmayı gerektirir. Bu, dönülüp Kürt burjuvazisiyle ilişkilere bu gözle bakmayı gerektirir. Bu, Kürt yoksul köylülüğünün ve öteki emekçi katmanların sınıfsal taleplerini bu gözle ele almayı gerektirir. Bu, Türkiye politikasında, Türkiye işçi sınıfı ve emekçileriyle ilişkilerde, buna uygun pratik açılımlar gerektirir. Eğer bütün bunları yapmıyorsanız, ama sadece soyut planda sorunu “devrim ise devrime de varız” demekten ibaret bırakıyorsanız, bu kendi başına hiçbirşey ifade etmez. “Ben bunu Türkiye işçi sınıfıyla da çözmeye varım, Türkiye burjuvazisiyle de çözmeye varım”, diyorsunuz; Türkiye burjuvazisiyle nasıl çözeceğinizi uzun uzun açıyorsunuz; bunu buna uygun pratik-politik açılımlarla da birleştiriyorsunuz. Ama bunu Türkiye işçi sınıfı ile çözmek konusundaki niyetinizi hiçbir biçimde pratikleştirmiyorsunuz. Demek ki sizin tercihiniz tek yönlü. .

İşte biz hareket olarak bunun, buradaki tutarsızlığın üzerine gittik ve gidiyoruz. Maalesef bundan dolayı da başlangıç döneminde PKK’nın ne kadar ilgi ve sempatisini kazandıysak, bu “siyasal çözüm” döneminde de o ölçüde tepkisini kazanmaya başladık. Oysa biz her zaman kendi devrimci konumumuz üzerinden tutarlı davrandık. Soruna devrimin ve sosyalizmin genel çıkarları açısından yaklaştık. Hareket doğru bir çizgide

ve devrimci bir mecrada geliştiği sırada onu büyük bir içtenlikle desteklemek yolunu tuttuk. Hareketin devrimci tutarlılığını yitirmeye başladığı, bir yön değişimine girdiği bir sırada ise, bu zaafi açık yüreklilikle eleştirdik. Bunun yaratacağı sonuçlara işaret ettik.

Bunları daha sonra ayrıntılı olarak ele alıp tartışacağız. Ben burada yalnızca komünist hareketin, ulusal hareketin farklı gelişme evrelerinde aldığı doğru ilkeli tavrı, tersinden ise, aynı süreç karşısında geleneksel devrimci hareketin düştüğü tutarsız ve şallantılı tavrı örneklemek istedim. Komünist hareketin aldığı doğru tavrın gerisinde elbette ki ilkelere dayalı sağlam bir ideolojik bakış açısı var. Tersinden ise, Türkiye devrimci hareketinin dönemlere göre değişen fakat özü aynı kalan zaafiyetinin gerisinde de, genel sorunlarda olduğu kadar, ulusal sorunda da sağlam bir ideolojik ve ilkesel tutumdan yoksunluk var.

Bütün bu ön anlatımımı getirip bağlamak istediğim temel önemde bir nokta var. Bir marksist hareket, daha genel planda bir devrimci hareket, temel siyasal sorunlar karşısında dönemsel basınçlara göre değil, ideolojik ve ilkesel bakış açısına uygun bir tavır alır. Eğer sağlam bir ilkesel bakışınız yoksa, sağlam bir ideolojik kavrayışınız yoksa, basınç nasıl oluyorsa, o basıncın altında, o doğrultuda deforme olursunuz. Gündemde hareketin ağırlığı yoktur, sorunun ağırlığı yoktur, siz bundan kalkarak çok önemli bir sorun karşısında rehavete düşersiniz. Ya da hareket kendini toplumun gündemine bütün bir ağırlığı ile koyar, bu sefer de o ağırlığın altında ezilmeye başlarsınız. Kürt sorununun son 25-30 yıllık durumu ve seyri karşısında geleneksel sol hareketin aldığı tavırdan çıkarılması gereken en temel sonuçlardan biri ve kuşkusuz en önemlisi, işte tam da budur.

Başlangıçtan itibaren ilkesel konum ve tutum

(...) Kürt ulusal sorununun taşıdığı özel önem konusunda başka unsurlardan da söz edilebilir. Fakat biz marksistler için bu sorun, özellikle ve öncelikle, devrimimizin gelişimi ve geleceği açısından önem taşımaktadır. Kürt ulusal sorunu Türkiye devriminin temel sorunlarından biridir. Türkiye devriminin kaderi Kürt ulusal sorunuyla kopmaz bağlar içerisinde. Devrimimiz bu sorun karşısında doğru bir tutum takınabildiği ölçüde başarıyla gelişebilecek, ve kuşkusuz, başarıyla geliştiği ölçüde de bu sorunun gerçek ve kalıcı bir çözümünü olanaklı kılacaktır.

Burjuvaziyi devirmek ve siyasal iktidarı ele geçirmek tarihsel göreviyle karşı karşıya bulunan Türkiye işçi sınıfı için Kürt sorunu önemli bir dayanak, Kürt ulusal devrimci hareketi önemli bir müttefiktir. Bu nedenledir ki komünistler, sınıf bilinçli işçiler, ulusal soruna ilişkin ilkeleri ve görevleri konusunda son derece net olmalıdırlar. Bu netlik, yalnızca, devrimci proletaryanın her türlü ulusal baskıya ve eşitsizliğe karşı, tüm ulusların eşit, özgür ve kardeşçe birliğinden yana tutarlı demokrat ve enternasyonalist konumundan dolayı değil, fakat aynı zamanda, ulusal sorun konusunda takınacağı ilkeli tutarlı tutumun, kendi siyasal iktidar mücadelesi bakımından taşıdığı son derece hayati önemden dolayı da gerekmektedir.

(...)

Komünistler, sınıf bilinçli işçiler, çözüm gündemine kendi dinamikleriyle girmiş Kürt ulusal sorunu hakkında genel ilkesel tutumlarını netleştirmekle kalmamalı, görevlerini saptamalı, gereklerini azami bir çaba, içtenlik ve kararlılıkla yerine getirmelidir. Kürtlerin ulusal meşru haklarını genel ve soyut planda

ilan etmek hiç de yeterli değildir. Asıl gerekli olan Türk işçi ve emekçileri arasında Kürt ulusal hakları konusunda sürekli ve sistemli bir propaganda ve bilinçlendirme çabasına girişmektir. Ezen ulus şovenizmini, ulusal önyargıları kırmak, Türk işçi ve emekçilerini yalnızca sınıfsal baskı karşısında değil, Kürtlerle yönelik ulusal baskı karşısında, bu baskının hergün yaşanan çok çeşitli biçimleri karşısında da harekete geçebilecek, tepki ve protestolarını ortaya koyabilecek, meşru Kürt ulusal istemlerini savunup destekleyebilecek konuma getirebilmektir.

Biz marksistler olarak, ulusal dargörürlüğe, ulusal sınırlılığa, ulusal istemlerin kendi başına amaç görülmesine elbette karşıyız. Ulusal ilke ve esasları değil, sınıfsal ilke ve esasları temel alırız. Haklı ve meşru da olsa ulusal istemleri kendi içinde bir amaç olarak değil, proletaryanın sınıf çıkarlarına ve amaçlarına bağlı olarak ele alırız. Bir devletin sınırları içinde bulunduğu sürece, hangi milliyetten olursa olsun tüm proletaryanın **ortak sınıf örgütlenmesini** ve birleşik devrimci mücadeleyi savunuruz. Fakat şunu biliriz ki, bunun yolu birlik ilkesi ve birliğin yararları üzerine soyut nutuklar çekmekle yetinmekten değil, ezilen ulustan işçilere ve emekçilere güven vermekten geçer. Bu güven, başta kendi kaderini tayin hakkı, ayrı bir devlet olarak varolma hakkı olmak üzere, ezilen ulusun tüm meşru ulusal haklarını içtenlikle ve kararlılıkla savunmakla, bunun gereklerini pratik faaliyetimizin ayrılmaz bir parçası olarak görüp hergün her an yerine getirmekle gerçekleştirilebilir.

Bugün Kürt işçi ve emekçileri arasında ve Kürt devrimci hareketinin bazı gruplarında, ezen ulusun devrimcilerine karşı belli bir güvensizlik var. Haklı nedenlere dayalı bu güvensizliğin kökleri geçmiştir. Uzun yıllar Türkiye solunu temsil eden TKP'nin, ulusal sorunda tutarlı bir konumda olmak bir yana, burjuvazinin eklentisi durumunda kaldığı tarihsel bir gerçektir. Sola egemen sosyal-şoven tutum ancak '70'lerin başında ve devrimci demokrat hareketin şahsında kırılabilmiştir. Devrimci-

demokrat hareket de genel ideolojik zayıflıkları ve küçük-burjuva sınıf konumunun sonucu olarak bu sorunda tutarlı olamamış, Kürt ulusal haklarını savunmakla ve programına almakla birlikte, pratikte üzerine düşeni gereğince yapmamış, bunun yerine, kendini birlik üzerine soyut vurgulara vermiş, ezilen ulus milliyetçiliği karşısında gerekli hoşgörüyü gösterememiştir. Bazı grupların şahsında, proletaryanın sınıf birliği ve ortak sınıf örgütlenmesi ilkesi ince bir şovenizmin örtüsü bile olabilmektedir. Bugün dahi, demokratizme bunca gömülü olanlar, öteki demokratik istemleri kendi başlarına mutlaklaştıranlar, bu ülkede en temel demokratik istemlerden biri olan Kürt ulusal kendi kaderini tayin hakkına sıra geldiğinde yaman bir “sosyalist” kesilebiliyorlar. Birlik vurgusuna kıskançlıkla kapanıp, sorunun “proletarya devriminin bir parçası” olduğu gerçeğine sarılabiliyorlar.

Yineliyoruz. Marksistler, kendini içtenlikle öyle görenler, dikkatlerini ezilen ulus milliyetçiliğinin kusurlarından çok kendi enternasyonalist görevlerine verseler daha iyi ederler. Ezilen ulus milliyetçiliğini geriletmek de zaten ancak bu sayede olanaklıdır. Enternasyonalist görevlerin gereklerinden her geri duruş, ezilen ulus milliyetçiliğinin güç kazanması için uygun bir zemindir.

Öte yandan temel ilkesel ve ideolojik ayrılıklarımızın yanısıra, Kürt devrimci hareketinin çeşitli politik zaafı taşıdığı, dahası politik yaşamda marksistler ve devrimciler olarak kabul edemeyeceğimiz, temel değer yargılarımıza aykırı bulduğumuz tutum ve davranışlar sergilediği bir gerçektir. Ama bu bizi ortak düşmana karşı yürüttüğümüz mücadelede Kürt devrimci hareketini kararlılıkla desteklemekten alıkoymamalıdır. Bugün Kürdistan dağlarında süren gerilla savaşı Türkiye devriminin hayat damarlarından biridir. Burjuvazinin silahlı Kürt direnişini ezme çabası, Türkiye devriminin temel bir unsurunu, bileşenini yoketme çabasıdır. **Bunu unutmak gaflettir. Gerilla hareketinin**

başarılı gelişmesi devrimimize güç katacak, burjuvaziye kuvvetli bir darbe olacaktır. Gerilla hareketinin güç kaybetmesi ya da ezilmesi ise yalnızca burjuvazi için bir kazanç, devrimimiz içinse önemli bir yenilgi olacaktır. Bugün Kürt sorunu bunca çıplaklığı ile Türkiye'nin ve dünyanın gündemine girmişse, bu şüphesiz, tarihsel birikimle birlikte silahlı direniş sayesinde olmuştur.

Bugün Kürt devrimci hareketi gerilla savaşı boyutları da kazanarak ayrı bir mecraya girmiştir. Bunun tarihsel ve toplumsal nedenleri var. Ama biz şunu gözönünde tutuyoruz. Gelişecek ve kendi sosyalist sınıf konumuna uygun hareket edecek, dolaşısıyla da, Kürt ulusal sorunu karşısında görevlerini layıkıyla yerine getirebilecek bir devrimci işçi hareketi, devrimci Kürt hareketini de kendine bağlayacak ortak bir mücadele eksenini olacaktır. Kürt devrimci hareketinin mücadele kararlılığı ne olursa olsun, toplumumuzda burjuvaziye devirebilecek ve böylece Kürt sorununun da gerçek çözümünü sağlayabilecek biricik sosyal kuvvet Türk, Kürt ve çeşitli azınlık milliyetlerden oluşan Türkiye işçi sınıfıdır.

Tarihsel ve toplumsal nedenler Kürt devrimci öğelerinin bir kesimini bugün ayrı örgütlenmeye yöneltmiş olsa bile, Türkiye'de birleşik bir mücadelenin çok kuvvetli nesnel ve öznel etkenleri vardır. Herşeyden önce, tüm önemli sanayi kentlerinde Türk ve Kürt ulusundan işçiler tek ve birleşik bir orduyu meydana getirmektedirler. Bugünkü örgütlenme ve mücadele düzeyinde zaten birleşik olan işçi hareketi, yarın politik yönden geliştikçe bu birliğini hepten pekiştirecektir. İkinci olarak, bugün bir Kürt devrimci hareketinden sözedebilmekle birlikte, bir "Türk" devrimci hareketinden sözedilemez. Zira Kürt örgütleri dışındaki tüm diğer örgütler, Türk, Kürt ve diğer milliyetlerden gelen devrimcilerden oluşan enternasyonal bir yapıya sahiptirler. Ve bu örgütlerde Kürt kökenli komünistler ve devrimciler son derece önemli bir yer tutmakta, rol oynamaktadırlar. Bu hareketi yakınlaştıracak olan diğer bir etkidir. Üçüncü bir etken olarak

da, Kürt örgütlerinin devrimci-halkçı kimliğini ve Marksizmin etki alanında olmalarını saymak gerekir.

Sınıf bilinçli proletarya, Kürtlere karşı enternasyonal görevlerini şimdiden layıkıyla yerine getirirse ve yarının muzaffer sosyalist devrimi Kürtlerin özgürlüğünü gerçekleştirirse, bir ucu Avrupa'ya bir ucu Ortadoğu'ya uzanan, özgür cumhuriyetlerin eşit ve gönüllü birliğini temsil eden büyük bir birleşik sosyalist cumhuriyetler birliği hiç de bir ütopya olmayacaktır...

Kürt Ulusal Sorunu başlıklı başyazıdan...

(Ekim, Mart '89)

II. BÖLÜM

Marksist bakışaısından ulusal sorunun bazı genel yönleri

Bir toplumda, o toplumun genel tarihsel-toplumsal koşulları içinde, ulusal sorunun sahip olduğı genel nitelik ve içerik ile, bu sorun çerçevesinde şekillenen somut ulusal hareket arasında belirgin bir ayrım yapmak şarttır. Elbette ki, bir ulusal hareketin şekillenmesi ve seyri sorunun kendisinden koparılamaz, ondan ayrı düşünülemez. Bununla birlikte, bu ikisi aynılaştırılamaz da. Daha açık bir ifadeyle, sorunun kendisi, bu sorundan beslenen ulusal hareketin kendisine, onun belli bir evredeki şu veya bu somut biçimine indirgenemez.

Bu ayrım kritik bir önem taşımaktadır. Zira, ulusal soruna ilişkin genel devrimci perspektif, ancak sorunun kendi genel nesnel toplumsal-siyasal yapısından gidilerek oluşturulabilir. Oysa ulusal hareketin belli bir evredeki varlığı, bu perspektife uygun düşebildiğı gibi düşmeyebilir de, ya da ancak belli sınırlar için-

de uygun düşebilir. Ulusal hareketin somut seyrine endekslenmeyen bir bakış açısının temel önkoşullarından biri de, bu ayrımın bilincinde olmak, bunu gözönünde bulundurmadır.

Bu böyle olduğuna göre, ulusal sorunun devrimci çözümüne ilişkin perspektifleri tartışırken, hareketin yaşadığı gelişmenin bugün aldığı karmaşık görünüme fazla takılmaksızın, bazı temel gerçeklerin öncelikle altını çizmemiz gerekecek. Bunu böyle söylemek, hiçbir biçimde, bugünkü somut gerçekliğin karmaşık sorunlarından kopmak, ulusal sorunun genel devrimci ilkesel çözümünü kendi içinde yineleyip durmak anlamına gelmez. Tam tersine, bu karmaşık sorunlar içerisinde kaybolmamak, hareketin mevcut durumuna ve yönelimine kilitlenmemek için, mevcut harekete, onu aşan, ona kendi marksist-leninist ilkesel konumundan olduğu kadar, ulusal sorunun bu toplumdaki nesnel yapı ve içeriğinden giderek bakabilmek için tutulması gereken biricik doğru yol tam da budur. Kaldı ki, bu yapılmaksızın, ulusal hareketin bugün karşı karşıya bulunduğu sorunlar, yaşadığı açmazlar ve “siyasal çözüm” arayışı içerisinde içine düştüğü büyük zaafiyet anlaşılamaz.

Sözünü ettiğim bu temel ayrımı vurgulamak ihtiyacı nereden doğuyor? PKK önderliğindeki ulusal hareketin son 13 yılda yaşadığı büyük gelişme ortadadır. Bu zaman zarfında ulusal soruna, somutta Kürt sorununa ilişkin tartışmaları, PKK'nın önderlik ettiği bu hareketten kopararak ele almak olanaksız olduğu gibi, buna yönelik girişimler sorunun kendi somut gerçekliğinden kaçmaktan başka bir anlama gelmezdi. Fakat bu zaman içerisinde sorunun ele alınışında bir daralmayı da beraberinde getirdi. Ulusal hareketin mevcut gerçekliğine ve seyrine kilitlenmek, ulusal soruna ilişkin genel marksist-leninist ilkesel çerçeveyi olduğu kadar, Kürt sorununun bu toplumdaki nesnel yapısını da yeterince gözetememek gibi bir sonuca yolaçabildi. Kuşkusuz biz böyle bir zaafa düşmedik. Konuya ilişkin temel belgelerimiz sorunun ve çözümünün temel unsurlarını yeterli

açıklıkta ortaya koyduğu gibi, biz kendi payımıza hareketin somut seyrini ve sorunlarını irdelerken de bu temel unsurları hep gözönünde bulundurduk. Başka türlü de olamazdı.

Bu tartışmanın sonraki seyrini de önemli ölçüde PKK önderliğindeki ulusal hareketin bugün karşı karşıya bulunduğu çeşitli sorunlarıyla sürdüreceğiz. Fakat bu çerçevedeki değerlendirmeye ve eleştirilerimizin daha iyi anlaşılabilmesi için de, ulusal soruna ilişkin bazı temel marksist-leninist doğrular ile Kürt sorununun genel yapısına ilişkin bazı temel gerçekleri öncelikle hatırlatmak zorundayız.

Kaldı ki bu tutum, bu konferansların genel çerçevesinin de gerektirdiği bir tutumdur. Program çerçevesi, bir sorunun kendi somut seyri içerisinde belirli bir anda aldığı somut biçime değil, genel ilkesel çerçeve ışığında sorunun temel tarihsel-toplumsal özelliklerine bakmayı gerektirir. Daha açık bir ifadeyle, iktisadi-sosyal yapıya, sınıf ilişkilerine, sorunun bu çerçevede kazandığı içerik ve anlama bakmayı gerektirir. Sorunun toplumsal-iktisadi kaynaklarına olduğu kadar devrimci çözümüne ilişkin sınıfsal dinamiklerine bakmayı gerektirir. Bu böyleyse eğer, burada, somutta şu veya bu soruna ilişkin sosyal ya da siyasal hareketin ne durumda ya da ne düzeyde olduğu, hangi gelişme evresi içinde bulunduğu, belirleyici bir rol oynamaz. Tersine, bu sosyal-siyasal hareketleri doğru değerlendirmek ve yerli yerine oturtabilmek de, ancak, soruna ilişkin devrimci programın bu genel çerçevesine sahip olabilmekle mümkündür.

Bu aynı şey Kürt sorunu için de geçerli. Kürt ulusal hareketine PKK önderlik etti, onu bugün belli bir yere getirdi. Kürt sorununun aldığı somut bir biçim, bugün için oluşturduğu somut bir eksen var. Bu olgusal gerçek, kendi başına, Kürt sorununun çözümüne yaklaşırken bu eksene takılıp kalmayı, sorunu bu ekseni etrafında dönerek tartışmayı gerektirmez. Zira bu, ulusal hareketin verili bir durumudur. Bu verili durumda Kürt hareketinin verili önderliği, kendine göre bir ideolojik-

sınıfsal konum ve kimlik taşımaktadır. Hareketin bugün geldiği gelişme aşamasında karşı karşıya kaldığı tıkanmayı gidermek için girdiği arayışlar da bu konum ve kimlikle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu, ulusal hareketin bugünkü verili gerçekliğidir.

Biz marksistler, her soruna olduğu gibi ulusal soruna da kendi marksist ilkelerimizden hareketle yaklaşıyoruz. Bizim bu soruna ilişkin çözüm perspektiflerimiz ulusal hareketin verili gerçekliği içinde oluşmaz. Böyle olsa, bu zaten ona tabi olmak, daha açık bir ifadeyle, kendi bağımsız konumunu kaybederek onun kuyruğuna takılmak, onun ardından sürüklenmek olur. Biz elbette ki bu verili gerçeği sıkı sıkıya gözönünde bulunduruyoruz. Ama biz bu verili gerçeğin sınırları içine de sıkışıp kalmayız. Marksizmin soruna ilişkin temel gerçeklerinden hareket ederiz, bakış açımızı bu çerçevede oluşturuyoruz, bu bakış açısından hareketle sorunun nesnel toplumsal-siyasal yapısını çözümleriz. Kendi çözümümüzü de bu temelde oluşturuyoruz. Doğal olarak bu, sorunun, işçi sınıfının konumundan, onun temel tarihsel çıkarlarından hareketle ortaya konulmuş devrimci çözümü olur.

Burada, ulusal soruna ilişkin marksist programın temel ilkelerinden çok, çağınızda, emperyalizm ve proleter devrimler çağında ulusal sorunun yapısına, onun ortaya konuluşuna ilişkin bazı temel doğruları kısaca hatırlatmak istiyorum. Zira, ulusal soruna ilişkin marksist programın temel ilkesel çerçevesi, doğal olarak marksistler için, soruna milliyet ayrımı gözetmeksizin işçi sınıfının tenel çıkarları üzerinden yaklaşanlar için bir anlam taşır. Oysa, içinde yaşadığımız çağda ulusal sorunun niteliğine ve içeriğine ilişkin temel marksist doğrular, ulusal soruna genel planda devrimci bir çözüm arayan herhangi bir devrimci akını için de büyük önem taşırlar. Nitekim gerçek konumlarıyla mark-sist-leninist olmadıkları halde, çeşitli devrimci ulusal hareketler marksist düşüncenin bu temel doğrularından yararlanarak mücadelelerini devrimci bir çizgide yürütmek yoluna gitmişlerdir. Kaldı ki, bizzat PKK'nın kendisi, kendi çıkış dönemine ait te-

mel belgelerinde (programında, manifestosunda vb.) bu temel doğruları hareket noktası alan devrimci perspektifler ortaya koymuştur. PKK'nın ulusal sorunu eksen alan bir devrimci akım olarak şekillenmesinde bu tutumun belirleyici bir rolü vardır. Ve zaten eğer, bu temel doğrular ulusal mücadelenin gelişim seyri içerisinde titizlikle gözönünde bulundurulsaydı, izlenen politik çizgide bunun gerekleri gözetilseydi, PKK bugünkü gibi saf ulusal istemlerden oluşan bir tutuma düşmezdi. Bu tutumun devrimci ulusal mücadelenin hedeflerini sistem içi çözümler aramaya varacak kadar kararttığını biliyoruz. Bunu uzun uzadıya tartışacağız.

Geride kalmış koca bir 20. yüzyıl deneyimi var. Yüzyılın başından itibaren, 1905 Devrimi'nin sarsıntısıyla birlikte, Doğu'nun sömürge ve bağımlı ülkelerinde ulusal kıpırdanışların başgöstermeye, ulusal akımların şekillenmeye başladığını görüyoruz. Ekim Devrimi'nin ise buna muazzam bir ivme kazandırdığını biliyoruz. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bu yeni bir düzey kazanarak büyük bir dalgaya dönüştü. Ezilen ulusların 1905 Devrimi ile başlayan bu büyük tarihsel hareketi, ulusal kurtuluş devrimleri sarsıntısı, 1970'lerin ortasında ancak hız kesebildi.

Bu ne demektir? Bu, geride kalan 70 yıllık bir tarihsel deneyim demektir. Ve bu tarihsel deneyimin daha ilk evrelerinde, daha Ekim Devrimi'nin hemen öncesinde ve özellikle de sonrasında, Komünist Enternasyonal'in '20'li ilk yıllarında, komünistlerin tarihin gündemine girmiş bu soruna çok büyük bir ilgi gösterdiklerini biliyoruz. Özellikle Lenin'in teorik çabaları şahsında, emperyalizm ve proleter devrimler çağının temel gerçekleri ışığında bu sorunun yapısını, niteliğini, içeriğini enine-boyuna tahlil ettiklerini, bu çerçevede sorunun marksist çözümünü ortaya koyduklarını biliyoruz. Sonraki gelişme, tarihin sonraki dönemi, bunları temel noktalar üzerinden doğruladı ve yeni deneyimlerle zenginleştirdi. Marksistlerin soruna ilişkin

olarak ortaya koydukları yaklaşımlar ve çözümler, sonraki tarihsel süreç tarafından, ve kuşkusuz, salt olumlu ve başarılı değil, aynı zamanda olumsuz ve başarısız örnekler üzerinden de doğrulandı.

Neydi peki bu temel yaklaşımlar? Bunlardan ilki, çağımızı belirleyen temel gerçeklerden biri olarak emperyalizmin dünya hakimiyeti ile ulusal sorun arasındaki temel ve kopınaz ilişkidir. Emperyalizm çağında artık ulusal sorun şu veya bu çokuluslu devletin kendi iç sorunu olmaktan çıkmış, genel ve evrensel bir mahiyet kazanmıştır. Elbette ki bu emperyalizmin bir dünya sistemi haline gelmesiyle bağlantılı bir belirlenidir. Artık dünya ölçüsünde, her türlü baskı ve sömürünün olduğu gibi, ulusal baskı ve sömürünün de temelinde emperyalizmin dünya hakimiyeti gerçekliği yatmaktadır. Dolayısıyla ulusal sorun, emperyalizmin çağı ile birlikte, genel planda, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin ezilen yığınlarının emperyalizminin iktisadi sömürsünden ve siyasal köleliğinden kurtuluş mücadelesi sorununa bağlanmış, buna dönüşmüştür. Çağımızda her türlü gericiliğin kaynağı ve her türlü baskı ve sömürünün temel dayanağı, emperyalizmin bizzat kendisidir. Bütün öteki gericili ilişkiler, gerek ekonomide, gerek politikada, gerek kültürde, özetle toplumsal yaşamın tüm alanlarında gericiliğin bütün kaynakları, baskı ve sömürünün bütün biçimleri, emperyalizmin dünya hakimiyeti çerçevesinde, bu zemini üzerinde yeni bir temel kazanır. Ve dolayısıyla, emperyalizmin dünya ölçüsündeki hakimiyeti, beraberinde, bütün ezilen ulusların, bütün bağımlı ve sömürge ulusların, genel planda, yani ara kademelerde şu veya bu sömürgeci devlete bağımlı oldukları kendine özgü durumlarda bile, emperyalizmin kurduğu köleci egemenlik sisteminin içinde bulunduklarını gösterir.

Bundan dolayıdır ki, gerçek bir ulusal kurtuluş, herşeyden önce emperyalizminden, emperyalizmin doğrudan ya da dolaylı siyasal ve iktisadi köleliğinden kurtuluştur. Çağımızda emperyalizmi temel hedefleri arasına almayan ve temel düşmanları

içinde saymayan bir ulusal kurtuluş iddiası bir aldatmacadan başka birşey değildir. Emperyalizm ile cepheden karşı karşıya gelmeyen hiçbir gerçek ulusal kurtuluş hareketi ve mücadelesi düşünülemez. Bu, marksistlerin temel bir teorik varsayımı değil, fakat bütün bir 20. yüzyıl deneyiminin döne döne doğruladığı temel bir tarihsel gerçektir. Bu gerçeğin anlamını, onun matematiksel kesinliğini görmek için hiç uzağa gitmeye de gerek yoktur. Bizzat Kürt sorunu, marksist teorinin ve tarihsel deneyimin bu temel doğrusunun döne döne bir doğrulanmasına tanıklık etmektedir. Bunun için Güney Kürdistan'a, Güney Kürdistan'da emperyalist odaklara dayanarak sözümona Kürt halkına ulusal özgürlük getirmek peşindeki işbirlikçi Kürt hareketlerinin Kürt halkına yaşattığı trajik olaylara bakmak yeterlidir.

İkinci temel nokta, ulusal sorunun toplumsal özü ve anlamı üzerinedir. Ulusal sorun, Stalin'in sözleriyle, "eninde sonunda" bir köylü sorunudur.* Ulusal sorunu köylü sorunundan kopardınız

* "... Bu yanıltan, bir başka şey, (Semiç yoldaşın) ulusal sorunu eninde sonunda bir köylü sorunu olarak düşünmek istemesi çıkıyor. Tarımsal değil, köylü; çünkü bunlar birbirinden farklı şeylerdir. Ulusal sorunun köylü sorunu ile bir tutulamayacağı elbette doğru; çünkü köylü sorunlarından başka, ulusal sorun, ulusal kültür, devlet olarak ulusal varlık vb. sorunlarını da kapsar. Ama gene de köylü sorununun, ulusal sorunun temelini, onun içsel özünü oluşturduğu da kuşkusuz. Köylülüğün, ulusal hareketin temel ordusunu temsil etmesini, bu ordu olmaksızın, güçlü bir ulusal hareket olamayacağını işte bu durum açıklar. Ulusal sorun, **eninde sonunda**, bir köylü sorunudur dendiği zaman, işte tastamam bu düşünülür. Semiç yoldaşın bu formülü kabul etmemesinde, ulusal hareketin içsel gücünün küçümsemesi ve derinden derine halkçı, derinden derine devrimci niteliğinin anlaşılamaması var sanıyorum. Bu anlamama ve küçümseme, büyük bir tehlike oluşturuyor..." (Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Sol Yay., 3. baskı, s.247-248)

ımı, ona devriinci dinamizmini kazandıran temel toplumsal etkeni de gözden kaçırmış olursunuz. Emperyalist savaşın ve Ekim Devrimi'nin sağladığı açıklıklar temeli üzerinde ulusal sorunun çağdaş anlamını ve içeriğini tahlil eden marksistlerin altını çizdikleri bir başka temel gerçek budur.

Bunun anlamı nedir? Bildiğimiz gibi, ulusal sorun kapitalizmin şafağı ile birlikte, yani ulusların o ilk şekillenme süreci ile birlikte kendini gösterir. Ve bu sorunun her bir temel tarihsel evredeki toplumsal anlamı farklılaşır. Sorun tarih sahnesinde kendini ilk gösterdiğinde, burjuvazinin, feodal parçalanmışlığı gidererek kapitalist pazar etrafında ve ulusal devlet biçimi içinde ulusal birliği kurması anlamına geliyordu. O çağda ulusal sorunun özü ve esası buydu. Ulusal sorunun ikinci büyük evresi, Doğu Avrupa'nın çokuluslu imparatorlukları bünyesindeki ezilen ulusların ezen ulusun egemenliğinden kurtulması mücadelesi biçiminde kendini gösterdi. Bu evrede ulusal sorunun toplumsal anlamı, ezilen ulus burjuvazisinin ezen ulus burjuvazisine karşı kendi ulusal pazarı üzerinde hakimiyet kurma mücadelesinde, yani özünde bir "pazar mücadelesi"nde ifadesini buluyordu. Ezilen ulusun burjuvazisi kendi ezilen ulusundan kitlelere önderlik ederken, bunu kendi ulusal pazarı üzerinde egemenliğini kurmak için yapıyordu. Yani ayrı bir ulusal devlet kurma mücadelesi, burada ezilen ulus burjuvazisi açısından kendi pazarına hakim olma sorunu olarak ortaya çıkabiliyordu. 20. yüzyıl, emperyalizm ve proleter devrimler çağı, ulusal sorunda yeni bir tarihsel evreyi işaretler. Bu çağda artık ulusal sorun, sömürge ve bağımlı ülkelerin emperyalizminin iktisadi ve siyasal köleliğinden kurtulması sorunudur.

Kuşkusuz çağımızda ulusal sorunun ezilen ulusun burjuvazisi için ya da sömürge ulusun burjuvazisi için bir pazar sorunu olma yönü kayboluyor değil. 20. yüzyılda da çeşitli ülkelerin burjuvazisi, ulusal hareketi, kendi pazarı üzerinde şu veya bu ölçüde hakim olmak hedefi çerçevesinde, bu eksen üzerinde

yönlendirme yoluna gitmiştir. Fakat yine tarihsel deneyimlerin gösterdiği gibi, tam da bu nedenle, hem ulusal hareket kendi gerçek devrimci dinamizmini ortaya koyamamıştır, ve hem de, bu tür ulusal kurtuluş mücadeleleri çok geçmeden emperyalizme teslimiyetle sonuçlanmıştır. Yani sorun ya farklı bir biçimde sürmüş, ya da kendini farklı biçimler içerisinde yeniden göstermiştir.

Ulusal hareketin gerçek bir ulusal özgürleşme, gerçek bir ulusal kurtuluş süreci olarak gelişmesi, hareketin, ezilen ulusların esas kitlesini oluşturan geniş köylü yığınlarına dayanması ölçüsünde, köylülüğün tüm devrimci enerjisinin açığa çıkarılması ölçüsünde olanaklı olabilmektedir. Ulusal sorunun “eninde sonunda” bir köylü sorunu olması, ulusal hareketin gerçek devrimci dinamizmini ve derinden derine halkçı karakterini köylü hareketi eksenine oturması ölçüsünde bulması, anlamını işte burada bulmaktadır.

Geniş köylü yığınlarına dayanan her ulusal özgürleşme hareketi, gerçekte çok büyük ölçüde köylülüğün özgürleşmesi anlamına gelir. Nelerden özgürleşmesi? İlkın, köylü yığınları olarak feodal ilişkilerden özgürleşmesi. İkinci ve bununla sıkı sıkıya bağlantılı olarak, ezilen ulusun esas kitlesi olmak itibarıyla ulusal kölelikten, bunun doğrudan ya da dolaylı nedeni olan emperyalist kölelikten, onun baskı ve sömürsünden özgürleşmesi. Burada, ulusal kölelikten kurtuluş ile feodal bağımlılıktan ya da aynı anlama gelmek üzere toprak köleliğinden kurtuluş, birbirleriyle kopmaz bağları olan, birbirini organik olarak tamamlayan iki temel boyut oluyor. Zira, istisnai durumlar saklı tutulursa, ulusal ya da sömürgeci köleliğin olduğu her yerde, kapitalizm öncesi toplumsal ilişkilerin, somutta feodal, yarı-feodal ilişkilerin belirgin bir yaygınlığa sahip olduğu görülür. Feodal ya da yarı-feodal ilişkilerin varlığı köylülüğün toplumsal köleliğini anlatır. Ulusal ya da sömürge sorununun varlığı ise, bu toplumsal köleliğin bir de ulusal kölelik ile, emperyalizmin

köleliği, yağınası ve sömürüsü ile birleştğini gösterir. Dolayısıyla, ezilen uluslar, bağımlı ya da sömürge uluslar sözkonusu olduğunda, ulusal ezilmişlik esas sonuçlarını geniş köylü yığınları üzerinde gösterir. Ve ezilen uluslar hareketlendikleri zaman, bunlar kendi kurtuluşları uğruna tarihsel bir eyleme, bir mücadeleye giriştikleri zaman, bunun kendini çok büyük ölçüde bir köylü hareketi olarak göstermesi, ulusal hareketin esası itibarıyla bir köylü hareketi karakteri taşıması bundandır. Ve ulusal özgürleşme ya da kurtuluş mücadelesi, çok büyük ölçüde, köylülüğün ulusal ve feodal kölelikten kurtulmak anlamında toplumsal özgürleşmesi biçiminde gerçekleşir.

Ulusal soruna ilişkin bir üçüncü temel gerçek ise, bu ilk iki noktayla da bağlantılı olarak kendiliğinden ortaya çıkıyor. Bu, ulusal sorunun bir devrim sorunu olduğu gerçeğidir. Ulusal sorunun az-çok tutarlı bir çözümü, bu sorunun kaynağını oluşturan toplumsal-siyasal güçleri hedefleyen bir devrim olmaksızın düşünülemez. Dışta emperyalizmin egemenliğinden, içte bu egemenliğin toplumsal dayanaklarını oluşturan güçlerden, bir devrim olmaksızın kurtuluş mümkün değildir. (Şimdilik parantez içinde belirtmekte fayda var. Kürt sorununun tüm özgünlüğü, kendisi de emperyalizme bağımlı bir kuvvet olan Türk sömürgeciliğinin varlığıdır. Bu kuşkusuz soruna biraz daha karmaşık bir görünüm kazandırılmaktadır. Bunun üzerinde daha sonra duracağız. Burada şimdilik ulusal sorunu genel evrensel yapısı içerisinde ele alıyoruz.)

Eğer ulusal sorunun gerçek çözümü ancak emperyalist egemenlikten kurtuluşla mümkün ise, eğer ulusal sorun özünde bir köylü sorunu ise, köylülüğün büyük devrimci enerjisinin kendisini aynı zamanda bir ulusal özgürleşme hareketi olarak ortaya koyması ise, buradan, bu sorunun çözümünün de ancak bir devrim sorunu olarak gerçekleşebileceği sonucu zaten kendiliğinden çıkar. Böyle bir devrim kuşkusuz ki kendi sınırları içerisinde, kendi iktisadi toplumsal mahiyeti bakımından, bir

burjuva demokratik devrim olabilir ancak. Ama marksist teorinin açık biçimde işaret ettiği ve tarihsel deneyimin de aynı açıklıkla gösterdiği gibi, böyle bir devrimin gerçek bir ulusal kurtuluş yaratması, kendi sınırları içerisinde bütün siyasal ve toplumsal sonuçlarına varması, ancak kendisini aşan bir perspektif içerisinde, bir proleter devrim perspektifi içerisinde ele alınması ve gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Ki bu ise, ancak işçi sınıfının devrimci önderliğinde, yani devrimde proleter bir hegemonya kurulmuşsa mümkündür. Zaten böyle bir hegemonya yoksa, ulusal özgürlük mücadelesinin tüm dönemi boyunca tutarlı bir devrimci çizgide yürütülmesi, bütün bir stratejik dönem boyunca emperyalizmle ve yerli dayanaklarıyla uzlaşmaz bir çizgide gelişmesi, olanaksız değilse bile kolay değildir.

Ulusal sorunun çözümünün bir devrim sorunu olduğunu şuradan giderek de görebiliriz. Ulusal kurtuluş süreçleri, gerçekte, modern uluslaşma süreçlerinin önündeki iktisadi, toplumsal, siyasal ve kültürel engellerden kurtulma süreçlerinden başka birşey değildir. Daha önce de belirtildiği gibi, sömürgeci ulusal kölelik, ezilen ulus bünyesindeki geri ilişkilere dayanır ve onların ömrünü uzatır. (Cumhuriyet boyunca Türk sömürgeciliğinin Kürdistan'daki feodal-aşiretsel yapıdan yararlanması, Kürt halkının modern bir ulusal uyanış ve kurtuluş mücadelesi içine girdiği bir dönemde, '80'li ve '90'lı yıllarda, özel savaşın bu ilişkilere dayanmayı özel bir politika haline getirmesi, bu açıdan çok açıklayıcıdır.) Tersinden ise, ezilen bir ulusun kurtuluş mücadelesi, aynı zamanda, kendi toplumsal bünyesindeki geri ilişkilerin yarattığı bağlardan kurtulması mücadelesidir. 20 yüzyıl tarihi boyunca her gerçek ulusal kurtuluş mücadelesinin, dışta emperyalizmden kurtuluş ve içte feodalizmden kurtuluş, aşiretçilikten, kabilecilikten kurtuluş, bir bütün olarak geleneksel ilişkilerden kurtuluş mücadelesi olarak gelişmesi bundandır. Bu anlamda bu kurtuluş mücadeleleri, sözkonusu uluslar için aynı zamanda modern uluslaşma süreçlerinin tamamlanmasından baş-

ka birşey değildir. Ama eğer dışta emperyalist kölelik, içte de geleneksel feodal ilişkiler, yarı-feodal ilişkiler egemenliğini sürdürebiliyorsa, burada ulusal kimlik gelişmez, serpilmez ve özgürleşmez. Ulusal özgürlük bu anlamda gerçekleşmez.

Bu genel belirlemelerden sonra ve onların ışığında bir kez daha yakınımızdaki örneğe, Güney Kürdistan'a bakmak yararlı olacaktır. Burada görünüşe bakılırsa 40-50 yıldır devam eden bir ulusal kurtuluş mücadelesi var. Fakat bakıyoruz, geleneksel yapı olduğu gibi sürüyor. Feodal, yarı-feodal ilişkiler sürüyor, aşiretsel yapı sürüyor. Bundan gelen bağımlılık ilişkileri olduğu gibi sürüyor. Bu çerçevede, köylülüğün aşiret yapısına, feodal ilişkilere bağımlılığı sürüyor. Demek ki burada gerçek bir ulusal özgürleşme hareketi, bu anlamıyla modern bir ulusal kurtuluş hareketi yaşanıyor değil. Dolayısıyla, PKK Güney Kürdistan'daki sözde ulusal kurtuluşçu, gerçekte ise işbirlikçi hareketleri "ilkel milliyetçi" olarak nitelerken, bunların bir ulusal hareket olmaktan çok bir feodal-aşiretsel hareket olduğunu söylerken, temel önemde bir gerçeğe parmak basmış oluyor.

Dikkat edilirse, bu sözde ulusal hareketlerin, ne dışta emperyalizme karşı ve ne de içte geleneksel yapıya karşı bir tutumları var. Bir tutumları olmak bir yana, dışta bizzat emperyalizme dayanıyorlar ve içerde bizzat kendileri geleneksel feodal-aşiretsel yapının temsilcileri durumundadırlar. Onlarca yıldır güneyli Kürt halkının katlandığı onca fedakarlığa, çektiği onca acıya rağmen, ulusal özgürleşme doğrultusunda hiçbir gerçek ilerleme yaşayamamasının gerisinde bu yatmaktadır. Bu yapılar gerçek bir ulusal kurtuluş mücadelesinin taşıyıcıları olmak bir yana, bizzat kendileri bunun engelleri durumundadırlar. Sonuçlarını bugün de en canlı ve trajik biçimde izlediğimiz Güney Kürdistan örneği, Marksizmin ulusal sorunun yapısına ve gerçek çözümüne ilişkin temel tespitlerinin olumsuz yönden doğrulanmasından başka birşey değildir.

Yine Güney Kürdistan örneği, gerçek toplumsal özünü ve

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

anlamını bir yana bırakarak, ulusal sorunu, kendi içinde ne pahasına olursa olsun ayrı ya da özerk bir sözde ulusal devlet varlığına indirgemeye kalkmanın ne anlama geldiğine de taze ve canlı bir örnektir. Emperyalizmin desteği ile oluşturulan, fakat Kürt feodal savaşı ağalarının iç çekişmeleri yüzünden yaşama imkanı bulamayan sözde Kürt devleti örneği bu konuda çok şey anlatmaktadır. Bu devletin yaşayamaması bile, geleneksel feodal-aşiretsel yapı tasfiye edilemeden, değil ulusal devlet, modern temellere dayalı bir ulusal birliğin bile kurulamayacağını göstermeye yetmiştir. Ki yaşasaydı da özünde sonuç değişmezdi. Zira, kendi başına bir devlet varlığı, hele de ortaya çıkışını bizzat emperyalizmin korumasına ve kollamasına boçlu olan bir devlet varlığı, hiçbir biçimde Kürt halk yığınları için gerçek bir özgürleşme anlamına gelmezdi. Ulusal kurtuluş problemi şekil değiştirmiş, fakat özünde devam ediyor olacaktı.

Söylediklerimi özetliyorum: Ulusal sorun çağımızda her zaman emperyalizmin (ve onun uzantısı olan alt sömürgeci devletlerin) egemenliğinden kurtulmak sorunudur. Ulusal sorun, özünde bir köylü sorunu, köylülüğün kurtuluşu sorunudur. Ulusal sorun, bu çerçevede, bir devrim sorunudur ve aynı zamanda genel proleter devrim sorununun da bir parçasıdır.

Bugün “siyasal çözüm” Kürt sorununa köklü ve kalıcı bir çözüm getiremeyecektir derken, zaten ulusal soruna ilişkin bu temel gerçeklerden hareket ediyoruz. “Siyasal çözüm” ne demektir? Emperyalist dünya sisteminin genel çerçevesi içerisinde ve Türkiye’nin bugünkü mevcut toplumsal-iktisadi ilişkileri içerisinde, bunlarda herhangi bir temel değişikliğe gitmeksizin, yalnızca siyasal ve hukuksal çerçevede Kürtler lehine bazı yeni düzenlemelerin yapılmasıdır. Bunun bir takım anayasal güvencelere bağlanabilmesidir.

Burada yalnızca kısmi ve daha da önemlisi iğreti, yani geçici olmaya mahkum bir sözde çözüm sözkonusudur. Zira sorunu üreten, sorunun kaynağını oluşturan toplumsal-iktisadi zemin.

olduğu gibi durmaktadır. Bu zemin durduğu sürece de, uzlaşmaya dayalı hiçbir çözüm uzun vadede yaşamak gücü bulamayacaktır. Bulunan kısmi çözüm çok geçmeden zaafa uğrayacak, sorunu üreten zemin zaten durduğu için, çok geçmeden çatışma da kendini yeniden gösterecektir.

Güney Kürdistan bu açıdan da öğretici bir örnektir. Burada zaman zaman soruna sözde “siyasal çözüm”ler bulunmuş, Kürtlere bölgesel otonomi ya da özerklik tanınmış, fakat bunlar uzun ömürlü olamamıştır. Dengelerin değiştiği ilk andan itibaren, Irak rejimi kabul etmek zorunda kaldığı özerk oluşumu yok etme yoluna gitmiştir. Güney Kürdistan ve bu arada son Filistin örneği gösteriyor ki, “siyasal çözüm”ler hiç de “akan kan”ı durdurmuyorlar. Tersine daha uzun zaman dilimlerine yayarak, kurtuluş süreçlerini yalnızca çıkmazlara değil, böylece daha acılı yollara da sokmuş oluyorlar.

Bu tür çözümlerin geçici olduğu somut deneyimlerle yeterli açıklıkta görülmüştür. Bu tür çözümler köklü olmadıkları için doğal olarak kalıcı da olamıyorlar. Siyasal bir sorunun köklü çözümü nedir, ne anlama gelir? Basitçe bu, sorunu yaratan köklerin kurutulmasıdır. Eğer sorun emperyalizme kölelikten doğuyorsa, eğer sorun onunla bütünleşmiş burjuvazinin sömürgeci egemenliğinden doğuyorsa, eğer sorun Kürdistan toplumundaki geri toplumsal yapıdan kök alıyorsa, o feodal-aşiretsel yapıdan kök alıyorsa, bu durumda siz bu köklere vurmadığınız sürece, bu sorunun köklü ve kalıcı bir çözümünü de yaratamazsınız. Az önce Güney Kürdistan üzerinden örnek verdim, biçimsel olarak Kürt halkı bir devlete kavuşmuş gibi olur. Ama bu biçimsel varlığa rağmen, ne gerçek bir uluslaşmadan, ne de gerçek bir ulusal özgürleşmeden sözedilebilir. Bu açıdan bugünkü Afganistan’a bakmak gerçekten öğreticidir. Afganistan uzun zamandan beri bir devlet varlığına sahiptir. Ama bakıyoruz, o feodal, yarı-feodal, aşiretsel, dinsel yapı olduğu gibi duruyor. Köylü yığınları burada aşiret reislerinin, din adamlarının,

mollaların basit kuklaları olarak kullanılabiliyorlar. Çünkü köylülük bağımlı burada, özgürleşmiş, geleneksel yapı ve ilişkilerden kopmuş değil. Bu kopuş bir niyet sorunu da değil. Bu kopuş o bağımlılık yaratan ilişkilerin tasfiyesiyle mümkündür. Bunun temeli feodalizmin tasfiyesidir. Feodal, yarı-feodal kalıntıların tasfiyesidir. Köylülüğün özgürleşmesi ancak bu temel üzerinde olabilir. Yani köylülüğün özgürleşmesinin öte yüzünde, o toplumun modern uluslaşma, modern bir ulusal kimlik kazanma süreci vardır. Afganistan'ın 20 yıllık trajedisi, sözde ulusal devlet olarak varlığına rağmen, gerçekte böyle bir ulusal kimlikten yoksun olduğunu göstermektedir. Bu şaşırtıcı değildir. Köylülüğün geleneksel ilişkilerden özgürleşmediği hiçbir toplumda modern ulusal kimlikten de söz edilemez.

Bunların ışığında dönüp Türkiye'deki Kürt ulusal hareketine bakalım. PKK'yı başından itibaren modern bir ulusal devrimci hareket olarak tanımladık. Bunun çok değişik nedenleri, dayanakları var. Birincisi, PKK ulusal sorun çerçevesinde devrimci bir ideoloji ve programla ortaya çıktı. PKK'nın şimdi programatik belgeleri pek kullanılmıyor, ama bunlar biliniyor. PKK, çıkışında, Türkiye'de Kürt sorununun çözümünü üç temel düşmanın, üç temel hedefin bertaraf edilmesi sorunu ile sıkı sıkıya ilişkili olarak ortaya koydu. Sorunun eksenine "baş çelişki" belirlemesi çerçevesinde kuşkusuz ki Türk sömürgeciliğini koyuyordu. Türk sömürgeciliği ile Kürt halkı arasındaki çelişkiyi "milli çelişki" olarak tanımlıyordu. Ama bu "milli çelişki"nin çözümünü, bir yandan Türk sömürgeciliğinin arkasındaki emperyalizm ile, öte yandan ise içindeki feodal-burjuva sınıflara karşı mücadele ile sıkı sıkıya ilişkilendiriyordu. Bu ikincisine apayrı bir vurgu yapıyordu. Temel PKK belgelerinde, Kürdistan devrimi bir milli demokratik devrim olarak tanımlanır ve devrimin demokratik yönü Kürdistan'daki burjuva-feodal yapının tasfiyesi çerçevesinde tanımlanır. Özetle, sömürgecilğe karşı mücadele, onun gerisindeki emperyalizme ve onun Kürdistan'daki daya-

naklarını oluşturan burjuva-feodal sınıflara karşı mücadeleye bağlanır. Kürdistan devrimi, bu çerçevede, anti-emperyalist, anti-sömürgeci, anti-feodal bir devrim olarak tanımlanır.

PKK, böyle bir devrimci programla, böyle bir devrimci ideolojik-politik çizgiyle ortaya çıkmış bir hareket. Bugün bu çizgiyi ne kadar izlediği sorununu şimdilik saklı tutalım. Ama PKK çıkışında net bir biçimde böyle bir devrimci çizgiye sahipti. Soruna, ezilen ulusun bünyesinden çıkmış devrimci bir ulusal akım açısından, ulusal karakterde bir devrimci akım açısından baktığımızda, PKK'nın programı bu şekliyle devrimci bir program. Amaçları açısından devrimci, hedefleri açısından devrimci. Sorunun çözümü devrime bağlanıyor ve Kürt halkının kurtuluşu, onun temel düşmanlarının tasfiyesiyle sıkı sıkıya ilişkilendiriliyor.

Kürt sorunu: Devrimci çözümün toplumsal dinamikleri

PKK'nın 1984'te başlattığı silahlı ulusal direniş, '80'li yıllar boyunca esas olarak bir gerilla savaşı olarak gelişti. Bu savaşın kadro kaynağı ve kitle desteği, ezici ağırlığı ile Kürt yoksul ve orta köylülüğüne dayanıyordu. Hareketin devrimci kimliğinin, savaş kararlılığının, gelişme dinamizminin toplumsal dayanağı bu sınıf katmanları idi.

Silahlı direnişin sarsıntısı, devletin artan baskı ve terörünün yarattığı tepki ve nihayet gerilla savaşına eşlik eden politik çalışına, 1990 yılı başından itibaren bir çok kent ve kasabada yaygın bir politik kitle hareketine yolaçtı. Hemen tümüyle kent ve kırsal yoksul emekçi tabakalarına dayanan bu büyük hareketlilik, Kürt özgürlük mücadelesinde bir sıçramanın ifadesiydi ve yeni safhaya geçişin açık göstergesiydi. O güne kadar kırsal bir gerilla savaşı olarak gelişen hareket, artık kent ve kasabalarda devrimci kitle hareketleriyle birleşerek yeni bir güce ulaşıyordu. Hareketin aktif bir kitle dayanağına kavuşması, aynı zamanda sosyal tabanında bir genişleme anlamına geliyordu. Şimdi artık yoksul ve orta köylülüğün yanısıra, kent yoksulları, küçük-burjuvazinin değişik katmanları, öğrenciler ve kısmen işçiler ulusal hareketin kitle gücü içinde yer alıyorlardı.

1990-91 yılının gelişmeleri, hareket henüz Kürdistan'ın geneline yayılmamış olsa da, ulusal hareketin gerçek bir halk tabanına oturduğunu, gücünü ve dinamizmini buradan aldığını bütün açıklığı ile göstermekteydi. Aynı dönemde, o güne kadar sömürgeciliğin toplumsal dayanağını oluşturmuş feodal-burjuva sınıfların gelişen ulusal harekete karşı tutumları da gitgide daha açık bir hal aldı. Bunlar belirgin biçimde gelişen ulusal hareketin

karşısında yer aldılar. Ulusal uyanışın ve hareketin o güne kadar feodal-aşiretsel bağımlılık ilişkileri içinde bulunan Kürt köylülüğünün bu ortaçağ ilişkilerinden kurtulması ve özgürleşmesi süreci olarak ilerlediğini gördükleri ölçüde, buna daha açık bir gerici sınıfsal tepki gösterdiler. Aşiret reisleri, toprak ağaları ve şeyhler, ulusal hareket biçiminde kendini ortaya koyan devrimci toplumsal-siyasal gelişmeye karşı bu gerici sınıfsal tepkilerini, sömürgeci Türk burjuvazisiyle daha sıkı bir kenetlenmeye giderek, onun militarist aygıtlarıyla bütünleşerek ve “koruculuk sistemi” yoluyla sömürgecilik cephesinden bizzat savaşa katılarak ortaya koydular.

Özetle, ulusal hareketin bu gelişme safhası, kendi toplumsal dayanakları ve kendisine karşı mevzilenen sınıflar şahsında, belirgin bir sınıfsal kutuplaşma ortaya çıkarmış bulunmaktaydı. Devrim sürecinde derinleşme; bu nesnel olguyu gözetken politik açılımlar yapmak, ulusal özgürlük mücadelesine açık bir halkçı içerik kazandırmak, ulusal çelişki ve özlemler üzerinden kendini göstermiş hareketi aynı zamanda sınıfsal çelişki ve özlemler yoluyla da geliştirerek gerçek bir devrimci halk hareketi düzeyine çıkarmakla olanaklıydı.

Kaldı ki, sürecin gelişme seyri bunu kendiliğinden zorluyor, dayatıyordu. Ulusal özgürlük mücadelesinin gelişmesi, Kürdistan’daki feodal kalıntıların ulusal boyunduruğun temel toplumsal dayanakları olduğu gerçeğini tüm açıklığıyla ortaya sermişti. Dolayısıyla, ulusal özgürlük mücadelesinin aynı zamanda feodal kalıntıların tasfiyesi olarak; yani köylülüğün yalnızca ulusal kölelik ilişkilerinden değil, fakat aynı zamanda bunun en sağlam dayanağı olan feodal bağımlılık ilişkilerinden de tümüyle özgürleşmesi biçiminde gelişmesinin nesnel bir zorunluluk olduğu açığa çıkmıştı. Belirtmeye gerek yok ki, gözetilmesi gereken bu nokta ulusal özgürlük mücadelesinin gerçek bir halk devrimi olarak gelişmesinin temel bir önkoşuludur.

Fakat sorunun bunu tamamlayan bir başka yönü daha var.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Ulusal baskı ve kölelik, her zaman sınıfsal baskı ve köleliğin bir biçimidir, ona hizmet eder. Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenlik ve ulusal baskı, aynı zamanda Türk burjuvazisinin Kürdistan ve Kürt halk kitleleri üzerindeki sınıfsal baskı ve sömürsünün bir biçimi ve aracıdır. Böyle olunca, ulusal özgürlük mücadelesi, asıl ve temel olarak, Kürt halk kitlelerinin bu baskı ve sömürüden kurtularak özgürleşmesi mücadelesidir, böyle olmak zorundadır.

Ulusal özgürlük mücadelesinin asıl dayanağının, feodal, yarı-feodal bağımlılık ilişkilerinin yanı sıra, sermayenin baskı ve sömürsünden bunalmış köylü yığınları ile öteki yoksul-emekçi kesimlerden oluşmasının nesnel-toplumsal mantığı buradadır. Dolayısıyla, sömürgeci egemenliğe karşı mücadelenin bir halk devrimi olarak gelişmesi, derine kök salması ve yenilmez bir zemine oturması, bu mücadelenin halkçı sınıfsal içeriğini gözetmeye ve geliştirmeye sıkı sıkıya bağlıdır.

Temel önemde son bir nokta daha var. Türk sermaye sınıfının Kürdistan'daki sömürgeci egemenliğinin iç toplumsal dayanakları Kürt-feodal burjuva sınıfları ise, dış dayanakları da Türkiye üzerindeki emperyalist egemenlik olgusudur. Kürdistan'daki Türk sömürgeciliğinin arkasında emperyalizm vardır. Bu sömürgeci egemenlik, emperyalizmin aynı zamanda Kürdistan'ı da kapsayan sömürü ve yağmasının bir dayanağı ve aracıdır.

Sonuç olarak, Kürdistan'daki özgürlük mücadelesinin bir halk devrimi halinde gelişmesi, onun, içte Kürt feodal-burjuva sınıflarını, dışta ise Türk burjuvazisinin sömürgeci egemenliğini ve tüm bu köleliğin uluslararası dayanağını oluşturan emperyalizmi hedeflemesi ile mümkündür. Ulusal özgürlük mücadelesinin halkçı özünü ve devrimci toplumsal-siyasal içeriğini koruyabilmesinin, sınıfsal iktidar değişimini hedefleyen gerçek bir demokratik halk devrimi olarak gelişebilmesinin bundan başka hiçbir yolu yoktur. Bu da ulusal sorunun bir "siyasal çözüm"ü-

dür. Fakat bu çözüm, kurulu düzenin sınırlarına sığmayan, onu aşan, mevcut sınıf ilişkilerinde köklü bir değişimi sağlayan bir “siyasal çözüm”dür. Ulusal sorunun çözümünde bu devrimci perspektif, doğal olarak, ulusal hareketi yalnızca salt ulusal istemlere dayalı bir hareket olmaktan çıkarmakla kalmayacak, fakat aynı zamanda, Kürdistan’daki devrimci süreci Türkiye’deki sınıflar mücadelesi sürecine dolaysız ve organik olarak da bağlayacaktır. Bu gelişme, ulusal sorunu ve istemleri karartmak ya da geri plana itmek bir yana, onun köklü ve kalıcı çözümü için olanaklı tek gerçek zemini ve toplumsal güç ilişkilerini sağlayacaktır.

Özgürlük mücadelesinin en büyük gelişme atılımını yaşadığı 1990-91 yıllarında hareketin sınıf yapısı bu tür bir yönelime son derece uygundu. ‘90-91 yılı gelişmeleri tüm açıklığı ile göstermiştir ki, ulusal hareketin bu yeni uyanışı ve gelişmesi döneminde, ulusal istemlerin taşıyıcısı olan ve özgürlük mücadelesinin dinamizmini oluşturan toplumsal güçler, yalnızca Kürt toplumunun alt sınıflarıdır. En başta ise yoksul köylülük ile kent emekçileridir. Bu sınıflar ise, sömürgeci Türk burjuvazisiyle yalnızca ulusal değil, fakat aynı zamanda uzlaşmaz sınıf çelişmeleri de olan toplumsal katmanlardı. Bunlar Türkiye’nin geneline hakim sınıf ilişkileri içinde Türkiye işçi sınıfının ve emekçilerinin temel müttefikleri durumundadırlar.

Ulusal hareketin toplumsal tabanını oluşturan bu sınıf güçlerine işaret eden EKİM I. Genel Konferansı, bunun anlamı ile mevcut ve potansiyel sonuçları hakkında şunları söylüyordu:

“... Sınıfsal istemlerini henüz açık olarak ifade ediyor olmasalar bile, bu emekçi kimliğin dinamizmi onları kendi mülk sahiplerinden uzaklaştırmakta, Türkiye işçi sınıfına ve Türkiye’deki devrimci sınıfsal süreçlere yakınlaştırmaktadır. Bugünkü hareketin bu emekçi tabanına dayalı olarak ve devrimci bir temel üzerinde gelişiyor olması, aynı şekilde, Kürt feodal-burjuva sınıflarının harekete düşmanlığının, Kürt ara katmanlarının ise

harekete ürkek ve temkinli yaklaşımlarının asıl nedenidir. Sınıfsal çıkarlar, Kürt feodal-burjuva sınıfları Türk burjuvazisinin kucağına itmiştir. Kürt orta burjuva katmanlarını, reformist bir program temelinde, aynı burjuvaziyle uzlaşmaya itiyor. Kürt yoksul köylülüğünün nesnel konumu ise, onu bir başka güce, Türkiye işçi sınıfına yakınlaştırıyor.” (age., s.66)

Kaldı ki, yalnızca Türkiye’de değil, fakat Kürdistan’da bile varlığı Türk ve öteki milliyetlere mensup işçilerden ayrı düşünülemez Kürt işçisi de, bu doğrultuda apayrı bir birleştirici kuvvet etkeniydi.

1984 çıkışıyla Kürt halkının ulusal uyanışında ve Kürt sorununun çözüm gündemine girmesinde tartışmasız bir tarihi rolü olan PKK, mücadelenin ulaştığı belli bir gelişme düzeyinden itibaren, bütün bu gerçekleri izlediği politik çizgide gözetmemenin açmazlarıyla da yüzyüze kaldı. Ulusal hareketin halkçı muhtevasını gözetmek ve bu çizgide derinleşmek yerine, ulusal sorun ve istemleri gitgide daha saf bir biçimde ele alan bir milliyetçi dargörüşlülük örneği sergiledi.

Böylece yalnızca emperyalizm ve proleter devrimler çağında ulusal hareketin özünü ve gerçek devrimci olanaklarını gözden kaçırmakla kalmadı. Fakat aynı zamanda, ‘60’larla başlayan yeni tarihsel evrede, ulusal istemlerin devrimci bir temel üzerinde taşıyıcısı olan sınıfların Kürt emekçi sınıfları olduğunu. bunun ise, ulusal hareketin, belirgin toplumsal içeriği olan bir halk devrimi olarak gelişmesi zorunluluğuna işaret ettiğini gereğince gözetmedi.

Sonuç olarak, Kürdistan’daki devrimci sürecin bugün yüzyüze kaldığı sorunlar ve “siyasal çözüm” yönelimi, yalnızca Türkiye işçi sınıfının ve Türkiye devrimci hareketinin içinde bulunduğu durumla değil, fakat aynı zamanda PKK’nın izlediği politik çizgiyle de sıkı sıkıya bağlantılıdır. PKK, mülk sahibi sınıflarla buluşma zemini yaratan saf ulusal istemlere dayalı bir çizgi yerine, Kürt emekçilerinin toplumsal-siyasal istemlerini

de gözeten bir devrimci politik çizgide gelişmeyi esas alsaydı, kuşku yok ki, bunun Türkiye işçi sınıfı ve emekçilerinin sınıfsal uyanışına çok etkili bir dolaysız katkısı olurdu. Bu, her iki ulustan işçi ve emekçilerin mücadele içinde yakınlaşmasını ve kaynaşmasını görülmemiş ölçüde kolaylaştırırdı. Ve Türk burjuvazisi için, işçileri ve emekçileri, milliyetçi önyargılarla ve şovenizmle zehirleyip toplumsal mücadeleden alıkoymak o kadar kolay başarılır bir iş olamazdı.

EKİM 3. Genel Konferansı/Siyasal ve Örgütsel Değerlendirmeler, Eksen Yayıncılık, s.112-117

III. BÖLÜM

Ulusal soruna dayalı çizginin imkanları ve sınırları

PKK'nın Kürt ulusal sorununun çözümüne ilişkin olarak başlangıçta ortaya koyduğu devrimci çerçeveye daha yakından bakabiliriz. Bu, sonraki gelişmelerin değerlendirilmesi ve bugünkü durumun anlaşılması bakımından önemli kolaylıklar sağlayacaktır. Doğal olarak hareket noktamız PKK'yı bağlayan temel belgeler olacak.

İlk temel belge, PKK programıdır. Bu programın III. Bölümü "*Kürdistan Devrimi*" başlığı taşıyor. Bu bölümde, Kürdistan devrimi; "*milli*" ve "*demokratik*" yönlerin organik bir bileşeni olarak ele alınıyor ve bu çerçevede bir milli demokratik devrim olarak tanımlanıyor. Buna göre; devrimin "*milli yanı*", Türk sömürgeciliğinin siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel egemenliğini; "*demokratik yanı*" ise, Kürdistan'a egemen feodal ve komprador yapıyı, bu yapının ürünü sorunları hedef alır.

Programın bir başka ifadesiyle; *"sömürgecilik ve sömürgeciliğin zorla ayakta tuttuğu yarı-feodal yapı bu devrimin önündeki iki önemli hedeftir."*

Kuşkusuz program, açık ifadelerle *"milli çelişki"*yi baş çelişki sayıyor. Bu çelişkiyi, tüm öteki çelişkilerin çözümünde, *"tayin edici"* bir halka olarak niteliyor ve *"ülkede devrim uğruna atılan ilk adımlar, milli bir karakter taşımaktadır"* diyor. Ama bu tespit ve tanımlamaları hemen ardından şunlar izliyor: *"Devrimin bu iki yanı arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Bu iki yan adeta içiçe geçmiştir. Demokratik devrim, hakim yan olan milli devrime bağlı olarak gelişir. Milli devrimin gelişmesi de, toplumdaki demokrasinin gelişmesine yakından bağlıdır."*

Program, sömürgecilik ile *"sömürgeciliğin zorla ayakta tuttuğu yarı-feodal yapı"* arasındaki organik ilişkiyi olduğu kadar, Türk sömürgeciliği ile *"gerisindeki emperyalizmin"* Kürdistan üzerindeki her türlü hakimiyeti arasındaki organik ilişkiye de dikkat çekmekte, bu engellerin aşılmasını Kürdistan devriminin temel kapsamı içinde tanımlamaktadır. Yine programda, bölünmüş Kürdistan'a ilişkin *"genel özellikler"* tanımlanırken, dört temel özellikten ikincisi hakkında şunlar söylenmektedir: *"Kürdistan, emperyalizme bağımlı dört ülkenin (Türkiye, İran, Irak, Suriye) ayrı ayrı sömürgeleştirdikleri klasik sömürge bir ülkedir. Emperyalizmin bu sömürgeci devletlere uyguladığı yeni-sömürgecilik ile, bu devletlerin Kürdistan'da uyguladığı klasik sömürgecilik tam bir uyum halindedir."*

Aynı temel görüşler, yine başlangıçtaki temel belgelerden biri olan *"Kürdistan Devriminin Yolu"* başlıklı *Manifesto*'da da yer almaktadır. *Manifesto* PKK programının *"ilk ciddi ve toplu açıklaması"* olduğuna göre, bu normaldir de. Burada devrimin *"milli"* yönü ile *"demokratik"* yönü yine içiçe tanınlanır. Devrimin sivri ucunun Türk sömürgeciliğine yöneleceği vurgulanmakla birlikte, bu, şu bütünlük içinde ortaya konulur:

"Kürdistan Devrimi, en ön planda Türk sömürgeciliğini"

hedef alır. Siyasi bağımsızlığı gaspeden, Kürt dili, tarihi ve kültürü üzerinde tam bir yok etme işlevini sürdüren, üretim güçlerini tahrip ve talan eden Türk sömürgeciligidir. Bu sömürgeciğe, dışta emperyalistler, içte de feodal-kompradorlar destek vermektedir. Birbirlerine çok sıkı ekonomik bağlarla bağlı olan bu üç güç, Kürdistan Devriminin hedeflerini teşkil ederler. Başta Türk sömürgeciliği olmak üzere, onunla birlikte iç ve dış destekçilerine karşı gelişmeyen bir hareket, Kürdistan'da devrimcilik sıfatı taşıyamaz. Kürdistan üzerinde klasik sömürgecilik biçiminde somutlaşan Türk hakimiyetini, emperyalizmin veya içte feodalizmin şu veya bu özelliğine dayanarak göz ardı ettirmek isteyen her anlayış gericidir ve Türk sömürgeciliğini gizlemeye hizmet eder. Emperyalizme ve feodalizme karşı mücadelenin tek doğru yolu -ikisinden de güç alan ve ikisinin de çıkarlarını kendisinde birleştiren- Türk sömürgeciliğine karşı mücadeleden geçer." (Manifesto, Weşanen Serxwebun Yayınları, Aralık '84 tarihli 3. baskı, s.178)

Son olarak, benzer temel formülasyonların *Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi Programı*'nda da yer aldığını belirtmek gerekir. (Bu programın ilk "taslak" biçimi 1982 tarihlidir.)

Tüm bunlardan çıkan sonuç şudur: Ulusal sorunu eksen ve Kürdistan coğrafyasını temel alan ulusal bir hareket olarak PKK, Kürt halkının ulusal özgürleşme sorununu devrimci bir perspektif içinde ele almaktadır. Temel belgelerinde sorunu açık biçimde bir devrim ve iktidar perspektifi içinde ortaya koymaktadır. Baş hedef saydığı Türk sömürgeciliğine karşı mücadeleyi, onun "gerisindeki" emperyalizmle ve onun Kürdistan'daki iç dayanaklarını oluşturan feodal-burjuva sınıflarla ilişkilendirmektedir. Aynı şekilde bu belgeler, ulusal sorun ile köylü sorunu arasında da açık bir ilişki kurmakta, köylülüğü "Kürt ulusunun temeli" saymakta, Kürt halkının bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi ile köylülüğün kurtuluş sorunu arasında-ki organik bağa dikkat çekmektedirler. (Manifesto, s.142-143)

Bu, emperyalizm çağında ulusal sorunun devrimci çözümüne ilişkin temel noktaların PKK'nın temel belgelerinde gözetildiğini, bir ulusal hareket olarak PKK'nın ulusal sorun çerçevesinde asgari devrimci bir programa sahip olduğunu göstermektedir.

Belirtmeye gerek yok ki, burada sorunumuz marksist-leninist bakış açısından ve proletaryanın temel sınıf çıkarları üzerinden bu programa yöneltilebilecek eleştiriler değildir. PKK programı bu açıdan yapısal zaafı taşımaktadır. Nitekim mücadelenin belli bir gelişme aşamasının ardından bir "yol ayrımı" ile karşı karşıya kalması, bu yapısal zayıflığın bizzat mücadele süreci tarafından açığa çıkartılmasından başka birşey değildir. Ulusal hareket kendi öz dinamikleriyle ve gücüyle belli bir yere kadar gelebildi ve tılandı. Bu tıkanıklığın, ulusal hareketi; ya kaçınılmaz olarak Türkiye devrimi ile sonuçlanacak bir toplumsal derinleşme ya da salt "milli çelişki"nin sınırlı bir çözümü (ki buna "siyasal çözüm" deniliyor) alternatifleriyle yüzyüze bırakması, PKK çizgisinin bu yapısal zaafının bir itirafıdır.

Ama, yineliyorum, burada sorunumuz henüz bu değil. Burada sorunumuz, ulusal sorun eksenine oturan bir hareketin bu çerçevede ortaya koyduğu perspektifin niteliğidir. Bunun temel unsurları yönünden devrimci bir program olduğu açıktır. Ve zaten PKK'nın Kürt halkının uyanışı ve özgürlük mücadelesine girişindeki büyük tarihsel rolü, bu devrimci konum ve çizgi ile kopmaz bir biçimde bağlıdır.

Şu ana kadar işin program yönüne, başlangıçta ortaya konulan temel siyasal çizgi yönüne işaret etmiş oldum. İşin bir de pratik sınıf ilişkileri alanı var. PKK'nın önderlik ettiği mücadele sürecinin toplumsal karakteri sorunu var. Gerek çıkış ve ilk gelişme dönemine, gerekse '84 sonrası atılıma ve hareketin '90'lı ilk yıllarda doruğa çıkışına bakıyoruz, hareketin belirgin bir biçimde alt sınıflara dayandığını, özellikle de köylü desteğine dayandığını görüyoruz. PKK'nın önderlik ettiği ulusal özgürlük mücadelesi belirgin bir alt sınıflar damgası taşıdı, hareket

alt sınıflara dayalı olarak gelişti. Bu, programda ortaya konulan çizgiyle tutarlı bir durum. Politik çizgi ile sosyal taban arasında bu noktada bir tutarlılık ilişkisi vardır. Zira, temel unsurlarını özetlediğim devrimci program, yani PKK'nın başlangıçta ortaya koyduğu devrimci ulusal program ancak bu sınıflara dayanılarak hayata geçirilebilir. Çünkü ulusal sorun eksenine dayalı bir devrimci program bu sınıfların çıkarlarına hizmet eder. Ya da tersinden, bu programa ancak alt sınıfların desteği alınabilir. Zira ancak Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliğin tasfiyesinden, onun gerisindeki emperyalist egemenliğin tasfiyesinden, sömürgeci egemenliğin içindeki temelini oluşturan feodal-burjuva yapının tasfiyesinden çıkarları olan sınıfların desteğini alabilecek bir programdır bu. Nitekim, hareketin başlangıçtaki devrimci dinamizmi, coşkusu ve gücü buradan geliyordu. Bu, bizim konuya ilişkin temel metinlerinizde sık sık ele alınmış, irdelenmiş bir sorundur.

Fakat başlangıçta önden öngörüldüğü gibi “milli çelişki” üzerinden hız alan hareket, sonraki gelişmesi içinde programın “üçlü hedefi”ni gözetken bir derinleşme çizgisi yaşamadı. Programın bir yönü, bir unsuru ekseninde kaldı ve zaman içerisinde bu yön kendi içinde bir çizgiye dönüşmeye başladı. Bizim salt ulusal istemlere dayalı bir hareket haline gelmek dediğimiz durum budur. Salt ulusal istemlere kilitlenen bir hareket ise, işin doğası gereği, devrimci halkçı anlamda sınıfsal çizgiyi yitirmeye başlar. Sömürgeciliğe karşı mücadele, içte komprador-feodal sınıfları, yarı-feodal iktisadi-toplumsal ilişkileri hedef alan “derinden derine halkçı” bir mücadele olmaktan uzaklaşır, “Kürtler”in Türk siyasi egemenliğinden kurtulması mücadelesi derekesine iner. Bu duruma düşen bir ulusal hareket ise, alt sınıfların çıkarları eksenine oturan devrimci-halkçı içeriğinden uzaklaşarak ulusal burjuva bir konum ve kimlik kazanmaya doğru evrilir. Bu, niyetle değil, işin doğasıyla bağlantılı bir gerçektir. Ulusal özgürleşme mücadelesini salt

ulusal istemlere indirgeyen. onu ezilen ulusun esas gövdesini oluşturan köylülüğün burjuva demokratik anlamda toplumsal özgürleşmesi mücadelesinden koparan bir hareketin varacağı sonuç, karşı karşıya kalacağı akıbet başka türlü olamaz.

Devrimci bir program ve siyasal çizgi ile yola çıkan devrimci ulusal hareket, '90'lara dayandıktan sonra, '90'lı ilk yıllarda Kürt halk kitlelerinin coşkulu katılımıyla doruğuna ulaştıktan sonra, bu program çerçevesinde derinleşme yolunu tutamadı, farklı bir yönelime, "siyasal çözüm" denilen yönelim içine girdi. Bu, siyasal çizgide salt "milli" istemlerin ve pratik siyasette burjuva öğelerin belirgin bir biçimde önplana çıkması demekti. Oysa, eğer başlangıçta ortaya konulan ulusal devrimci programın bütünlüğünü gözeten bir siyasal çizgide 'srar edilseydi, bunun gerektirdiği taktik ve pratik açılımlar yapılabilseydi, sonuç başka olurdu.

Bu, Kürdistan devrimini kaçınılmaz bir biçimde Türkiye devrimiyle de içiçe geçirirdi. Zira Kürdistan'da feodalizmi tasfiye etmek, Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliği tasfiye etmek ve bu iki egemenliğin gerisindeki emperyalizmi tasfiye etmek, Türkiye'deki öteki emekçi sosyal güçlerle birleşmeksizin mümkün değildir. Zira bu yapıda, bu egemenlik ilişkilerinde iktisadi-sosyal bağlarla örülmüş, bu temele oturmuş bir organik bütünlük var. Yani biz sorunu düşünsel soyutlama planında kendi içinde ayrırabiliyoruz da, gerçek toplumsal yaşam içinde bu öğeleri ayırmak mümkün değildir. Kürdistan'daki burjuva-feodal yapıyı, Kürdistan üzerindeki Türk sömürgeciliğini ve bütün bunların gerisindeki emperyalizmi tasfiye etmek, bütün bunlardan kurtulmak, ancak ulusal devrimci mücadeleyi Türkiye'deki genel siyasal mücadele sahnesi içinde ele alınakla olanaklıdır. Her iki ulusun içiçe geçmişiği bunu zaten zorunlu olarak gerektiriyor. Bugün geline yerde, Kürt ulusal hareketinin kalbinin aynı zamanda Türkiye'nin metropollerinde atması da bunun pratik bir doğrulanmasıdır. Yine geline yerde PKK'nın sık sık hare-

ketin “Türkiyelileşmek”, Türkiye’ye doğru büyümek dinamiğinden ve hedefinden söz etmesi, bunu hem “siyasal çözüm” hem devrimci çözüm niyetleri çerçevesinde vurgulaması da bu aynı olgunun bir biçimde dile getirilmesinden başka bir şey değildir. Olduğu kadarıyla kitle hareketinin, olduğu kadarıyla aydın hareketinin, olduğu kadarıyla siyasal-kültürel hareketin ağırlık merkezi hiç değilse bir süredir Türkiye’nin metropollerine kaymıştır. Dağlarda bir kuvvet olarak gerilla vardır, fakat organik olarak bir köylü hareketiyle de bütünleşmiş değildir. Kürt köylü yığınlarıyla, Kürdistan’daki öteki alt-sınıfların edilgen desteğini alsa da, aktif bir halk hareketi olarak, bugün böyle bir kaynaşmışlığı yoktur. Böyle bir kaynaşmışlık ‘90-91-92’de yakalandı. Ama devlet bu noktada ulusal hareketi geriletmeyi, kitleleri pasifleştirmeyi, arada bir mesafe oluşturmaya başarabildi. Bugün Kürt ulusal kitle hareketinin esas ağırlığı metropollere kaymış bulunuyor. Bunu bugünkü siyasal hareketliliklerden giderek de görebiliriz. Ulusal hareketin içerisinde HADEP’in tuttuğu çok özel yerden bakarak da görebiliriz.

Burada şunu vurgulamaya çalışıyorum. İki ulusun bu somut kaynaşmışlığı bile, sorunun ancak Türkiye’deki siyasal mücadele sahnesinin genelinde ortaya konulmasıyla bir çözüme bağlanabileceğini gösterir. Ve eğer devrimci programda ve emekçi sınıflara dayalı çizgide ısrar edilseydi, bu kaynaşma zaten kendisini daha açık biçimler içinde somut olarak da gösterirdi.

Ama ne oldu? Hareket bir gelişme çizgisi yakaladı. Bu gelişme belli mevziler yarattı. Tam bu noktada Türkiye’deki emekçi hareketiyle birleşmek nesnel bir ihtiyaçtı. Çünkü ayakta kalmak, o dinamizmi korumak ve sürdürmek, ancak bununla olanaklı olabilirdi. Ve Türkiye’nin batısında olayların gelişme tarzı bunu olanaklı kılamadığı, Kürt hareketi yalnızlık içerisinde bunaldığı, bu desteği Türkiye’nin batısında göremediği, Türkiye’nin batısında bu tür bir sosyal-siyasal hareketlilik oluşmadığı için, Kürt hareketi sıkışmışlığını kendi burjuva sınıf katmanları

ile ilişkilerde aramaya yöneldi. Bu ise, Kürt hareketinin çizgisini toplam olarak zaafa uğratan sonuçlar doğurdu. Şu son birkaç yıl üzerinden ele alarak Kürt hareketinin yayınlarına bakınız, artık eski program söylemde bile fazlaca kullanılmıyor. Sorun artık köylülüğün feodal, yarı-feodal ilişkilerden özgürleşmesi sorunu olarak, Türk sömürgeciliğinin Kürdistan'da dayandığı sosyal dayanakların tasfiyesi sorunu olarak, uluslararası ölçekte emperyalizmin egemenliğinden kurtuluş sorunu olarak konunuyor. Ya da ancak çok dar çevrelere hitap eden yayınlarda böyle konuluyor. Popüler yayınlarda ve pratik siyasal çalışmada, gündelik propaganda-ajitasyonda artık bu unsurları göremiyoruz. Bu çerçevede herşey neredeyse “barış”a ve “siyasal çözüm”e endekslenmiş durumda.

Devrimcilik, devrimci çizgi, bir iyiniyet ya da kötü niyet sorunu değildir. Kendi başına iyiniyetli beyanatların da fazla bir önemi yoktur. Devrimcilik nesnel bir içerik taşır. Konumla bağlantılı bir kimlik sorunudur. Nesnel ideolojik ve sosyal konumunuz, sizin gerçek siyasal kimliğinizi verir. Eğer henüz çok küçük bir siyasal akınsanız, sosyal tabanınıza oturmamışsanız, devrimciliğiniz çok büyük ölçüde ideolojik-politik çizginizin içeriği ile belirlenir. Eğer toplun içerisinde belli sosyal kuvvetlere ulaşmayı başarmışsanız, devrimciliğinizin ölçüsü, ideolojik ve siyasal çizginizle kopmaz bir biçimde bağlı olarak, aynı zamanda sosyal kimliğiniz çerçevesinde belirlenir. İşte bu genel yaklaşımın ışığında bakıldığı zaman, Kürt hareketinin devrimciliği, devrimci kimliği son yıllardaki gelişmeler ışığında karşınıza karmaşık bir sorun olarak çıkıyor. Elbetteki PKK'nın damgasını vurduğu hareket hala devrimci bir konumda bulunuyor. Bu konum üzerine uluorta konuşmak, kolaycı değerlendirmeler yapmak, bir hafiflik, dahası kaba bir sorumsuzluk olur. Ama gelişmelerin, “taktik” adına yapılan açılımların, içinde Kürt burjuva katmanlarıyla ve dışarda “diplomasi” adına emperyalist devletlerle geliştirilen ilişkilerin, bu konum ve kimlik-

te rahatsız edici aşırımlar yaratmakta olduğu da bir gerçektir. Buna burada daha fazla girmek gerekmiyor, bunun üzerinde ayrıntılı olarak daha sonra duracağız.

Burada, şu an açmaya çalıştığım sorunlar çerçevesinde, asıl olarak altını çizmek istediğim nokta kısaca şudur: Feodalizmin tasfiyesinden, yani geleneksel yapının ve ilişkilerin tasfiyesinden, sömürgeciliğin Kürdistan'daki sosyal dayanaklarının tasfiyesinden, bunlarla bağlantılı olarak emperyalizmin Türkiye toplumu ve elbetteki Kürdistan üzerindeki egemenliğinin tasfiyesinden koparılmış bir mücadele, eğer bu kopukluğu sürdürür, onu bir çizgi haline getirirse, devrimci kimliğini korumayı başaramaz.

Devrimcilik hiç de sadece bir mücadele yöntemi sorunu değildir. Devrimcilik herşeyden önce ve temelde bir siyasal çizgi sorunudur. Devrimcilik kendi başına bir silahlı direniş çizgisi sorunu, ya da reformculuk kendi başına bir barışçıl-parlamenter mücadele çizgisi sorunu değildir. Özü ve esası bu değildir. Bunlar bir siyasal çizginin sonuçları olarak, onun gerçekleşme araç ve yöntemleri olarak bir anlam taşıyabilirler. Bir ulusal hareket pekala burjuva bir hareket de olabilir. Ama buna rağmen amaçlarına silahlı direniş yoluyla ulaşmak yoluna gidebilir. Güney Kürdistan'daki akımlar buna örnektir. Doğu Kürdistan'daki Kürt ulusal hareketi buna örnektir. Bunlar yıllardır silahlı bir halka dayanarak mücadele ediyorlar. Gerek İran'da gerekse Irak'ta, Kürt ulusal hareketi, onyıllardır silahlı bir halk hareketidir. Ama hep de feodal-burjuva sınıfların önderliği altındadır. Sömürgeci yapılardan kopmak ya da sömürgeci yapıları özerk yönetime dayalı bir Kürt ulusal varlığına razı etmek hedefi güdüyor bu akımlar. İzledikleri siyasal çizgi bu sınırlı reformcu hedeflere oturuyor. İran KDP'si mesela, İran'dan ayrılmayı düşünmüyor, Kürdistan üzerinde özerk bir egemenlik, özerk bir ulusal kimlik istiyor. Siyasal hedefi bu. Ama bu hedefe silahlı direniş yoluyla ulaşmaya çalışıyor. Aynı şey geçmişte

Baba Barzani'nin önderlik ettiği hareketi için geçerlidir. Bugünkü KDP ve YNK için geçerlidir. Ve bunlar, köylülüğün ve emekçi sınıfların ezilmesine dayalı geri toplumsal yapıyı tasfiye etmek gibi bir sorunları olmadığı için, emperyalizmle bağları koparmayı da düşünmüyorlar. Koparmak bir yana, bu siyasal amaçlarına ulaşmak için bizzat emperyalizmin desteğini almaya çalışıyorlar.

Bu bir niyet sorunu değil, bir çizgi sorunudur dedim. Burada amaç-araç ilişkisini anlatmaya çalışıyorum. Amaç "siyasal çözüm"de ifadesini bulan siyasal çizgi olduğu halde, araç silahlı mücadele olabilir. Araç kendi başına belirleyici değil burada. Burjuva akımlar bile, salt burjuva karakterde hedefleri silahlı araçlarla, silahlı mücadele yoluyla gerçekleştirmek yoluna gidebilirler. Bugün çağdaş dünyada sayısız örnekleri var bunun. Bütün gerici siyasal akımlar da kendi amaçlarına silahlı direniş yoluyla ulaşmaya çalışıyorlar. Bugün Türkiye'de silahlı direniş, silahlı mücadele kavramları deforme edildiği, siyasal içeriği boşaltıldığı için, bunu anlamak özellikle büyük bir önem taşıyor. "Silahlı reformizm" kavramı yoluyla ve özellikle silahlı mücadeleden "siyasal çözüm"e kayan Latin Amerika gerilla hareketlerinin sağladığı pratik deneyimle bu mesele henüz yeni yeni kavranabiliyor.

Anlatmaya çalıştığım bu sorunu daha genel planda toparlayacak olursam, şunu söyleyeceğim. Biz marksist-leninistleriz. Biz bu toplumda siyaset sahnesine belli bir sınıf adına çıkmak iddiasındayız. Bu toplumda karşımıza çıkan sorunlardan biri de Kürt sorunudur. Bütün öteki temel sorunların yanısıra, temel önemde sorunlardan biri de Kürt sorunudur. Biz bu soruna baktığımız zaman, kendi ideolojik-sınıfsal konumumuzun gerektirdiği bakış açısı ne ise, çözüm şekli ne ise, onu hareket noktası olarak alırız. Sözkonusu soruna bu gözle bakarız. Bizim için Kürt sorununun devrimci çözümü nedir? Bizim için Kürt sorununun devrimci çözümü, Türk sömürgeciliğinin ve bu sö-

mürgeciliğin Kürdistan'da dayandığı geri yarı-feodal toplumsal yapının tasfiyesidir. Bütün bu gerilikleri ve gericilikleri ayakta tutan emperyalizmin Türkiye ve Kürdistan üzerindeki egemenliğinin tasfiyesidir. Ve bizim için Kürt ulusal hareketinin devrimci toplumsal güçleri de bu çerçevede belirginleşir. Bu programa ancak Kürt ezilen sınıfları destek verebilir.

Dikkat edilirse, saydığım unsurların tümü, PKK'nın başlangıçtaki temel belgelerinde var. Ama PKK'nın başlangıçta ortaya koyduğu bu bütünsel perspektifi yaşama uygulayamaması, "milli" yön ile "demokratik" yönü bütünleştirememesi, "feodal-komprador yapı"nın temsilcisi konumundaki sınıfları toplumsal-iktisadi konumlarıyla düşman hedefler haline getirememesi, bir köylü-toprak hareketi geliştirememesi, bu doğrultuda herhangi bir siyasal ajitasyon ve örgütlenme çabası içine girmemesi, Türk sömürgeciliğinin gerisindeki emperyalizmi cepheden düşman sayan bir kararlı çizgi yerine onu tarafsızlaştırmaya yönelmesi, hatta hatta "siyasal çözüm"ün bir dış etkeni olarak değerlendirmeyi umması vb., daha da sayılabilecek tüm bu sorunlar üzerine düşünmek, bunları iyi irdelemek gerekiyor. Herşey gösteriyor ki, PKK'nın başlangıç belgelerindeki kapsamda bir program Türkiye'deki devrimci dinamiklerle birleşmeden gerçekleştirilemiyor. Ve herşey gösteriyor ki, bu tür bir birliğin tek gerçek taşıyıcısı sınıf, ancak milliyet esasına göre bölünmemiş bir işçi sınıfı olabilir.

Bu sorunlara yeniden döneceğiz. Bir soru var önümde. Bir yoldaşın ileri sürülen karşı argümanlardan yola çıkarak formüle ettiği bir soru bu. Soru şöyle; *"Bu bir ulusal hareket olduğuna göre ve her ulusal harekete orta burjuvazi ya da milli burjuvazi de belli bir destek verebildiğine göre, bu burjuvaziyle ilişkiler bu çerçevede neden yanlış olsun ki? Ulusal sorun sözkonusu olduğunda, ulusal sorun karşısında hassasiyet gösteren her türlü gücün ya da sosyal sınıfın buna dahil edilmesi, ulusal hareketin başarısı için gerekli ve dahası zorunlu bir koşul değil midir?"*

Bu sorunun yanıtı, esas ve eksen olan ile tali ve taktik olan birbirinden ayrılarak verilebilir. Bunu emperyalizme karşı mücadelenin sorunları sırasında da irdeleyip tartıştık. Diyelim ki orta burjuvazinin emperyalizmin sınırsız hakimiyetine karşı belli bir hassasiyeti var. Bu hassasiyeti değerlendirmemiz gerekmez mi? Elbette gerekir. Taktik ustalık bu hassasiyeti değerlendirmeyi gerektirir. Ama bu, devrim stratejimizi, devrimimizin temel sorunlarının çözümünü, ulusal burjuvazinin hassasiyetine göre ayarlamayı mı gerektirir? Biz sorunların çözümünü işçi sınıfının bakış açısından ortaya koymak ve emekçi sınıfların istem ve çıkarlarını esas almak zorundayız. İşçi sınıfının ve öteki emekçi sınıfların temel çıkarları neyi gerektiriyorsa, siyasal tutumumuzu da buna göre ortaya koymak zorundayız. Bütün öteki çelişkilerden, bütün öteki hassasiyetlerden ve imkanlardan yararlanmak, bu stratejik eksen çerçevesinde, ancak taktiğin konusu olarak sözkonusu olabilir. Eğer biz orta sınıfların hassasiyetine göre davranırsak, gerçekte onların eksenine kaymış oluruz. Onları kazanalım derken, onların yedeğine düşeriz.

Tarihsel örneklerle bakıyoruz; ulusal burjuvazinin devrimci potansiyelini değerlendirmek adı altında, ulusal burjuvaziye şu veya bu tavizi döne döne veren siyasal akımlar, gerçekte, zaman içerisinde ulusal burjuva bir çizgiye kaymaktan kurtulamıyorlar. Ulusal burjuvazi toprak devrimi istemez; o halde onu “cephe”de tutmak için toprak devrimini bir yana bırakacağız. Ulusal burjuvazi sistemin dışına çıkınayı istemez; bu çerçevede emperyalizmden gerçek kurtuluşu istemez; o halde bu noktada onun eğilimlerine taviz verine yoluna gideceğiz ve emperyalizmle uzlaşmaya, “makul” antlaşmalar yapmaya razı olacağız. Ulusal burjuvazinin kendisi artı-değer sömürüsü üzerinde duruyor; bu durumda onunla “cephe” birliği kurabilmek için kapitalizme karşı herhangi bir tutum ortaya koymayacağız. Ama bu durumda biz, ulusal burjuvazinin o sınırlı potansiyelini, o iğreti hassasiyetini değerlendirmek adı altında, gerçekte inisiyatifi ve

önderliği bizzat ulusal burjuvaziye kaptırmış oluruz. Ulusal burjuvaziye yedekleyelim derken, onun hassasiyetlerini gözetmek ve onu ürkütmemek adına bizzat biz onun yedeğine düşeriz.

Oysa pekala başka türlü de davranabiliriz. Stratejik çizginizi işçi sınıfının bakış açısından belirleriz. Sorunu işçi sınıfının ve öteki emekçi sınıfların çıkarları açısından koyarız, bu stratejik eksen etrafında devrimci siyasal mücadelemizi yürütürken, esas düşman ile ara güçler arasındaki çelişkilerden de en iyi biçimde yararlanmaya çalışırız. Denk düştüğü yerde orta sınıfları yedeklemeye çalışırız. Elbette bunları hep devrimci konumda bir ulusal hareketi veri alarak söylüyorum. Sorunu devrimci ulusal hareketin kendi mantığı açısından ele alıyorum.

Sorun salt ya da kendi başına orta burjuvazinin ulusal sorun konusunda bir hassasiyet gösterip göstermediği değildir. Kaldı ki Kürt orta sınıfları, Kürt sorunu konusunda, özellikle geline yerde, büyük bir hassasiyet de gösteriyorlar. Ama mücadeleyi Kürt alt sınıfları verdi, sorunu gündeme Kürt alt sınıfları koydu. Ulusal sorun kendi başına şu veya bu sınıfla sınırlı bir sorun değildir. Bu sorunla ezilen ulusun çok farklı sınıfları ilgilenir ve her bir sınıf ona kendi sınıfsal çıkarları temeli üzerinde bir anlam ve içerik kazandırmaya çalışır. Ve tam bu noktada, bu gerçeğin de ışığında, soru şudur: Bu sorun hangi sınıfların çıkarları ekseninde bir çözüme kavuşacaktır? Bunda, bu kritik ve tayin edici soru ve sorunda gerekli dikkat gösterilmek kaydıyla, eğer orta sınıflar yedeklenebiliyorsa, bu elbetteki bir başarıdır. Keşke böyle olabilse. Ama bakıyoruz, Kürt hareketinin kendi mülk sahibi sınıflarıyla (bu mülk sahibi sınıflarla çok büyük ölçüde orta sınıflar kastediliyor) bütünleştiği dönem, Kürt hareketinin kendi programının temel devrimci maddelerini de daha belirgin biçimde bir yana bıraktığı bir dönem oluyor. Şimdi bu durumda, biz bu temel hedefleri bir yana bırakmış değiliz, denilebilir mi? Deniliyor ama, böyle denildiğini biliyoruz. Devrim, sonuca ha gitti, gidiyor deniliyor. Eğer devrim gerçekten sonuca

giden bir sürecin içerisindeyse, ama temel sorunların hiçbirini de bu noktada gündemde değilse, çatışmanın ve pratik çözümün konusu değilse, biz ana stratejik hedeflere hala da bağlıyız iddiasının bir ciddiyeti olabilir mi?

Kürt özgürlük mücadelesinin büyük bir mesafe katettiğini, bu sınırlar içinde bile PKK'nın tarihsel önemde bir gelişmenin onurunu taşıdığını her zaman söyledik. Evet, ulusal kimliğin belirginleşmesi, ulusal istemlerin toplum gündemine girmesi, bu çerçevede önemli bir kitle hassasiyetinin yaratılıp birleştirilmesi ve örgütlenmesi vb. bakımlardan ulusal hareket gerçekten büyük bir mesafe katetti. Ama PKK programında bir milli demokratik devrim olarak tanımlanan devrimin bütün temel engelleri ve bütün temel hedefleri hala yerli yerinde duruyor.

Burada bir başka karşı argümana da değinmek istiyorum. *"Kürt feodal-burjuva sınıfları bugün Türk sömürgeciliğinin yanında. Eğer bu böyle ise, ikide bir Kürt mülk sahibi sınıfların hedef alınmadığını söylemek ya da ulusal hareketin bunlarla uzlaştığını iddia etmek ne kadar gerçekçi, ne kadar doğru?"* deniliyor.

Kürt feodal-burjuva sınıfları gerçekten ezici bir ağırlığıyla bugün sömürgeciliğin yanında. Türk sömürgeciliğinin ve emperyalizmin hizmetinde. Ama problem bu değil. Problem PKK'nın bu sınıfların tasfiyesini hedef alan bir siyasal stratejiyi geri plana itmesinde odaklanıyor. Yani sorun o sınıfların ne yaptığı değil, ulusal mücadeleyi yürüten hareketin bu sınıflara karşı nasıl bir tavır aldığı sorunudur. Bu tavır da somut siyasal pratikte gerçek karşılığını bulur. Bugün izlenen çizgide Kürdistan'daki burjuva-feodal sınıf varlığını hedef alan herhangi birşey yok. Bu, devrimin başarısının ardından olacaktır, diyebilir misiniz siz? "Siyasal çözüm" çizgisinin bir ciddiyeti varsa eğer, bu hangi başarıdan sonra olacaktır?

Kürt özgürlük mücadelesi bugünkü zaaflarını sürdürürse, ki bugün bu mücadelenin Kürt alt sınıflarından gelen dinamiz-

mi çok büyük ölçüde zaafa uğramıştır, bu zaaf durumu devam ederse ve “siyasal çözüm” bu zaafli durumun üzerinde gerçekleşirse, Kürdistan’daki sosyal yapıyı değiştiren herhangi bir devrimci değişimin olabileceğini sanmak, kendini ve kitleleri aldatmaktır. Çünkü devrimci değişimler, sorunun masa başında bir çözüme bağlanmasının ardından yaşanmaz. Devrimci değişimler kurtuluş mücadelesinin içinde (sosyal değişimleri kastediyorum) yaşanır, o değişimler fiili bir durum haline gelir, masa başında bunlar teyid edilir. Bunlara boyun eğilir, bunlar onaylanır. Sözkonusu olan uzun süreli halk savaşı çizgisine dayalı bir mücadeleyse eğer, bu özellikle böyledir. Uzun süreli halk savaşı süreci salt uzayan bir askeri süreç değil, buna paralel olarak gerçekleşen bir toplumsal-siyasal değişim sürecidir de. Çin ve Vietnam devrimlerinin deneyimleri bunun somutta ne anlama geldiğini bize bütün açıklığıyla göstermektedir.

Kürt hareketi bugün neden anti-feodal, anti-empyralist, anti-sömürgeci bir çizgide, bu çizginin organik bütünlüğü çerçevesinde gelişmiyor? Denecektir ki, somut gerçekliği budur. Soyut ilkeleri mi esas alacağız, somut gerçekliği mi? Ben de diyorum ki, her gerçekliğin bir subjektif etkeni ve bunun bir ideolojik-sınıfsal mantığı vardır. Her gerçekliğin gerisinde bir ilkesel ve sınıfsal kavrayış vardır. Bu belli bir sınıfın gerçekliğidir. Biz bu gerçekliğe boyun eğmek zorunda değiliz ki. Siz aynı mantıkla kalkıp diyebilirsiniz ki, işçi sınıfı hareketinin durumu bellidir, geriliği bellidir, bu hareketle ancak reformizm yapılabilir. O halde bu proleter devrim ya da sosyalizm çizgisinde ısrar neyin nesi oluyor? İşçi sınıfı hareketinin verili gerçekliğini mi esas alacağız, yoksa soyut ilkeleri mi? Bu mantıkla kalkıp siz bunu da diyebilirsiniz. Demek ki büyük ölçüde demagoji yüklü bu mantık geçerli değil. Devrimci akımlar ilkesel ve politik programlarını hayata geçirmek için mücadele ederler. Ne için mücadele ediyorsanız, sonuçta koparıp alacağınız şey de o olacak. Kimisi Kürtlerin özerkliği için mücadele eder. Kimisi salt

Kürtlerin ayrı bir devlet olarak varolması için mücadele eder. Ama kimisi de, Kürtlerin kurtuluşunu, Kürt köylü yığınlarının feodal yapıdan ve emperyalist sömürgeci egemenlikten kurtuluşu sorunu olarak ele alır. Bu ülkede her temel siyasal akım, belli bir sınıfın ya da belli sınıfların çıkarları uğruna mücadele eder. Reformcunun sorunu başkadır, devrimci demokratın sorunu başkadır, komünistin sorunu başkadır. Her birinin devrimciliği kendine göredir ve son tahlilde belli bir sınıfın bakış açısına göre ve onun çıkarları ekseninde şekillenir.

Biz Kürt halkının ayrı bir devlete kavuşmasının, ayrı bir devlet kurma hakkını kullanmasının gereksiz ya da önemsiz olduğunu hiçbir zaman söylemedik, söylemeyiz de. Bu gereklidir, tarihsel bir ilerlemedir ve Kürt ulusunun en doğal hakkıdır. Ama bizim sorunumuz farklı. Bizler komünistiz. Ulusal sorun bizim için daha genel bir sorunun parçasıdır. Bizi işçi sınıfının ve emekçi sınıfların genel kurtuluşu davası ilgilendiriyor. Sömürüden kurtuluş davası ilgilendiriyor. Biz Kürt halkının siyasal kölelikten kurtuluşu sorununu bunun bir parçası olarak ele alır, buna tabi kılabiliriz.

Ama Kürtler buna tabi kılmak istemiyorlar, deniliyor. İyi ama “Kürtler” derken kastedilen kimdir, kimlerdir? “Kürtler” dediğimiz heterojen ulusal topluluğun homojen ve tek bir iradesi ya da tercihi olabilir mi? Kürtler artık modern bir ulus ve değişik sınıflardan oluşuyor. Soyutta, genel planda bir Kürt ulusu kategorisi var, ama ulus dediğimiz tarihsel kategori, somutta sınıflardan, üstelik çıkarları birbirine taban tabana zıt sınıflardan oluşur. Ve bu sınıflar uzlaşmaz sınıflardır. Her zaman her modern ulus bünyesinde uzlaşmaz sınıflar barındırır. Ulus bir tarihsel kategori olarak ezeni ve ezileni, sömüreni ve sömürüleni, mülk sahibi sınıflarla mülksüz sınıfları birlikte kapsar. Dolayısıyla “Kürtler böyle istiyor” diyemezsiniz. Hayır, Kürtler içerisinde şu veya bu siyasal akımın, dolayısıyla son tahlilde bu siyasal akımların temsil ettiği şu veya bu sınıfın, şöyle veya böyle

bir çözüm istediğini söyleyebilirsiniz. Çünkü öyle soyut bir Kürtler kategorisi yoktur. Bugün Kürtler denilince, Kürt halkının bünyesinden doğmuş, şekillenmiş belli bir ulusal akımın akla gelmesi, Kürt hareketinin zihinler üzerine yarattığı bir basınçtan başka birşey değildir. Bu bir ideolojik basınçtır. Gücünden geliyor. Bir güç yaratmıştır, bu güç de eziyor bazı zihinleri. Ama siz bu gücün altında ezilmek zorunda değilsiniz. Herkes kendi konumunu korumak, kendi kimliğini korumak, dolayısıyla kendi sınıf hedeflerini ve kendi sınıf davasını koruyabilmek durumundadır.

Dün bu düşünceleri savunmak daha zordu. Yani Kürt hareketi öyle bir güç kazandı ve öyle bir basınç yarattı ki, bunun karşısında genel planda dünya sosyalizmi, özel planda Türkiye devrimci hareketi öyle bir zayıflığın içerisindeydi ki ('89 çöküşü sonrasını kastediyorum), ulusal soruna ilişkin marksist dünya görüşünün gereği olan yaklaşımları ve çözümleri savunmak marksist olmak iddiasındaki birçok kimse ya da akım için zor bir iş haline geldi. Biz kendi payımıza, marksist-leninist bakışın ve ilkelerin gereği ne ise hep onu savunduk. Temel belgelerimiz, değerlendirmelerimiz ortadadır. Biz, ulusal hareket cephesinden tepkilere, hasmane tutumlara, hatta yer yer günlük basına bile yansıyan hakaretlere rağmen, marksist ve devrimci açıdan doğru bildiğimizi her zaman yüreklilikle savunduk. Ama bu gerçekler o zaman kolay anlatılamıyordu. Kürt halkı bir kurtuluş sürecine girmiştir, bir kurtuluş imkanı yakalamıştır; Türkiye solu gene geleneksel önyargılarıyla ya da incelmış sosyal-şoven kaygılarıyla, bu hareketi destekleyeceğine, soyut ilkeler üzerinden ahkam keserek kösteklemeye çalışıyor, denilebiliyordu. Ve bu düşünce etkili de olabiliyordu.

Ama bugün geline yerde, olayların seyri, bu seyrin gelip dayandığı nokta, Kürt sorununun çözümüne ilişkin devrimci yaklaşımın öneminin anlaşılmasını kolaylaştırıyor. Kürt hareketi şimdi gerçek bir açmazın içerisinde. Savaşın seyrinin şöyle

veya böyle gitmesinin esasa ilişkin bir önemi yoktur burada. Çünkü savaş politikanın başka araçlarla devamıdır. Savaşın politikanın yalnızca bir uzantısı ve bir aracı olduğunu herkes bilir. Önemli olan politikadır. Politikanın bugün yaşadığı çıkınazlar ise ortadadır. Politika yıllardır gitmiş düzen içi, sistem içi çözümlere endekslenmiş. Bu, hiçbir gerçek, hiçbir kalıcı, hiçbir köklü çözüm yaratmaz demekle yetinmeyeceğim, kendi o sınırlılığı içerisinde bile bugün için bir çözüm yaratamıyor. Bu bir tıkanma durumudur.

Savaş politikanın başka araçlarla devamı ise, politikanız nedir, ne yapmak istiyorsunuz? “Taktik yapıyoruz”, diyebilir misiniz? Bu bir taktik olabilir mi? ‘93’ten beridir neredeyse herşey “siyasal çözüm” ekseninde şekilleniyor. Bütün ilişkiler, bütün söylemler, bütün adımlar ve ittifaklar, ya da ittifak arayışları buna göre şekilleniyor. Kürt toplumunun kendi iç şekillenmesi de buna göre gerçekleşiyor. Kürt burjuvazisi, Kürt yazarları, Kürt ideologları, Kürt aydınları hep buna göre Kürt hareketi içerisinde kendi yerini buluyor. Bir yapı oluşuyor burada. Parlamantosuna buna göre şekilleniyor, basını buna göre şekilleniyor, söylemi buna göre şekilleniyor, tarihi buna göre ifade ediliyor, dostları-muhatabları buna göre seçiliyor. 4-5 sene boyunca ÖDP ile, daha sonra EMEP ile, hep de reformistlerle “taktik” adına istikrarlı ittifak kurulabilir mi? Böyle bir taktik olabilir mi? Taktik dediğiniz şey geçici durumlara, konjonktürel gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan davranış biçimleri ve tutumlarıdır. Yılları bulan istikrarlı bir politikaya taktik denebilir mi? Bugün metropollerde Kürt yurtsever kitlelerin asıl yükünü çektiği potansiyelin HADEP üzerinden asıl muhatabı reformistlerdir. En iyi, en makbul müttefikler hep de onlardır. Şimdi onların arasına EMEP de katıldı. Belli ki burada Türkiye için devrimci bir perspektif yok. Belli ki “barış”a, “siyasal çözüm”e, “demokratikleşme”ye dayalı bir politik çizginin politik sonuçlarıdır bunlar. İzlediğiniz çizgi buysa eğer, doğaldır ki, ittifaklarınız buna

göre şekillenir, müttefiklerinizi de buna göre seçersiniz.

PKK Belgelerinden...

Kürdistan devriminin özellikleri, hedefleri ve görevleri

Bir devrimin özelliğinden çıkarılması gereken anlam, o devrimin hangi tarihi kapsam içinde oluştuğunu ve hangi temel meseleleri çözeceğini belirtmektedir.

Kürdistan Devrimi, ulusal baskının hiç çözülmediği, tam tersine sürekli geliştiği, bu baskılar yüzünden ortaçağ karanlıklarının varlığını güçlü bir şekilde duyurduğu bir ülkenin devrimidir. Kürdistan Devriminin bu özelliği, uzun bir tarihi süreç içinde oluşmuştur. Tarihte sürekli gelişen ve güçlenen, günümüzde kapitalist Türk sömürgeciliği biçiminde somutlaşan milli baskı, Kürdistan Devriminin ilk aşamasının milli yönde gelişeceğini ortaya çıkarır. Milli baskı çözülmeden, ülkenin hiçbir sorunu çözülmez. Ülkedeki baş çelişki milli nitelikte olup, diğer tüm çelişkilerin çözülmesi, bu çelişkinin çözülmesine bağlıdır. Ülkedeki üretim güçlerinin gelişmemesinden, milli tarih, dil ve kültürün açılıp serpilmemesinden, ortaçağ karanlıklarının hüküm sürmesinden bu çelişki sorumludur. Milli çelişkiyi baş çelişki olarak koymayan Kürdistan'a ilişkin tüm görüşler, sömürgeciliğe ve gericiliğe hizmet eder.

Milli çelişkiye bağlı olarak ve onunla birlikte çözümlenecek bir çelişki de, halka feodal-kompradorlar arasındaki çelişkidir. Kürdistan Devriminin diğer bir özelliği de budur. Bu çelişki, sömürgecilik ve milli çelişki atlanarak çözümlenemeyeceği gibi, sömürgeciliğe karşı mücadele gelişmeden de çözümlenemez. Bu çelişkinin çözümü, devrimin demokratik yanını vurgular.

Kürdistan'ın tarihi somut koşulları nedeniyle, milli ve feodal

baskılar o kadar içiçe geçmiştir ki, bunları birbirinden ayırmak ve aralarına mesafe koymak mümkün değildir. Feodal-kompradorların büyük bir kısmı ajanlaşmış olup, sömürgecilerin en azgın temsilcilerinden herhangi bir farkları kalmamıştır. Bu nedenle, Kürdistan Devriminin milli ve demokratik yanları arasında mesafe koymak, milli ve demokratik yanların çözümünü farklı dönemlere ayırmak yanlıştır. Ulusal ve sınıfsal baskının içiçe geçmesi devrimi de, ulusal ve sınıfsal baskılara karşı mücadeleyi bir bütün olarak görmeye sevkeder. Özellikle ajanlaşmış yapılara karşı mücadele -en acil, en başta yapılması gereken görev olup- Kürdistan Devriminin tipik bir özelliğidir. Bu özellikleriyle Kürdistan Devrimi, bir **Milli Demokratik Devrimdir**.

‘ Burjuvazinin feodalizme karşı ilerici bir sınıf olduğu bir dönemde, bu tip devrimlere, burjuva demokratik devrimi denirdi. Ekim Devriminden sonra, burjuva demokratik devrimleri çağı kapanıp, proletarya devrimleri çağının açılmasıyla birlikte, proletarya devrimlerine bağlı olarak gelişen burjuva demokratik devrimlere, yeni türden burjuva demokratik devrimleri, “yeni demokratik devrimler” veya kısaca “milli demokratik devrim” denmeye başlandı. Milli demokratik devrimden sonra, kesintisiz olarak sosyalist devrime geçilir. Ama, uzun vadeli bir mücadeleyle milli demokratik devrimi gerçekleştirmeden, sosyalist devrime yönelinemez.

Kürdistan Devrimi, en ön planda Türk sömürgeciliğini hedef alır. Siyasi bağımsızlığı gaspeden, Kürt dili, tarihi ve kültürü üzerinde tam bir yok etme işlevini sürdüren, üretim güçlerini tahrip ve talan eden Türk sömürgeciliğidir. Bu sömürgeciliğe, dışta emperyalistler, içte de feodal-kompradorlar destek vermektedir. Birbirlerine çok sıkı ekonomik bağlarla bağlı olan bu üç güç, Kürdistan Devriminin hedeflerini teşkil ederler. Başta Türk sömürgeciliği olmak üzere, onunla birlikte iç ve dış destekçilerine karşı gelişmeyen bir hareket, Kürdistan’da dev-

rimcilik sıfatı taşıyamaz. Kürdistan üzerinde klasik sömürgecilik biçiminde somutlaşan Türk hakimiyetini, emperyalizmin veya içte feodalizmin şu veya bu özelliğine dayanarak gözardı ettirmek isteyen her anlayış gericedir ve Türk sömürgeciliğini gizlemeye hizmet eder. Emperyalizme ve feodalizme karşı mücadelenin tek doğru yolu -ikisinden de güç alan ve ikisinin de çıkarlarını kendisinde birleştiren- Türk sömürgeciliğine karşı mücadeleden geçer.

Kürdistan Devriminin özelliklerinden ve hedeflerinden kaynaklanan Kürdistan Devriminin görevleri, Bağımsız ve Demokratik bir Kürdistan yaratmayı öngörür.

Bağımsız bir Kürdistan yaratmak; Kürdistan'm yeraltı ve yerüstü kaynakları, emeği, tarımı, ticareti, mali ve sınai alanı üzerindeki ekonomik sömürgeciliği; dil, tarih, kültür, sosyal ve siyasal alanda gelişmeyi önleyen kültürel ve siyasal sömürgeciliği ve askeri işgali ortadan kaldırmakla mümkündür. Bu alanlardaki sömürgecilik tasfiye edildikten sonra, Kürdistan'ın siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda bağımsız bir gelişme yoluna girmesi mümkündür.

Demokratik bir Kürdistan yaratmak ise, Kürdistan'ın toplumsal yapısı üzerindeki ağır feodal-kompardor baskıların ortadan kalkmasına bağlıdır. Feodal-komprador sınıf tarafından uygulanan baskı ve sömürünün ortadan kalkması; kadınların, köylülerin, azınlıkların, tüm toplumsal yapının özgürleşmesini sağlar.

Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto),
s.176-179

Ulusal soruna dayalı çizginin imkanları ve sınırları

(Devam)

Kürt mülk sahibi sınıflarla, bölgedeki şu veya bu gerici devletle, genel planda da emperyalist devletlerle ilişkiler içerisinde yapılan politikalarla, bir devrime gidilebilir mi? Devrimin kendi mantığı bellidir, kendi müttefikleri bellidir, kendi hedefleri bellidir. Her ulusal devrim emperyalizme vurur. Her ulusal devrim geri yapılara vurur. Devrim buna dayalı bir strateji deñektir. Kürt sorununun devrimci çözümü buna dayalı bir stratejiyi başarıya ulaştırabilmek demektir. Ve biz komünistler olarak, bu tür bir stratejik çözüm için çalışırız. İlişkilerimizi buna göre düzenleriz, sorunun çözümünü bu gözle ele alırız.

Soruna böyle yaklaştığımız zaman bakıyoruz bunun öteki yüzünde ne vardır? Öteki yüzünde, aynı devletin sınırları içerisinde farklı milliyetlerden işçi sınıfının birlikte mücadelesi vardır. Eğer öncü sınıfın hegemonyasında bu birlik sağlanırsa, yani

işçi sınıfı bu birliği kendi içinde sağlarsa, bu, çeşitli milliyetlerden işçi ve emekçi yığınlarının da genel birleşik bir mücadele içerisinde bütünleştirilmesi demektir.

Sorunu tartışırken önce soyutta Kürt hareketini kendi konumu içinde ele aldım. Kürt ulusal hareketinin Kürt sorununa devrimci bir çözüm bulabilmesinin programatik çerçevesini vurguladım. Bunu vurgularken de kendimiz adına birşey söylemedim. PKK'nın programatik çıkışından hareket ettim. Anti-feodal, anti-sömürgeci, anti-emperyalist devrim üzerine başlangıçta ortaya konulanları esas aldım. Ama tekrar ediyorum, böyle bir devrimin mantığı, sizi bünyesinde bulduğunuz devletin öteki emekçi sınıflarıyla kaçınılmaz bir biçimde buluşturur ve birleştirir. Ulusal hareket daha erken başlamış, belli bir gelişme kaydetmiş olabilir. Ama sürecin toplamı üzerinden baktığımızda, sorunun devrimci çözümüne ulaşılmaksa asıl amaç, çözüm bir biçimde bu birleşik mücadele içerisinde kendini bulacaktır.

Kürt hareketi mutlaka gelecek Türkiye devrimci hareketi ile birleşecektir demiyorum. Birleşmesi demek, kendi sınırları içerisinde Kürt sorununun da, genel olarak Türkiye devriminin de, köklü ve kalıcı bir çözüme kavuşabilmesi demektir. Yani bunun böyle olması aynı zamanda Türkiye devriminin başarıya ulaşması demektir. Ama Türkiye devrimi başarıya ulaşmazsa eğer, Kürt sorunu herhangi bir çözüm bulamaz da denilemez. Bulur, başka türlü bir çözüm bulur. O sınırlı, o iğreti, o düzen ve sistem içerisindeki çözümünü bulur. Dolayısıyla, benim savunduğum çözümün başarısı, genelde işçi sınıfının devrimci iktidar mücadelesinin başarısı ölçüsünde mümkündür. Eğer genelde böyle bir mücadele başarı şansı kazanamazsa, çok doğal olarak Kürt hareketi de böyle bir radikal çözüm imkanına kavuşamaz. Ama sorun sorundur, bu sorunun başka muhatapları, başka sahipleri de vardır. Onlar kendilerince bir çözüm bulurlar. Bu bir burjuva federasyon mu olur, bir özerklik mi olur, başka

birşey mi olur? Bir uluslararası karışıklıkta ayrı bir devlet olarak var olmak imkanını şu veya bu emperyalist devletin desteği ile kazanmak mı olur?

Kürt sorununun tek bir çözümü olduğunu hiçbir zaman iddia etmedik. Tam tersine, farklı çözüm biçimlerinin varlığını ve bunun farklı sınıfsal konum ve çıkarlarla organik bağını hep vurguladık. Bu sorun değişik sınıfları ilgilendirmektedir ve o değişik sınıfların çıkarlarına, bakış açısına, konumuna uygun çok değişik çözümler, ara çözümler pekala bulabilir. Çarlık Rusyası bünyesindeki Polonya'da, Polonyalı sosyalistler, Polonya sorununu Rusya'nın öteki milliyetlerden proletaryayla birlikte ortak bir çözüme bağlamaya çalışıyorlardı. Polonya'nın kurtuluşu meselesini, genel proleter devrim sorununun bir parçası olarak ele alıyorlardı, bunun için çalışıyorlardı. Ama bakıyoruz, Rusya'da proleter devrim olduğu halde, Polonya böyle bir kurtuluşun bir parçası olamadı. Polonya bünyesinde Polonya burjuvazisi ağır bastı, kendi ulusal yığınları üzerindeki etkisini korudu, bağımsız burjuva bir Polonya kurdu. Bağımsız bir devlet olarak Polonya kuruldu. Aynı şey örneğin Finlandiya'da oldu. Ama Ukrayna'da başka birşey oldu. Azerbaycan'da, Gürcistan'da, Ermenistan'da başka birşey oldu. Aslında başlangıçta buralarda da bağımsız burjuva cumhuriyetler kuruldu. Ama ne oldu? Oradaki iç mücadeleler neticesinde işçi sınıfı ve köylülük inisiyatifi ele aldılar, kendi kaderlerini Rusya proletaryasının kaderiyle bütünleştirmeyi başardılar. Sonuçta birleşik Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kuruldu. Ama aynı şey Finlandiya'da, Polonya'da başaramadı.

Yarın şu veya bu uluslararası bunalım ortamında, Türk burjuvazisinin şu veya bu biçimde güçsüzleşmesi koşullarında, ayrı bağımsız bir Kürdistan da kurulabilir, bu pekala mümkündür. Uluslararası politika bu tür gelişmelere imkan hazırlayabiliyor. Uluslararası bunalımlar ya da bölgesel bunalımlar bu tür bir gelişmeye zemin hazırlayabiliyor. Ya da nispeten uzak bir gele-

cekte, Türkiye devrimi proleter bir çerçevede başarıya ulaştığı halde Kürdistan'daki sınıfsal güç ilişkileri burjuva ulusal hareketin lehine olabilir ve süreç orada bir başka biçimde seyreterek ortaya farklı bir sonuç çıkabilir. O burjuva ulusal hareket bağımsız burjuva bir Kürt devleti kurma yoluna da gidebilir. Tıpkı zamanında Finlandiya'da ya da Polonya'da olduğu gibi. Bütün bunlar hep siyasal sürecin, sınıfsal güç ilişkilerinin çözüm anındaki durumuna bağlı muhtemel akıbetler ya da ihtimaller.

Ama biz ihtimaller üzerine tartışmıyoruz. Tartışmamız nedir? Belli bir dünya görüşünden ve belli bir sınıfın çıkarları esas alınarak izlenmesi gereken stratejik çözüm çizgisi nedir? Bizim buradaki tartışmamız bu. Yani biz doğru çizgimizi izleriz de, bu çizgi ne kadar hayata geçer, ne kadar başarılı olur, buna kimse zaten bir güvence veremez. Ama hedeflediğimiz türden bir başarıyı güvencelemenin temel önkoşulu, herşeyden önce doğru bir perspektif ve doğru bir çizgidir. Çizgi bu noktada herşeyin başıdır. Sizin doğru bir çizginiz yoksa eğer, zaten gelecek için hiçbir umudunuz, hiçbir şansınız yok demektir. Bir başarının temel koşulu, sorunu doğru bir yaklaşım, doğru bir çözüm çerçevesinde ortaya koyabilmektir. Kürt sorununa ilişkin olarak da köklü ve kalıcı bir çözümün ne olması gerektiği, genel marksist dünya görüşü açısından da bellidir, tarihsel deneyimler açısından da bellidir. Kürt hareketinin bugünkü çıkmazları üzerinden bakıldığında da bellidir. Bu hiçbir biçimde bizim bugünkü Kürt hareketine ilgisiz kalmamız, onu kendi sınırları içerisindeki haklı mücadelesini görmezlikten gelmemiz, onu bu sınırlar içerisinde desteklemememiz anlamına gelmez. Biz bu temel düşüncelerimizi yıllardır savunuyoruz, ama kendi sınırları içerisinde yürüyen mücadeleye destek vermek konusunda da en büyük samimiyeti, en büyük rahatlığı ve ciddiyeti de gene biz gösteriyoruz. Yani burada bir çelişki yoktur.

Konuya ilişkin hangi temel marksist metne bakarsanız bakın, şöyle başlar çoğu kere; ulusal sorun kendi içinde tecrit edilmiş,

kendi başına ele alınan, kendi başına konulabilen, dolayısıyla da kendi başına çözüme kavuşturabilen bir sorun değildir. Düşününüz ki, burada ulusal soruna ilişkin bu tanım, salt bir devletin kendi iç sorunu durumundaki ulusal sorunlar için değil, daha genel planda, çağdaş dünyada genel olarak ulusal sorun için söyleniyor. Yani sömürge ve yarı-sömürge ülkeler gerçeğinde ifadesini bulan genel ulusal sorun için söyleniyor. Ama bir devletin kendi içindeki ulusal sorun sözkonusu olduğu zaman, sözkonusu vurgu özellikle geçerlidir. Çünkü bir toplumsal bünye oluşmuştur. Elbette Kürt halkı ile Türk halkı arasındaki bu aşırı içiçe geçmişlik sömürgeci egemenlik ilişkileri ve sürecinin bir sonucudur. Ama neticede bu bir gerçeklik midir? Kapitalist ilişkiler bunu organik bir ilişkiye çevirmiş midir? Bu bir toplumsal bünye ilişkisine dönüşmüş müdür? O zaman siz bu sorunu kendi içinde ayırıp, kendi dar sınırları içinde köklü ve kalıcı bir çözüme kavuşturamazsınız. Çünkü bu sorun bütün öteki sorunlarla organik olarak eklemlenmiştir. Ulusal sorun bu toplum bünyesindeki genel sorunların bir parçasıdır ve ancak bu genel sorunlar zemini üzerinde ortaya konabilir. Çözümünü de ancak böyle bir genel devrimci çözüm içerisinde bulabilir.

Denilecektir ki, bunu aslında '70'lerde Türkiye solu da söylüyordu, ama hayat gösterdi ki ulusal sorun basbayağı kendi ekseninde de gelişebiliyormuş. Evet, gerçekten de gelişti. Ama sürecin sonraki seyri ne oldu? Sürecin ortaya çıkardığı yeni sorunlar neyin göstergesi oldu? Süreç belirgin bir başarılı gelişme seyri izledi, hareket bir yere geldi ve anlaşıldı ki, gerçekten bu sorunu öteki sorunlardan ayırarak çözmek, bir devrimci çözüme bağlamak mümkün değil. Bir ileri aşamada tekrar baştaki temel fikre döndük.

Türkiye devrimci hareketi bunu '70'lerde de vurguluyordu demiştim, bu zaten bütün marksist klasiklerin en temel vurgularından biridir. Onlar o klasik vurguları soyut bir biçimde yineliyorlardı. Kürt hareketi kendini '70'lerin ortasında itibaren

adım adım Türkiye devrimci hareketinden ayırmaya çalıştı. Ancak bir ölçüde başarılı olabildi. Çünkü o günkü sosyal mücadele bir içişelikle taşıyordu. Ama '80'li yıllarda Türkiye'deki genel sosyal mücadele ve Türkiye devrimci hareketi ezilince, Kürt hareketi kendi tabanı üzerinde kendini toparlamak ve Kürt ulusal uyanışını sıçratmak imkanı bulabildi. Tam böyle bir evrede, Türkiye'de genel sınıf mücadelesinin gerilediği koşullarda, devrimci hareketin ezildiği ve marjinal sınırlara itildiği koşullarda, bakıyoruz Kürt hareketi kendi tabanı üzerinde, kendi eksenini etrafında gelişip seşpilme imkanı bulabiliyor. Kürt halk yığınları ulusal özgürlük için ayağa kalkıyor ve bu ayağa kalkış kendi içinde güçlü bir Kürt ulusal devrimci hareketini de besliyor, PKK şahsında büyütüyor. Ama bir yere geliniyor. Burada biz stratejik doğruyu sürecin toplamı üzerinden bulabiliriz. Stratejik süreç ne demektir? Sürecin devrimle taçlandığı aşamaya kadar olan bütün bir tarihsel dönemin toplamı demektir. Bakıyoruz, bu stratejik sürecin belli bir aşamasında, Kürt hareketi de geliyor, kendi gelişmesinin sınırlarına dayanıyor.

Biz bu "yol ayrımı"nda dedik ki, Kürt hareketi kendi tabanı üzerinde yaşayabileceği gelişmeyi en başarılı bir biçimde yaşadı, ama geldi belli sınırlara dayandı. Geldi, kendi iç dinamizmini ile gelişip varabileceği sınırlara dayandı. Bu noktadan itibaren iki yol vardı. Ya kaderini Türkiye emekçi sınıflarının kaderi ile de birleştirerek toplumsal devrim doğrultusunda derinleşmek, yani ulusal davayı burada genel toplumsal davanın bir parçası haline getirmek yoluna girilecekti. Ya da bu kendi ekseninde gelişerek yarattığı gücü, birikimi, mevziyi Türk devletini belli tavizler vermeye mecbur edecek bir doğrultuda kullanmak yoluna gidilecekti. Elbette bu da bir yoldur. Bu, sorunun genel devrim sorunu içerisinde değil de, bu düzenin tabanı üzerindeki çözümü yoludur.

Kuşkusuz siz bir noktaya kadar belirgin bir devrimci gelişme süreci yaşamışsınızdır. Ama bir devrimci süreç kendi başına

devrim demek değildir. İşte Latin Amerika deneyimi. Gerilla hareketleri bir dönem önemli devrimci süreçler yaşadılar. Bir ara El Salvador'da devrimci güçlerin iktidara yürümekte olduğu bile sanıldı. Neden? Çünkü ülkenin üçte birini kurtarmışlardı, geriye kalan üçte biri üzerinde başabaş bir mücadele vardı. Gericiliğin etki altında tuttuğu üçte biri de zorluyorlardı. Gerçekten büyük bir gelişme vardı orada. Ama sonrasına bakıyoruz. Bu süreç bir yerde kesintiye uğradı ve düzen olduğu gibi ayakta kaldı. Ne oldu? Gerilla hareketi tuttu, o güne kadarki kazanımlarını "Salvador Barışı" dediğimiz siyasi barışla bir sonuca bağladı. Bir takım sınırlı, geçici hak ve özgürlüklerin kazanılmasıyla o dava orada kaldı.

Devrimci süreç ile devrimi birbirine karıştırmamak lazım. Devrimi elbette devrimci süreçler hazırlar. Ama devrimci süreç devrime varmadan belli bir noktada kesintiye, bozulmaya ya da yenilgiye uğrayabilir. Ya da bir ara çözüme, düzen içi bir ara çözüme yol açabilir. Devrimci süreç orada bir takım tavizler elde etmenin bir imkanı olarak iş görür. Bugün Kürt hareketinin girdiği "siyasi çözüm" arayışının anlamı budur. Eğer bu Latin Amerika'daki "siyasi çözüm" süreçleri olmasaydı, Kürt hareketinin bugünkü arayışlarının neyi ifade ettiğini anlatmak çok daha zor olurdu. Ama bu olaylar sorunun anlaşılmasını bugün kolaylaştırıyor. O yarım kalmış devrimci süreçler, devrimci sürecin sağladığı başarının belli bir noktadan sonra nasıl "siyasi çözüm"e bir dayanak olarak kullanıldığını, belli tavizler elde edildiğini, ama neticede devrimden de vazgeçildiğini, düzenin ayakta kalma imkanı bulduğunu gösteriyor. O süreçlerin aynasından bakıldığı zaman Kürt hareketinin açmazını anlamak, eğer bu çizgide ısrar ederse, akıbetini anlamak kolaylaşıyor. Bunlar aynı sosyal karakterde hareketlerdir. Özünde küçük-burjuva devrimci akımlardır. Birisi ulusal dava etrafında, öteki yurtsever demokratik dava etrafında aynı şeyi yapıyor.

Özetle Kürt ulusal sorunu, Türkiye toplumunun birbirine

düğümlemiş genel sorunlarının bir parçasıdır. Devrimci çözümünü de ancak bu sorunların tümünü kucaklayan bir devrimci eksende, böyle bir devrimci çerçeve içinde bulabilir.

Sorunun bu ele alınışına karşı ileri sürülebilecek olan bir başka argüman şu olabilir: Kürt sorunu demokratik karakter kazandığı ve demokratik bir sorun olduğu için, çözümünü neden demokrasi sınırları içinde düşünülmesin ki? Güzel. Ama gelin görün ki, bu çağda, genel demokrasi sorununun kendisi de çözümünü ancak daha genel bir çerçeve içinde bulabiliyor. Demokrasi sorunu kendi devrimci çözümünü hiç de kendi dar sınırları içinde bulamıyor. Bunu demokrasi sorunu konulu konferansın kendi çerçevesi içerisinde uzun uzun tartıştık. Demokrasi sorunu bu düzen tabanı içinde çözülürse varacağı yer bellidir; bu, toplumun burjuva temeller üzerinde demokratikleştirilmesidir. Onun bu düzeni aşan bir çözümü ise dosdoğru proleter devrimidir. Yani demokrasi sorununun kendisi, proleter devrim sürecinin bir unsuru, bir parçası haline gelmiş. O kendi tabanı üzerinde çözülüyor ki, ulusal sorun da demokrasi sorunu tabanı üzerinde çözülebilir. Her gerçek devrimci Türkiye’de demokrasi sorununu bir devrim sorunu olarak ele alıyor mu? Peki Türkiye’de toplumsal içeriği olan gerçek bir devrim nedir sorusunu sorduğumuz zaman alınabilecek yanıtın ne olduğunu, demokrasi sorununu uzun uzun tartışırken ortaya koymadık mı? Ve hayat gerçekliğini gösteriyor; ulusal sorunu Türkiye devriminden koparak çözmeye çalışanlar, buna ilişkin olarak önden ortaya koydukları stratejik devrimci çizgiyi izlemekte belirgin biçimde zorlanıyorlar. Başlangıçta ortaya konulan devrimci programın temel unsurları fiilen geri plana düşebiliyor.

Elbette buna rağmen soruna belli bir çözüm bulabilirler, ama buldukları çözüm işte bu tür bir çözüm, anayasal-reformcu bir çözüm olabilir. Devrimci silahlı direnişle, bir dönemki devrimci mücadele çizgisiyle elde edilmiş mevzilerin anayasal bir başarıya kanalize edilmesiyle bulabilir. Bu çerçevede bir yolda-

şın bir sorusu (bu meseleler doğru anlaşılсын, bütünsel bakış kaybedilmesin diye üzerinde duruyorum) var. Soru şöyle: *"Kürt hareketi bugüne kadarki kazanımlarını reformcu bir yolla da olsa anayasal dayanağa kavuşturmak ve meşrulaştırmak istiyor. Bunun başarılması halinde, sınıfsal anlamı da gözetilerek, bu durum desteklenecek midir? Tutumumuz ne olacaktır?"*

Biz Kürt halkının kendi mücadelesiyle elde ettiği her kazanımı önemli buluruz ve meşru sayarız. Şu veya bu kazanım elde edildiğinde, iyi midir kötü müdür diye bir tartışma olamaz. Ama sorun bu değildir. Tartışma, şu veya bu ölçüde elde edilebilecek olan kazanımlar üzerine değil, bu sınırlar içindeki bir çözüm arayışının ya da bu sınırlar içinde gerçekleşecek çözümün ne ifade ettiği üzerine olabilir ancak. Ona bakarsanız, nasıl mücadeleyle elde edilmiş en küçük bir demokratik kazanım bile bizim için çok önemliyse, biz Kürt halkının en küçük, dolayısıyla da her türlü kazanımını önemli bulur, meşru sayar ve destekleriz. Ama bu kazanımlar ile onların belli bir çözüm şekline dayanak yapılmasını, buradan giderek bu çözüm şeklinin olumlanmasını birbirinden ayırırız, ki bunlar temelden farklı şeylerdir. Bu tıpkı reformlar sorununa bakış gibidir. Bu tıpkı bir devrimcinin reformlara bakışı, reformları devrimci mücadelenin yan ürünü sayması ve onları devrim mücadelesini daha ileriye taşımanın olanakları, dayanakları olarak görmesi gibidir. Ama yine de bildiğimiz gibi, çoğu kere reformlar bir devrimci süreci kesintiye uğratmanın, bazı tavizlerin oluşturduğu kazanımlar devrim hedefini bir yana bırakmanın araç ve olanakları olarak da kullanılabilir. Asıl kritik nokta işin burasındadır, asıl ayrım çizgisi bu çerçevede ortaya çıkar.

Biz devrimciyiz, devrimden, devrimci çözümden yanayız. Biz deriz ki, Kürt halkı yasal ve anayasal çerçevede bazı kazanımlar elde etmekle meseleyi çözmüş olmuyor. Yalnızca bu meselenin gerçek çözümünü ertelemiş oluyor. Yani biz burada kalkar, yığınlara gerçeği açıklama yolunu tutarız. Bundan yana

mısın değil misin, darlığı içerisinde sorunu tartışmayız. Siz dün inkar ediliyordunuz, bugün hiç değilse varlığınız kabul ediliyor, size bir takım haklar bugüne kadarki mücadelenin bir sonucu olarak veriliyor, bunun bir anlamı kuşkusuz ki var, biz bunu görmezlikten gelmeyiz, deriz. Ama siz sorununuzu hiçbir biçimde çözmüş olmadınız. Siz sorununuzun çözümünü sadece ertelediniz. Sömürgeciliğin kaynağını oluşturan sınıf ayakta kaldıkça, sömürgeciliğin Kürdistan'daki iktisadi-sınıfsal dayanakları ayakta kaldıkça, siz bu sorunu hiçbir biçimde çözünüz olamazsınız. Biz bunu böyle anlatırız. Sizin sorununuz gelmiş, işçinin, emekçinin, yoksulun sosyal ezilmişlikten kurtulması sorununa bağlanmıştır, deriz. Sizin ulusal ezilmişliğiniz gelmiş bu genel sorunun çözümüne bağlanmış. Çünkü sorun kendi içinde bir sorun da, kaynağı farklı ama. Ulusal sorun, Kürt halkının ulusal köleliği kendi içinde bir sorun. Ama bu köleliği yaratan sınıf, daha genel sorunları da üreten, bunların kaynağını da oluşturan bir sınıf. Türk burjuvazisi, bir, burjuvazi olduğu için: iki, sömürgeci olduğu için; üç, emperyalizmle işbirliği içinde olduğu için, bütün bu konum ve ilişkiler üzerinden Kürt halkını eziyor. Bu sorunun bir kaynağı var; siz bu kaynağı kurutabilecek misiniz? Bugün Musul-Kerkük, 70 sene önce bir başka devletin sınırları içinde kalmış, Türk devleti hala bunun üzerine sinsi bir biçimde hak iddia ediyor. Buralar zamanında benimdi. haksız biçimde elimden aldınız, diyor. Türk burjuvazisi zayıf düşer. siz geçici olarak bir takım tavizler ve haklar alırsınız, yarın yeniden güç kazandığı zaman, döner Kürdistan benim bin yıllık toprağımdı der. Denk düşürdüler benden aldılar der, hak iddia eder, geri almak ister. Bugün aynı şeyi “12 Adalar” üzerinden bile yapıyor Türk devleti. Yani bu sorun öyle bir takım tavizler, bunların sözde anayasal güvenceye kavuşturulmasıyla kalıcı çözümünü bulamaz.

Denilecektir ki, çok radikalsiniz, hep de köklü çözümler istiyorsunuz! Elbette! Ama zaten bu toplumda devrimciliğin

bütün öteki akımlardan farkı tam da bu değil midir? Devrimci, sorunun kökünü kurutmak ister. Reformcu, kurulu düzen çerçevesinde iyileştirmeler ister. Reformcu bu toplumu kendi içinde demokratikleştirmek, iyileştirmek, ezilen sınıfların yaşam koşullarını biraz düzeltmek, onların demokratik haklarını yasal ya da anayasal güvencelerle biraz istikrara kavuşturmak ister. Bir devrimci ise bataklığı kurutmak ister. Mesele bu zaten. Burada siyasal sorunlar devrimciler açısından ve devrimci çözüm açısından tartışılıyor. Ben bu toplumda bu sorunların kendine göre başka çözümleri yoktur demiyorum ki. Ama bir devrimcinin çözümü ile bir reformistin çözümü farklı, üstelik temelden farklıdır. Doğal olarak herkes kendi çözümünün peşinde koşar.

Denilebilir ki; sizin Kürt sorununa düşündüğünüz çözüm bugün için çok zor; bugün için gerçekleşmesi pek olanak dahilinde görünmeyen soyutta pek devrimci çözümleri bir yana bırakın da biraz bugünkü gerçekleri görün. Bu tür bir sözde gerçekçiliği biz ilke olarak reddediyoruz. Zira bu tür bir gerçekçilik, bu tür bir muhakeme tarzı her türlü reformizmin temelidir. “Hareket herşey, nihai hedef hiçbir şeydir” diyenlerin hareket noktası zaten bu tür bir gerçekçiliktir. Ona bakarsanız, bizim işçi sınıfı için düşündüğümüz çözüm ve hedeflere ulaşmak bugün için kıyaslanamaz ölçüde çok daha zor. Kürt halkının iyi kötü bir takım mevzileri var, bir takım adımları var. Yakaladığı belli bir başarı var. Oysa işçi hareketi cephesinde daha henüz işçi sınıfının partisi bile yok. Aynı muhakemeye bakarsanız, o zaman işçi sınıfı davası tümünden umutsuzdur. Demek ki güncelden bakılmıyor buna.

Konuşmamın en başında belirtmiştim; biz burada programın sorunlarını tartışıyoruz, biz burada nesnel ilişkiler üzerinden temel sorunların devrimci çözümünü konuşuyoruz. Konuşup tartıştığımız bugünkü konjonktür içerisinde ya da gelişmelerin bugünkü evresinde neyin mümkün neyin mümkün olmadığı değil ki. Bu çerçevedeki tartışmalar taktiğe ilişkin sorunlarla ilgili

olabilir ancak. Temel sorunların devrimci çözümüyse tartışılan, bu çözümün genel esaslarıysa tartışılan, konjonktürün ya da özel evrelerin yeri yoktur bu tartışmada. Stratejik çerçeve ise tümüyle farklıdır. Stratejik çerçeve, sürecin özel ya da konjonktürel evrelerini değil, tümünü gözetir, bunu esas alır. Stratejik çizgi, bugünkü mevcut güçlerle neyin mümkün olup olmadığını değil, bu toplumdaki sosyal potansiyel ile, bu toplumdaki ezilen sınıfların nesnel devrimci potansiyeli ile neyin başarılabileceğini neyin başarılabileceğini hareket noktası olarak alır.

Teori ve program bu açıdan nesnel olanla ilgilenir. Nesnel ilişkilerle, nesnel imkanlarla ilgilenir. Sonra strateji, sonra taktik, bu nesnel imkanları gerçeklik kılına çalışır. Ama siz bu nesnel imkanlara tabi olan bir strateji izlemelisiniz ki bir sonuca ulaşabilesiniz. Siz eğer stratejinizi, emperyalizmin devrilmesi, burjuvazinin devrilmesi, feodal, yarı-feodal ilişkilerin tasfiyesinden koparmışsanız, zaten mevcut temel ilişkileri değiştiremezsiniz. Çünkü siz böyle bir stratejik hedef gütmüyorsunuz. Sizin planınız bu değil, sizin hedefiniz bu değil. Bu durumda siz temel programatik hedeflerinizi değiştirmişsiniz demektir. Eğer siz Kürt halkının salt ulusal haklarının kendi içinde kazanılmasına kilitlenmişseniz, bu temel hedeflerinizin değiştiğini gösterir. Ki bu salt ulusal istemler çerçevesi her zaman burjuvazinin ulusal soruna bulduğu çözüm çerçevesidir. Kendi içinde salt ulusal istemlere ve hedeflere dayalı bir siyasal mücadele çizgisinin toplumsal mantığı budur. Bunun taşıyıcısı hangi akım görünürse görünsün, bu akımın taşıdığı sıfat ya da soyuttaki iddiası ne olursa olsun, somutta ve gerçekte olayın mantığı budur. Olayın mantığı ne ise adı da odur. Bu sınırlar içinde bir mücadele her zaman burjuva ulusal kurtuluş mücadelesidir.

Bir başka soru var: *"Ulusal hareketin devrimci bir çizgide ilerleyebilmesini daha çok Türkiye cephesindeki devrimci sınıf mücadelesinin izleyeceği seyirle ilişkilendiriyoruz. Bunun belirleyici önemine rağmen, bu cephenin açılabilmesi halinde,*

ulusal hareket devrimci kimliğini korumayacak mıdır? Eğer koruyamazsa bu durumda bu onun politik çizgisiyle ilintili değil midir?"

Bugün Türkiye'nin batısında güçlü devrimci dinamikler ortaya çıkınayabilir, ama buna rağmen, PKK devrimci bir politik çizgiye sahipse, yani devrimci bir hareketse, bu politik çizgi sayesinde stratejik devrimci hedeflerde ısrar etmesi gerekmiyor mu? Sorulan sorunun daha açık anlamı bu. İsrar etmesi gerektiği elbette temenni edilebilir. Ama yaşam bunun kolay olmadığını gösteriyor. Çünkü kazanılmış mevziler var. O mevzileri siz ya toplumsal devrim doğrultusunda derinleşerek elde tutabilirsiniz, ya da salt ulusal istemler eksenine kaydığınızda anayasal bir çözümün hizmetine sunmak yoluna gidersiniz.

Ancak sağlam bir devrimci ideolojik-politik kimliğe oturuyorsanız, buna uygun düşen sınıfsal güçlere dayanıyorsanız, toplumsal devrim doğrultusunda derinleşmek başarılabilir. "Sosyalizmin yıkılışı" üzerine gelen genel bir gerici rüzgarın ve ideolojik basıncın etkisi altında, çok yönlü bir gerici kuşatma altında bu elbette sanıldığı kadar kolay bir iş değil. Dünya ölçüsündeki bu çok yönlü gerici kuşatma ve kampanyanın ağırlığının ortalığa çöktüğü bir dönemde bile devrim ve sosyalizm davasına bağlı kalabilmek, tutarlı ve sağlam bir ideolojik-politik kimlik sayesinde mümkün olabilir. Ulusal hareketin bu sağlamlığı ve tutarlılığı gösteremediği, şu son yıllarda ciddi ideolojik sallantılar geçirdiği, politik çizgisini ciddi bir fiili revizyondan geçirdiği ortada değil mi? Anti-feodal, anti-sömürgeci, anti-emperyalist devrim stratejisinin bir yana bırakıldığı, Kürtlerin ulusal varlığının ve bazı haklarının tanınması temelinde anayasal bir federasyonun bir politika haline getirildiği ortada değil mi?

Ama bu tutarsızlığın ulusal hareket tarafından gösterilmesi bir yerde anlaşılabilir birşeydir de. Küçük-burjuva bir ideolojik kimlik, küçük-burjuva bir sosyal temel, bu zemin üzerinde ortaya çıkan bir tutarsızlıktır söz konusu olan. Mücadele kararlılığı

sürüyor, silahlı direniş kararlılığı sürüyor, deniliyor. Peki ama, acaba devrimci politik çizgide, başlangıçta ortaya konulan devrimci programın temel unsurları üzerinde de aynı kararlılık sürüyor mu? Bu, yanıtı aranması gereken en kritik, en tavin edici soru ve sorundur. Devrimci programda, devrimci politik stratejide aynı kararlılık sürüyorsa, '77-78'de sömürgeciliği iç ve dış dayanaklarıyla devrimin hedefi ilan edenler, '84'de sömürgeciliğe karşı olduğu kadar onun iç ve dış dayanaklarına karşı ayağa kalkanlar, nasıl oluyor da, kalkıp '90'lı yılların ortasında AGİK'e, Clinton şahsında bizzat emperyalist dünya jandarmasına, gelin bu meseleye el koyun, ortaya bir çözüm koyun, ne çözüm koyuyorsanız biz desteklemeye hazırız diye-biliyorlar? Bu öyle basit ya da önemsiz bir davranış mıdır? Bunu sıradan bir "taktik manevra" sayıp geçebilir misiniz? Hiçbir devrimin, hiçbir devrimci liderin yaşamında böyle birşey yoktur. Hele devrimci gelişme süreçleri içerisinde bu hiç olmamıştır. Olamaz da. Zira bu eşyanın tabiatına aykırıdır. Bu devrimin temel düşman hedefleri içinde olanlardan tarafsızlık ya da hakemlik istemek gibi birşeydir. Birtakım zorunlu taktik diplomatik girişimler sözkonusu olduğunda bile, bunun için bir takım aracı halkalar kullanılmıştır. Yani hiçbir devrimci parti ya da lider böyle bir sorumluluğu direkt üstlenmemiştir. Siz sistemin jandarmasından çözüm isteyebilir misiniz? Burada yeni bir şey de söylemiyorum. Bunlar 3. Genel Konferans'ımızın konuya ilişkin temel metinlerinde zaten var.

Burada bir kez daha şu gerçeğin altını çizmek, şunu hatırlatmak istiyorum. Bu tutum, birleşik bir devrimin yaratacağı bir genel çözümden koparılmış, kendi içinde tecrit edilmiş ve amaçlaştırılmış bir ulusal hareket mantığı ile tutarlıdır. Çünkü kendi içinde tecrit edilmiş ve amaçlaştırılmış bir ulusal dava, burjuva karakterde bir ulusal davadır. Düzenin de içine sığar, sistemin de. Düzen derken, Türkiye'nin bugünkü burjuva sınıf düzenini kastediyorum. Sistem derken genel emperyalist dünya

düzenini kastediyorum. Ama sınıfsal mantığı belirgin olan, içte feodal-burjuva sınıfları hedef alan, dışta burjuva sömürgeciliği ve emperyalizmi hedef alan bir dava çerçevesinde böyle birşey hiçbir zaman olmaz. Çünkü o mantık kaldırmaz bunu. Bu gerçeği herkes de bilir aslında. Ama yüreklilikle ortaya koymak şu veya bu nedenle çoğu kimsenin işine gelmez.

Kurulu düzen tabanı üzerinde uzlaşmaya dayalı bir çözüm aramak anlamında bir “siyasal çözüm” arayışı, doğaldır ki devrimci çözüme ilişkin umutsuzluğun da bir yansımasıdır. Dikkat edin, tüm “siyasal çözüm” arayışları hep de devrimci sürecin tıkandığı, çatışmanın kilitlendiği, tarafların bir sonuca gidemediği durumlarda gündeme gelmektedir. Latin Amerika gerilla hareketlerinden Filistin’e kadar yaşananlar bunun henüz çok yeni, henüz çok taze örnekleridir. Bu tür arayışların dünya ölçüsünde genel bir karşı-devrimci dalganın kabardığı, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa’daki gelişmelerin buna dayanak yapıldığı bir evrenin ardından gündeme gelmesi de bu açıdan oldukça açıklayıcıdır.

Anayasal düzenlemeleri esas almak ya da bir noktadan sonra böyle bir yöneliş içerisine girmek, kendi başına silahlı direniş yolunu terketmek anlamına da gelmiyor. Bu konu üzerinde gerek basınımızda gerekse bu konferanslar boyunca birçok kere durduk, sorunu enine boyuna irdeledik. Bizzat bu konferans çerçevesinde de ben bu mesele üzerinde durdum. Dolayısıyla mesele bir bakıma yeterince açık. Buna rağmen, Stalin’in bu konuda çok dikkate değer olan bir tartışması var ve ben sözü zaten buna getirmek istiyorum. Gerçi biz bu tartışmanın da bazı bölümlerini başka vesilelerle basınımızda yayınladık. Fakat yine de bu tartışmadan bazı parçaları burada bir kez daha kısaca ele almak yararlı olacaktır. Zira bu tartışma tümüyle ulusal soruna, onun devrimci ve anayasal çözümleri arasındaki derin ilkesel farka ilişkindir. Stalin’in, reformcu ya da anayasal çözüm hedefleri izlemenin hiç de “devrimci yöntemler”i ya da silahlı direniş yöntemlerini kullanmaya engel olmadığına ilişkin vurguları, tam

da, ulusal sorun bir anayasal sorun mudur, yoksa bir genel devrim sorunu mudur tartişması çerçevesinde ortaya konulan vurgulardır.

Bir hareketin devrimci mücadele yöntemleri kullanması, hatta hatta silahlı direnişi ve silahlı ayaklanma yolunu tutması, kendi başına onun devrimciliğini göstermez; önemli olan hareketin gözettiğı politik hedefler, önüne koyduğı politik görevlerdir. Bizim her zaman önemle üzerinde durduğumuz bu temel önemde görüş, bakıyoruz 1920'li yıllarda tam da ulusal soruna ilişkin bir tartişmada ortaya konuluyor. Stalin'in tartişması Semiç'e karşı. Semiç, o dönemin Yugoslav Komünist Partisi'nde önemli yeri olan, bu partinin yayın organlarında ulusal sorun üzerine dizi makaleler yazan, YKP'yi Komünist Enternasyonal toplantılarında temsil eden önemli bir şahsiyet. Semiç'in düşüncesi öz olarak nedir? Bilindiğı gibi dönemin Yugoslavya'sı çokuluslu bir ülke. Ezen Sırp ulusu ve ezilen Hırvat, Sloven, Arnavut vb. uluslar var. Semiç diyor ki, eğer ezen bir ulusun bünyesindeki ezilen uluslar, devrimci yöntemleri de esas alarak ezen ulus egemenliğine karşı mücadele ederlerse ve sonuçta onu belli haklar tanımaya mecbur ederlerse, doğal olarak, yapılması gereken şey bu hakları anayasal güvenceye bağlamak, mevcut anayasayı buna göre yeniden düzenlemektir, vb...

Stalin bu görüşlere ilişkin parçaları aktarmanın ardından şunları söylüyor:

"Semiç yoldaşın konuşmasının bu parçaları yorum gerektirmez sanırım. Ulusal sorunu, genel proleter devrim sorununun tamamlayıcı bir parçası olarak düşünen birinin, bunu anayasal bir soruna indirgeyemeyeceğı açıktır. Ve tersine: ancak ulusal sorunu genel proleter devrim sorunundan ayıran biri, onu anayasal soruna indirgeyebilir."

Bu tabi tartişmanın akışıyla da bağlantılı bir vurgu. Bu önceki dönemden sürüp gelen bir tartişma. Semiç kendi düşüncelerini daha sonra reddediyor ve diyor ki; ben "anayasal

“çözüm” derken hiç de devrimci mücadeleyi terkedelim demedim, zaten “anayasal çözüm” de ancak devrimci mücadeleyle mümkündür; ben elbetteki devrimci mücadele yöntemlerini savunuyorum, diyor. Az önce okuduğum parça buna bir yanıt olarak veriliyor.

İşte “siyasal çözüm”ün mantık olarak nereden çıktığını dönün Semiç’in savunma tarzı ve Stalin’in buna yanıt olarak yaptığı vurgular ışığında düşünün. Düşünün ki, Stalin’in söyledikleri bir teorik muhakemenin ürünüdür. Ama teorik muhakeme, her zaman yaşamın kendisinden çıkar; sınıf ilişkilerinin, siyasal ilişkilerin kendi mantığından çıkar. Dikkat edin, ulusal sorun genel devrim davasından koparıldığı zaman, kaçınılmaz bir biçimde “anayasal çözüm” platformuna gider varır diyor Stalin. Bu tartışma 1920’lerin tartışmasıdır. Bakıyoruz, bu aynı sorunlar 1990’larda benzer bir biçimde karşımıza çıkıyor.

Okuyorum devamını: *“Semiç Yoldaşın konuşması ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri hakkının devrimci bir savaşım olmaksızın elde edilemeyeceğini belirtiyor. Semiç Yoldaş bu konuda şunları söylüyor. ‘Bu hakların ancak devrimci bir savaşım ile elde edilebilecekleri anlaşılıyor. Bu haklar parlamenter yoldan elde edilemezler. Ancak devrimci yığın eylemleri onları doğurtabilirler’”*. Bu son sözler Semiç’in söyledikleri. Dikkat edin bu haklar ancak devrimci yoldan elde edilebilir diyor. Stalin bunu, bu sözleri yorumluyor:

“Ama ‘devrimci savaşım’ ve ‘devrimci eylemler’ ne anlama gelir? ‘Devrimci savaşım’ ve ‘devrimci eylemler’, ulusal sorunu çözmenin zorunlu koşulu olarak egemen sınıfın alaşağı edilmesi ile, iktidarın alınması ile, devrimin zaferi ile bir tutulabilir mi? Elbette ki hayır. Ulusal sorunu çözmenin baş koşulu olarak devrimin zaferinden söz edilmesi bir başka şey; ve ulusal sorunun çözüm koşulu olarak ‘devrimci eylemler’ ve ‘devrimci savaşım’ın ileri sürülmesi bir başka şeydir. Reformlar yolunun, anayasal yolun ne ‘devrimci eylemler’i ne de ‘devrimci savaşım’ı

dişlaladığını belirtmek zorunlu. Şu ya da bu partinin devrimci ya da reformcu niteliğı belirlendiğı zaman, kararlaştıracı öge olarak, kendi başlarına 'devrimci eylemler'i değil, ama parti tarafından girişilen ve yararlanılan bu eylemlerin yönelik bulundukları siyasal erek ve görevleri gözönünde tutmak gerekir. Birinci Duma'nın 1906'da dağıtılmasından sonra, Rus Menşevikleri, bilindiğı gibi, 'genel grev'in hatta 'silahlı ayaklanma'nın örgütlenmesini öneriyorlardı. Ama bu, onların Menşevik olarak kalmalarına hiç de engel değildi. Çünkü bütün bunları o zaman niçin öneriyorlardı? Elbette Çarlığı devirmek ve devrimin tam zaferini örgütlemek için değil, ama bir reform koparma ereğıyle, 'anayasa'yı genişletme ereğıyle, 'iyileştirmiş' bir Duma toplama ereğıyle, çarcı hükümet üzerinde bir baskıda bulunmak için. Eski düzeni reformdan geçirmek uğruna 'devrimci eylemler', egemen sınıfın elinde **kalan** iktidar, bu bir sorundur, bir anayasal yoldur. Eski düzeni yıkmak için, egemen sınıfı devirmek için 'devrimci eylemler' bir başka sorundur, devrimci yol, devrimin tam zaferi yoludur. Burada fark çok büyüktür." (Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, Sol Yayınları, 3. Baskı, s.271-272)

Yineliyorum, bu tartışma, ulusal sorun üzerine bir tartışma. Bu tartışma, ulusal sorun çerçevesinde, anayasal yol mu devrimci yol mu tartışması. Aktardığım parça teorik açıdan son derece anlamlı ve bugünkü tartışmalar açısından son derece güncel pratik bir içerik taşıyor. Kendi başına devrimci eylemleri, devrimci yöntemleri savunmak, sorunun devrimci çözümü için uğraşmak anlamına gelmez. Temel siyasal amacınız nedir? diyor Stalin. Siz egemen sınıfı devirerek mi sorunu çözmek istiyorsunuz, yoksa egemen sınıfı belli çözümlere razı etmek için mi mücadele ediyorsunuz. Biri bir devrimcinin konumu, diğeri bir reformcunun konumudur. "Buradaki fark çok büyüktür", diye bağlıyor sözünü zaten.

Tekrar ediyorum, biz burada temel fikirler bakımından hiç

de yeni şeyler söylemiyoruz. Biz “siyasal çözüm” çizgisine karşı bir çerçeveye oturan bir sert eleştirel tutumu ‘92 tarihli “yol ayrımı” değerlendirmesine dayanarak gündeme aldık. Yaşam haklı olduğumuzu gösterdi. ‘92’de bir yol ayrımının olduğu nesnel bir biçimde kanıtlandı. Bugün bizzat *Serxwebun*’da yeralan çeşitli değerlendirmeler, ‘92’de hareketin umduğu sıçramayı yapamadığını ve bunun beraberinde belli sorunlar getirdiğini açıklıkla ortaya koyuyorlar. Hareket gerekli sıçramayı başaramadı. Başarılabilseydi eğer, bunun yaratacağı dinamizmle, bu, Kürt egemen sınıflarını, başka bazı şeyler hedef almayı beraberinde getirebilirdi. Bu arada Türkiye devrimci hareketinden de umut kesildi; çünkü ‘91 yılının sonrası, Türkiye’de kitle mücadelesinin büyük bir gerileme yaşadığı, Türkiye devrimci hareketinin bizim “solda tasfiyeciliğin yeni dönemi” dediğimiz genel bir gerileme ve çözülme içine girdiği bir dönem. Böyle bir dönemde bu yol ayrımında bir başka yol gitgide önplana çıkmaya ve taktik açımları belirlemeye başladı.

Soru: *Çağımızda ulusal kurtuluş hareketleri dışta emperyalizme içte feodalizme karşı başarılı bir mücadele sürdürebilirler mi? Bu karakteri taşıyabilirler mi, bu mücadeleyi sonuna kadar götürebilirler mi?*

Bu tümüyle feodalizmden ve emperyalizmden kurtuluş sorunu ile yüzyüze olan bir toplumdaki mücadelenin hangi sınıfın önderliğinde, hegemonyasında yürütüldüğü sorunu ile bağlantılıdır. Eğer bu mücadelenin önünde işçi sınıfı, işçi sınıfının kararlı temsilcileri varsa, bu mücadelenin belirli bir başarıyla yürütülebileceğini, anti-emperyalist anti-feodal hedefler çerçevesinde az-çok başarılı bir sonuca bağlanabileceğini tarih bize gösterdi. Çin Devrimi bunun klasik bir örneğidir.

Gerçi Çin Devrimi’nin sınıf önderliği sorunu belli bakımlardan tartışmalı bir konu. Fakat burada sorun bu değil.

ÇKP'nin kendi döneminin dünya komünist hareketinin parçası olarak hareket ettiği, uluslararası ölçekte kendini devrimci uluslararası işçi hareketinin bir parçası saydığı kesin olduğuna göre, önemli olan bunun sağladığı kendine özgü konumdur. Bu konum, bir yandan bilimsel sosyalizmin belli esaslarından ideolojik açıdan yararlanmayı, öte yandan ise dünya uluslararası işçi hareketinin ve Sovyetler Birliği'nin güçlü desteğini beraberinde getiriyordu. Bu çerçevede, Çin Devrimi'nin başarısı salt kendi içinde, yani salt ulusal ölçekte bir başarı değil. Çin Devrimi Ekim Devrimi'nin açtığı çığırın bir uzantısı, yarattığı uluslararası zeminin bir ürünü bir bakıma. Yani bu başarı kendi içinde bir başarı değil. Ekim Devrimi'nin yarattığı büyük tarihsel sarsıntı, onun güç ilişkilerinde yarattığı değişim, onun Sovyetler Birliği şahsında yarattığı büyük mevzi, onun Avrupa'da önünü açtığı güçlü dünya komünist işçi hareketi -bütün bunlar olmasaydı eğer, Çin devrimi ne o kararlılığı kazanabilirdi, ne o iradeyi ortaya koyabilirdi, ne de vardığı o ileri sonuçlara varabilirdi. Ama bunun olduğu koşullarda ve ülkedeki iç mücadelede alt sınıflara, özellikle de toplumun ezici çoğunluğunu oluşturan köylülüğe dayanıldığı ölçüde, anti-emperyalist anti-feodal devrimin radikal sonuçlara bağlanabildiğinin klasik bir örneği oldu Çin Devrimi.

Ulusal hareketin gelişme seyri ve Kürt burjuvazisi

Ulusal sorunun temel bir demokratik siyasal sorun olduğunu biliyoruz. Demokratik sorunların, özellikle de onlar içinde ulusal sorunun, kendine özgü çok hassas bir yapısı var. Genel olarak demokratik siyasal sorunlar bütün sınıflar için ortak bir mahiyet taşıyormuş gibi bir dış görünüme sahiptir. Bugün topluma bakın, herkesin dilinde bir “demokrasi” söylemi vardır. Savunur görüldüğü genel birtakım demokratik değerler ya da istemler vardır. Aynı şey kendisi de temel bir demokrasi sorunu olan ulusal sorun için özellikle geçerlidir. Şu farkla ki, ulusal sorun söz konusu olduğunda, bu söylenenler ezilen ulusa mensup sınıflar için geçerlidir. Kürt sorunu bir ezilen ulus sorunudur. Ezen ulustan gerici siyasal akımlar bu sorunu reddettikleri için, onların böyle bir sorunu doğal olarak yoktur. Ama soruna ezilen ulus cephesinden bakıldığında, hemen tüm sınıflar ulusal ezilmişliği

şu veya bu biçimde yaşayıp, ulusal hak yoksunluğunun sonuçlarını hissettikleri için farklı bir durum çıkar karşımıza. Hemen tüm sınıflar bu soruna şu veya bu ölçüde ilgi duyarlar. O “bir avuç ulusal hain” kapsamına gerçekten giren kesimi bir yana bırakınız, yani kendi ulusal kimliklerini hepten reddeden kesimleri bir yana bırakınız, onun dışında ulusal kimliği bir biçimde kabul eden her sınıf ya da tabakanın sahip çıktığı, en azından öyle görüldüğü bir sorundur ulusal sorun. İşte zorluk ve karışıklık tam da burada kendisini gösterir.

Bu karışıklığa düşmemek için özellikle gözönünde bulundurulması gereken temel önemde bir gerçek var. Ortada herkesin sahip çıktığı ya da en azından öyle görüldüğü bir sorunun varlığı, kendi başına bir ortak payda oluşturmaz. Dolayısıyla, ezilen ulus burjuvazisinin, onun şu veya bu katmanının ulusal ezilmişliğe şu veya bu düzeyde ilgisi, hiçbir biçimde ezilen ulusun burjuvazisi ile ezilen ulusun işçi sınıfının ortak bir paydada birleşebilmesi olanağı anlamına gelmez. Bunun gerçekleşebildiği bir durum, işçi sınıfının burjuvazi tarafından yedeklenmesinden, onun burjuva sınıf hedefleri ve çıkarlarına alet edilmesinden başka bir anlama gelmez. Denilebilir ki, bu sorunun herkesi ortak paydada birleştiren tek yanı, sorunun nesnel varlığıdır. Ama her bir sınıf, siyasal sorunlara her zaman kendi sınıf konumundan bakar, bu sorunları kendi sınıf çıkarlarına uygun bir biçimde ele alır, ortaya koyar. Kendi genel sınıf çıkarları çerçevesinde bu sorun ne ifade ediyor, ne getirir ve ne götürür, buradan bakar.

Dolayısıyla bu tür sorunlarda; sorunun ortaya konuluşunda, çözüm şekli ve yoluna bakışta, konumları ve çıkarları farklı sınıflar arasında bir ortaklık bulmak mümkün değildir. Buna işçi sınıfı bir türlü bakar, küçük-burjuvazi bir türlü bakar, orta sınıf dediğimiz kesim bir türlü bakar, burjuvazi bir başka türlü bakar. Eğer sözkonusu olan burjuvazi ezen ulusun burjuvazisi ise, elbette bu herhangi bir karışıklık yaratmaz. Çünkü o ezen

bir sınıftır, onun konumu ve tavrı zaten çok açıktır. O sorunu ya reddetmektedir ya da kendi egemenliği altındaki mevcut biçimi ile sorunu dayatmaktadır. Ama ulusal sorun sözkonusu olduğunda, aynı şey ezilen ulus burjuvazisi için sözkonusu değil. O da bu sorunla bir biçimde ilgilidir ve sonuçta bir biçimde bir taraftır.

Türkiye’de 70 yıldır Kürt sorunu inkar ve imhaya konu edildiği için, bugün ulusal kimliği tümünden reddeden birtakım Kürt egemen sınıf unsurları elbette ki var. Ama bu tutum hiç de Kürt burjuvazisinin tamamı için geçerli değil. Dahası, son 12-13 yıllık dönem içinde, Kürt burjuvazisi de ulusal sorun karşısında kendi tutumunu adım adım geliştirdi. Yani alt sınıflardaki genel ulusal uyanış üst sınıfları da bir biçimde etkiledi. Onlar da sorun karşısında bir tavır, bir hassasiyet, giderek bir tutum ortaya koymaya başladılar. Bu şaşırtıcı da değildir. Zira ezilen ulusun bir kesimi olarak onlar da ulusal baskıyı şu veya bu ölçüde hissederler. İkinci olarak ise, ulusal uyanışı kontrol etmek, kendi sınıf konumlarına ve çıkarlarına uygun bir çizgide yönlendirmek gibi bir bilinçli sınıf tutumu var burada.

Kaldı ki, Kürt mülk sahiplerinin geleneğinde, bu gelenek 1925-1940 döneminde Türk sömürgeciliği tarafından sert bir biçimde ezilmiş olsa bile, Kürt kimliğine sahip çıkış vardır. Geçmişte sorun zaten tümüyle onların hegemonyasında bir sorundu. Geçmiş Kürt ayaklanmalarına bakıyoruz, ulusal bilincin, farklı sınıfsal çıkarlar ya da siyasal tercihlerle içiçe geçmiş ulusal istemlerin sözcüsü, Kürt burjuva-feodal sınıflarıdır. Türk burjuvazisi onların önderliğindeki hareketi ezdi ve zaman içerisinde onları kendi sömürgeci egemenliğinin sağlam dayanaklarına dönüştürdü. Onları ulusal kimliklerinin resmen reddedilmesine bile razı etti. Onların bazı kesimlerinin, özellikle orta katmanlarının yeniden ulusal kimliklerini hissetmeleri, inkarcı politikaya yumuşakça da olsa itiraz etmeleri için, alt sınıfların bugün Kürt sorununu çözüm gündemine koyan uyanışları gerekti.

Bu, ta '60'lardan gelen ve '80'li yıllarda özel bir güç kazanan, genel bir uyanışa dönüşen bir süreç.

'60'lı yıllarda toplumda alt sınıflardaki genel uyanış, Kürt ezilen sınıflar içerisinde kendini aynı zamanda ulusal kimlik üzerinden de gösterdi. Aslında Kürt halk kitleleri geneldeki toplumsal uyanışın bir parçası olarak bir ulusal uyanış süreci içine girdiler. Kürt halk kitleleri derken, özellikle de Kürt küçük-burjuvazisini, Kürdistan'ın kentlerindeki Kürt emekçilerini kast ediyorum. Sınıfsal nedenlere dayalı genel sosyal uyanış toplum genelinde yaşanıyordu. Ama bu Kürt emekçileri için, Kürt küçük-burjuvazisi için, aydınları ve öğrenci gençliği için, aynı zamanda, bir ulusal bilincin uyanmasıyla da birleşti. Son derece normal ve tümüyle kaçınılmaz bir gelişme oldu bu. Çünkü toplumsal uyanış beraberinde ulusal kimliğini fark etmeyi ve ona sahip çıkmayı da kaçınılmaz bir biçimde getirir. Düzene o karşı duruş, beraberinde, aynı zamanda bir ulus olarak da ezildiğini, ulusal kimliği ile de ezildiğini dolaysız bir biçimde görmeyi getirir. '60'lı yıllardaki genel sosyal hareketlenme içinde, sınıfsal uyanış ulusal uyanış ile içiçe yaşandı.

'60'lı yıllarda sosyal uyanış o ulusal uyanışı kendi içinde henüz filiz halinde taşıyordu. '70'li yıllarda ikisi başat hale geldi, gitgide ulusal yön ve istemler önplana geçmeye başladı. Zorlamaya başladı kendini. Bir yerde PKK'nın doğumu böyle bir zorlamanın da ifadesi olmuştur. '80'li ve '90'lı yıllarda biraz sınıf mücadelesinin gerilemesi, biraz sosyalizmin dünya ölçüsünde geriye düşmesi, hareketin ulusal yönünün, uyanışın o ulusal yönünün hakim derecede öne çıkmasına yol açtı. Ama bütün bu tarihsel süreç içerisinde, yani '60'lardan '90'lara bütün bu tarihsel süreç içerisinde, Kürt alt sınıflarının bu ulusal uyanışı, beraberinde, Kürt burjuvazisinin de bu konuda belli bir tutum içerisine girmesini getirdi. Zaten Kürt burjuva aydınları bu soruna her zaman bir biçimde sahip çıktılar. Kürt alt sınıflarının bu soruna henüz sahip çıkamadığı dönemde, örne-

ğin Musa Anter, bir Kürt burjuva aydını olarak, bu soruna her zaman sahip çıkan biridir. Sürgünde Kürt Parlamentosu'nun bugünkü başkanı Yaşar Kaya da başından beri inançlı bir Kürt milliyetçisidir. Türkiye'de Kürt sorununun uyutulduğu bir dönem vardır, '40'lı ve '50'li yılları kapsayan bir dönem. İşte bu dönemde Kürt sorunu sadece bu tek tek burjuva aydınlarının şahsında bir yankı bulabiliyordu. Ama bunların da toplumda, Kürt toplumu üzerinde bir etkisi yoktu. Dahası, Türk burjuvazisi bu aydınlara sistematik bir baskı uyguluyor, ikide bir tutukluyor, baskı ve eziyete konu ediyordu. Bu tekil durumları ve örnekleri saymazsanız, 1925-1940 dönemi isyanlarının ezilmesinden sonra, Kürt mülk sahibi sınıflar ulusal kimliğe ilgisini yitirdi. Deyim uygunsa onlar sıralarını savınışlardı ve alt sınıflar ise henüz bu sorunu da sahiplenecek bir toplumsal uyanış içinde değillerdi. Bu Kürt sorununun "uykuya yatırıldığı" bir dönemdir.

Ama ne zamanki '60'lı yılların ikinci yarısından itibaren Kürt alt sınıflarının sosyal uyanışı beraberinde ulusal uyanışı da mayaladı ve bu kimlik '70'li yıllarda daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaya başladı, Kürt burjuvazisi de işte o zaman bu konuda ilk kıpırdanma belirtileri göstermeye başladı. Bununla birlikte, bu konuda daha aktif bir taraf haline gelmesi, PKK önderliğindeki ulusal özgürlük mücadelesinin yaptığı görkemli atılımla birlikte oldu. Başlangıçta bu mücadelenin ağırlığı altında ezildi. PKK'nın sosyalizm iddiasına dayalı devrimci kimliği karşısında ezildi. Ama Kürt burjuvazisi, özellikle onun alt katmanları, orta burjuvazi dediğimiz kesim, varlığı 70 yıldır inkar edilen, dili bile inkar edilen, dili bile yasaklanabilen bir ulusun mensubu olduğu ölçüde, gelişen hareket kendisini marksist-leninist olarak gören bir akımın önderliğinde olsa bile, o harekete belli bir sempati duydu, dolaylı ya da dolaysız destek verdi.

Kaldı ki hareket o haliyle henüz zararsız idi. Sadece ulusal uyanışı kamçılayan, ulusal uyanışı güçlendiren bir politik etkide

bulunuyordu. Bu haliyle ve bu yönüyle Kürt burjuvazisi için çok büyük bir problem de değildi. Problem, ancak ulusal istemler ile başlayan bir mücadele, belirgin bir biçimde bir sınıf karakterine ve bu çerçevede sınıf talepleri üzerine oturduğu zaman çıkabilirdi. Ama PKK'nın yürüttüğü özgürlük mücadelesi ne böyle bir mahiyet kazandı, ne de pratik mücadelede böyle istemler ile ortaya çıktı. Gerçi biz her zaman Kürt yoksul sınıflarına dayalı bir hareket olarak geliştirdik, böyle değerlendirdik, ki böyleydi. Ama bunun mantığı şuydu: Kürt halkının özgürlük istemlerini '80'li yılların ortasından itibaren Kürt yoksul sınıfları dile getirdiler. Ama hiçbir sınıfsal talep de ileri sürmediler. Sorunun sınıfsal yönü sadece gösterilen dinamizm ve izlenen kararlılıkta yansıyor. Alt sınıflara dayalı olmak beraberinde büyük bir kararlılık, büyük bir direnç ve özgürlük uğrunda kendini adama tutumu ve pratiğini getiriyordu. İşin bir yanı bu idi. İkincisi, bu hareketin öncüleri, tam da bu sosyal tabanın mantıksal bir yansıması olarak, kendilerini devrimci ve sosyalist olarak görüyorlardı. Sosyalist özelemleri olan, sosyalizme samimi bir yakınlık duyan bir partinin, bugün ulusal özgürlük mücadelesinden geçiyor olsa bile, nihai hedefini sosyalizm olarak tanımlayan ve bunun için savaştığını söyleyen bir partinin militanları idi gerilla savaşının asıl yükünü omuzlayanlar. Dolayısıyla, hareketin ideolojik-sınıfsal yönü, bu açıdan deyim uygunsa, yalnızca niyetlere ilişkin bu kimlikte ifadesini buluyordu. Bu ise, ulusal harekete yakınlık duyan Kürt mülk sahibi sınıfları hiç değilse bu evrede rahatlatan bir durumdu.

Oysa ulusal hareket, dayandığı alt sınıfların sosyal-siyasal özlem ve istemlerini somutlayan, pratikte gündeme getiren bir gelişim seyri de izleyebilirdi. Mesela kırsal hareket bir köylü-toprak mücadelesi eksenine de oturabilirdi. Nasıl koruculuk bir kurum olarak hedef alınıyor ise, pekala aynı şekilde Kürdistan'daki toprak düzeni de hedef alınabilirdi. Üzerinde yeterince durduk; normalde bir ulusal hareket, aynı zamanda, köylülüğün

toprak ve özgürlük mücadelesidir. Ulusal harekete toplumsal derinliğini, gücünü ve dinamizmini veren, onu uzun süreli ve soluklu kılan, aynı zamanda köylülüğün geleneksel ilişkilerden tam kurtuluş mücadelesi olarak gelişmesidir. Ama somut seyri-ne, somut gerçekliğine baktığımızda, Kürdistan'da ulusal hareketin böyle gelişmediğini görüyoruz.

'60'lı ve '70'li yıllarda durum bu açıdan farklıdır. Bu gelişme safhasında ulusal uyanış ile sosyal uyanış, ulusal istemler ile sosyal istemler belirgin biçimde içiçedir. '60'lı yıllarda yaşanan büyük ölçüde kendiliğinden bir gelişmedir, bakıyoruz, Kürt alt sınıfları ulusal özlemlerle sınıfsal özlemlerini içiçe ifade ediyorlardı. '60'lı yıllarda baskıya, sömürüye, yoksulluğa ve işsizliğe karşı Kürdistan'daki mücadele, aynı zamanda, ulusal zulme karşı mücadele hedefi ile de birleşiyordu. Ve gitgide güçlenen bir sosyalist mücadele potansiyeli vardı Kürdistan'da. TİP'in en iyi örgütleri, en kararlı örgütleri, bir bakıma Kürdistan'da idi.

Ama şimdi, geline yerde, özellikle '80'li yılların ortasında, yani PKK'nın çıkışı ve gelişen yeni ulusal özgürlük mücadelesi, bu ulusal silahlı mücadele, en saf anlamı ile ulusal özgürlük mücadelesi olarak ortaya çıktı. Yani herhangi bir sosyal istemle dolaysız olarak birleşmedi. Bununla, öncülük eden hareketin, PKK'nın niyetini kastedmiyorum. Ulusal hareketin bu safhadaki genel ve nesnel yapısını kastediyorum. Hareket bir sosyal sınıf mücadelesi tabanı üzerinde gelişmedi ya da belirgin bir boyut taşımadı. Buna rağmen hareketin belirgin bir devrimci dinamizm taşımasının gerisinde, harekete asıl desteğini ve savaş gücünü veren alt sınıf kimliği vardı. Bu, hareketi radikal kılıyordu, hareketi kararlı kılıyordu, hareketi doğal bir biçimde Türk emekçi sınıflarına yakınlaştırıyordu. Yürüyen mücadelenin Türkiye'deki devrimci sınıf mücadelesine, tabii ki bununla bağlantılı olarak Türkiye'deki emekçi hareketine duyduğu açık ve samimi yakınlık anlamında söylüyorum.

Dolayısıyla bu aşamada, anlatımını toparlıyorum, Kürt burjuvazisinin yaşanan gelişmeden çok da tedirgin olduğu söylenemez. Elbette bir sıkıntının içerisindeydi. Zira kendi ulusal kimliğinin uyanmasını, ulusal haklarının tartışma gündemine gelmesini olumlu karşılıyordu. Nihayet aynı ezilen ve inkar edilen bir ulusun mensubudur; burjuva olmak, ulusal kimliğe karşı duyarlı olmaya, ona sahip çıkmaya engel değil. Kaldı ki sözkonusu olan ezilen ulusun burjuvazisidir ve ulusal baskıdan o da payını almaktadır. O da ulusal-kültürel haklardan yoksun olmanın sonuçlarını yaşamaktadır. Kültür olarak, duygu olarak, dil olarak. Dahası bu durum onu sınıf çıkarları ve inisiyatifi bakımından da ilgilendirmektedir. Ulusal sorun, bir politik etkinlik alanı olarak, aynı zamanda bir sınıfsal etki alanı olarak, Kürt burjuvazisinin de ilgi alanıydı ve halen de ilgi alanıdır. Sonuç olarak; bu konuda inisiyatif bir dönem için kendi dışında alt sınıflara kaymış olsa da, bu sorunun gündeme gelmesi, bu sorunun kendi çözümünü toplumun gündemine getirmesi, Kürt burjuvazisinin de ilgisini çekti, gide gide desteğini ve sempatisini aldı.

'90'lı yılların ilk evresi, ilk birkaç yıl, serhıldanların hemen sonrası, Kürt ulusal hareketinin gelişme seyrinde bir geçiş dönemidir. Bu geçiş döneminde PKK kendi mücadelesinin ulusal içeriğini sosyal bir boyutla birleştirebilir, onun sınıfsal yönünü daha belirgin bir hale getirebilir, ve tam da ulusal özgürlük mücadelesi aşamasına denk düşen birtakım sosyal taleplerle birleştirebilirdi. Ulusal talepler uğruna mücadeleyi sosyal talepler uğruna bir devrimci-demokratik mücadeleyle birleştirebilirdi. Herşeyden önce, örneğin Kürdistan'daki toprak düzenine bir müdahaleyle birleştirebilirdi. Ve birleştirdiği bir noktada ise, mücadeleye o güne kadar pasif bir sempatiyle yaklaşan burjuvazinin ulusal hareketle ilişkilerinde sorun ve sıkıntı doğardı. Kürt burjuvazisi duyduğu sempatiyi ve verdiği desteği gözden geçirirdi. Çatışma derinleştiği ölçüde, artık o mülk sahibi konum

neyi gerektiriyorsa ona doğru bir eğilim, ona uygun bir tercih ortaya çıkardı.

Ama süreç böyle seyretmedi. PKK güç kazandıkça ulusal özgürlük mücadelesinin o saf ulusal karakteri de o ölçüde öne çıkmaya, gitgide daha belirgin bir kimlik halini almaya başladı. Öylesine ki, PKK kendi sosyalist söylemini de belirgin biçimde zayıflatmaya, bulanıklaştırmaya başladı. Bu bir yandan gelişen mücadeleye Türkiye cephesinden destek alamamaktan, bunun yarattığı umutsuzluktan doğuyordu. Öte yandan ise, mücadelede mesafe katettikçe, o katettiği mesafenin sorumluluğu büyüyordu. Bu sorumluluğu taşıyabilmek ve kazandığı mevzileri koruyabilmek için ek desteğe ihtiyacı vardı. Bu desteği Türkiye emekçi sınıflarından göremediği için, boşluğu Kürt mülk sahibi sınıfları ile telafi etme ihtiyacı duyuyordu. Bir başka olumsuz etken daha var. Tam da PKK'nın mücadelesinin doruğa çıktığı aşama, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin çöktüğü, sosyalizmin güç ve itibar kaybına uğradığı bir aşamadır. Ve tam da böyle bir dönemde, küçük-burjuva kimliğe sahip bir akım olarak o, sosyalizmin gücünü ve cazibesini kaybettiği bir dönemde, doğal bir biçimde ondan uzaklaşmaya da başladı.

Bu hiç de bir niyet sorunu değil. Küçük-burjuvazi ara bir sınıftır. Ekim Devrimi'nin büyük bir başarı ile, büyük bir sarsıntı ile tarih sahnesine girdiği tarihsel döneme bakıyoruz, dünya ölçeğinde orta katmanlar, ezilen ulusların milli sınıfları, bu hareketten etkilenererek, onun yörüngesine giriyorlar. Ama tersinden de, Ekim Devrimi'nin başlattığı sürecin en olumsuz noktasında, olayların '89 çöküşüne vardığı bir noktada bakıyoruz, orta sınıflar ilerici değerlerden, küçük-burjuvazi sosyalist ideallerden hızla uzaklaşmaya başladı. PKK'nın uzaklaşması da temelde böyle bir mantık taşıyor. Abdullah Öcalan'ın sosyalizm ile ilgili yeni yorumları, giderek onun bilimsel temellerini sorgulamaya başlayan çabaları, bakıyoruz aynı döneme denk düşünüyor.

Özetle, bir dizi etken üstüste binerek, PKK'yı o en saf

ulusal kimliğe sarılmaya götürdü. Ama siz mücadelenin sınıfsal içeriğini belirsizleştirip ulusal yönünü belirgin biçimde önplana çıkardığınız ölçüde, bu, bütün ulusu birleştirmek kaygısı ve çizgisine götürür sizi. Bütün bir ulusun birliği politikasına gider varır. Ulusal sorunda böyle bir politika ise her zaman burjuvazinin arzu ettiği bir politikadır. Zira onun sınıf çıkarlarına en uygun düşen politika budur. Bütün ulus ancak sınıf ilişkileri alanındaki statüko temelinde birleştirilebilir. Yani siz mevcut sınıf konumlarını hiçbir biçimde zorlamayan, tartışına konusu etmeyen bir tutum izlerseniz, bütün ulusun birliği adına en dar ulusal istemler, bunun ifadesi hedefler uğruna mücadeleyi esas alırsanız, bu durumda burjuvazi için çok fazla problem kalmaz. Dahası, ezilen ulusun burjuvazisi için toplumdaki sınıfsal etkinliğini de besleyecek bir politik etki alanı doğar. Kürt sorunu bugün Kürt burjuvazisi için bir politik etki alanıdır. Kendi toplumundaki etkisini korumak istiyorsa, bu sorun üzerinden bir politik prestij ve konum kazanması gerekiyor. Onun buna ihtiyacı var. İşte en saf şekliyle ulusal hareket ona bu imkanı verdi. Bu noktada, ki bu “siyasal çözüm” politikasına geçilen dönemdir, PKK’yı daha rahat desteklemeye başladı.

PKK’nın ‘92 yol ayrımından sonra girdiği yeni süreç, yani ulusal özgürlük mücadelesini salt saf ulusal istemlerle sınırlamakla kalmayıp, bir de bu düzeyde sınırlanmış talepler uğruna mücadeleyi düzen içi bir çözümün konusu haline getirmesi, yaptığı yeni politik açılımlarla aktif olarak bu çerçevede bir çözüme yönelmesi, Kürt burjuvazisi için kritik problemi ortadan kaldırdı. Zaten bu politikaya geçiş, Kürt burjuvazisinin politik etkinliğine çok geniş bir sahayı da kendiliğinden açış anlamına geliyor. Çünkü siz “siyasal çözüm” dediğinizde HADEP’in önemi bir anda artıyor. Siz “siyasal çözümü” dediniz mi, Sürgünde Kürdistan Parlamentosu özel bir önem ve ağırlık kazanarak önplana çıkıyor. Sürgündeki Kürt burjuva aydınları ve politikacıları bu parlamentonun esas gücünü oluşturuyor. Siz “siyasal

çözüm” dediniz mi, emperyalist devletlerle diplomasi çok özel bir önem kazanıyor ve bu alanı ancak burjuva aydınları, burjuvazinin aydınlanmış temsilcileri doldurabiliyor ve yine burjuvaziye geniş bir politika alanı doğuyor. Alt sınıflara ne kalıyor? Alt sınıflara politik edilgenlik, artı, çocuklarının dağda savaşıması kalıyor. Bu olgular, bu gerçekler çok önemli...

Ulusal sorunda her sınıf kendi çıkarını ve çözümünü ortaya koyar, bunun uğruna mücadele eder. “Ulusal birlik” ya da “ulusal mutabakat” alt sınıflara yönelik bir aldatmacadır. Ulusal özgürlük mücadelesi sürecinde belli “ulusal uzlaşma”lar elbette olabilir. Bunlar ilke olarak reddedilemez. Ama her uzlaşmada birileri ötekiler tarafından kullanılır, bu da unutulmaması gereken bir gerçektir. Öyle durumlar olur ki gerçekten, işçi sınıfı da burjuvazinin belli katmanlarını aldatır ve ardından sürükler. Yani kendisine tabi kıldığı, kendisine mecbur ettiği dönemler ve durumlar olur. Bunlar çok özel durumlardır. Elbette ki siyasal mücadelede uzlaşmalar olacaktır. Önemli olan, bunun stratejik amaçlara hizmet etmesidir. Zorunlu uzlaşmalar olacağı gibi, bazen tercihli uzlaşmalar da olabilir. Bazen siz burjuvazinin belli katmanları ile, bir adım geri atarak da bazı ilişkilere ve uzlaşmalara girebilirsiniz. Ama bu taktik geri adım, özenle koruduğunuz stratejik amaçlarınızın gereklerine uygunsa, doğru yapmış olursunuz ve sonuçta siz kazançlı çıkarsınız. Yıllardır yaşananlar acaba bu kapsamda mıdır? Bu kritik bir sorudur ve açık gerçekler ışığında yanıtı hiç de içaçıcı değildir.

Kürt devrimcilerine sorarsanız, bugün Kürt ulusal kurtuluş hareketi bünyesinde yaşanan tam da burjuvazinin yedeklenmesidir. Burada devrimci stratejik amaçlar korunmakta, mevcut taktik adımlar bu stratejik amaca hizmet etmektedir, vb. Gelgelelim gerçek hiç de bu değil. Çünkü izlenen politikanın tablosu ortada, yaşamın kendisi ortada. Bu politika, Kürt burjuvazisinin çıkarlarına dokunmayan, tersine, ulusal sorunun çözümünü onun çıkarlarına uygun zemine oturtmaya başlayan

bir politika. Emperyalizmin basıncını kullanarak, bugüne kadar yaratılmış mücadelenin birikimini kullanarak, Kürdistan dağlarındaki silahlı gücü kullanarak, onun yarattığı ve tuttuğu mevziyi kullanarak, Türk burjuvazisini kurulu düzen çerçevesinde bir siyasal çözüme razı etmeye çalışıyorsunuz. Kurulu düzen tabanı içerisinde, dünyaya egemen sistemin genel çerçevesi içerisinde bir çözümü kovalıyorsunuz. Bu zemin üzerinde, bu toplumsal zemin üzerinde, Kürt ulusu için birtakım haklar elde etme çizgisi izliyorsunuz. En azından 4-5 yıldır önplana çıkan “siyasal çözüm” çizgisinin nesnel anlamı ve mantığı bu.

Bu alt sınıfların konumuna ve çıkarlarına denk düşen bir çözüm çizgisi değil. Buna, bir kere öncelikle buradan itiraz ediyoruz. Bu, sorunun gerçek ve kalıcı bir çözümü de değil, ikinci temel itirazımız buradan geliyor. Bu sorun böyle çözülüyor. Bu sorun böyle yalnızca geçici ve iğreti bir çözüme kavuşur, dolayısıyla gerçekte çözülmüş olmaz. Sorunun temelleri ortadan kaldırılmış olmaz ve bu temel durduğu sürece de sorun döne döne kendini yeniden üretir. Çok kan aktı, kan akmasın, artık barış, artık kardeşlik deniliyor. “Siyasal çözüm” bu argümanlara dayandırılıyor. Ama yazık ki, uzun vadeli bakıldığında, en çok kan tam da bu durumda akacaktır. Çünkü bu sorun kendini durmadan üretecektir ve böylece de durmadan kan akacaktır. ‘70’lerde Irak’ta, Güney Kürdistan’da çözülmüş gibi oldu, ama çözülmediğini gördük. ‘75’te çözülmüş gibi oldu, ama çözülmediğini gördük. Bir ara ‘80’lerin ortasında birtakım çözümler zorlandı, ama hala en büyük kan Güney Kürdistan’da akıyor. Talabani “silahlı direnme dönemi bitmiştir” diyor, Öcalan’ı devrimden vazgeçirmeye çalışıyordu. Bunu devrimden vazgeçirmenin bahanesi yapıyordu. Bakıyoruz, kendisi eline silah almasa, siyaset sahnesinden silinecek. Filistin’de sorun mu çözüldü? Filistin’de hala kan akıyor ve daha uzun bir süre de akacaktır. Yani sorun sadece sürünüyor, sorun çözülmüş olmuyor. Hani biz bu kısmi bir çözümdür diyoruz da, kısmi çözüm demek,

çözümün esas temelinin kalması demektir. O temel kaldığı sürece de, sorunun kendini yeniden yeniden üretmesi demektir.

PKK açık sınıfsal politik bir programla olmasa bile, alt sınıflara dayalı olarak ve sömürgeciliğe karşı kararlı bir politik çizgide direndiği bir sırada, biz ona tam destek verdik. PSK ona desteğini vermediği gibi, onun işini zora sokan bir politik tutum içerisindeydi. Ateşkes kararıyla başlayan süreçten itibaren ise biz PKK'ya birtakım eleştiriler yöneltiyoruz. Ama PSK, PKK'nın yeni yöneliminden memnun. Bunu yetersiz görüyor, ama yine de memnun. Bu çok normal. Bizim desteklediğimiz çizgi, onun konumuna uygun düşmüyor, onun temsil ettiği sınıf çıkarlarıyla son tahlilde bağdaşmıyor. Böyle bir durumda o mesafeli davranıyor, oysa biz tereddütsüz davranıyoruz. Onun tereddüdü bıraktığı, rahatladığı bir noktada ise, bu kez biz tereddüde düşüyoruz. Çünkü onun desteğini alan bir yönelim bize ters düşüyor. O reformcu bir çözüm istiyor, biz ise devrimci bir çözüm istiyoruz. Onu memnun eden adımlar, bizi rahatsız ediyor. Bu meselenin özü ve mantığı budur demek istiyorum.

Eğer sınıfsal bakış varsa bu mesele böyle anlaşılır, bu meselede böyle davranılır. Türkiye sol hareketinin en büyük tutarsızlığı buradadır. Zira tavırlarını hiçbir zaman sınıfsal bir öze oturan ideolojik bakış açısı belirlemiyor. Konjonktür belirliyor, cereyan belirliyor, önyargılar belirliyor. Bunlar belirlediği zaman ise, döne döne hata yaparsanız, yanlış zamanda yanlış adım atarsınız. PKK'nın var gücüyle desteklenmesi gerektiği bir noktada, ya sessiz kalır, ya da hatta düşmanlık yaparsınız. PKK'nın politik anlamda tökezlemeye başladığı bir aşamada ise, kalkar ölçüsüz bir hayranlık içinde onu eleştirisiz olarak desteklersiniz. Her ikisi de yanlış. Ama eğer sağlam bir sınıfsal bakışınız varsa, siyasal süreçlerin yarattığı değişimler ne ise, sizin tavırlarınız da o değişimlere uygun olarak farklılaşmaya başlar. Bilindiği gibi bize yer yer bu tür eleştiriler de geliyor. Siz bir zaman ne yapıyordunuz, şimdi ne yapıyorsunuz? Evet,

bir zaman öyle yapıyorduk, şimdi de böyle yapıyoruz. Çünkü yaşam durmadan akıyor. Akan yaşam içinde durumlar, konular, ilişkiler, tutumlar durmadan değişiyor.

‘87’deki PKK’yı ‘97’deki PKK ile kim kıyaslayabilir? ‘87’deki PKK’da sosyalizm, Ekim Devrimi, Marks ve Lenin, sürekli referans kaynağıydı, açın *Serxwebun*’lara bakın. Şimdilerde durum çok farklı. Elbette ki yine sosyalizme sahip çıkılıyor. Ama bu sahip çıkış artık duygusal sınırları aşmıyor, ya da çok az noktada, çok da esasa ilişkin olmayan noktalarda aşılıyor. Ortada koca bir değişim var çünkü.

Bu bir değişimdir. Hayat değişiyorsa, değişen hayat karşısında değişmeyen politika oportünist bir politikadır. Gerçek her zaman somuttur. Ama somutluk durmadan değişiyor. Demek ki iki şeye özellikle dikkat edeceğiz; bir, hep sınıfsal bir bakış-açısıyla hareket edeceğiz. İki, somut koşulları hep hesaba katacağız. Doğru bir sınıfsal bakışın somut koşullara doğru bir biçimde uygulanması ancak bununla mümkündür. Teori de zaten sınıfsal bakıştan başka birşey değildir. Teori, soyut planda, ideolojik-sınıfsal bir bakıştır. Ama teorinin boş ve cansız bir söz kalıbı olarak kalmaması için, sizin onu sürekli olarak değişen yaşamın değişen sorunlarına başarıyla uygulayabilmeniz gerekir.

Soru: “Bugün Kürt hareketi çok büyük bir ölçüde hala alt sınıflara bağlı olarak sürüyor. Bu durumda bunda mülk sahibi sınıfların bir ağırlık kazandığı iddia edilebilir mi, bu iddia doğru olabilir mi?”

Her yerde bu tür mücadelelerin yükünü hep işçiler, köylüler, küçük-burjuvazi ve emekçiler çeker. Bu birşey anlatmıyor kendi başına. Burjuva ulusal kurtuluş mücadelelerinde de her zaman işçi sınıfı ve emekçiler savaşır, köylüler savaşır, ama sonuçta burjuvazi parsayı toplar. Mesele, mülk sahibi sınıfların bugün bu harekette ne kadar bir fiili ağırlık taşıyıp taşımadığı değil.

Mesele, onların bakış açısının, onların sınıf konumuna uygun bir çizginin, bugün Kürt hareketinde ne kadar etkin olup olmadığı meselesidir. Kürt burjuvazisinin mücadelenin ve savaşın gerçek cephesinde birşey yaptığı yok. Yurtdışında diplomasi yapıyor, yurtiçinde HADEP ile oyalanıyor. Ama izlenen bugünkü “siyasal çözüm” çizgisi de ona geniş bir inisiyatif alanı açıyor, onun perspektiflerine çok yaklaşıyor. Bunu şöyle de ifade etmek mümkün. Türk sömürgeciliğini bir “siyasal çözüm”e zorlayacak mücadelenin tüm yükünü alt sınıflar çekiyor da, neticede bu mücadele “siyasal çözüm” çizgisine bağlandığı ölçüde bundan asıl kazançlı çıkacak olan Kürt burjuvazisi, Kürt mülk sahibi sınıflar olacaktır. Zira bu durumda sorun, onların arzu ettiği, onların sınıf çıkarlarına dokunmayan, tersine bununla bağdaşan, o son derece dar sınırlar içinde kalan çözüme bağlanırsı olmaktadır.

Ağırlığı böyle alacaksınız. Burjuvazi hiçbir yerde canını yakmamıştır. Ezilen ulus burjuvazisinin ulusal ezilmişliğe karşı duyarlı kesimleri bile, halk kitlelerinin inisiyatifi ve atılımı ile ortaya çıkan bu tür ulusal özgürlük mücadelelerine önce büyük bir dikkat ve temkinlilikle yaklaşır, ancak hareket kendi sınıf çıkarları için bir tehlike oluşturmuyorsa ona yaklaşır ve elbette yaklaştığı ölçüde de kendi kontrolüne almaya çalışır. Onun ulusal mücadeleye o sınırlı, o gevşek, o korkak, o son derece ihtiyatlı, o son derece hesaplı desteğinin temel koşulu ve nihai hedefi budur. Mülk sahibi sınıfların kontrol edemeyecekleri halk hareketlerine destek verdikleri nerede görülmüştür? Burjuvazi, isterse sözkonusu olan onun alt katmanları, orta ya da ulusal burjuvazi denilen kesimleri olsun, eğer hareket kendi sınıf çıkarları ile bağdaşabilir sınırlar içinde seyrediyorsa ona yaklaşır. Destek verir, ama bunu hareketi kendi kontrolüne almak hesabına bağlar. Nitekim bunu çoğu durumda başarmıştır da. Kendi dışında, kendisine rağmen ortaya çıkan, alt sınıfların inisiyatifine ve fedakarlıklarına dayanan ulusal mücadelelere sonradan eklenilerek kendi kontrolü altına almaya çalışmış, çoğu kere de

sonuçta bunu başarmıştır. Bunu başaramadığı yerde de karşısına geçmiştir. İşçi ve emekçi hareketinin onu çiğneyip geçtiği yerde de tereddütsüz olarak düşmanca karşısına geçmiştir. Çünkü burjuvazi için en önemli değer kendi sınıf çıkarıdır. O kendi çıkarı peşindedir. Ulusal hareketin gelişim çizgisinin de, amaç ve taleplerinin de buna göre şekillenmesini ister. Burjuvazi ulusal etkene ya da soruna tümünden uzaktır ya da yabancısıdır demiyorum. O ulusallığı kendi sınıfsallığına tabi kılar. Kendi sınıfsal özüne uygun bir ulusal renk, ulusal kimlik ve çözüm ister. Eğer devrimci temeller üzerinde gelişen bir ulusal özgürlük mücadelesi kendi sınıfsal konumunu ve çıkarlarını boşa çıkartıyorsa, o ulusal hain olmaya da her an hazırdır.

Dolayısıyla o ağırlık meselesine böyle bakmak gerekiyor. Tabii ki Kürt ulusal hareketinin bütün bir yükünü bugün hala alt sınıflar çekiyor. Zaten bu bir gerçek, bu açık bir olgu olduğu içindir ki, komünistlerin ve devrimcilerin reformcu eğilimlere tepkisi daha bir anlam ve haklılık kazanıyor. Ezilen ve sömürülen halk katmanlarının, onların genç kesimlerinin yükünü çektiği bir mücadele üzerinde tuzu kuru Kürt mülk sahibi sınıfların politika yapmaya kalkmaları katlanılması güç bir durum. Ulusal hareketin savaşı güçleri, ulusal özlemleri sınıfsal özlemlerle içiçe taşıyorlar. Kürtlerin ulusal kurtuluşunun, ezilen Kürt halk kitlelerinin sınıfsal kurtuluşu ile birleşmesini istiyorlar. Oysa “siyasal çözüm” çizgisi, kurulu düzen tabanı üzerinde uzlaşmaya dayalı bir çizgi, bu üzerine çok konuşulan türden “barış” çizgisi bu istek ve özlemlerle bağdaşmıyor. Tersine onu boşa çıkarıyor. “Siyasal çözüm”, ulusal kurtuluş sürecinin bir toplumsal devrim süreci olarak derinleşmesi şansının tümünden kaybedilmesi demektir. Kaldı ki, bütün bir yükünü onlar çektikleri halde mücadelenin bugün onların dinamizmine ve tercihlerine uygun bir çizgide olmaması, daha bugünden ulusal hareket bünyesinde belli gerilimler de yaratıyor. Bugün Kürt halk kitleleri, deyim uyuysa, “siyasal çözüm” bıkkınlığı ve yorgunluğunu yaşıyorlar.

HADEP'in toplantılarında Kürt emekçileri, onlara mensup gençlik, hiç de "siyasal çözüm" sloganlarına sahip çıkmıyorlar. Barış, siyasal çözüm vb. sloganları atmıyorlar. "Vur gerilla vur, Kürdistan'ı kur!", "Kürdistan faşizme mezar olacak!" türünden sloganlar atıyorlar. Bu onların devrimci özlemlerinin ve tercihlerinin bir yansımasıdır. Bu onların devrim, devrimci çözüm tercihlerinin bir göstergesidir. Emekçi sınıfların, alt sınıfların mücadele içinde devrimci bir politizasyon yaşamış kesimlerinin eğilimi açıkça bu doğrultuda. Problem buradan çıkmıyor, problem, bu potansiyele bugün yön veren hakim politikadan çıkıyor.

Soru: Ulusal sorun, ulusal istemler temelinde ortak bir davadır, bu anlamda orta sınıflar da olmak üzere başka bazı sınıfları bünyesinde toplaması, ulusal cephe esprisi içerisinde normal değil midir. Bu durumda önemli olan ulusal çizginin devrimci içeriği değil midir?

Sorunun kritik yanıtı bu son cümlede gizli; *"Bu durumda önemli olan ulusal çizginin devrimci içeriği değil midir?"* Gerçekten de mesele budur. Bugün Kürt orta sınıflarının ulusal özgürlük davasına kazanılması, bu uğurdaki mücadelede yedeklenmesi elbette ki önemli bir başarı olur. Ama onları kazanmak eğer ancak devrimci çizginin gözden geçirilmesi ölçüsünde olanaklı ise, işte zaaf tam da burada kendini gösterir. Eleştirilen bu. Bir ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde burjuvazinin belli kesimlerini yedeklemek devrimci bir parti için elbette büyük bir ustalık olur. Ama yaşanan şey bir yedekleme midir, yoksa gitgide onların konumuna doğru bir yön değişimi midir? Bu gerçekten üzerine düşünölmeye değer bir soru.

Ölçü nedir? diyeceksiniz. Ölçü, anti-feodal, anti-sömürgeci ve anti-emperyalist devrim çizgisinin, bu stratejik devrimci çizginin pratik gerekleridir. Görmüş bulduğumuz gibi bu

gerçekte PKK'nın çıkış programıdır. '90'lı yılların başına kadar hala korunan PKK çizgisidir. Devrimciliğin ölçüsü bu. Eğer bu çizgi izleniyorsa, Kürt orta sınıfları da buna rağmen yedeklenmişse, ne güzel. Bence büyük bir başarı, büyük bir ustalık bu. Peki yaşanan bu mu gerçekten? Sorulan sorunun kritik yanıtı burada.

1995 Ağustos'unda PKK'nın Güney Kürdistan'a yönelik çıkışını anında ve tereddütsüz olarak selamladık. Konuya ilişkin değerlendirmemiz "*Güney Kürdistan'da Devrimci Atılım*" gibi anlamlı bir başlık taşıyordu. Bu değerlendirmede Güneyli işbirlikçileri kastederek; bu feodal burjuva güçler ezilmelidir, bunlar Kürt halkının sırtında kenedir, dedik. Aradaki sınırın da hiçbir meşruluğu yoktur; Kürt devriminin Güney Kürdistan'a taşması ayrıca büyük bir ilerlemedir, son derece önemli devrimci bir adımdır, dedik. Ama burada altını çizdiğimiz kritik bir sorun vardı. Bu çerçevede şunlar özellikle vurgulanıyordu: Sırtlarını emperyalizme ve bölge gericiliklerine dayayan bu feodal-burjuva sınıflar, Kürdistan'daki geleneksel yapı temelinde, bundan güç alarak ayakta duruyorlar. Bu temel üzerinde Kürt köylü yığınları üzerindeki etkilerini sürdürüyorlar. PKK'nın Güney çıkışı, bir askeri hareket olmaktan çıkmalı, oradaki köylü yığınlarını bu feodal-aşiretsel yapıya karşı ayağa kaldıran, bu yapıyı çözen bir devrimci temele oturmalıdır. Böyle olmadığı sürece, bu hareket kendi içerisinde bir askeri hareket olarak kalır. Askeri açıdan başarılı olsa da olmasa da, bunun esasa ilişkin bir önemi olmaz, vb.

PKK yayınları Güneyli işbirlikçilerin her yeni ihanetinin ardından; bunlar Kürt toplumunun sırtında bir hain urdur, kesilip atılmalıdır, diyorlar. Güzel, kesilip atılmalıdır. Onun kesilip atılması bir anti-feodal devrim demektir. Bu ur aynen Türkiye'de de var. Bütün korucu çeteleri, bugün sessiz gibi duran bir sürü toprak ağası, aşiret reisi, dini lider bunun sınıfsal ifadesidir. Niye bunu koparıp atmıyorsunuz? Onlarca köyü olan toprak

sahibi var, neden köylüleri bunlara karşı toprak için ayağa kaldırıyorsunuz? Bunun sizin ulusal davanıza vereceği zarar ne olabilir? Bunlar zaten Türk sömürgeciliğiyle işbirliği halindedir. Hiçbir zarar vermediği gibi, köylülüğün ulusal sorun çerçevesinde gösterdiği enerjiyi bir de toprak sorunu çerçevesinde bir sınıfsal enerji ile birleştirirsiniz. Bununla da kalmaz, kendi egemen sınıfına yönelmiş bir Kürt köylü ve emekçi hareketi, Türkiye işçisini ve emekçisini de sarsar ve onun saflarında derin bir sempati uyandırır. Sorun bir kere sınıfsal bir eksene otursa, bunun Türk emekçisine vereceği mesaj, onun üzerinde yaratacağı etki, saflarında yaratacağı sarsıntı bir başka olur. Türk işçi ve emekçisinin şovenist etkiden gelen önyargıları da en iyi böyle parçalanır. Ulusal özgürlük mücadelesinin sınıfsal karakterinin, soyut söylemle değil ama somut pratik içerikle belirginleşmesi, Türkiye cephesinde çok şeyi değiştirir. Saf ulusal hareket, salt ulusal istemler, Türk emekçisinin şovenizmin tuzağına düşmesini ne yazık ki kolaylaştırıyor.

Denilecektir ki, mesele sınıfsal bir eksene otursa diyorsunuz da, bu ulusal dava ama, ulusal sorunu konuştuğumuza göre, onun mantığını ve gereklerini hareket noktası almamız gerekmez mi? İyi de, ulusal sorunun belirgin bir sınıfsal içerik ve yön taşımadığını kim söyledi size? Her ulusal hareketin, her zaman ve her yerde, belli sınıfsal çıkarlara dayalı olduğunu, her ulusal görünümün gerisinde belli bir sınıfsal kimlik ve çıkar gizli olduğunu kim bilmez? Ulusal sorun her zaman bir sınıfsal içerik taşır. Önemli olan bu sınıfsal içeriğin ne olduğudur. Önemli olan, ulusal sorunun çözümünün hangi sınıfsal sorunun çözümüne bağlanacağıdır. Bu, burjuvazinin kendi ulusal pazarı üzerinde kendi hakimiyetini elde etmesi sorunu olabileceği gibi, başta köylülük olmak üzere ezilen ulusun ezilen ve sömürülen emekçi yığınlarının toplumsal kurtuluş sorunu da olabilir. Eğer siz, ulusal sorun özünde bir burjuva sorundur, ezilen ulus burjuvazisinin kendi toprağı, kendi pazarı üzerinde egemen olması soru-

nudur derseniz, bugünkü çizgiyi elbette doğru sayarsanız. Bu elbette ki denebilir. Ama bunu derseniz, siz basit milliyetçi burjuva-demokratları olursunuz.

Eğer bu soruna sosyalizm adına, devrim adına bir çözüm bulmak istiyorsanız, sizin için ulusal sorun eninde sonunda bir köylü sorunudur, köylülüğün geleneksel ilişkilerden kopması, emekçinin kapitalist sömürden kurtulması, ülkenin ve halkın emperyalist egemenlik ve sömürü ilişkilerinden kurtulması sorunudur. Bu mesele marksistler tarafından 20. yüzyılda hep böyle tartışılmış, her zaman böyle ortaya konulmuş, tarih de bunu her zaman hem başarılı hem başarısız örnekler üzerinden doğrulamıştır. Sorunun böyle konulmadığı yerde, ulusal hareket ulusal burjuva hareket olarak kalmıştır, çok geçmeden emperyalist sistem ile yeni temeller üzerinde yeniden bütünleşmiştir.

Bu meseleleri basitleştirmemek kaydıyla, bunun karmaşık ve çelişkili bir süreç olduğunu, henüz olgunlaşmadığını, şimdi işaret edilen akıbetlerin henüz yalnızca potansiyel tehlikelerden ibaret olduğunu akılda tutmak kaydıyla, şunun bilincinde olmak gerekir: “Siyasal çözüm” çizgisinde ısrar, kaçınılmaz bir biçimde Kürt sorununda ulusal burjuva çıkarlara dayalı bir çözüme götürür. “Siyasal çözüm” çizgisinin niyetlerden bağımsız nesnel sınıfsal mantığı budur.

Bu henüz yaşanan bir süreçtir, bunlar olgunlaşmış ilişkiler, olgunlaşmış süreçler değildir. Akan bir süreçtir sözkonusu olan. Yeni gelişmeler, yeni dinamikler, bu açıdan yeni yön değişimleri... Bunlar teorik ve pratik olarak reddedilmez. Bunlar biraz da sizin yaratacağınız. karşı ağırlığın ne olacağına sıkı sıkıya bağlıdır.

Bu çerçevede bir başka nokta. PKK’nın devrimci samimiyetinden bugün herhangi bir kuşku duyulamaz. Ama bu kendi başına sorunu çözümüyor ve yeterli bir güvence oluşturmuyor. Belirleyici olan politiklardır ve politikayı belirleyen de son tahlilde toplumsal-siyasal çatışma, buradaki dinamikler ve güç

denmeleridir. Bunları biz “siyasal çözüm” politikasını üreten koşulları ve dinamikleri tahlil ederken zaten her seferinde ortaya koyduk. Hiçbir zaman ne kimsenin iyiniyetini sorguladık, ne de gelişmeleri basite indirgedik. Ama yinelemek gerekir ki, iyiniyet kendi başına birşey çözünüyor, “PKK’ya güven” burada kendi başına herhangi bir güvence oluşturmuyor. Bunlar toplumsal sahnede cereyan eden sorunlar. Sosyal sınıflar ve temel siyasal ilişkiler kapsamında cereyan eden olaylar. Bireyler ve partiler burada sadece sosyal yaşamın ve çatışmanın düşünsel ve siyasal plandaki taşıyıcıları ve temsilcileridir. Bireyler ve partiler kendi başlarına toplumları belirlemiyor. Toplumlar içerisindeki dinamikler, çatışmalar, eğilimler, çıkarlar, belli bireylerin, belli partilerin şahsında somut ifadeler kazanıyor. Bundan ne anlamak gerektiği üzerinde, son yıllarda yaşanan genel gelişmeler ve bunun PKK üzerindeki etkisinden giderek, durmak gerekecek.

Biz tüm kayıtlarınıza ve eleştirilerimize rağmen, yaşanan açık ve kaba tutarsızlıklara rağmen, ulusal hareketin devrimci kimliğini kaybettiği gibi bir iddiada bulunmadık. Bu sorunu çok basitleştirmek olurdu. Devrimci çizgide belirgin bir erozyon süreci yaşanıyor, diyoruz. Taktik adına gündeme getirilen “siyasal çözüm” çizgisi, bir süredir gerçekte tüm öteki ilişkileri ve politik açılımları belirleyen bir rol oynuyor, diyoruz. Bunları söylüyor, bu çerçevede eleştirel bir tutum alıyor ve sorunu bu karmaşıklıkla bırakıyoruz. Çünkü mevcut karmaşık durumu “kesinlik” adına bazı kaba kalıplara ve tanımlara sokmaya kalkmak sakıncalıdır, politikada ciddi ve tahrip edici hatalar yapmaya götürür. PKK devrimci bir hareket olarak doğdu, gelişti, şekillendi. Ama bir noktadan sonra, gelişmeler ve ortaya çıkan durum karşısında zorlandı, tutarsız bir sürecin içine girdi. Bu karmaşık, çelişkili, birbirini çelen ve düzelten eğilim ve dinamiklerle dolu bir karmaşık süreç. Olayın şimdiki çerçevesi bu.

Ulusal hareket ve alt sınıfların toplumsal dinamizmi

Burada ortaya konulan sorunlara ilişkin olarak komünist hareketin temel belgelerinde temel önemde değerlendirmeler var. Bu çerçevede, EKİM 3. Genel Konferansı'nın *Ulusal Hareket ve "Siyasal Çözüm"* başlıklı değerlendirmesinden bazı pasajlar okuyacağım:

"Gelinen yerde ulusal özgürlük mücadelesinin yoksul köylü-emekçi tabanına dayalı halkçı-devrimci karakteri belirgin biçimde geri plana düşmüş, ulusal hareket en saf biçimiyle ulusal istemler çizgisine oturmuş, bu anlamda ulusal burjuva karakteri belirgin biçimde önplana çıkmıştır.

"Bunun bir yansıması ve göstergesi olarak, PKK Kürdistan toplumuna ilişkin sınıfsal kategorileri neredeyse anmaz olmuştur. PKK için artık bir bütün olarak 'Kürtler', 'Kürt toplumu' ve 'Kürt kimliği' vardır. 'Kürt toplumu'nda çıkarları birbirine taban

tabana zıt uzlaşmaz sınıflar değil, her sınıftan 'yurtseverler' ve her sınıftan 'ulusal hainler' ya da 'sömürgeciliğin ajanları' vardır.

"Yine bunun bir uzantısı olarak, Kürt büyük burjuvazisi ve toprak sahiplerine karşı ve ulusal hareketin esas yükünü taşıyan yoksul köylülük ve şehir emekçilerinin sınıfsal çıkarları doğrultusunda herhangi bir propaganda-ajitasyon yapılmamaktadır. Aynı şekilde, Kürt emekçileri Türk burjuvazisinin yalnızca ulusal baskı ve zulmüne karşı uyarılmakta ve eyleme çağrılmakta, sınıfsal çelişkiler ve bunun ürünü istemler görmezlikten gelinmekte, kullanılmamaktadır.

"Tüm bunların bir ifadesi ve sonucu olarak, devrimci temeller üzerinde gelişen bir ulusal özgürlük mücadelesinin temel ayırdedici özelliklerinden biri olan halkçı-devrimci sınıf çizgisi neredeyse kaybolmuştur. PKK devrimci bir halk hareketi kimliği yerine, saf şekliyle bir ulusal hareket kimliğini önplana çıkarmış, onu geliştirmeye yönelmiştir." (Kürt Ulusal Sorunu-2, Eksen Yayıncılık, s.29-30)

Bu değerlendirme 1995 Mart'ına ait. Burada altı çizilen temel önemde olgu, ulusal harekette "siyasal çözüm" arayışına bağlı olarak ortaya çıkan bir dizi değişimin yalnızca ilkinin oluşturuyor. Devamında yaşanan değişimin öteki unsurları da bir bir sıralanıyor. Ama kuşku yok ki en önemli nokta, burada demin okunan pasajda dile getirilen olgudur. Zira burada, yaşanan toplam değişimin deyim uygunsu toplumsal-sınıfsal mantığına işaret edilmektedir.

Öncelikle şunu vurgulamak gerekir: Hareketin ulusal burjuva karakterinin önplana çıkması, pratikte sınıf olarak burjuvazinin önplana çıkması anlamına gelmez. Böyle anlaşılması çok dar bir kavrayışın göstergesi olur. Hareketin ulusal burjuva karakterinin önplana çıkması demek, onun o en saf ulusal biçimi ile, yani salt ulusal istemlere dayalı biçimi ile öne çıkması anlamına gelir. Eğer hareket o en saf ulusal istemler tabanına

oturursa, işte o saf ulusal istemler, tümüyle burjuva bir ulusal-siyasal çizginin, bir tür burjuva kurtuluş hareketinin ifadesi olur. Daha iyi anlaşılması için söylüyorum; burjuva ulusal karakter burada halkçı-devrimci karaktere karşıt olarak kullanılmıştır. Bunu, ulusal hareketin alt sınıfların sosyal-siyasal çıkarlarına uygun düşen bir çözüme yönelmesi ile, ezilen ulus burjuvazisinin sınıfsal konum ve çıkarlarını zedelemeyen bir çözüm çizgisinde gelişmesi durumları arasındaki fark olarak da anlayabiliriz.

Örneğin bir ulusal hareket, pekala köylünün toprak devrimi, tüm ezilen emekçi sınıfların, emperyalizminin ve onun uzantısı sınıfların siyasal ve toplumsal köleliğinden kurtuluşu hareketi olarak da gelişebilir. Ve zaten 20. yüzyıl tarihine baktığımızda, ulusal özgürlük mücadelelerinin bir bölümünde, yani devrimci karakter taşıyan ve devrimci önderlikler tarafından yürütülen mücadelelerde, ulusal kurtuluş hareketi, dışta emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelesi ve içte feodal, yarı-feodal sınıflara karşı toprak mücadelesi olarak gelişmiştir. Dışta emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık mücadelesi, içte feodal-burjuva sınıflara karşı toprak ve özgürlük mücadelesi vardır. Hareketi devrime bağlayan, devrimci iktidar mücadelesine bağlayan çizgi budur. Hareketi güçlü, uzun süreli ve soluklu kılan budur. Köylülüğe uzun süreli savaşıma kapasitesi veren de budur.

Bakınız, bugün Kürdistan'da PKK artık köylüyü '90'lı yılların başındaki dinamizmiyle mücadeleye çekemiyor. Köylülük bugün hareketin pasif bir destekçisi durumuna düşmüştür. Konulan tüm hedeflere ve bu doğrultuda harcanan tüm çabalara rağmen, gerilla ordusu o yılların temposuyla büyüyemiyor. Konulan büyüme hedeflerine ulaşmak, ezilen sınıfların, köylü yığınlarının saflarından ulusal hareketin saflarına sürekli olarak genç savaşçı insan akışı ölçüsünde olanaklıdır. Demek ki bu insan akışında bir zayıflama var. En büyük zulme karşı bile, en sert teröre karşı bile, geniş kitleşel bir hareketlilik vardı '90'lı ilk birkaç yılda. Ama bildiğimiz gibi, serhıldanlar denilen

bu büyük kitle hareketliliği gücünü ve dinamizmini çabuk kaybetti. Bu olguyu başta PKK olmak üzere herkes tespit etmektedir. Fakat nedenlerinin çok yönlü olarak irdelendiğini söylemek mümkün değil. Gerileme genellikle devletin izlediği politikalarla, sistematik zulüm ve katliam, köy boşaltma, zorla göç vb. uygulamalarla izah edilir. Bunun gerilemede çok temel bir rol oynadığına kuşku yoktur. Bunun tartışılacak bir yanı yok. Fakat sorunu yalnızca buna indirgemek, izlenen politik çizgideki zaafı gözden kaçırmak gibi bir sonuç doğurur, ki durum budur.

Tam bu noktada kritik bir soru var. Alt sınıfların ulusal özgürlük istemi çerçevesinde kendini gösteren yurtsever enerjisini, toplumsal istemlere dayalı bir sınıfsal enerjiyle birleştirmek için acaba ne yapılmıştır? Ya da daha açık olarak, “Herhangi birşey yapılmış mıdır?” diye de sorulabilir. Halkçı-devrimci kimlik salt alt sınıflara dayalı bir duygusal yakınlığa, ya da onların konumlarına uygun düşen bir siyasal kararlılığa indirgenebilir mi? Bunun kendini alt sınıfların sosyal-siyasal istemleriyle birleşen bir ulusal özgürlük çizgisi olarak ortaya koyması gerekmez mi? Alt sınıflar salt ulusal istemler uğruna uzun süreli bir kararlı savaş yürütemezler. Onlar aynı zamanda sınıfsal olarak da ezilmektedirler. Siz eğer ulusal özlemlerini bu sınıfsal çıkarları ve özlemleri ile de birleştirmeyi başarırsanız, işte o zaman köylülüğü ve emekçileri uzun süreli olarak savaş-tırabilirsiniz.

Bu örneği daha önce de vermiş olabilirim; bir Vietnam İşçi Partisi örneği var. Vietnam İşçi Partisi tarihinde deniliyor ki; partimiz mücadelenin belli bir aşamasında, yurtsever toprak ağalarının desteğini kazanabilmek için toprak devrimi programını geçici olarak askıya almaya karar verdi. Toprak devrimi yerine toprak kiralalarının düşürülmesi politikasına geçti. Yani köylülüğün üzerindeki sömürünün birazcık hafifletilmesi, bu temel üzerinden yurtsever toprak ağalarının desteğinin kazanılması politikası-

na geçildi; ama mücadelenin seyri, çok geçmeden bu politikanın yanlışlığını açığa çıkardı. Çünkü bu politika köylülüğün savaşma kapasitesini hızla düşürdü. Köylülük eski coşkusuyla mücadeleyi sürdüremez hale geldi. Parti bunu gecikmeksizin farkettiler ve yeniden toprak devrimi programına döndü. Vietnam İşçi Partisi'nin kendi tarihinde özel vurgularla andığı bu deneyim gerçekten önemli ve uyarıcıdır. Başta köylülük olınak üzere alt sınıfların ulusal kurtuluş süreçlerine etkin, kararlı ve soluklu olarak katılmasının, mücadelenin onların toplumsal istemleriyle içiçe yürütülmesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu bir kez daha doğrulayan bir tarihsel deneyimdir bu. Halk devrimleri olarak gelişen bütün ulusal kurtuluş mücadelelerinin muazzam gücü, enerjisi, dayanıklılığı ve sonuca gitme kararlılığı temelde buradan geliyor.

Bugün Kürt toplumundaki devrimci enerjiyi bütünüyle açığa çıkartılabilmiş değil bu açıdan. Kürt toplumunda sadece ulusal özgürlükle sınırlı bir enerji açığa çıkartılmıştır. Kürt köylülüğünün, Kürt emekçi sınıflarının sosyal enerjisi bu anlamda açığa çıkartılmış değil. Çünkü onlar henüz böyle hedeflere, bu çizgide bir mücadeleye yönlendirilmiş değil. Yani onlar üzerindeki sömürü, onların sosyal-sınıfsal ezilmişlikleri, yaşadıkları yoksulluk ve çektikleri toplumsal acılar, Kürt hareketinin bugünkü mücadele argümanları içinde açık bir yer tutmuyor. Bunlar ulusal hareketin izlediği politik çizgiyi belirleyen sorunlar olmuyor. Herşey bir ulusun varlığının reddedilmesi, haklarının gaspedilmesi sınırları içerisinde tutuluyor. Salt ulusal istemler derken de bunu kastediyoruz zaten.

Bu sınırlar içerisinde tutulan bir mücadelenin açığa çıkaracağı enerji ise doğal olarak sınırlı bir enerjidir. Bu nedendir ki biz ulusal hareket ekseninde ve Kürdistan'ın kendi dar sınırları içerisinde bu kadar oluyor derken, bir yanı sıra eksik birşey söylemiş oluyoruz. Zira bu enerjinin tümü açığa çıkmış olmuyor. Ama gene de doğru birşey söylemiş oluyoruz, çünkü

o enerji bu darlık içerisinde, bu dar ulusal sınırlar içerisinde açığa çıkartılamıyor. Bu enerjinin açığa çıkartılması hareketin daha genel bir çerçeveye, yani Türkiye devriminin o genel çerçevesine geçmesi ölçüsünde olanaklı. Çünkü o ulusal tecrit edilmişliğin, yani o ulusal eksenini kendi içerisinde esas almanın mantığı, sorunu biraz genel sınıf ilişkilerinden ve genel sosyal-siyasal mücadeleden ayırmak, kendi içerisinde bir ulusal hareket olarak ele almaktan geliyor.

Bugün Kürt burjuvazisinin tuzu kuru. Onun doğal olarak sınıfsal sorunu derdi yok, onun sınıf olarak ezilmişliği yok. Kürt mülk sahibi sınıflar yalnızca bir ulusun mensubu olarak ulusal yönden eziliyorlar. Ulusal kimliği ile ezilme ölçüsünde bunların özellikle alt kesimlerinin belli bir hassasiyeti var. Ama hepsi bu kadar. Oysa Kürt yoksullarını görüyoruz, Hakkari’de çöplükten besleniyorlar. Diyarbakır’da komşuları farketmese insanlar açlıktan ölüyorlar. Ramazanda bir kilo pirinç için insanlar birbirlerini çiğniyorlar. Bunlar emekçi Kürt insanlarıdır, ezilen ve sömürülen emekçi sınıflarların mensuplarıdır. Bugüne kadar mücadelenin tüm yükünü onlar omuzladılar, Kürdistan’daki kirli savaşın toplumsal sonuçlarını onlar yaşadılar. Salt ulusal zulmün değil, derin bir sosyal ezilmişliğin pençesinde kıvrılıyorlar.

Peki bunların bugünden kendini yakıcı bir sorun olarak gösteren bu sınıfsal ezilmişliği ne olacak? Siz bu yoksul emekçi sınıf ve katmanların sınıfsal ezilmişlikten gelen duyarlılığına da sahip çıkmadığınız sürece, buna uygun istemler ileri sürmediğiniz sürece, bu doğrultuda etkin bir siyasal çalışma içine girmediğiniz sürece, onların bütün bir savaşıma kapasitesini açığa çıkarabilir misiniz?

Ezilen bir sınıfın savaşıma kapasitesi, salt ulusal konumunda değil, aynı zamanda sınıfsal konumundan kaynaklanır. Ve siz ulusal özelemler ve çıkarlar ile sınıfsal özelemleri ve çıkarları birleştirirseniz, dahası, Kürt ezilen sınıfları adına politika yapı-

yorsanız eğer, ulusal özelemleri bu sınıfsal özelemler ve çıkarlar zeminine oturtursanız, ancak o zaman, ancak o takdirde bu sınıfların bütün devrimci savaşıma kapasitesini açığa çıkarır ve güçlü bir devrimci gelişmenin önünü açabilirsiniz. Ve siz bunu yapabildiğiniz ölçüde, hareketin bu sınıfsal kimliği önplana çıktığı ölçüde, ezen ulusun ezilen sınıfları üzerinde de çok olumlu bir etkide bulunursunuz. Türk işçisi, Türk emekçisi bakacak, bu durumda başka bazı şeyler görecektir. Şimdi “bölücülük” demagojisi çok rahat tutuyor. Ama Kürt köylüsünün kendi Kürt toprak ağasıyla da hesaplaştığını gören, Kürt emekçi sınıfların salt sömürgeci değil aynı zamanda sömürücü bir sınıf olduğu için de Türk burjuvazisinin karşısına dikildiğini gören Türk emekçisi, başka şeyler düşünmeye başlayacaktır. Bu mücadeleye belirgin bir yakınlık duymaya başlayacaktır. Bu mesaj onun kendi sınıfsal bilincini ve tepkisini uyandırmakla kalmayacak, Kürt halkının ulusal istemlerine, onun özgürlük ve eşitlik mücadelesine daha bir rahat, daha bir sıcak bakacaktır.

Ama Kürt hareketi bugün bu konuda öylesine bir dargörüşlülük içerisinde ki, metropollerdeki mücadelesinde bile sınıfsal sorunlar, sosyal sorunlar sözkonusu olduğunda duyarsız davranabiliyor. Salt ulusal istemlere dayalı bir mücadeleyi önplana çıkarıyor. Özelleştirmeye karşı mücadele eden Türk işçisi ile sınıfsal bir ortak noktayı zorlamıyor da, “sonuna kadar özelleştirme” diyen Cem Boyner’lerle ortak bir nokta bulmaya kalkıyor. Bu büyük bir çarpıklıktır, büyük bir dargörüşlülüktür.

Demin bir yoldaş anlatıyordu; Ortadoğu’dan yeni gelmiş PKK’lı bir arkadaşla konuştuk, Türkiye devrimci hareketi ile birlik, Türkiye emekçi sınıfları ile birlik üzerine son derece olumlu şeyler söyleniyor. Bunlar kuşkusuz güzel sözler. Ama bunlar ikili ilişkilerde ifade edilen ya da en çok dar çevrelere hitap eden yayınlarda dile getirilen iyi niyetli sözler olmanın ötesine geçmiyor. Bunun ötesindeki gerçek durum çok da iç açıcı değil. Asıl önemli ve gerekli olan buna uygun politik açılımlar

ve pratik çalışımlardır. Abdullah Öcalan hep “siyasal çözüm”ler üzerine basın toplantıları yapacağına, bir gün de kalkıp, devrimimiz gelinen aşamada kendini derinleştirmenin imkanlarını ancak şu yeni politik açılımlarda bulacaktır diyebilir, buna uygun düşen somut pratik açılımları sıralayıp pekala tarihi önemde yeni bir başlangıç da yapabilir. Bu yapılmıyor ama. Ve gelinen yerde bunun yapılmasının imkanları da giderek zora giriyor. “Siyasal çözüm” çizgisinin yarattığı politik angajmanlar gittikçe süreci zora sokuyor. Devrimci-halkçı çizgide süreci derinleştirme ile “siyasal çözüm” çizgisinin birarada gidemediğini, birinin ötekini zorunlu olarak dışladığını son yılların olayları göstermiyor mu?

Yaşam boşluk tanımıyor. Siz eğer beş sene uzlaşmaya ve “siyasal çözüm”e dayalı bir politika yapmış, bu politikayı açmış, derinleştirmiş, çeşitli yapılarda kurumlaştırmışsanız, artık siz bir biçimde kendinizi açınaza almış, belli biçimlerde dar hedeflere ve sınırlı çözümlere bağlamışsınız demektir. Bu elbette bütün imkanları kaybettiğiniz anlamına gelmez, ama işinizin hayli zora girdiği anlamına gelir. Bu yıpratıcı bir süreç, devrimci kimliği zaafa uğratan bir süreç olarak seyrediyor halihazırda.

Alt sınıfların toplumsal dinamizmini sorunu çerçevesinde yeniden temel belgelerimize, bu belgelerde yeralan temel önemdeki değerlendirmelere dönmek istiyorum. Bu kez *EKİM 1. Genel Konferansı Belgeleri*’nden, *Kürt Ulusal Sorunu* başlıklı temel değerlendirmeden bir pasaj okuyacağım. Kürt ulusal sorununun bir köylü sorunu olduğu açıklanıp gerekçelendirildikten sonra, devamında şöyle deniliyor:

“Fakat ulusal köleliğin ve baskının asıl kaynağı ve dayanağı Türk burjuvazisinin kendisi olduğu için, özgürlük mücadelesi asıl olarak, Kürt halk kitlelerinin onun baskı ve sömürsünden (Türk burjuvazisinin baskı ve sömürsünden) özgürleşmesi mücadelesi olarak geliyor. Sömürgeci boyunduruk ve ulusal baskı, temelde, burjuvazinin geniş Kürt köylü ve emekçi kitleleri

üzerindeki sınıfsal baskı ve sömürüsünün araçlarıdır. Bu sınıfsal olgu, gelişen ulusal hareketin taşıdığı yoksul köylü, emekçi toplumsal karakteri açıkladığı gibi, ulusal sorunun tam ve gerçek çözümünün neden proleter devriminin bir parçası haline geldiği olgusunu da açıklar.” (Kürt Ulusal Sorunu-1, s.46)

Buradaki veriler, yani Kürt hareketinin yoksul köylü ve emekçi hareketi olarak geliştiğine ilişkin değerlendirme, 1984-1990 yılı arasındaki hareketin gözlemlenmesine dayanıyor. Söylenenler o zamanki verili gerçek üzerinden ortaya konuluyor. Gelişen ulusal hareketin yoksul köylü, giderek genişleyen emekçi tabanına, Kürdistan kent emekçi tabanına oturması olgusu, sınıfsal gerçeklikle, yani ulusal baskının, Kürdistan üzerindeki sömürgeci boyunduruğun, gerçekte Türk burjuvazisinin Kürdistan pazarı üzerindeki çok yönlü sınıfsal sömürüsünün bir aracı ve olanağı ile ilişkilendiriliyor. Bu olgu, ulusal baskının burada sınıfsal sömürünün bir aracı olduğunun bir göstergesidir, deniliyor.

Eğer ulusal sorunun varlığı buradan kaynaklanıyorsa, özü ve temeli burdan geliyorsa, o zaman çözümünü de buradan giderek bulabilirsiniz. Zaten bundan dolayıdır ki, kendi sınıfsal egemenliğini ve sınıfsal sömürü imkanlarını zora sokmaması kaydıyla, Türk burjuvazisinin en büyük kesimleri gelinen yerde Kürtlere birtakım hakların verilmesinden yanalar. Burada aslolan, Kürdistan'ı bir sömürge pazarı olarak kaybetmemektir. Bu iktisadi zemin korunduğu sürece, Kürtlere birtakım siyasal-kültürel haklar verilmesinden yana zaten büyük burjuvazi. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin oturup rapor hazırlatması, Sabancı'nın tutup birtakım girişimlerde bulunması, genel olarak TÜSİAD'ın Kürtlere belli siyasal ve kültürel hakların tanınmasını savunmasının gerisinde bu var. Ve tekerci burjuvazi bu tavizleri, tam da sorunu yatıştırmak, Kürdistan'ı tümünden kaybetmek tehlikesini bertaraf etmek, ulusal dinamiklerin devrimci sınıf dinamikleriyle kesişmesi ve birleşmesi tehlikesi-

nin daha vakit varken önünü almak için savunuyor.

Demek ki burjuvazi için sömürgecilik kendi içinde bir amaç değil, bir araç o. Aslolan sınıfsal sömürünün bir aracı o. Kürdistan'ın kaynakları yağmalanıyor, Kürdistan bir meta pazarı olarak kullanılıyor ve Kürdistan işçi sınıfının artı-değeri sömürülüyor. Sömürünün çok değişik biçimleri var burada, kapitalist sömürünün çok değişik biçimleri var.

Aslolan buysa, ulusal sömürgeci köleliği ve ulusal baskıyı da yaratan buysa, o zaman bu sorunun neden burjuvazinin devrilmesi sorunu temeli üzerinden ele alınması gerektiğine biz başka bir temel nesnel kanıt daha buluyoruz. Bundan soyutlayamayız. Zaten '50'lere-'60'lara baktığımız zaman, '60'lara-'70'lere baktığımız zaman, bundan soyutlanamadığım, o kendiliğinden hareketin kendiliğinden mantığı içerisinden bile bundan soyutlanamadığım görüyoruz. Bu soyutlanma yeni hareketle birlikte ortaya çıktı, özellikle de bu 90'lı yıllarda ortaya çıktı. PKK'nın belirgin bir emekçi söylemi vardı '84-90 döneminde. Bu "siyasal çözüm"le birlikte herşey gerçekten Kürtlerin dar ulusal hakları eksenine kilitlendi kaldı. Ondan önce sömürü baskı, ulusal ezilmişlik, sınıfsal ezilmişlik, bunlar herşeye rağmen içiçe söylemlerdi. PKK iyi-kötü marksist bir dil, marksist bir söylem kullanıyordu. '90'la birlikte bu belirgin biçimde kaybedildi.

***Soru:** PKK'nın Türkiye devrimci hareketinden ve işçi hareketinden beklediği desteği alamaması, bu nedenle sağa kayması, "siyasal çözüm" etrafında dönüp dolaşmasından söz ediyoruz. Şimdi '84'de PKK'nın ortaya çıktığı dönemde de ne Türkiye devrimci hareketinden böyle bir destek vardı, ne de Türkiye işçi sınıfı hareketinde böyle bir gelişme. Buna rağmen, PKK'nın büyük bir tarihsel atılım yapması neye bağlı? Bu neyle açıklanabilir?*

PKK'nın ilk atılımı, varlığı 70 yıldır inkar edilen, inkar edilmekle kalınmayan bir de tümünden asimile edilmeye çalışılan, fiziki olarak imha edilmeye çalışılan bir ulusun, o ulusal ezilmişliğinin yarattığı birikimi, enerjiyi açığa çıkardı. Ve bu alt sınıflara dayalı bir hareket olarak geliştiği ölçüde, orada bir sosyal öfkeyi de aslında dile getirdi. Yani PKK gerillalarının, büyük bir yiğitlikle savaştan o insanların hepsi emekçi çocukları, büyük çoğunluğu kendilerini devrimci ya da sosyalist olarak gören insanlar. Niyet olarak, özlem olarak, ruh olarak. Hareket o ilk büyük dinamizmini zaten buradan aldı. İşin bir yanı bu, başlangıç yanı.

İkincisi şudur; siyasal akımlar küçükken, yani sınıf ilişkileri içinde ciddi bir yer tutmuyorken, pek idealist olurlar. Teori, ilkeler, politika en saf şekliyle savunulur. Ama yavaş yavaş toplum içerisinde bir politik güç haline geldiği ölçüde, kitleler, belli sınıf kesimleri kontrol edilmeye başlandığı andan itibaren, gerçek politika zeminine kayılır ve gerçek kimlik tam da burada açığa çıkmaya başlar. Nitekim sınıflar zemininde politika yapma gücü ve konumu kazanan bir komünist partisi eğer kendi sınıfından, proletaryadan asgari bir desteği almışsa, bu sınıfa dayalı bir maddi-örgütsel omurga yaratmayı başarmışsa ideolojik-politik tutarlılığını da koruma gücü gösterebilir; aksi takdirde, başlangıçta çizgisi saf anlamıyla marksist olsa bile onu farklı sosyal zemine oturma durumunda korumayı başaramaz derken anlatmaya çalıştığımız tam da budur.

Bu, temelde, sınıf, parti ve ideoloji arasındaki diyalektik ilişki ve etkileşim sorunudur. Her ideoloji, her politika kendine uygun düşen sosyal taban neyse orada gücünü ve istikrarını koruyabilir. Çünkü toplumsal maddi zemin siyasal akımları kendine göre şekillendirir. Zamanla kendisinden beslenen akımlara kendi rengini vermeye başlar.

PKK da '84'deki ilk çıkışında bu konumdaydı. Fakat hızla güçlendi ve geniş bir sosyal taban buldu. Bu heterojen sosyal

taban bir yandan büyük bir politik güçlenmenin ifadesiydi. Fakat öte yandan bu sosyal heterojenliğin destek verdiği siyasal akımın kimliğini aşındıran bir dinamiği, bir diyalektiği var. Orta sınıfları etki altına almak bir yanıyla bir güçlenme belirtisi. Fakat öte yanıyla da bu, orta sınıfların hassasiyetlerini gözetken bir tutuma, ve doğal olarak, esneme adı altında devrimci çizgi ve programda ciddi erozyonlara neden olur.

Bilindiği gibi, '90'lara dönüldüğünde PKK artık bir ulusun sözcüsü kimliğiyle ortaya çıkmış durumdaydı. Elbette bu konumu kendi mücadelesiyle, kendi bileğinin hakkıyla kazandı. Bunu kazandığı noktada, bu sorumluluğu devrimci bir tarzda, bu konumu, bu mevziyi devrimci bir tarzda da geliştirebilirdi, bugünkü tarzda da geliştirebilirdi. Devrimci bir tarzda, yani devrimi derinleştirme çizgisinde geliştirebilirdi, niyeti vardı, içtenlikliydi de. Ama geliştirebilmesi için, dayandığı sosyal güçler kadar kendi dışındaki etkenlerin de buna uygun olabilmesi gerekir.

'85 ile '89 arasına baktığımız zaman ne görüyoruz? Bir kere Türkiye'de kitle hareketinin bir türlü gelişmemesi vardır. '89'da bir işçi hareketi patlaması var, ama bunun iktisadi-sendikal hareketin dışına çıkamaması da var. '89'dan itibaren ise dünya ölçüsünde büyük sarsıntılara yolaçan Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın hızlı çözülme ve çökme süreçleri var. Bu çöküntü, bakıyoruz, dünya ölçüsünde devrimci hareketi de beraberinde bir çöküntüye götürüyor. Çeşitli yerlerde yığıtçe gerilla savaşı veren birtakım siyasal akımların, bakıyoruz, kendi rejimleri ile uzlaşma süreçlerine girişi vardır. Neden? Dünya ölçüsünde devrim ve sosyalizme olan inanç hızla zayıflamaya başladı. İnsanlar, akımlar, partiler, gerilla hareketleri devrim konusunda umutsuzluğa kapıldılar. Elde edilen devrimci mevzileri rejimle bir pazarlığın imkanına çevirmeye başladılar. Amerikan emperyalizmi bunu anında gördü, "düşük yoğunluklu savaş"ı teorize etti. Basınç uygulamak, uzlaşmaya razı etmek, tavizler vermek

ve sistemin içine almak, eritmek, terbiye etmek... Yıllardır PKK'ya karşı uygulanan politika da özünde budur. "El Salvador'da devrim iktidara yürüyor" denebiliyordu; gerçekten de öyle bir atılımın içine girmişti o hareket. Ama nasıl ki '89 çöküntüsü geldi, hareket gücünü, dinamizmini ve umudunu hızla kaybetmeye başladı, döndü uzlaşma yoluna girdi.

PKK da işte bu dünyanın içinde, bu aynı ilişkilerin içinde. Bütün dış dayanaklar yıkıldı, dahası moral dayanaklar zaafa uğradı. Yani sosyal devrim idealini sürdürebilmenin moral dayanakları büyük darbe aldı. Eğer siz küçük bir hareketseniz, gerçek politika yaşamında yeriniz yoksa, kendi ideolojik sağlamlığınızı ve kendi ideallerinizi kendi içerisinde bir ölçüde yine de koruyabilirsiniz. Ama eğer politik yaşamda yeri olan, sorunlu olan bir hareketseniz, sağlam kalmanız, sağlam bir sınıfa, o sınıfın ideolojisine olduğu kadar maddi gücüne de dayanmanız ölçüsünde mümkündür.

Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'da bütün İkinci Enternasyonal partileri ideolojik olarak çöktüler. Ama Bolşevikler ayakta kaldılar. Çünkü Bolşevikler Rusya'nın militan proletaryası içerisinde kök salmaya başarmış bir akımdı ve bu sosyal temel, sağlam bir marksist dünya görüşü temeline oturmakla birleşiyordu. Bolşevizim, Lenin'in deyimi ile, Marksizmin granitten ideolojik temeli üzerine oturuyordu aynı zamanda.

Peki diyeceksiniz, aynı dönemde Avrupa'dakiler niye çöktüler? Ama Avrupa'da militan bir proletarya o gün için yoktu, işçi sınıfı partileri ya hiç devrimci değillerdi ya da bu kimliği çoktan kaybetmişlerdi. Sendika bürokrasisi, parlamento grupları ve proletaryanın bağrında o emperyalist ülke olma konumuyla verilmiş rüşvet ile yaratılmış işçi aristokrasisi... Bunlara dayanan bir parti, zor dönemde ideolojik-politik yönden çöker. Zor dönem neydi orada? Emperyalist savaştı. Zorluk nereden geliyordu? Zorluk şu idi; ya kendi emperyalist burjuvazinin yarattığı savaşa destek vereceksin, en azından sessiz kalacaksın, ya da

silahı ona çevireceksin. Parlamento gruplarından, sendika bürokratlarından, basındaki ayrıcalıklı aydın tabakadan ve işçi sınıfı içerisindeki aristokrasiden oluşan bir sosyal katman üzerine oturan bir partide kendi burjuvazisine silah çekecek güç ve istek olabilir mi? Çekemediler ve teslim oldular. Bunu böyle anlamak lazım.

Yaygın bir düşünce var, demin onu bir yoldaş kendi adına dile de getirdi. Deniliyor ki, PKK'nın devrimci programı bu kadar kolay geri plana itmesi, "siyasal çözüm" çizgisine bu kadar kolay ve hızlı geçmesi, temelde onun yapısal tutarsızlığından geliyor. Bu elbette ki genel planda doğru. Fakat önemli olan, bu ne tür bir tutarsızlıktır, onu anlamak gerekiyor. Küçük-burjuva bir akımın, bu köylü tabanına dayalı olabilir, bir kısım Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi kent küçük-burjuvazisi tabanına dayalı olabilir, küçük-burjuva devrimci siyasal akımların kendi başına sosyalizm davasını ileriye götürdüğü görülmemiştir. Aynı şekilde kendi başına kaldığında herhangi bir demokratik sorunu götürüp sosyalizm ekseninde çözüme bağlamada ısrar ettiği görülmemiştir. Bu her zaman, gerek uluslararası ilişkiler çerçevesinde, gerekse o toplumun kendi iç ilişkileri çerçevesinde, işçi sınıfının ve komünist hareketin ağırlığı ile bağlantılı olarak gerçekleşen bir durum olmuştur.

20. yüzyılda gerçekleşmiş birçok ulusal kurtuluş hareketine bakıyoruz, bunlar, mücadele uzun sürdüğü ve zaman zaman belli yenilgiler de alındığı halde, kendi devrimci konumlarında ısrar etmişler. Çünkü Sovyetler Birliği var, (eğer savaş sonrasını alırsak) çünkü Doğu Avrupa var, çünkü '49'dan sonra Çin Halk Cumhuriyeti var, bir dünya komünist ve ilerici hareketi var. '50'lerin ortasında, dünya dengeleri açısından bakıldığında, sosyalizmin etrafındaki güçler sistemi zorlayan bir kuvvete, bir düzeye ulaşmış. Biçim olarak bakıldığında bu böyle. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşası var; Sovyetler Birliği'nin Hitler'i

tarihe gömmesi var; Büyük Çin Devrimi, Kore Devrini var; Kuzey Vietnam kurtarılmış; bir sürü yerde güçlü komünist partileri var; Fransa'da, İtalya'da faşizme karşı en büyük direnişi komünistler göstermiş; Doğu Avrupa'nın büyük bir bölümü kurtulmuş; birçok yerde ulusal kurtuluş hareketleri ayağa kalkmış, ulusal uyanışlar var. Hep Ekim Devrimi'nin açtığı çığırda yaşanan gelişmeler bunlar. Uluslararası ilişkiler alanından bakıldığında, bunların hepsinin önünde Sovyetler Birliği ve dünya komünist hareketi, gelişmiş ülkelerin devrimci işçi hareketi var. En azından modern revizyonist akım açıktan ve cepheden ortaya çıkana kadar, bu çok belirgin bir konum ve kimlik. İşte bu, dönemin tüm küçük-burjuva devrimci siyasal akımlarına, özellikle de ulusal kurtuluşçu akımlara bir kuvvet, bu bir kararlılık aşıyor, bu güç veriyor.

Kendi konumu üzerinden baktığınızda, küçük-burjuvazi küçük mülk sahibidir, dünyası dardır. Kendi başına ele alındığında, ileri hedefler, tutarlılık, kararlılık vb. ona göre değil. Ama Ekim Devrimi'nin yarattığı bir etki var, bir ilham var, onun bir ağırlığı var. Ekim Devrimi'nin coşkusu, bütün bir 20. yüzyıl ezilenlerinin paylaştığı ortak duyguydu. Lenin bütün ezilen halkların da önderiydi, bir komünist olduğu halde, birçok burjuva kurtuluş hareketi saflarında bile büyük bir sempatinin konusuydu. Ekim Devrimi'nin açtığı çığır var ve bu çığır içerisinde dünya devrimci hareketinin kazandığı sayısız mevziler var. İşte bu tarihsel ortamda, ulusal devrimci hareketler devrimci kimliklerini ve kararlılıklarını uzun süreli olarak koruyabiliyorlar.

Ama sonrasına baktığımızda ne görüyoruz? Bir kere modern revizyonizmin ortaya çıkışıyla birlikte dünya devrimci sürecinin belirgin bir biçimde zaafa uğraması var. Dünya komünist ve işçi hareketinde bir zayıflama, bir iç bölünme, bir devrimden uzaklaşma var. Sovyetler Birliği'nde, Doğu Avrupa'da, daha sonra Çin'de de benzer bozulma süreçleri var. Komünist hareketin coşkusunu, birliğini, temizliğini o noktada, süreç

içerisinde adım adım kaybetmesi var. Öte yandan Avrupa'd komünist hareketin ve işçi hareketinin yaşadığı büyük gerileme var. Komünist partileri adım adım reformculaştı, '70'li yıllard artık euro-komünist partileri haline geldiler, sistemin doğa uzantıları haline geldiler, sosyal-demokratlaştılar. Buna parale olarak dünya devrimci hareketi zayıfladı. Avrupa'da devrimci işçi hareketi tahrip oldu. Ve bu süreç geldi, '80'li yılların sonunda, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın tümünden çöküşüyle birleşti.

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Doğu Avrupa'nın çökmesi dünyadaki tüm devrimci hareketlerin büyük zaafiyetler geçirmesine neden oldu. Toplam tabloya baktığınızda, koca koc partilerin bölünmesini, siyasal yaşamdan silinmesini görürsünüz. Anti-revizyonist Brezilya Partisi reformculaştı; Kolombiya Partisi bölündü, yarısı gitti düzene katıldı. Bunlar silahlı gerilla hareketleriydi aynı zamanda. Silahlı gerilla hareketleri peşpeşe barınmasına oturdular, silahlarını savaştıkları devlet iktidarlarını teslim etmek yoluna gittiler. Dünyanın toplamında böyle bir konjonktür var.

Bütün bu gelişmelerden ayrı düşünemezsiniz PKK'daki tutarsızlığı. Ekim Devrimi'ni izleyen tarihsel dönemin uluslararası dengeleriyle, o günün uluslararası devrimci akımının yarattığı güçle, iyimserlikle, geleceğe ufka bakış ile, '89 sonrasını kıyaslanır bir durumu var mı? Kıyaslansaydı, Latin Amerika'daki bir sürü gerilla hareketi bu kadar kolay çözülür müydü?

Küçük-burjuvazi dünya ölçüsünde proleter devrim sürecinde aldığı güçle, ülke içerisinde de işçi sınıfı ve onların politik temsilcilerinden aldığı güçle, az-çok belli bir devrimcilik gösterir. Küçük-burjuvazi güce çok önem verir. Bugünkü dünya konjonktüründe ise gücün kimde olduğu belli. Böyle bir durumda devrimci küçük-burjuvazi yeni güç dengelerini hesaba katarak başka bir yolu seçebiliyor. Sovyetler Birliği'nin yıkıldığı, bir sürü akımın, hareketin, partinin parçalandığı bir ortamda, Latin

Amerika gerilla hareketleri, Amerikan emperyalizmiyle baş etmenin imkanı yoktur, iyi-kötü bir güç biriktirdik, hiç değilse karşılığında birşeyler alarak bu gerçeği kabul etmekten başka yapabileceğimiz birşey yok, diye düşünüp davranabiliyorlar. Ezilen tutarsız bir sınıf olarak küçük-burjuvazinin tutarsız temsilcileri, bu gerçekliğin karşısında eziliyorlar.

Böyle bir dönemde kelimenin olumlu anlamıyla elbette Don Kişot olmak da vardır. Şimdi belli güçleri, belli süreçleri kontrol etmeyen akımlar için bu nispeten kolay, bunu daha önce de söyledim. Bugün solculuk yapan, PKK'yı reformculaşmakla eleştiren birtakım akımlar, yarın PKK'dan çok daha olumsuz akıbetler yaşayacaklardır. Çünkü özünde PKK ile aynı ideolojik konumdalar. Bugün için bir farkları var; PKK gerçek güç ve mücadele ilişkileri alanında, bunların ise sırtında yumurta küfesi yok. Bunlar bol keseden solculuk yapıyorlar. Az-buçuk birtakım güçlere ulaşınsınlar, birtakım güçlerin sorumluluğuyla karşı karşıya kalsınlar, o zaman bunların eli ayağı birbirine dolaşır. (Örneğin DHKP-C daha şimdiden "halk meclisleri", "demokratik anayasa" vb. sorunlar üzerinden teklemiyor mu?) PKK durumu iyi-kötü idare de ediyor bir yerde. PKK'nın sınıfları idare ettiği bir gerçek. Milyonları bulan Kürtleri idare ediyor, doğrudan ya da dolaylı. Geniş bir insan kitlesinin ve önemli bir gerilla gücünün üzerinden politika yapıyor. Şimdi bu gücü ayakta tutmak sorunu var, geliştirmese bile bu gücü koruma sorumluluğu var. Kendi ideolojik ve sınıfsal tabanı üzerinde olayın mantığını anlatıyorum.

Elbette başka türlü davranmak da var, başka türlü davranmak da mümkün. En umutsuz koşullarda akıntıya kürek çekip de üç yıl sonra dünya devrimci hareketinin önderi haline gelen, bir proleter devrimler çığırını açan partiler de biliyoruz biz. Bunu Bolşevikler üzerinden biraz önce örnekledim. 1914'de de İkinci Enternasyonal yıkıldı. Dev bir İkinci Enternasyonal vardı, bütün ileri ülkelerin işçi sınıfı büyük bir bölümüyle bu İkinci Enter-

nasyonal partilerinde örgütlüydü. Savaş patladı, İkinci Enternasyonal çöktü. Bu gelişme bir sürü insanı, bir sürü partiyi yıktı. Ama biz Bolşeviklerin yıkılmadığını, üç sene sonra, Ekim Devrimi'nin hemen ardından dev bir yeni enternasyonalin, devrimci Komünist Enternasyonal'in önderi olarak ortaya çıktığını da biliyoruz. Soluğunu tutmak da vardır, ama o zaman üç yıl sonra çıkmıştır da, bugünün dünyasında birtakım devrimci akımların karşısına bu belki de 23 yıl sonra çıkar. Tarih ölçüleriyle bakıldığında bunlar önemli süreler değil. O üç yıl sürdü, zira orada emperyalist yıkım vardı. İnsanlık üzerinde bu savaşın şiddetli yıkımı, o günkü sürecin üç yıl olmasını sağladı. Ama şimdi süreç daha yavaş ilerlediği için, belki bugünün devrimcileri uzunca bir süre bekleyeceklerdir. Ama özü aynıdır, soluğunu tutan bu onurlu geleceği kucaklayacaktır. Elbette soluğunu tutmak bir kimlik sorunudur, kolay değildir; biz materyalistiz, tek başına ideolojik sağlamlığın bir akımın sağlam durarak yaşaması için yeterli olamayacağını biliriz. İdeolojik açıdan az-çok sağlam görünen partiler bile ağır koşullar altında ideolojik rotalarını şaşırabiliyorlar, belli bir teslimiyet eğilimi ortaya koyabiliyorlar. Ama ayakta durmak gene de mümkündür.

Bunlar işin dış etkenler boyutu. Tabi bir de iç etkenler var. Dünya dengelerini bir yana bırakın. Bir de Türkiye'nin kendi iç dengeleri var. 12 Eylül, solu ve sosyal hareketi ezdi; Türkiye devrimci hareketi aradan geçen yıllara rağmen bir türlü toparlanamadı. Türkiye'deki sosyal mücadele, işçi sınıfının, emekçilerin mücadelesi, bir türlü devrimci bir mecraya sıçrayamadı. Ve bakıyoruz, PKK'nın yön değişimine girdiği dönem, bu sıçrayamamanın az-çok algılandığı bir dönem oluyor aynı zamanda. Biz tasfiyeciliğin '90'lı yıllardaki yeni ilk dalgasını tahlil ederken, '91 yılı, Türkiye'de, '87'de başlayan, adım adım büyüyen, '90'da doruğuna çıkan kitle hareketinin, hızlı bir biçimde düştüğü ve dağıldığı bir evre oldu; "solda tasfiyeciliğin yeni dönemi" dediğimiz gelişmeler bu zeminde doğdu, dedik.

Bu aynı gelişmenin PKK üzerindeki etkisini değerlendirmeyecek miyiz? Dış dayanaklar yok, iç dayanaklar yok! Bu durumda küçük-burjuva karakterde bir akım ne yapar? Çoğu kere PKK'nın yaptığını yapar. Sirtında yumurta kefesi yoksa gene de dayanır. Ama birtakım güçlere dayanıyorsa, bir davanın temsilcisi haline gelmişse, elindekini korumayı başaramadığı bir durumda onu tümünden kaybedeceği gibi bir risk varsa, ne edip edip Türk burjuvazisini oradan buradan oyalayıp bunu korumak, mümkünse bu elde ettiği mevziler ölçüsünde birtakım tavizlerle onu bir uzlaşmaya razı etmek ve bu arada zaman kazanmak ister.

Zaten PKK için “siyasal çözüm”ün başlangıçtaki mantığı buydu. Gerçekten bir zaman kazanma kaygısı da vardı orada. Yani kesin bir hesaplaşmayı mümkün merteye uzatmak, mümkün merteye zaman kazanmak... Ama siz buna ‘92’de başlarsınız, sene olur ‘97-98, bu gitgide artık bir mantık kazanıyor. Zaman da kazanamıyorsunuz, ama durmadan uzlaşmacı bir çizgiyi savunup duruyorsunuz. Bu uzlaşma çizgisini siz yıllarca böyle sürdürdüğünüz taktirde, bu süreç içerisinde alt sınıflar dinamiklerini kaybetmeye başlarlar. Bir yorgunluk başlar. Bu durumda ise işiniz daha da zora girer. O zaman belli sınırlı niyetlerle gündeme getirdiğiniz bir politika, gitgide artık sizin üstünüze kalır. İstemeseniz de sürdürmek durumundasınız.

Göründüğü kadarıyla PKK, sosyal devrime, Türk burjuvazisini sınıf olarak hedefleyen çerçeveye dayalı bir politikayı, bugünkü koşullarda Kürt hareketi için büyük bir macera sayıyor. Bu riski üstlenmek istemiyor. Ben işin içine sınıf meselesini sokarsam, bunu bir sınıfsal hesaplaşma eksenine götürürsem, bu bugün ulusal dava etrafında Kürtler arasında sağlanan ulusal birliği de zora sokar, Kürt burjuvazisi safları terk eder. Türk burjuvazisiyle ise sınıfsal cepheden zaten uğraşamam; zira herşey bir yana, Türkiye’nin batısında kayda değer bir güç ve destek yok vb.

Muhtemelen bunu ulusal ve uluslararası planda tecrit olmak

sayıyordur. Ne anlamda tecrit olmak? İçte, Türk politik yaşamında, Kürt sorununun siyasal çözümünü savunanlardan tecrit olmak, bu arada kendi orta sınıflarından tecrit olmak. Uluslararası planda, emperyalist diplomatik kanallardan tecrit olmak. Ben bunlardan tecrit olursam işin iyice zora girer diye düşünüyordur. Onların lehine en iyimser bir düşünüş tarzıyla olayın mantığı böyle görünüyor.

Bu iç karartıcı uluslararası ve ulusal tabloyu, böyle bir durumda küçük-burjuvazinin düşebileceği tutarsızlığı açıklamak için çizdim. Sağlam devrimci hareketler, ki bu ancak Marksizm-Leninizm ideolojisi ve proleter sınıf kimliği temeli üzerinde olabilir, bütün bu iç karartıcı tabloya rağmen, ilkeldeki ve çizgideki kararlılığını koruyabilirler.

Oysa PKK belirgin biçimde bir Kürt küçük-burjuva hareketidir. PKK, "İşçi Partisi" adını taşıyor, ama PKK'nın ilişkide olmadığı tek sınıf da denebilir ki işçi sınıfıdır. PKK'nın işçilerle ilişkisi yok anlamında söylemiyorum. Yani bir sınıf olarak, bir üretim alanındaki konumuyla, sendikalardaki konumuyla, sınıfsal konumundan sermaye ile çatışmasıyla, o anlamda bir sınıf olarak bağı, gerçek anlamda bir ilişkisi olmadığı tek sınıf işçi sınıfıdır. PKK'nın hiçbir fabrika çalışmasını gösteremezsiniz. PKK memurlar içerisinde çalışır, semtlerde çalışır, Kürdistan'da köylerde çalışıyor, çalışmadığı tek yer fabrikalardır, işçi sınıfı hareketidir. PKK'da olmayan tek çalışma budur. Peki bu rastlantı mıdır? Siz köylülüğü Kürdistan'da Kürt kimliği ile birarada, homojen bir biçimde bulursunuz da, hiçbir yerde işçiyi homojen Kürt kimliği ile bulamazsınız. Siz Elazığ'daki Ferro Krom tesislerine gidin, Kürdistan'ın göbeğidir, yarısı Kürtse öteki yarısı Türktür. Türkiye'nin hiçbir yerinde homojen bir işçi birimi bulamazsınız. Sanayi proletaryası sözkonusu olduğu zaman milliyet esasına dayalı bir birim gösteremezsiniz.

Türkiye devrimci hareketinde tasfiyeciliğin yeni dönemini tahlil ederken, biz '89 çöküşü etkenini önemle vurguladık. Ama

Kürt hareketi açısından bu meselenin üzerinde yeterince durmadık. Oysa son derece önemli. Çünkü 20. yüzyıl tarihi içerisinde, devrimci çözüm kararlılığı gösteren ulusal devrimci hareketlerin bu kararlılığının dünya devriminin gücünden ayrı bir açıklaması yoktur. Yani bu kararlılığın kaynağı geneldeki dünya dengeleridir. Dünya devriminin büyük gücüdür. Bu tarihsel ortamda, geçtik küçük-burjuva devrimci ulusal hareketlerden, burjuva ulusal hareketler bile bir kararlılığı, tutarlılığı gösterebilmişlerdir. Oysa bizim bugün yaşadığımız dönem o kadar farklı, o kadar zor, o kadar ezici bir dönem ki. Hiçbirşeyi bundan ayrı düşünmemek lazım.

Dünya tablosundaki değişim, elbette ki PKK'nın şimdiki tutarsız yönelimini rasyonalize etmek için ortaya konulmuyor. Biz marksistler hiçbir zaman bir şeyi rasyonalize etmeyiz. Sadece olayın mantığını açıklıyoruz. Dış etkenler ile PKK'nın kendi gerçekliğini organik bir bütün halinde inceleyip, yaşanan olayın nasıl bir mantığı vardır, bunu açıklıyoruz. Bir şeyin açıklanması onun onaylanması anlamına gelmiyor. Rasyonalize etmek başka bir şeydir, açıklamak başka bir şeydir. Bir olay belli bir biçimde yaşanmıştır. Niçin bu böyle yaşanmıştır, bunun dış koşulları, iç yapısal nedenleri nelerdir? Soru böyle sorulur ve sorulduğunda yaklaşık olarak burada anlatmaya çalıştığım şeyler söylenir.

PSK'ya bakın, Sovyetçi revizyonist bir akımdı, biliyorsunuz. Bütün hesapları Sovyetler Birliği üzerineydi. "Dünyaya barış, Türkiye'ye demokrasi, Kürdistan'a otonomi!" Sloganları buydu ve bu Sovyetler Birliği'nin dünya politikası çerçevesindeki bir slogandı. Biliyorsunuz barış politikası Sovyet dış politikasının temel bir boyutudur, argüman olarak. "Dünyaya barış", bu noktada Sovyetler Birliği'nin izlediği politika ile çok bağlantılı. "Türkiye'ye demokrasi", zaten Türkiye'deki revizyonist akımların programıydı, "İleri demokratik düzen" ya da "demokratikleşme programı". Bundan Kürt sorununa çıkan pay ise, "Kürdistan'a otonomi" oluyordu.

Ama Sovyetler Birliği aradan çıkınca ne oldu? Aynı PSK şimdi Avrupa emperyalizmine dayanarak kendine politik etki alanı yaratmak ve böylece sonuca gitmek yolunu tutuyor. Şimdi çok fazla sosyalizm lafını etmiyorlar. Oysa geçmişte reformist ulusal çizgi hep sosyalizm cılası ile ortaya sürölüyordu. Sovyetler Birliği yıkıldı, artık hepsi; aman sosyalizm bize mi kaldı, Kürt ulusu şu kadar zamandır köledir, kimliği bile yok, adı bile yok, biz kendi ulusal haklarımıza bakarız, burada “emperyalizme karşı mücadele” tutumu bir engeldir vb. Bütün Kürt reformistleri şimdi bu tezleri, bu argümanları dillendirirler. Biz gerekirse ABD’den de desteği alıp kendi devletimizi kurmaya bakarız, anti-emperyalizm vb. boş laftır, bu marksist Türkiye solunun Kürt hareketinin ayağına vurduğu bir prangadır, türünden gerici düşünceleri savunacak noktaya kadar düştüler.

Buna çok da şaşırmmamak lazım. Herkesin davası kendine göredir. Toplumlarda siyasal ve düşünsel akımlar, belli ilkeler, belli davalar etrafında şekillenirler ve son tahlilde belli sınıfların çıkarlarına dayanırlar. Bir Kürt burjuva milliyetçisi için bu o kadar olağan bir şeydir ki; tabii ki ben devletim için, ulusal kimliğim için mücadele ederim, beni ne ilgilendirir ötesi, der. Bu onun kendi mantığı içerisinde normaldir.

Ulusal hareket ve “siyasal çözüm” çıkmazı

3. Genel Konferansımızın konuya ilişkin değerlendirmesinde gerçekte bugün izlenen “siyasal çözüm” politikasına alternatif bir politika var. Alternatif politik çizgi demek, hiç de gündelik taktiklere karşı taktikler önermek değildir. Kaldı ki “siyasal çözüm” politikası da zaten gündelik bir politika değil. Kürt hareketinin geride bıraktığı 12 yıllık bir süreç var ve bugün karşı karşıya bulunduğumuz bu sürecin neredeyse yarısına damgasını vuran bir temelli politikadır. Çok önemli bir politik yön değişimidir. Ve bakıyoruz, bu, Kürt hareketinin bütün etkinlik alanlarını doğrudan kesen, onları belirleyen bir yönelim olarak ortaya çıkabiliyor. PKK’nın sınıflarla, siyasal akımlarla, emperyalist mihraklarla, marksist dünya görüşüyle ve sosyalizmin sembolleriyle ilişkilerini belirleyebiliyor. Bu kadar önemli bir olay bu.

Bu politikaya geçişin önemli bir ilk adımı olarak ‘93 Ateşkesi gündeme geldiğinde, bu bir soluklanma, bir taktik manevra, sömürgeciliği açınaza alacak akıllıca bir taktik manevra olarak sunulabiliyordu. Gerçi biz, bu sunuluşu o zaman da inandırıcı bulmuyorduk. Bu tutumumuzun iki önemli nedeni ya da dayanağı vardı. Bunlardan ilki, sürecin seyrine ve gelip dayandığı aşamaya ilişkin açıklıktı. Biz daha ateşkesin bir yıl öncesinde; Kürt hareketinin kendi öz dinamikleriyle gelişebileceği sınırlara gelip dayandığını ve ulaşmış bulunduğu aşamada onun bir “yol ayrımı” ile yüzyüze bulunduğunu bütün açıklığı ile ortaya koymuştuk. (Bkz. *Kürt Hareketi Yol Ayrımında*, Nisan 1992, *Kürt Ulusal Sorunu-1*, s.135 ve sonrası)

Sürecin seyrine, geldiği aşamaya ve bu aşamada beliren alternatiflerin mantığına ilişkin bu açıklık, ‘93 Ateşkesinin anlamına ilişkin yaklaşımımızın ilk dayanağı idi. İkinci önemli dayanağımız ise, bizzat PKK-PSK Protokolüydü. Ki bu protokolün toplam içeriği ve mantığı, bizim “yol ayrımı” içinde tanımladığımız temel tercihlerden birine olduğu gibi oturuyordu. Böyle bir ihtimali, bu doğrultudaki bir muhtemel politika değişikliğini önden zaten irdeleyip ortaya koyan bir hareket olarak bizim ‘93 Ateşkesini basit bir taktik manevra olarak görmemiz mümkün değildi.

Fakat yine de, politik yön değişimine ilişkin ‘93’teki başlangıç adımının bir taktik manevra olabileceğine inanmak için birçok kimse payına çeşitli inandırıcı nedenler de vardı. Oysa artık aradan yıllar geçmiştir. Yılların içine oturan ve beraberinde bir dizi yeni açılım ve pratik sonuç getiren bir gerçekle karşı karşıyayız artık. Bugün toplam sonuçları üzerinden bakıldığı zaman, olayın taktik bir manevra ile hiçbir ilgisinin olmadığını, birçok temel noktada PKK’nın politik tutumunda çok ciddi değişimlere yol açtığını somut olarak görebiliyoruz. 3. Genel Konferansımızın değerlendirmelerinde bunun bir dökümü de yapılıyor. Kaldı ki o günden bugüne buna eklenen bir dizi yeni

gelişme var. Değerlendirmeler '95 Mart'ına aittir ve biz bugün '97 Mayıs'ındayız; aradan geçen iki sene içerisinde oradaki dökümü tamamlayan önemli başka gelişmeler var.

Eğer sözkonusu olan bu kadar önemli bir değişimse, bütün sınıflarla, bütün siyasal akımlarla, ideolojiyle, politikayla, pratikle bağlantısı olan, bütün bunlarda değişimler yaratan bu kadar temelli bir politika değişikliği ise, bunun alternatifi de ancak bu kapsamda bir politik program olabilir. Bu nedenledir ki, biz basit bir karşıt taktik alternatif değil, bir karşı çözüm programı önerebiliriz ancak. Olayın özü, "siyasal çözüm" politikasının özü-esası nedir? Çok kısaca ve basitleştirerek söylüyorum. Kürdistan'da Kürt burjuvazisi ile uzlaşmak, Türkiye'nin genelinde Türk burjuvazisi ile uzlaşmak, dünya genelinde ise emperyalist sistemin kendisiyle uzlaşmak. Bu gerçekte reformizmin alanıdır, onun politik platformunun genel çerçevesidir. Bu tür uzlaşmacı bir eğilim devrimci perspektifi tümden yitirmek anlamına gelir. Dolayısıyla, karşı politika ya da ulusal sorunda alternatif politik çizgi, bütün bu cephelerde bir alternatif devrimci politikadan başka birşey değil.

Bütün bir ulusun birliğini sağlamak adı altında Kürdistan'daki bütün sınıfları birleştirmeye çalışıyorsunuz. Bu gerçekte devrimci perspektifin yitirilmesidir. Çünkü devrimcilik bir sorunun çözümünde sınıfsal bir konum ve tutum demektir; emekçi sınıflara, devrimci sınıfa ya da sınıflara uygun düşen bir konum ve tutum demektir. Devrimci sınıflara uygun bir konum ve tutum ise, zaten karşı-devrimci sınıflara, egemen sınıflara ya da sömürücü mülk sahibi sınıflara karşı uzlaşmaz bir mücadeleyi peşinen koşullar. Devrimci çizgiye dayalı mücadele anlamını burada bulur, demek istiyorum. Sözkonusu olan ulusal sorunsal, ulusal sorunun bu sınıfsal kimlik zemini üzerinde ele alınması anlamına gelir. Bunun Kürt toplumundaki sonucu budur. Bütün bir ulusun "ulusal uzlaşma"ya dayalı birliğinin karşısına, emekçilerin devrimci birliği politikasını çıkarabilmektir.

Tabii sözkonusu olan ulusal kurtuluş savaşı olduğu için, ittifaklar biraz daha esnektir, uzlaşmalara açık yanlar vardır, orta sınıfla ilişkilerinin mahiyeti biraz daha farklıdır. Ama benim kastettiğim zaten orta sınıfla ilişkilerde girilebilecek ve devrimin gelişmesini kolaylaştırabilecek birtakım ilişkiler, birtakım esnek politikalar değil. Hayır, ben egemen sınıfları, yani Kürdistan'daki toprak sahibi sınıfı, büyük burjuva sınıfı kastederek söylüyorum.

Bir kere PKK'nın dilinde sınıfsal kavramlar, propagandasında sınıfsal söylem giderek iğretileşiyor. Konferans metinlerimizde de denildiği gibi, artık bütün sınıflardan yurtseverler ve bütün sınıflardan ulusal hainler var. Kutuplaşma, sınıf konumlarına göre ve bu sınıf konumlarına uygun siyasal akımların bir kutuplaşması olarak değil, ulusal haklardan yana ve ulusal haklara karşı sınıflardan insan grupları olarak konuluyor. Burada sınıf perspektifi, sınıf kategorisi tümüyle kayboluyor. Kürdistan'da sınıf uzlaşması kendini burada gösteriyor. Bunun sonuçları ne oluyor? Toprak devriminin bir yana bırakılması, yarı-feodal aşiretsel yapının iktisadi-sosyal temelini ortadan kaldırma perspektifinin bir yana bırakılması oluyor. Hatta hatta sömürgeciliğe karşı mücadelede geleneksel olandan yararlanmak olarak ortaya çıkabiliyor. Biz bunu özellikle dine karşı tavırda, dinsel akımlarla ilişkilerde görebiliyoruz. Kürdistan cephesinde durum budur.

Türkiye cephesine bakıyoruz, bu yönelim beraberinde, Türkiye'deki egemen sınıf iktidarını ve egemen toplumsal düzeni hedef alan bir mücadele perspektifinin genel planda da bir yana bırakılmasını getiriyor. Böyle bir tartışma, böyle bir propaganda, buna uygun düşen bir politik çalışma ise zaten yoktur. PKK'nın özellikle hapisanedeki kimi yazarlarının hala eski ideolojik çizgiye, teorik mirasa bağlılık temeli üzerinde ettiği birtakım sözleri saklı tutarsanız, PKK'nın yayınlarında bu perspektif kaybedilmiştir. PKK'nın çıkış programı ise çoktan bir yana bırakılmıştır. Toplumsal düzene ve toplumsal sınıf egemenliğine

karşı politik-pratik anlamı olan açık ve somut bir tavır yoktur.

PKK için sorun nedir ya da hiç değilse gelinen yerde bize yansıyan nedir? Sömürgeci sistem bir ulusa eşitsizliği, köleliği, inkarı dayatmıştır; mevcut amaç ya da hedef, bu siyasal eşitsizliği kırmak olarak ortaya çıkıyor. İki ulus arasındaki ilişkileri, yeni bir siyasal temel üzerinde, bu siyasal temelin hukuksal ifadesi olacak anayasal bir temel üzerinde yeniden kurmak olarak ortaya çıkıyor. Kuşkusuz burada kendi ayrı devletine (federatif devleti kastediyorum), kendi ayrı ordusuna, parlamentosuna sahip olmak talebi vardır. Ama bu farklı ulusları barındıran bir dizi başka burjuva cumhuriyetinde de vardır. Halihazırda bugünün Rusya'sında da vardır federal sistem. Biliyorsunuz, Kürtler artık hep federal sistem üzerinden konuşuyorlar. İki ulus arasındaki ilişkilerin yeni bir siyasal ve anayasal tanımı anlamına geliyor bu. Siyasal sistem her zaman belirli bir toplumsal düzenin üstyapısıdır, onun bir yansımasıdır. Toplumsal düzene bir itirazınızın olmadığı bir noktada, devrimci perspektifi yitirinişsiniz demektir.

Dolayısıyla, Kürt toplumu bünyesindeki mülk sahibi sınıflarla, somutta Kürt burjuvazisiyle uzlaşma, beraberinde Türk burjuvazisiyle uzlaşmayı getirir ve bu soruna bu uzlaşma temeli üzerinde bir siyasal çözüm getirme arayışında ifadesini bulur. Bu uluslararası ilişkiler planında da emperyalistlerle uzlaşma, soruna onların da kabul edebileceği çerçevede (ki bu emperyalist sistemin genel çerçevesidir) bir çözüm arayışı olarak kendini ortaya koyar. Yani burada tümüyle mantıksal bir bütünlük vardır. Kürdistan'da Kürt toprak ağalarının tasfiyesi perspektifi yitirildiği zaman, Türkiye genelinde sermaye egemenliğinin tasfiyesi perspektifi, uluslararası planda ise emperyalizmin Türk ve Kürt halkları üzerindeki egemenliğinin tasfiyesi perspektifi yitirilir. İçte kendi egemen sınıfı ile uzlaşan, dışta da dış egemen güç kimse onunla uzlaşır. İçte siz kendi burjuvaziniz ile uzlaştınız mı, dışta da emperyalizm ile uzlaşırsınız. Devrimin iç politikası ile dış politikası arasında organik bir bütünlük vardır. Burada

sözkonusu olan ayrıca bir ezilen ulus olduğu için, bu uzlaşma üç ayrı kademede kendini mantıksal bir bütünlük içerisinde gösterir.

Bu perspektif, Marksizmin ulusal sorunun devrimci çözümüne ilişkin genel perspektifi ile de tam bir çelişki oluşturur. Daha yüzyılın başında marksistler, ulusal sorunu, ezilen köylü yığınlarının sermayenin baskı ve sömürsünden kurtuluş sorunu olarak formüle ettiler. Ezilen köylü yığınlarının diyorum, çünkü ulusal sorunun varolduğu toplumlar genellikle geri köylü toplumlarıdır. Köylü sorunu ezilen ulus gerçeğinin doğasında vardır. Zira ulusal kölelik ilişkilerinin doğasında, o geri feodal, yarı-feodal ilişkilerin ömrünün uzatılması vardır. Bugün dikkat ediniz, Türk devleti Kürdistan'daki sömürgeci egemenliğini sürdürebilmek için, oradaki feodal ilişkileri, dinsel ilişkileri, aşiret ilişkilerini çok özel bir tarzda kolluyor ve kullanıyor. MGK'nın en son toplantısı (konferans Mayıs '97'de verilmiştir -red.) buna çarpıcı bir örnektir. Bir Kürdistan paketi tartışılıyor, ki özü aslında dinsel ideolojiyi kullanarak Kürt halkına yöneltilecek yeni bir saldırıdan başka birşey değildir. Bu hamlenin yeni mimarı Erbakan'dır ve elbette ki onun da kontr-gerilla rejimine sunacağı biricik çözüm yolu da bu olabiliyor. Yani feodal ideolojiden, onun bir türü olan dinsel ideolojiden ve geleneklerden bir yarar ummak oluyor. Erbakan; bizi sadece dilimiz ve bayrağımız değil, aynı zamanda dinimiz birleştirecektir, diyor. Dil ile bayrağın, Türkler ile Kürtleri birleştiremeyeceği açıktır. Zira Kürtlerin dili de ayrı, bayrağı da. Geriye kala kala gerçekte din kalıyor. Dinsel ideoloji ve kültür böyle birleştirici, gerici anlamıyla birleştirici bir rol oynayabilir. Elbetteki dinin, feodal ideoloji ve kültürün bu tarz bir kullanımının Erbakan'la, Refah'la, Refahyol iktidarıyla sınırlı herhangi bir yanı yok. Bu silah Türk devleti tarafından 70 yıldır kullanılıyor. 12 Eylül sonrasında, özellikle de '84 sonrasında, çok daha özel bir biçimde ve bizzat ordu tarafından kullanılıyor.

Ulusal kölelik ilişkisi, geri ilişkileri ve geri ideolojileri yansıtır. Doğasında bu vardır. Bugün Kürdistan'da ulusal özgürlük mücadelesi demek, sömürgeciliğin toplumsal dayanağını oluşturan feodal-burjuva sınıfları, aşiret ilişkilerini, dinsel ilişki ve oluşumları tasfiye etmek demektir. Oysa PKK için dost ya da düşman aşiretler, dost ya da düşman toprak ağaları olabiliyor. Ölçü nedir? Sömürgeci Türk egemenliğinden yana olmak ya da PKK'dan yana olmak. Bu, hiçbir biçimde kendi başına devrimci bir ölçüt değildir, güvenilir bir ölçüt hiç değildir. Olmadığını görebilmek için Güney ya da Doğu Kürdistan'a bakmak yeterlidir. Buralarda feodal-burjuva sınıflar, aşiret reisleri sömürgeci devletin egemenliğine karşı bizzat direniyorlar.

Ulusal özgürlük mücadelesinin kendi devrimci yapısını, karakterini, dinamizmini, soluğunu koruyabilmesi, mücadelenin içte yarı-feodal yapının çökertilmesi ile birleştirilebilmesi ölçüsünde olanaklı olabilirdi. Büyük Kürt ulusal uyanışının Kürdistan toplumunda büyük bir değişim yarattığını biz her zaman söyledik, bu bir gerçekliktir. Ama bu değişim, toplumsal ilişkilerdeki bu tür bir değişimle henüz birleşmedi. Yani devrim bir toplumsal içerik kazanmadı. Ben toplumsal içerikten sosyalist anlamda değil, basbayağı burjuva-demokratik anlamda sözediyorum. Yarı-feodal ilişkilerin tasfiyesi özünde burjuva demokratik devrimdir. Kürdistan'daki ulusal uyanış ve mücadele böyle bir değişimle birleşmedi. Bununla birlikte, ulusal uyanış sürecinin devrimci bir toplumsal derinleşme yaşamamış olmasına yapılan vurguyu doğru bir biçimde kavramak gerekir. Bu hiçbir biçimde son on küsur yılda Kürdistan toplumunda yaşanan değişimleri küçümsemeye yol açmamalıdır. Herşey bir yana, 70 yıldır kimliği reddedilen bir ulusun kendi kimliğine yığıtçe bir direnmeyle sahip çıkması yaşanmıştır. Bu kuşkusuz çok önemli bir değişimdir. İkincisi, bu sahip çıkış alt sınıfların ortaya bir politik inisiyatif koymasıyla olmuştur. Kürt gençlerinin savaşması, Kürt kitlelerinin politik bir mobilizasyon içerisine girmesiyle olmuştur.

Bu gerçekten de Kürt toplumunu sarstı, onu politize etti. Geleneksel ilişkilere, aşiret ilişkilerine büyük bir darbe de vurdu. Modern ulus bilincinin gelişmesini, güçlenmesini kolaylaştırdı. Artı, bu genel uyanış içerisinde kadın önemli ölçüde kendini buldu. Kürdistan'da kadın bu politik başkaldırıda önemli bir yer tuttu. Bu konuda büyük bir demokratik değişim ortaya çıktı. Bunlar açık. Ama ulusal uyanış ve mücadele süreci bu sınırları aşamadı. Yani altyapıya, sınıf ilişkilerinin ifadesi olan o geri yapıların tasfiyesine yönelmedi. Burada bununla, tekrar ediyorum, yarı-feodal toplumsal ilişkileri, toprak ilişkilerini, aşiret ilişkilerini kastediyorum. Yani tam da bir ulusal demokratik devrimin kapsamına giren sorunları kastediyorum. Mücadele böyle bir değişim yaratma yönelimi içine girmede. Bugün ortada böyle bir değişim programı da artık yoktur, ortada böyle bir somut yönelim de yoktur. "Siyasal çözüm" politikasında ısrar edildiği sürece de, buna uygun angajmanların yükünden kurtulamadığı sürece de olmaz. Hep yineliyorum, bu bir iyiniyet sorunu değil, bir temel politik çizgi sorunudur.

Tekrar ediyorum, ulusal köleliğin zemini olan toprağa dokunulmuyor. Sorun salt askeri ve siyasi ilişkilerdeki değişim olarak, daha doğrusu savaş gücü kullanılarak, mevcut hukuksal ve siyasal ilişkilerdeki değişim olarak ortaya çıkıyor. Halbuki ulusal sorunun devrimci çözümünde siyasal eşitlik, siyasal eşitsizliğin temeli olan yapılar tasfiye edilerek sağlanır. Bu yok. Daha genel planda bakıyoruz, Türk burjuvazisi Kürtleri sadece ulusal kölelik ilişkileri içerisinde tutmuyor, çok ağır sınıfsal kölelik ilişkileri içerisinde de tutuyor. Türk emekçi sınıflarının içinde bulunduğu yaşam koşullarını biliyoruz. Bunlar üzerindeki sınıfsal köleliğin nasıl katmerli bir kölelik olduğunu da biliyoruz. Ama bu katmerli kölelik Kürdistan'da daha beter bir durumdadır. Çünkü Kürt emekçileri aynı zamanda bir de Kürt olmalarından dolayı ek bir sınıfsal baskının, sınıfsal sömürünün, aşağılanmanın ağırlığını yaşıyorlar.

Peki Kürt emekçi yığınlarını Türk burjuvazisinin siyasal köleliğine karşı seferber ediyorsunuz da, ya toplumsal köleliğine, her günkü baskısına, sömürüsüne, yarattığı zenginliklerin yağmasına karşı dediğiniz nedir? Kürt emekçi sınıfları siyasal köleliğe karşı harekete geçiriliyor da, ya sınıfsal kölelik, ya sınıfsal baskı, ya sınıfsal sömürü? Kürtler bu toplumun en aç, en perişan, en işsiz bir kitlesi değil midir? Bu sadece ezilen bir ulus olmalarından mı kaynaklanıyor? Evet bir parça katmerli olmasından söz edilecekse bundan kaynaklanıyor. Ama temelde bu bir sınıfsal konumdan gelmiyor mu? Çünkü Türk işçisi de, diyelim ki bir nebze daha iyi olsa bile, aynı konumda değil mi? İstanbul'un, Ankara'nın, İzmir'in varoşlarındaki o yoksul yığınlar, o yarı-proleter kitle sadece Kürtlerden mi oluşuyor? Genelde böyle bir sınıfsal kölelik var. Devrimci bir akımın buna karşı tutumu nedir? Devrimci bir akımın genel devrimci stratejisi içerisinde bu köleliğe karşı tavrı nedir? Siz nasıl olur da “siyasal çözüm”ü tam da TUSİAD’ı muhatap kabul ederek arayabilirsiniz Bu bir sınıf işbirliği çizgisinden başka nedir ki? Bugün eski TKP’liler de TUSİAD’cı Cem Boyner’in denediği partiye doluşarak, Türkiye’deki anti-demokratik rejimin reforme edilmesi, demokratikleşmenin sağlanması, batı ölçüleri ile bir burjuva demokrasisinin kurulması hedefi ile politika yapmaya kalkabiliyorlar. Siz ise aynı şeyi Kürt sorunu üzerindeki siyasal eşitsizlik üzerinden yapmaya kalkışıyorsunuz. Ama bu, ulusal kölelikle, sömürgeci kölelikle kıyaslanabilir mi denilecektir? Niye kıyaslanmasın? Öteki de faşist bir sınıf egemenliği, diktatörlüğü değil mi? Ondan az mı çekiliyor? Bu ülkenin halkı 70 yıldır herhangi bir demokratik hak ve özgürlük yaşayabiliyor mu?

Ve geliyoruz işin dış cephesine. Dış cephesinde de sınıf perspektifi yok. Sınıf perspektifini bir yana bırakalım, en genel bir devrimci siyasal perspektife bile uygun davranılmıyor. Zira “siyasal çözüm” arayışı burada da ağır bir angajman, büyük bir ayakbağı. “Siyasal çözüm”e dış destek arayışı, gidip em-

peryalistleri hakem tutma arayışına varabiliyor. Bu devrimci bir siyasal akım payına olacak şey mi? Buna salt “taktik politik manevra” denebilir mi? Emperyalizm dünya ölçüsündeki bütün bir gericiliğin kaynağıdır. Emperyalizme cepheden vurmayan hiçbir akım devrimci olamaz, devrimciyse eğer bu kimliğini koruyamaz. Bu işin temeli ve özüdür. Emperyalizme karşı tavrı olmayan hiçbir akım devrimci olamaz. Bence bu çağda ilerici bile olamaz. Çünkü emperyalizm dünyanın her tarafındaki her türlü baskının, her türlü kölelik biçiminin temel dayanağıdır. Emperyalizm Kuveyt’teki petrol oligarşisinin de, Afganistan’daki şariatçılığın da, Türkiye’deki faşist rejimin de, Avrupa’daki inceltmiş köleliğin de temel dayanağıdır. Artık çağdaş dünyada her türlü ulusal, siyasal, sınıfsal baskı ve eşitsizliğin temel kaynağı, temel dayanağı, temel direği, bizzat emperyalizmdir. Emperyalizm her türden devrimci akım için şaşmaz bir düşmandır. Biz Latin Amerika ülkelerindeki devrimcilerin perspektiflerindeki zayıflığı eleştiriyoruz. Bunlar burjuva demokratik ufku aşamıyorlar, diyoruz. Ama bu insanlara (Latin Amerika gerilla hareketlerini kastediyorum) devrimciliklerini veren en ayırdedici yan tam da yurtseverlikleridir. Yani bunlar Amerikan emperyalizmine karşı tam bir nefretle dolular. Onların devrimciliğini yaratan çok büyük ölçüde bu ve elbette emperyalizmle bütünleşmiş o kokuşmuş oligarşik iktidarlar oluyor.

Özetle 20. yüzyılda emperyalizme karşı mücadele, emperyalizme karşı tutum devrimciliğin, devrimci konum ve kimliğin denek taşıdır. İçteki bir sorunu çözmek için dışta emperyalizmden medet ummak, yarar ummak; bunun hiç anlaşılır bir yanı yoktur. Emperyalizmi karşısına almayan bir akım, hiçbir devrimci adım atamaz.

Peki mevcut durum nedir? Elbette ki bugün Kürt hareketi emperyalizme karşıt bir konumdadır. Ama kendi sorununu emperyalistlerin basıncını, inisiyatifini, katkısını harekete geçirerek çözmek arayışı ve bu çerçevedeki pratik girişimler çok ciddi

bir zaafiyetin göstergesidir. Bunun kendisi devrimci konunun ve kimlikte belirgin bir erozyonun ifadesidir. Bu tutumda ısrar, zamanla gider hiç umulmadık, hiç düşünülmeyen, hiç hesapta olmayan birtakım sonuçlara varır. Herşeyin kendi mantığı vardır. Talabani bugün Amerikan emperyalizminin bir uşağıdır. Ama bu aynı Talabani daha on yıl öncesine kadar Sovyetler Birliği'ne sırtını dayayarak, sosyalizm iddiası taşıyarak, yeri geldiğinde Lenin'den alıntılar yaparak politika yapan bir adamdı.

Alternatif politika nedir? Alternatif politika bu eleştirinin, bu eleştiriye temel oluşturan perspektifin içinde saklıdır. Bu beraberinde sınıf ilişkilerine buna uygun bir bakışı getiriyor. Bu, Kürt ulusu, Kürt toplumu, bunun birliği laflarını bir yana bırakıp, Kürt halk yığınlarının, Kürt emekçi yığınlarının birliği, Kürt devrimci sınıflarının birliği perspektifine geçmeyi gerektiriyor. Buna uygun talepler ileri sürmeyi gerektiriyor. Bu sınıfların çıkarları neyse ulusal sorunu da bu çıkarların zemini üzerine oturtmayı gerektiriyor. Türk burjuvazisine buna uygun bir bakışı gerektiriyor. Türkiye toplumundaki sınıflarla buna uygun bir ilişkiyi gerektiriyor. Siz sorunu Türk burjuvazisi ile uzlaşma içinde çözmeyi isterseniz, Türk emekçi sınıflarına en azından ilgisiz kalırsınız. Ya da çok çok onlardan Türk burjuvazisini uzlaşmaya zorlayacak bir muhalif destek beklersiniz, o kadar. Ve tabii aynı şekilde emperyalistlerle ilişkilere de bu gözle bakmayı gerektiriyor. Bugün dünya küçülmüş ve bütünleşmiştir. Bu nedenle elbette ki içindeki sorunların çözümünde uluslararası desteklerin çok önemli bir yeri vardır. Ama uluslararası desteklerin, işçi sınıfının desteğinin, halkların desteğinin, ilerici kamuoyunun desteğinin çok önemli bir yeri vardır. Yoksa emperyalist devletlerin desteğinin değil.

Bu, alternatif politikadır. "Siyasal çözüm" programının alternatif budur. Başka da bir alternatifi yoktur. Pek gerçekçi gibi görünmüyor. Oysa sonuca ve çözüme gidilecekse, tek gerçekçi politika devrime dayalı politikadır. Uzlaşma yolu pek

“gerçekçi”, o ölçüde de kolay görünüyor. Ama bu tür bir “gerçekçi”liğin ve bu tür bir kolaycılığın halklara nelere malolduğu da biliniyor.

Şunu da eklemek gerekir: Kendi başına gerilla hareketine yeni bir ivme kazandırmanın alternatif bir yöneliş ya da politika ile bir ilgisi yoktur. Gerilla direnişi bir askeri direniştir. Peki namluya yol gösteren politika nedir? Siz gerilla savaşını ivmelendirebilirsiniz, amacınız “siyasal çözüm”ünüze basınç oluşturmak olabilir. Ya da amacınız Kürt halk yığınlarının mevcut toplumsal düzene karşı harekete geçişini kolaylaştırmak olabilir. Yani silah devrimci bir politikaya da hizmet edebilir, reformist politikaya da. Devrime de hizmet edebilir, reforma da. Bunlar üzerinde yeterince durduk.

“Askeri çözüm”- “siyasal çözüm” ikilemi, sahte bir ikilemdir. Barışçıl çözüm- savaşa dayalı çözüm, bunlar sahte ikilemlerdir. Tek gerçek ikilem, devrimci çözüm-reformcu çözümdür. Silah devrimci çözüme de hizmet edebilir, reformcu çözüme de. Silahın kendi başına zerre kadar bir devrimciliği yoktur. Barzani ve Talabani silahlıdır. Bunları askeri bir yaşamdır zaten. Siyasal yaşamlarını uzlaşmayla noktalayan gerilla hareketleri de silahlıydı, verdikleri mücadelenin yüzbinleri bulan kayıpları vardı. Silah araçtır, politika amaçtır, kimliktir. Elinizdeki silaha yön veren politika nedir? Türkiye’de devrimcilik bu açıdan çarpıtılmıştır, dejenere edilmiştir. Silah kendi içinde bir tapınma aracına dönüştürülmüştür. En büyük silah donanımı devletin kendisinde var. Egemen sınıflar dışından tırnağına kadar silahlıdırlar ve bunlar hep silahları ile övünürler.

Ezilen sınıfların bunlar karşısında silaha sarılması kuşkusuz çok büyük bir tarihsel olaydır. Ama ne için? Bu soruyla birlikte anlam kazanıyor bu. Modern yaşamın tüm sorunları ancak zor yoluyla, silah yoluyla çözülür. Ama zaten burjuvazi de kendi sorununu öyle çözüyor. Dünya ölçüsünde burjuvazi Ekim Devrimi’nin karşısına faşizmi çıkardı. Yani militarizmin en uç

biçimini çıkardı. Çünkü modern yaşamın bütün sorunları zor ile, silah ile çözülüyor. Alt sınıflar da kendi sorunlarını zor ile, şiddet ile, silah ile çezeceklerdir. Ama şiddet politikanın bir aracıdır. Şiddet devrimci bir politikanın da aracı olabilir, reformist bir politikanın da aracı olabilir, gerici bir politikanın da aracı olabilir. Sanılıyor ki, reformist olmak şiddeti dıştılamaktır. Öyle midir? Talabani bir taraftan “devrimler dönemi bitmiştir” diyor Abdullah Öcalan’a, ama aynı dönemde kendisi silahlı bir hareket. Talabani gerçekte, mevcut kurulu düzene ve mevcut emperyalist egemenliğe karşı direnme dönemi bitmiştir, demek istiyor. Zaten kendisi silahlı ve bütün bir yaşamı askeri mücadeledir, gerilla savaşıdır. Baba Barzani’den başlamıştır 1940’larda, 21. yüzyıla giriyoruz, oğul Barzani ile 60 senedir sürüyor. Latin Amerika örnekleri vardır. Artık DHKP/C bile “silahlı reformizm” diye bir kavram kullanıyor. Yani reformist bir programa hizmet eden, mevcut rejimi demokratik açılımlara zorlayan bir silahlı mücadele. Ya da gelip bu noktada tıkanan bir silahlı mücadele.

Bunlar bizim değerlendirmelerimizde var, bu çizgiyi terketmek lazım diyoruz. Eğer siz gerilla savaşını, şu an gerçekleşmeyen uzlaşmayı yarın gerçekleştirmek için sürdürüyorsanız, burada sorunun özü değişmiyor. Gene de gerilla savaşının derinleştirilmesini destekliyoruz. Zira bu direnme devrimci dinamiklerin güçlenmesine zemin hazırlıyor. Yani alt sınıflardaki devrimci ruhu geliştiriyor. Çünkü savaşın yükünü zaten onlar çekiyorlar, savaşma onların önünde yeni ufuklar açabilir. Bu, bu anlamda bir nesnel imkana dönüşebilir.

Soru: *PKK gözlemlenmesi hiç de zor olmayan bir şekilde devrimci çizgide zaafiyet gösteriyor. Ama biz buna rağmen Kürt ulusal hareketinin öncüsü olarak PKK’ya hala haklı olarak destek veriyoruz. Bu aynı zamanda PKK’nın bünyesinde barındırdığı büyük devrimci potansiyelden dolayı mıdır?*

Bir yanı elbette bu. Eğer bünyesinde gerçekten böyle büyük bir devrimci potansiyel varsa, bu, bu hareketi değerlendirken, bunu hesaba katmayı gerektiriyor. İkincisi, PKK bugün uzlaşma doğrultusundaki bir çizgide kalıcılığa bile, bir ezilen ulus hareketidir, dar anlamda siyasal eşitlik için de olsa verdiği mücadeleye meşru ve haklıdır, bu sınırlar içerisinde bile biz bu mücadeleyi yine destekleriz. Mevcut durum bir eşitsizliktir. Bu eşitsizliğe yönelen her çabaya, ama kendi sınırları içerisinde, biz destek verir ve olumlarız. Hala resmi olarak varlığı bile kabul edilmeyen bir ulus Kürtler. Kürtler vardır deniliyor da bir Kürt ulusu vardır denilmiyor örneğin, Kürt vatandaşlarımız vardır deniliyor. Durumu bu olan bir ulus ile karşı karşıyayız. Benim ulusal kimliğim diyen Kürt burjuvazisi bile olsa, bu meşrudur, bu demokratik bir yön taşır. Biz bu sınırlar içerisinde bunu meşru görür, demokratik bir içerik taşıdığına işaret eder ve belli sınırlar içinde destekleriz. Ulusal sorunun en zor yanı budur zaten. O ikili yan dediğimiz, ya da eleştirel tutumu destekleme tutumuyla birleştirmede anlaşılmayan yan bu. Türkiye devrimci hareketinde var böyle darkafalıklar. Yani hem böyle diyorsunuz, hem de destekliyorsunuz. Evet, hem öyle diyoruz hem de destekliyoruz. Ne dediğimizi de biliyoruz, neyi desteklediğimizi de biliyoruz.

Soru: Bu çerçevede desteklemek ayrı bir şey. Ama "siyasal çözüm"de ısrar eden bir hareketi devrimci bir muhatap saymayı nasıl anlamak gerekir?

İşte bu noktada biraz daha çok yönlü ve derinlikli, biraz daha soğukkanlılıkla düşünülmesi gereken bir yan var. PKK için bugün sözkonusu olan bir kimliğin dejenere olup değişmesi değil ki. Bu henüz belli sınırları olan bir yön değişimi. Bu yürünen bir yol. Vardığı epey bir sonuç da var. Ama bazı iç dengeler, karşı dinamikler, karşı etkiler, karşı etkenler hala da

varsa, bunu gözetmek zorundasınız. Talabani bugün bir kişilik, bir çizgidir artık. Ama PKK için bunu asla diyemezsiniz, dememeniz lazım. Derseniz, kendi emeğinize, kendi birikiminize sırt çeviriniş olursunuz. PKK için bu bugün kesinlikle söylenemez. İşte anlaşılamayan, anlatamadığınız en kritik nokta bu. Birtakım sorular ve tartışmalar bu çerçevede oluşsun, mesele anlaşıl-sın. Ama bu böyle ak-kara ayrımıyla anlaşılabilecek bir mesele değil. Bu gerçekten de biraz daha çok yönlü, biraz daha derinlikli, deyim uygunsa diyalektik düşünmekle anlaşılabilir bir mesele.

- Türkiye cephesinden gerekli desteği görememiş olması ve görmesi durumunda muhtemel gelişmeler üzerine açıklamalı sorular...

Bu imkanlar hiçbir biçimde kaybedilmiş değil. Dikkat edin zindan direnişleri oldu. Türkiye devrimci hareketi ortaya koydu-ğu fedakarlıkla toplumu sarstı. Bu aynı dönemde ulusal hareketin saflarında da büyük bir heyecan hakimdi. Türkiye devrimci hare-ketine bir saygı egemendi. Bu budur işte. Şimdi siz bugünden bir hafta asarsanız, onun gerektirdiği tavrı da almak zorundası-nız. Bu, köprüleri atmak ve itmek demektir. Ben içtenlikle ina-nıyorum, Türkiye’de beklenmedik ciddi bir gelişme yaşansa, bu PKK’da büyük bir sarsıntı yaratır; bu, bugünkü zaaflı poli-tikanın sonudur. Türkiye’de ciddi bir devrimci sınıf hareketi ortaya çıksa, ulusal hareketin bazı güçleri ayrıca sosyalizme kayacaklardır. Birleşik mücadeleden, birleşik örgütlenmeden yana çıkacaklardır. Bu arada bazı güçler de bunu görünce, mülk sahibi sınıfları kastediyorum, doğru Türk burjuvazisi ile işbirliğine kayacaklardır.

Biz, gelişmekte olan ciddi bir politikanın anlamına, sorun-larına ve akıbetine işaret ediyoruz. PKK asla emperyalizmin arzuladığı çizgiye eğilim gösteren bir hareket değildir. Böyle

birşeyi iddia etmek korkunç bir sorumsuzluk olur. Ama kendisi bir güç yaratmış, o gücü bir basınç aracı olarak kullanıyor. Aslında emperyalistleri birşeylere zorlarken yine o güce dayanıyor. Yani ben bir mevzi tutmuşum, bir güç yaratmışım, eğer sen benim elde etmek istediğim tavizlerin sağlanmasında ağırlığını koymazsan, ben bu gücü başka türlü de kullanabilirim, yani ben devrim yolunu tutabilirim demeye de getiriyor. Bunu diyecek gücü de var, oyun oynamıyor. Siyasal yaşamda güçlü bir yer tutuyor PKK. PKK'yı yıllardır bitirmeye çalışıyorlar, devreden çıkarmaya çalışıyorlar, başaramıyorlar. Korkunç bir inatla kendi gücünü koruyor. Öyle bir yanı da var. Yani kendi burjuvazisi ile uzlaşsa bile, bu uzlaşmada kendisi bir inisiyatif kullanabiliyor.

Bunları böyle anlamak lazım. Biz sorunu basitleştiremeyiz. Bunu bütün bu zenginliği ve çok yönlülüğü içerisinde kavrayacağız. Bu zenginliğin gösterdiği politik tutumu alacağız. Yerine göre sert bir eleştirel tutum, yerine göre, bir imkanın çıktığı her noktada da, ona heyecanlı bir destek. En sert eleştirileri yönelttiğimiz bir dönemde, biz Ağustos atılımını, yani Güney Kürdistan'a dönük devrimci müdahaleyi anında selamladık ve destekledik. *Güney Kürdistan'da Devrimci Atılım* diye de bir başlık koyduk. Yani zayıf yanına vuracağız, ama devrimci yanına, devrimci imkanlar taşıyan potansiyeline de yüreklilikle sahip çıkacağız.

Komintern Altıncı Kongresi ve Çin Devrimi'nin dersleri

Çin Devrimi deneyimine geçelim. Çin deneyimi derken, 1924-27 dönemini, Çin Devrimi'nin ilk dönemini kastediyorum. Büyük başarılar ile ağır yenilgileri içiçe yaşayan, kısa ama son derece zengin bir süreç bu. Bu süreç Komintern bünyesinde önemli tartışmalara yol açıyor. Özellikle Stalin'in önderliğindeki SBKP Merkez Komitesi ile Sol Muhalefet arasında hararetli tartışmalara yol açıyor. Bunlar zengin tartışmalar. Salt muhalefetle SBKP Merkez Komitesi arasındaki tartışmaları kasdetmiyorum. Bir bütün olarak Komintern bünyesinde, 1928 tarihli. Altıncı Kongre'de, Çin Devrimi'nin yenilgisinin ardından, sömürge ve yarı-sömürge ülke devrimlerinin sorunları üzerine çok zengin tartışmalar yapılıyor. Çok değişik fikirler çatışıyor.

"3. Entenasyonal'de Devrim Aşamaları" isimli kitapta bu tartışmaların tutanaklarından seçme bölümler yer alıyor. Dönü-

şüm Yayınları tarafından yayınlanan bu kitapta çok değişik görüşler, çok değişik yaklaşımlar birarada var. Burada '70'lerde yapılan tartışmaların hem 1920'lerdeki köklerini buluyoruz, hem de bu tartışmaların 1920'lerdeki tartışmanın kapsamının tam bilinmeden yapıldığını görüyoruz. Bunlar son derece açıklayıcı ve bugünün tartışmalarına da ışık tutuyor.

1920'lerin dünyasında, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde, o günkü sosyo-ekonomik koşullar, sınıf ilişkileri ve sınıf mücadelesi sorunları üzerine tartışılıyor. Yani o günkü tarihsel koşullar üzerinden tartışılıyor. Her bir temel mesele o günkü somut koşullarla ilişkilendiriliyor. Hatta Komitern adına resmi görüşün savunucusu durumundaki konuşmacılar birtakım karşı eğilimlere açıkça dikkat çekiyorlar. Örneğin emperyalizmin bugün için yarı-sömürge ve sömürge ülkelerdeki sömürsünün aldığı biçimler böyledir; gerçi bu biçimlerin yanında şöyle biçimler de var; şu an tali durumundaki bu biçimlerin ilerde ön plana geçip geçemeyeceğini bilemeyiz, ama şu an için durum böyle değildir diyerek, kendi argümanlarını o anki verili koşullarla sıkı sıkıya ilişkilendiriyorlar.

Yani somut durumun somut tahlili üzerinden, o günkü verili gerçeklik üzerinden süren tartışmalar bunlar. Bu açıdan yönetsel olarak Marksizme uygun tartışmalar. Anti-emperyalizm tartışmalarında özellikle altını çizdiğimiz o soyut düşünüş tarzını burada göremiyoruz. Bakıyoruz, tartışmalarda, Çin Devrimi'nin somut deneyimlerini alıyorlar; Hindistan'daki mücadelelerin somut deneyimlerini alıyorlar; Mısır'daki ulusal kurtuluş sürecinin kendine özgü yanlarını alıyorlar; Endenozya'yı o günkü somut durumu içinde ele alıyorlar. Ve çok değişik yerleri, çok değişik koşulları irdeleyerek, bundan birtakım genel sonuçlar çıkarmaya çalışıyorlar.

Teorinin buradaki kaynağı o günkü nesnel ilişkiler ve halkların o günkü sosyal-siyasal mücadeleleri oluyor. Varılan birtakım sonuçlar, ileri sürülen birtakım tezler tartışmalı ola-

bilir (ki ben bugünden bakarak tartışmalı da buluyorum, bunu saklı tutuyorum). Ama tutanakları okuduğumuzda, yöntemsel açıdan doğru bir tutumla hareket edildiğini görüyoruz. Ve bir kısım delege, sonraki muhtemel gelişmelere, örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan birtakım gelişmelere, o zaman geleceğin muhtemel gelişmeleri olarak önden dikkat çekiyorlar. Gelecekte böyle de olabilir, ama bugün için böyle değil diyorlar, ki o gün için bir bakıma gerçekten de öyle değil.

Ulusal sorunun özü nedir? Eğer ulusal kurtuluş bir burjuva demokratik kurtuluşa, burjuva demokratik devrimin kendi sınırları içerisinde bile devrimci strateji nedir? Buna ilişkin birtakım tartışmalar yaptık. Ben çok açıklayıcı bulduğum için burada Komintern'in 1928 yılında yapılan Altıncı Kongresi'nde yapılmış tartışmalardan birkaç kısa parça okuyacağım. Sömürge ve yarı-sömürgeler devrimci hareketi üzerine tezlerden söz ediyorum. Büyük ölçüde Çin Devrimi'nin bilançosu değerlendiriliyor ve bundan sonuçlar çıkarılıyor. Komintern o dönemde Çin Devrimi'ne ilişkin birtakım hatalar yapıyor. Fakat hatalar cepheden itiraf edilmiyor, sorumluluk Çin Komünist Partisi'nin yönetimine yıkılıyor. Ama neticede o devrimin toplam süreci birtakım hataları açığa çıkarıyor. Bu hatalar ışığında çıkarılmış, bu hatalardan süzülmüş dersler var Altıncı Kongre tezlerinde. Örneğin şöyle deniliyor; *"Bu sömürge ülkelerde burjuvazinin ulusal-reformcu esas yönünün yanlış bir değerlendirilmesi durumunda, ilgili komünist partilerin strateji ve taktiğinde ağır hatalar yapma olasılığı ortaya çıkar."*

Bu tezlerin ön kısmında; sömürge ülkelerdeki devrim metropol ülkelerdeki devrimden farklıdır, burada ulusal kurtuluş sözkonusu olduğu için, ulusal burjuvazinin de emperyalizme karşı mücadelede belli bir duyarlılığı vardır, deniliyor. Ama aynı değerlendirmenin genel içeriğine bakıyoruz; burjuvazinin emperyalizme karşı gösterdiği bu tavrı tümüyle reformist bir eksende gösterdiği gerçeğinin yanısıra, devrimci işçi-köylü

hareketine karşı kesin bir tutum içerisinde olduğu gerçeği de belirtiliyor. Ulusal burjuvazi, devrim toprak devrimine yöneldiğinde, safları terk eder ve emperyalizme teslim olur, deniliyor. Düşününüz ki, o geri sömürge ve yarı-sömürge ülkeler koşullarında bu böyle oluyor. Devrimin nesnel karakterinin anti-feodal, anti-emperyalist olduğu bir dönemde bile, ulusal burjuvazi bu kadar tutarsız davranabiliyor.

Bugün Türkiye’de anti-emperyalist mücadeleyi burjuva demokratik sınırlar içerisine hapsetmeye kalkanlar diyorlar ki, bu ülkede bir orta burjuvazi var ve onun da emperyalizme karşı bir hassasiyeti var. İyi, diyelim ki gerçekten bir hassasiyeti var. Ama bu hassasiyetten bir parça yararlanabilmeniz için, sizin de kendi devrimci ekseninizi terk etmenize gerek var. Zira o sizden bunu bekliyor. Siz devrimci strateji izlediğinizde o açıkça size karşı bir konuma geçiyor. Bu ta 1920’lerde bile böyle oluyor. Biz ise 1990’lardayız. Bu toplumlar burjuvalaştılar, kapitalist sınıf ilişkileri bu toplumları yeni bir temel üzerinde böldü. Artık orta burjuvazi emperyalizme bağımlı kapitalizmin organik bir parçası, onun bir uzantısı. Bugün zaten durum çok açık. Ben 1920’lerde bile sorunun böyle ortaya çıktığını anlatmaya çalışıyorum. Yeniden okuyorum:

“Bu sömürge ülkelerde burjuvazinin ulusal-reformcu esas yönünün yanlış bir değerlendirilmesi durumunda, ilgili komünist partilerin strateji ve taktiğinde ağır hatalar yapma olasılığı ortaya çıkar. Özellikle iki türlü hata olanaklıdır.

a) Ulusal-reformcu yönelim ile ulusal-devrimci yönelim arasındaki farkı anlamamak, burjuvazinin peşine takılmak politikasına, proletaryanın burjuvaziden yeterince berrak olmayan bir şekilde siyasi ve örgütsel ayrılmasına, en önemli devrimci şiarların örtbas edilmesine (özellikle tarım devrimi şiarının) vs. götürebilir. 1925/1927 yıllarında Çin Komünist Partisi’nin yaptığı esas hata buydu.” (3. Enternasyonal’de Devrim Aşamaları, s.235)

“En önemli devrimci şiarlar” denilmiş ve parantez açılıp buna “özellikle toprak devrimi şiarı” örneği verilmiş. Bu nedensiz değildir. Zira Çin Devrimi’nde böyle bir hata gerçekten yapıldı, ki zaten tezlerde, burada okuduğum pasajda, bu açıkça belirtiliyor. Çin Devrimi’nde Kuomintang ile birlikte davranabilmenin önkoşulu, toprak ve özgürlük uğruna harekete geçmiş devrimci köylü hareketini durdurmaktı. Çünkü Kuomintang bünyesindeki ulusal burjuva hareketin toprak devrimine karşı kesin bir tavrı vardı. Çin milli burjuvazisiyle ittifak kurmak ve bunu sürdürebilmek için açıkça toprak devriminin dizginlenmesi gerekiyordu.

Yani orta sınıflarla ya da ulusal burjuvaziyle ittifak kurabilmeniz için, devrimin temelini, asıl ordusunu oluşturan bir sosyal tabakanın o büyük devrimci enerjisini dizginlemeniz gerekiyor. Çünkü bu enerji tam da toprak ve özgürlük talebi ile, bu uğurdaki mücadele ile açığa çıkıyor. Ama bu mücadele ulusal burjuvaziye ittifaktan koparır kaygısıyla siz onu dizginlediğiniz zaman, aslında devrimin kendisini dizginlemiş oluyorsunuz. Çin Devrimi’nin büyük trajik hatası bu oldu. Bu hata Altıncı Kongre’de uygun bir biçimde itiraf da ediliyor. Ama tekrar ediyorum; bunun sorumluluğu yalnızca Çin Komünist Partisi’nin o günkü yönetimine yıkılıyor

Gerçekte bu böyle değil. Stalin’in Çin Devrimi üzerine makalelerini okuduğumuz zaman, bu hatanın Komintern’i bağlayan bir hata olduğunu açıklıkla görebiliyoruz. Orada Çin Devrimi’ni üç aşamaya bölmek gibi bir tutum var. Birinci aşama; milli devrim aşaması, “bütün milletin birliği” dönemi, deniliyor buna. İkinci aşama; toprak devrimi aşaması, burjuva demokratik devrim aşaması oluyor bu. Üçüncü aşamayı ise geleceğin proleter devrimi oluşturuyor.

Komintern’de Çin Devrimi tartışmaları 1924-27 yıllarına, Çin Devrimi’nin ilk dönemine aittir. Çin Devrimi 1924’de başladı ve hızlı bir gelişme kaydetti. İşçi sınıfının bu devrimde

çok özel bir inisiyatifi ve ağırlığı, fiili bir hegemonyası vardı. Bu daha sonra Şangay'da işçi sınıfının genel grevi ve silahlı ayaklanmasıyla birleşti. Başarıldı da bu silahlı ayaklanma. Ama güya işçi sınıfının müttefiği olan ulusal burjuvazi, gitti bu işçi ayaklanmasını bizzat ezdi. Böylece Çin Devrimi'nin bu ilk çıkışı ezilmiş oldu. 1927 sonrasında Çin Devrimi'nin bütün bir ağırlığı kırlara kaydı. Öncesinde kır ve şehir hareketi olarak geliyordu. İşçi sınıfının önderliği orada fiili bir durumdu. Büyük kentlerde nispeten güçlü bir Çin işçi sınıfı vardı. Şangay'da başarılı bir silahlı ayaklanmaya geçecek kadar örgütlü ve bilinçliydi.

Ama bu silahlı ayaklanmayı, komprador-feodal sınıflar değil, komünist partisinin müttefiği durumundaki Kuomintang, yani ittifakın içindeki ulusal burjuvazi ezdi. Çin Devrimi'nin bu evresinin dersleri, ulusal burjuvaziye güvenilemeyeceğini, onun kaygıları önplana alındığı taktirde devrimci eksenin kaybedileceğini açıkça gösterdi. Bunu Komünist Enternasyonal Altıncı Kongresi de açıklıkla ortaya koyuyor.

Temel hatanın yeniden altını çiziyorum: "Özellikle tarım devriminin örtbas edilmesi"! Sömürge ülkelerdeki devrimlerde toprak devrimi mücadelesinin örtbas edilmesi, ulusal reformist burjuvazinin kuyruğuna takılmaktan başka bir anlama gelmez.

Demin okuduğum parça Kürdistan'daki mücadelenin bugünkü sorunlarına da ışık tutuyor. Onbir yıllık süreç içerisinde Kürdistan'da toprak devrimi diye bir sorun olmadı, gündeme bile getirilmedi. Oysa devrimci iktidar iddiası taşıyan her gerçek ulusal kurtuluş hareketi, toprak devrimi eksenine oturabilmek durumundadır. Geleneksel yapının, yarı-feodal aşiretsel yapının, feodal kalıntıların vb., tasfiyesi eksenine oturabilmek durumundadır. Ulusal-reformist değil ulusal-devrimciyse eğer, başka türlü olması düşünülemez. Bu sorunun birinci yanı.

Aslında pek dikkat edilmeyen başka bir yanı daha var. Kürdistan'da on yılı aşan devrimci bir süreç var. Peki her devrimci sürecin temel sorunu, devrimci iktidar sorunu değil mi? O hal-

de bugün Kürdistan'daki mücadele nasıl bir devrimci iktidar hedefliyor? Ya da şöyle sorayım: Siz devrimci iktidara yönelik herhangi bir şiar hatırlıyor musunuz? Ne deniyor mesela? Ulusal hareket ne türden bir iktidar hedefliyor? Kurulacak olan ne? Bir ara Botan-Behdinan ulusal hükümeti deniliyordu, ulusal hükümet bu tanımıyla bir burjuva hükümet. Neden örneğin açıkça devrimci halk iktidarı ya da devrimci işçi-köylü iktidarı denilmiyor? Tüm bunlar rastlantı olabilir mi? Sanmıyorum. Köylü sorununu toplumsal temelleriyle çözmeye yönelmeyen, bu noktada işçi-köylü eksenine oturup burjuva-feodal sınıfları açıkça hedeflemeyen, ulusal burjuvaziye karşı tavrını da bu ekseninde almayan bir hareket, doğal olarak, devrimci iktidar sorununu da açıkça ortaya koyamaz.

Ulusal sorun, köylü sorunu ve küçük-burjuva sınırlılığı

Döne döne, çağımızda ulusal sorun özünde bir köylü sorunudur, diyoruz. Kürt halkının 1984'ü izleyen büyük tarihsel uyanışı, ortaya çıkardığı verilerle, bu temel marksist-leninist düşünceyi bir kez daha doğruladı. Kürt ulusal hareketinin bugünkü inanzarası, onun salt ulusal istemler eksenine oturan bugünkü çizgisi bu konuda yanıltıcı olmamalıdır. Bu, yalnızca bugün geline noktaadır. Kaldı ki “siyasal çözüm” çıkmazı dediğimiz bugünkü durum bile, tersinden, yani yarattığı çözüm-süzlük ve tıkanma üzerinden, bir kez daha sözkonusu temel marksist düşünceyi doğrulamaktadır.

Peki, '80'li yıllardaki büyük uyanışın ortaya çıkardığını söylediğimiz veriler nelerdir?

İlkin, gelişen gerilla hareketinin, gerek savaş gücü gerekse politik destek olarak, yoksul köylü tabanına dayanmasıdır.

Ulusal direnme hareketinin '80'li yılların sonu ve '90'lı yılların başında ortaya koyduğu o büyük devrimci enerjinin, o tempolu gelişmenin toplumsal kaynağı budur.

İkinci temel veri, gelişen devrimci ulusal mücadeleye karşı geleneksel yarı-feodal sosyal katmanların, toprak ağalarının, aşiret reislerinin, şeyhlerin aldığı tavidir. Bu geleneksel sosyal tabakalar ulusal özgürlük hareketi karşısında net bir biçimde sömürgeciliğin yanında yer aldılar ve hala da alıyorlar. Neden? Çünkü ulusal hareketin devrimci-halkçı mecradaki bir gelişmesinin kendilerini silip süpüreceğini iyi biliyorlar. Çünkü Kürt halkının gerçek bir özgürleşmesinin ancak kendilerinin tasfiyesiyle olanaklı olabileceğini çok iyi biliyorlar. Bu sınıfsal bilinç nedeniyledir ki, sömürgecilikle tam bir kader birliği yapmış durumdalar. Ulusal devrimci hareketin ezilmesi için açık ve kararlı bir tutum içerisindeler. Geleneksel sınıfların bu açık sınıfsal tutumu, Kürt ulusal sorununun özünde bir köylü sorunu olduğunun bir başka temel göstergesi olarak çıkmaktadır karşımıza. Bir başka ifadeyle, Kürt köylü yığınları toprak ağalarına, aşiret reislerine ve şeyhlere bağımlılıktan kurtulmadan ve kurtulmadığı sürece, gerçek bir ulusal özgürleşmeden de söz edilemez.

Ve nihayet üçüncü temel veriye geliyoruz. Bu, bizzat sömürgeci Türk burjuvazisinin, onun devletinin, devrimci ulusal hareketi ezmek ve Kürdistan üzerindeki egemenliğini korumak için bu aynı geleneksel sınıf ve ilişkilerden en iyi biçimde yararlanmaya çalışmasıdır. Türk sömürgeciliği '20'li ve '30'lu yılların direnme hareketini ezdikten sonra bunu zaten temel bir politika olarak izleyegelmişti. '80'li yıllarda patlak veren yeni direnme hareketinin ardından ise, Kürdistan'daki bu geleneksel yerel güçlere nasıl dayandığını, devrimci ulusal hareketi ezmek için bunlardan nasıl yararlandığını ise biliyoruz.

Tüm bu veriler kategorisi birarada, Kürt ulusal sorununun da özünde bir köylü sorunu olduğunu pratikte bir kez daha

doğrulamıştır. EKİM 1. Genel Konferansı, ulusal uyanışın ortaya çıkardığı bu verileri daha 1991 yılı başında bütün açıklığı ile ortaya koydu ve hareketin o günkü gelişme aşamasında taşıdığı derin devrimci ve halkçı toplumsal-siyasal karakteri bununla açıkladı. Konferans değerlendirmesinin ilgili bölümünden bazı pasajlar okumak istiyorum:

"... Hareket, omurgasını yoksul köylülüğün oluşturduğu bir devrimci taban üzerinde gelişmektedir. Kürt toprak ağaları ve aşiret reisleri ile çoğu Türkiye'nin büyük kentlerindeki Kürt büyük burjuvaları, hareketin açıkça karşısında yer almaktadırlar. Orta burjuva katmanların katılımı ve desteği ise hem son derece zayıf, hem de aynı ölçüde hesaplı ve temkinlidir. Bugünkü Kürt ulusal hareketinin bu toplumsal karakteri, marksist-leninist teorinin, çağımızda ulusal sorunun özünde bir köylü sorunu olduğuna, onun taşıdığı devrimci dinamizmin bu toplumsal karakterinden kaynaklandığına ilişkin temel tezinin bir doğrulanmasıdır. Hareketi kendini marksist-leninist olarak tanımlayan bir partinin (PKK) sürüklemesi de bu aynı gerçeği tanımlamaktadır.

"Türkiye Kürdistan'ındaki ulusal hareket, daha şimdiden, feodal bağımlılık ilişkileri içindeki Kürt köylülüğünün uyanışı ve özgürleşmesi süreci olarak gelişmektedir. (Buradaki özgürleşme, aşiret reislerinin ya da yöresel toprak ağalarının etkisinden çıkarak modern bir ulusal hareketin saflarına katılmak, onu ulusal hedefler doğrultusunda desteklemek olarak anlaşılmalıdır, ki bu çok önemli bir adımdır, önemli bir tarihsel uyanışın göstergesidir.) Sömürgeci burjuvazinin ulusal boyunduruğunu kırmaya yönelik hareketin, Kürt feodal-burjuva sınıflarını dolaysız olarak karşısında bulmasının nedeni budur. Kapitalist gelişmenin hayli bir süredir çözüp aşındırmakta olduğu geleneksel ilişkiler, feodal ve aşiretsel bağlar ve bağımlılık, köylü hareketi olarak gelişen devrimci ulusal hareketten büyük bir darbe yemektedir. Hareketin gelişmesi karşısında, aşiret

reislerinin, toprak ağalarının, şeyhlerin sömürgeci burjuvaziyle daha sıkı kenetlenmelerinin temelinde, bu devrimci toplumsal-siyasal gelişmeye duyulan gerici sınıf tepkisi vardır. Aynı feodal-burjuva öğelerin, 'koruculuk' sistemi içinde, devrimci ulusal harekete karşı devletin yanında savaşmalarının gerisindeki sınıfsal neden de budur. Ulusal devrimci hareketin gelişmesi, Kürdistan'da feodal kalıntıların ulusal boyunduruğun toplumsal dayanakları olduğu gerçeğini daha açık görülür hale getirmiştir. Ulusal özgürlük mücadelesi ile feodal kalıntıların tasfiyesi mücadelesi arasındaki kopmaz bağı göstermiştir." (Kürt Ulusal Sorunu-1, Eksen Yayıncılık, s.45-46)

Eğer o güne kadar yürüttüğünüz mücadele ulusal özgürlük mücadelesi ile feodal kalıntıların tasfiyesi sorunu arasındaki bu kopmaz ilişkiyi bizzat pratikte daha belirgin hale getirmişse, bu durumda yapmanız gereken bu bütünlüğü gözetten bir politik çizgi izlemektir. Köylülüğün geleneksel ilişkilerden özgürleşmesi ile ulusal özgürleşme arasındaki bu kopmaz bağı gözetten bir gelişme çizgisinde ısrar etmektir. Ulusal hareketin devrimci-halkçı bir mecrada seyri, devrimci süreci derinleştirme çizgisi ancak bu durumda olanaklı olabilir.

PKK önderliğindeki ulusal hareket böyle bir gelişme çizgisi izlemekten kaçındı. Bunun yerine, sözü edilen geleneksel sınıf ya da tabakaları tarafsızlaştırma, yer yer kazanma, onların devlete verdiği aktif desteği kırma ve ancak bunu sürdürmekte ısrar eden unsurları cezalandırma çizgisi izledi. Bu çizgi, devrimci sürecin derinleşmesini, sınıfsal içeriğinin belirginleşmesini, alt sınıfların toplumsal enerjisinin açığa çıkmasını engelledi ve sonuçta "siyasal çözüm" arayışında ifadesini bulan tıkanmayı hazırladı.

Halbuki feodal kalıntıların temsilcisi bu sosyal tabakalar özgürlük mücadelesinin ezip tasfiye etmesi gereken toplumsal hedeflerdi. Bu, ulusal özgürlük eksenine oturan bir davaya aykırı olmak bir yana, onun bizzat gerektirdiği bir tutumdur. Zira

yineliyorum, ulusal köleliğin toplumsal tabanıdır bu tabakalar. Siz ulusal kölelikten kurtulmak istiyorsanız, bu tabanı yok etmek, bu sınıf ve tabakaları tasfiye etmek zorundasınız. 1925-40 döneminin son çıkışı olan Dersim isyanı ezildikten sonra, Türk sömürgeciliği Kürdistan'da kendine bu feodal-burjuva sınıf ve tabakalardan sağlam bir toplumsal dayanak yarattı. Onları kendisinin organik bir parçası haline getirdi. Ve bugün, '84 uyanışından sonra, bakıyoruz, bu kaynaşmışlık gerçekten en ileri noktaya varmış. 13 yıllık mücadeleye rağmen bu sınıflar net bir biçimde sömürgeci egemenliğin yanında olmayı sürdürüyorlar. Çünkü aralarında bir sınıfsal kaynaşma yaşanmış. Bu organik kaynaşma, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel biçimler almış. Arada ayrı davrananlar da var kuşkusuz. Ama bunlar hem önemsiz bir azınlıktır, hem de bunların tavrı ancak PKK'nın "siyasal çözüm" çizgisine paralel olarak belli sınırlar içinde değişmiş bir tavidir.

EKİM 1. Genel Konferansı'nın bu değerlendirmesinde kritik bir başka nokta daha var. Biz bu değerlendirmede hareketin köylü tabanına belirgin bir biçimde işaret etmişiz. Ama önemle de eklemişiz; buna rağmen hareket halihazırda köylülüğün sınıf çıkarlarına uygun toplumsal istemler değil, çok büyük ölçüde ulusal nitelikte istemler ekseninde gelişiyor, demişiz. Bunun o andaki nesnel mantığı aynı değerlendirme içinde şöyle konuluyor:

"Bugün Kürdistan'da, gecikerek gelmiş bir uluslaşmanın ve ulusal uyanışın ulaştığı düzeyden dolayı olduğu kadar, ulusal kimliğine yöneltilmiş yokedici vahşi saldırıya karşı bir tepkinin de ifadesi olarak, ulusal istemlerin belirgin bir biçimde önplanda olduğu bir halk hareketi söz konusudur. Ulusal varlığı bile kabul edilmeyen, 70 yıldır tarihten silinmek istenen bir halkın bu davranışı anlaşılır bir durumdur. Patlayan Kürt halkının devrimci ulusal birikimi ve öfkesidir." (Kürt Ulusal Sorunu-1, Eksen Yayıncılık, s.45)

Patlayan buydu kuşkusuz. Fakat hiç de bununla kalması gerekmiyordu. Kaldı ki hareketin beslendiği, güç aldığı, savaşçı devşirdiği toplumsal taban, harekete gerçek gücünü ve dinamizmini, halkçı ve devrimci karakterini veren toplumsal katmanlar, bununla kalınmamasını ayrıca gerektiriyordu. Ve bunu aşmayı, ulusal boyutu sınıfsal boyutla birleştirmeyi fazlasıyla olanaklı kılıyordu. Ne var ki ulusal hareketin önderliği bunun gerektirdiği bir politik çizgi izlemekten geri durdu.

Nasıl ki '70'li yıllarda Türkiye'li devrimci akımlar, Kürt halkının gerçekte aynı zamanda ulusal ezilmişlikten de kaynaklanan o devrimci sosyal tepkisini veri kabul ederek, Kürt ulusal sorununu işlemekten uzak durdularsa, nasıl ki sınıfsal içeriğin önplanda olmasını bir imkan sayıp da Kürt halkının ulusal ezilmişliğinden kaynaklanan devrimci ulusal dinamiği harekete geçirmek için fazla birşey yapmama zaafına düştülerse, o ulusal devrimci enerjiyi açığa çıkarmak için gerekli politik çabayı harcamadıysa, benzer biçimde ama tam bu kez tersinden, aynı hataya '80'li ve '90'lı yıllarda PKK düştü. Patlayan ulusal ezilmişliğin yarattığı birikimdi, ulusal öfkeydi. PKK bunu veri aldı. Ama patlayanlar alt sınıflardı. Onların aynı zamanda bir sınıfsal enerjisi de vardı. Bu ulusal enerjinin patlamış olmasıyla yetinmeyip, o ulusal uyanışı bir sınıfsal uyanışla birleştirmek yoluna gidebilirdi. Bilinçli bir tutum ve yönelimle bundan kaçındı. Önplanda olanı esas aldı. Ama bu tutum onu getirip bugünkü çıkınaza dayadı.

Türkiye devrimci hareketi sorunu salt sınıfsal, yani genel bir sosyal-siyasal mücadele sorunu olarak koyduğu için, bunun Kürt devrimcilerinde Türkiye devrimci hareketine karşı belirgin bir güvensizliği beslediğini; Kürt yurtseverlerini ayrı akımlar olarak şekillenmeye ittiğini; bu akımların Kürt halk hareketini ulusal dinamik üzerinden geliştirme yoluna gittiklerini; böylece Türkiye devrimci hareketi ile Kürt yurtsever devrimci hareketinin örgütsel olarak birbirinden ayrılmış olduğunu, daha önce

de ifade etmiştim.

'70'li yılların başından itibaren bu ayrışma yavaş yavaş başladı ve adım adım ilerledi. Buna rağmen yine de Türkiye devrimci hareketinin ezici bir ağırlığı vardı.      Türkiye'deki sosyal mücadelenin genel karakteri bir sosyal sınıfsal çatışma biçimindeydi. Türkiye    s nde bu böyleydi. Bu büyük kentlerde başlamıştı, taşraya ve bu arada Kürdistan'a yayılmıştı. Genel planda birleşik bir mücadele vardı. Kimse ne  ğrenci hareketini, ne küçük-burjuva katmanların demokratik hareketini, ne de işçi hareketini b lebilirdi. '70'li yıllarda hiçbir Kürt hareketi bunu başaramıyordu. Büyük bir bölümü zaten marjinal akımlardı. Türkiye'nin en büyük akımları Dev-Yol'du, Kurtuluş'tu, TDKP'ydi, TIKKO'ydu, Devrimci Sol'du. Dikkat edin, bunlar hep birleşik mücadele yürüten  rg tler. Bunlar sadece Türkiye'nin metropollerinde değil, Kürdistan'da da önemli güçleri olan hareketlerdi. Kürt devrimci yurtseverleri, özellikle '74'lerden itibaren ayrı örgütler olarak şekillendikleri halde, fazla bir g   bulamadılar. Bu, Türkiye devrimci hareketinin yeteneğinden çok, '70'lerin o yükseliş hareketinin birleşik bir halk hareketi olarak gelişmesinden geliyordu. Ve halk hareketinin Kürdistan cephesinde bile sosyal karakter belirgin biçimde  nplandaydı. Yani her milliyetten işçilerin, emekçilerin, köylülerin, yoksulların çeşitli sosyal, ekonomik ve siyasal talepler  ğruna birleşik bir devrimci siyasal mücadelesi vardı '70'li yıllarda.

Türkiye devrimci hareketi işte bu duruma aldandı ve derindeki ulusal dinamiği değerlendiremedi. Halbuki ortada varlığı bile inkar edilen bir ulus vardı. Bu inkar edilmişliğin yarattığı koca bir tarihsel tepki birikimi vardı. O dinamiği de deşmeliydi. Nasıl ki köylü-toprak sorununu deşmek gibi bir hedefi vardıysa, aynı şekilde, Kürt halkının ulusal istemlere dayalı öfkesini de deşbilmeliydi. Bunun yapılmadığını, çok karmaşık nedenlerin etkisi altında bundan geri durulduğunu, gündelik politikada Kürt ulusal sorununun ciddi bir yer tutmadığını biliyoruz. Bu dönem-

de sosyal-sınıfsal çelişkilerin önplanda olması, Türkiye devrimci hareketini Kürt sorunu konusunda bir rehavete itti.

Gerçekte '60'lı yıllarla kıyaslandığında, '70'li yıllarda devrimci hareketin geneli Kürt ulusal sorununa ilişkin olarak genel ilkesel çerçevede önemli bir ilerleme sağlamıştı. Ama bu ilerleme soyut ilkesel bir çerçevede kaldığı ölçüde çok fazla pratik bir anlam taşımıyordu. Gündelik politik mücadele ve çalışmada, gerek Türk halk kitlelerine Kürt ulusunun ezilmişliğini ve meşru ulusal haklarına anlatmak konusunda, gerekse Kürdistan'da Kürt halkının ulusal ezilmişlikten gelen enerjisini de açığa çıkarmak alanında anlamlı birşey yapılmadı.

Türkiye devrimci hareketinin bu rehaveti Kürt hareketinde sık sık sözünü ettiğimiz güvensizliği besledi. PKK bu güvensizliği aşırıya da vardırdı. O dönem Türkiye devrimci hareketiyle sert biçimde karşı karşıya gelmesi bunu gösteriyor. Bu güvensizlik '60'lı yıllarda henüz Türkiye'li sol akımlar bünyesinde kendini ifade eden Kürt yurtseverlerinin '70'li yıllarda gitgide ulusal hareket-ulusal dava ekseninde ayrı örgütlenme ve Kürt sorununa kendi sınırları içinde bir çözüm arama eğilimlerine apayrı bir kuvvet kazandırdı.

Buna rağmen de bütün bir '70'li yıllar boyunca Kürt yurtsever hareketi Türkiye sol hareketinin etkisinde kalmayı sürdürdü. Kürt hareketlerinin her biri Türkiye'deki belli başlı sol akımların birer uzantısı durumundaydı. TKP-TİP-TSİP'in PSK'sı vardı. TDKP-TİKB çizgisinin Kawa'sı vardı. Kurtuluş'un Rızgari'si vardı. Aydınlık'ın Denge Kawa'sı vardı. Kürdistan'daki akımlar, Türkiye'deki akımların ideolojik-politik birer uzantısı durumundaydılar. Temel meselelerde örneğin TDKP-TİKB çizgisinde ne söyleniyorsa, Kawa da onu söylemeye çalışıyordu. Bu şaşırtıcı da değildir. Çünkü genelde mücadelenin ağırlığı metropollerdeydi ve metropollerdeki mücadele gerek taşradaki, gerekse Kürdistan'daki mücadeleyi kendi organik uzantısı haline getirmişti. Sosyal-siyasal mücadeledeki bütünsellik, pratikteki örgüt-

sel ayrılığa rağmen siyasal akımlarda da bir bütünselliğe yol açıyordu. Kürt sorunu temelinde kendine ayrı bir ideolojik kimlik yaratmış olmak bu gerçeği değiştirmiyordu.

Yalnızca PKK bunun dışındaydı. Bu onun farklılığıydı. PKK bu akımlardan herhangi birinin izdüşümü değildi. Belki bazılarıyla daha iyi ilişkileri vardı, ama bu açıdan farklı bir konumdaydı. Çünkü PKK Türkiye solunu da, Kürt solunu da olduğu gibi reddediyordu. Bu anlamıyla ölçüsü kaçırılmış bir inkar hareketiydi. Ama bu ona bir kimlik ve sonraki çıkışı yapabilmek imkanını da sağladı. Bunun elbette bir mantığı da var. Ünlü “çubuk bükme” denilen şey budur. Eğer çubuk bir tarafa doğru fazla eğilmişse, siz onu düzeltmek mi istiyorsunuz, o halde öte tarafa biraz sertçe kırmalısınız ki, gerisingeri bıraktığınızda az-çok dengesini bulabilsin. PKK’nın çıkışındaki davranış çizgisini biraz böyle anlamak gerekir.

Ama ne oldu? ‘80’lerde Türkiye’deki sosyal mücadele ezildi. Türkiye’nin büyük kentlerinde işçi sınıfının, emekçilerin, kent yoksullarının o büyük direnişinin, Kürt yurtsever akımlarını da kendi yörüngesine çeken o büyüklü etki kırıldı. Türkiye devrimci hareketi ezildi, gücünü ve etkisini ve önemli ölçüde itibarını kaybetti. Ve tam böyle bir dönemde, PKK Kürdistan’daki ulusal enerjiyi deşmeyi de başarinca, hem Türkiye devrimci hareketiyle Kürt devrimci hareketi birbirinden iyice uzaklaştı, hem de devrimci ulusal hareket giderek kendi içinde salt ulusal istemler eksenine kaydı. Bir başka ifadeyle, yurtsever hareket Türkiye’deki genel birleşik mücadelenin etkisinden çıktıkça, o saf ulusal kimlik de daha belirgin bir biçimde önplana çıktı. Türkiye cephesindeki olumsuz süreçlerin ortaya çıkardığı bu durumdan çıkarılması gereken olumlu bir sonuç da var. Kürt ulusal hareketinin halkçı sınıfsal özünü koruyup geliştirebilmesi ile birleşik mücadele dinamikleri arasında kopmaz bir ilişki var. Ulusal hareket Türkiye’nin genelindeki toplumsal mücadele dinamiklerinden koptuğu ölçüde, salt ulusal istemler eksenine

kaymakta, bu ise onun halkçı-devrimci karakterini zayıflatmaktadır.

Küllenmiş, burjuvazi tarafından büyük katliamlarla, geniş çaplı asimilasyon politikalarıyla uyutulmuş, yokedildiği sanılmış bir davayı, ulusal özgürlük davasını siyaset ve tarih sahnesine yeniden çıkartmak cüretini alt sınıflar gösterdi. Alt sınıfların bu inisiyatifi yeni değil, '60'larla birlikte başlayan birşey bu. Bu yıllarda Türkiye sol hareketiyle birleşen Kürt yurtseverlerinin gerisinde Kürt alt sınıfları var. Dönemin Kürt yurtseverleri zaten bu alt sınıfların politik yansımaları. '60'lı yıllardaki büyük değişim budur. Kürt ulusal hareketinde toplumsal inisiyatif Kürt emekçi ve yoksul köylü katmanlarından oluşan kitlelerin eline geçmiştir. Önderlik gericici feodal-burjuva sınıflardan devrimci küçük-burjuvaziye geçmiştir. '60'lı yılların ortasından alırsak, kabaca '67'den '97'ye alırsak, bu otuz yıllık süre içerisinde, Kürt ulusal hareketinin önderliği devrimci küçük-burjuvazinin eline geçti. O da kendi rolünü oynadı. '60'lı-'70'li yıllarda bu hareketin yükünü taşıdı, ilk birikimini yarattı. '80'lerin ortasında bunu büyük bir enerjiyle deşti. Bu davayı yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın da gündemine soktu. Sorunu çözümünü dayatan bir düzeye getirdi. Ama böylece bir yerde tarihsel rolünü de tamamlamış oldu.

Ne anlamda? Oynayabileceği en ileri rolü oynadı, gelinek yerde daha iyisini ve daha ilerisini oynayamıyor. Daha ilerisini ise ancak Kürt işçi sınıfı ve dolayısıyla onun organik bir parçası bulunduğu Türkiye işçi sınıfı oynayabilir. Kürt sorununa daha ileri bir çözümü ancak Türkiye işçi sınıfı getirebilir. Bu olmazsa ne olur? Sorun bir biçimde sürüncemede kalır. Kürt halkı tarihsel bir mesafe katetmiştir, bunu yoketmek mümkün değildir, kast ettiğim bu değil. Kürtler, Demirel'in deyişiyle "Kürt realitesi", kendini kabul ettirmiştir. Bundan geriye dönüş yoktur. Kürtler varlıklarını mücadelenin zoruyla resmi çevrelere bile kabul ettirmişlerse eğer, birtakım siyasal ve kültürel hakları da mutlaka

olacaktır. Bu kesinleşmiştir. Bundan geriye bir adım olmaz. Türk burjuvazisi devrimci ulusal hareketi ezerek yeniden bir özgüven kazansa bile, eskiye dönüş olamayacaktır. Bu meseleyi on yıllar boyunca betonlayarak çözemedik, hiç değilse birtakım tavizler vererek yatıştırma yoluna gidelim demek ve buna uygun davramak zorunda kalacaktır. Bundan kuşku duyulmamalıdır.

Benim asıl kastettiğim, küçük-burjuva ufku ile sınırlı bir önderliğin ulusal sorunun köklü ve kalıcı bir devrimci çözümüne güç yetiremediğidir. Daha genel planda küçük-burjuva sınıf ufkuyla sınırlı bir devrimciliğin bu sorunu doğru bir biçimde ortaya koymayı başaramadığı, bunu bir parça başardığı bir durumda ise orta vadede bunda ısrar etme kararlılığı ve tutarlılığı gösteremediğidir. Bunun böyle olduğunu bize '60'lı ve '70'li yıllarda Türkiye devrimci hareketi, '80'li ve '90'lı yıllarda ise Kürt ulusal devrimci hareketi somut deneyimlerle açıkça gösterdi. Bildiğimiz küçük-burjuva tekyanlılığı bu her iki hareketin şahsında kendine özgü bir biçimde açığa çıktı. Türkiye devrimci hareketi Kürt sorununda sözde sınıfsal kaygılarla ulusal boyutu gözden kaçırdı. Kürt yurtsever hareketi ise, ulusal kaygılarla sınıfsal boyutu en azından küçümsedi, pratikte açıkça ihmal etti. Türkiye devrimci hareketi, birleşik mücadelenin genel toplumsal dinamiklerini esas almak adına, Kürdistan'daki kendine özgü ulusal dinamikleri görmeyi ve değerlendirmeyi başaramadı. Kürt yurtsever hareketi ise Kürdistan'daki kendine özgü dinamikleri esas almak adı altında, Kürt sorununun kalıcı devrimci çözümünün biricik olanaklı yolu olan Türkiye'nin genelindeki devrimci toplumsal dinamikleri değerlendiremedi. Kürt sorununun ancak Türkiye'nin genelindeki sınıflar mücadelesi sahasında kalıcı bir devrimci çözüm bulabileceğini gözetemedi. Kürdistan coğrafyasında köylü-toprak sorununu unutmaya varan sınıf uzlaşmasının, Türkiye genelinde "siyasal çözüm"e dayalı sonuçsuz çabaların gerisinde bu tekyanlılık, bu dargörürlük

var. Ve bugünkü sorunlar bu temel noktalardan giderek irdelenemediği sürece de, Kürt ulusal hareketinin devrimci bir çizgide derinleşebilmesinin, bunu olanaklı kılacak politik açılımlar yapabilmesinin fazlaca bir imkanı yoktur.

- Ulusal sorunun özü ve pazar sorunu üzerine açıklamalı sorular...

Eğer bugün ulusal hareket salt ulusal istemler çerçevesine kaymış, bu dar çerçeve içine sıkışmış kalmış diyorsak, aslında bu, sorun bugünkü yapısıyla, özünde bir pazar sorununa dönüşmüştür demekle aynı anlama geliyor.

Kürt hareketinin son yıllardaki durumunu değerlendirirken, gelinen yerde hareketin ulusal burjuva karakterinin belirgin biçimde önplana çıktığını söylemiştik. Bu zaten, niyetler yönünden değil ama nesnel mantığı bakımından, Kürt ulusal sorununun bir ulusal pazar mücadelesine indirgenmesi anlamına gelir.

Türkiye devrimci hareketinin Marksizmin ulusal soruna ilişkin yaklaşımlarını kavrayışındaki temel zaaflarından biri de bu ulusal pazar meselesidir. İbrahim Kaypakkaya ulusal meseleyi ortaya koyarken bir biçimde Kürt sorununu ulusal pazar sorunu noktasından tanımlıyor. Herkes bunun karşısına Stalin'in tanımını çıkarıyor. Ne diyor Stalin? Ulusal sorun, eskiden ulusal pazar sorunu, ezilen ulus burjuvazisinin kendi pazarı üzerindeki egemenliğini kazanması sorunuydu. Yani bir burjuva kurtuluş sorunuydu. Oysa diyor, bugün çağımızda artık ulusal sorun, köylülüğün uluslararası sermayenin egemenliğinden, baskısından ve sömürsünden kurtuluşu sorunu haline gelmiştir. Dolayısıyla bir devrim sorunu haline gelmiştir. Ama bu toplumsal içeriğiyle bir devrimdir. Yoksa siz salt siyasal istemler uğruna da bir devrim yapabilirsiniz. Siyasal sistemi değiştirirsiniz, sınıf ilişkileri olduğu gibi kalır. Ama gerçek bir devrim, sınıf ilişkilerinde de temelli bir değişim yaratan bir devrimdir. Stalin bunları

söylerken aslında tarihsel bir gelişmeye teorik bir ifade kazan-
dırıyor. Ekim Devrimi'nin yarattığı büyük sarsıntı ortamında,
dünyanın dört bir yanında ezilen sınıflara dayalı ulusal özgür-
lük mücadeleleri geliyor. Daha önce de söylemiştim; 20. yüz-
yılın büyük bir bölümünde devrimci önderlik altındaki ulusal
hareketler, çok büyük bir ölçüde, aynı zamanda içte feodalizme
karşı toprak mücadelesi olarak geliştiler. Stalin bu gerçeği tanım-
lıyor, bu birincisi.

İkincisi; Stalin, ulusal sorun bu içeriğe ve tabana oturmadığı
sürece kalıcı bir çözüm bulamaz, diyor. Bu tarihsel olarak burju-
vazinin tercümanlığını yaptığı burjuva ulusal kurtuluş hareketleri
döneminin bittiği, bu tür hareketlerin artık 20. yüzyılda yaşana-
mayacağı anlamına gelmiyor. 20. yüzyılda da bu türden pek
çok ulusal kurtuluş hareketi var. Daha düne kadar Talabani
ve Barzani'ninki böyleydi. Afrika'da çok sayıda burjuva ulusal
kurtuluş hareketi vardı. Onların sosyalizme duyduğu yakınlık,
Sovyetler Birliği'nin ve dünya devrimci hareketinin desteğini
almanın getirdiği duygusal yakınlıklardı. Niyetten başka birşey
değildi. Bakıyorsunuz, bu türden kurtuluş hareketleri bir başarı
da sağlıyor, devletlerini kuruyorlar. Fakat dönüyorlar, emper-
yalizmle normal iktisadi ilişkilerini sürdürüyorlar.

Cezayir en klasik ve en yakın örneklerden biri. Yani İkinci
Dünya Savaşı'nın ertesinde gündeme gelmiş bir örnek. Eğer
ulusal sorunun her sınıfın kendi konumuna uygun bir çözümü
varsa, bu, burjuva bir çözümü de var demektir. Burjuva çözümü
demek, zaten ulusal pazara dayalı bir çözüm demektir. Bugün
üniter devlet yapısının bozulmasına, Türk ve Kürt kimliğinin
tanınmasına dayalı bir anayasal çözüm nedir? Kürdistan üzerin-
de Kürt burjuvazisinin politik inisiyatif alanının yaratılması
demektir. O mutlak bir inisiyatif olmaz. Türk burjuvazisi ona
her vesileyle müdahale eder. Ama gene de özerk de olsa bir
etkinlik alanının doğması demektir bu.

Diyeceksiniz ki, burjuva temeller korunsa bile bu etkinliğin

dışına çıkamaz mı? Çıkar, ama başka güçlere dayanarak çıkar. Yani ya sosyalist devrimle çıkar, bu zaten sistemin dışına çıkmaktır; ya da Türk burjuvazisi ile ilişkileri bozar da, diyelim ki desteğini Alınanya'dan alır, Fransa'dan alır, İran'dan alır, Amerika'dan alır, öyle çıkar. Aslında dayandığı dış egemen gücü değiştirmiş olur. Yoksa kendi konumunu değiştirmiş olmaz. Kendi pazarı üzerinde mutlak egemenliğini kuran bir geri ülke burjuvazisi gösteremezsiniz dünyada. Bu yalnızca emperyalist burjuvazidir, bu yalnızca onun için geçerlidir. Hiçbir bağımlı ülkenin burjuvazisi kendi pazarı üzerinde mutlak biçimde egemen değildir. Bugün Türkiye'nin ekonomisini emperyalizm yönetiyor; Türk burjuvazisinin görelî inisiyatifi ancak emperyalizme bağımlılık ilişkileri temeli üzerinde bir anlam kazanıyor. Zaten burjuvazi egemen olarak kaldığı sürece bu ilişkilere girmekten bir problem de doğmaz. Yani buradaki emperyalist efendi ile işbirlikçisi arasında son derece doğal bir ilişkiye de dönüşür. Zaman zaman birtakım çelişkiler çıkar, bunlar telafi edilir. Bugün de var bu çelişkiler. Bugün örneğin Kürt sorununun çözümünde böyle bir çelişki var. Emperyalistlerin sırtında yumurta küfesi yok. Kürtlere birtakım haklar verin ve kimliğini tanıyın, diyor. Türk burjuvazisi ise bundan korkuyor; Kürtlere kimliğini veririm, Kürtler bir inisiyatif kazanırlarsa, pekala ayrı bir devlet olma yoluna da gidebilirler, diyor. Türk burjuvazisi bu kaygısında haklı da. Ama Amerika için problem yok. Çünkü Amerika dünyanın egemeni olarak; Kürdistan TC'nin sınırlarından çıkar ama benim etki alanım içerisinde kalır, diye düşünüyor. Kürtler üzerindeki egemenliğini Türk burjuvazisi üzerinden kurması ile Türk burjuvazisinin egemenlik sınırları dışında kurması onun için önem taşımıyor. Çelişki buradan doğuyor ve bu çelişkinin bir mantığı var.

Yoldaşın sorusuna özet cevap şudur: Eğer sorunun burjuva demokratik karakteri, burjuva sınıf niteliği önplana çıkmışsa, bu, sorunun pazar niteliği önplana çıkmış demektir. Nitekim

ben sorunu bu kavramlarla ifade etmeden bu bölümdeki anlatımına şöyle başladım: Bu hareket emekçi kimliğini sosyal istemlerle ortaya koyabilirdi. Örneğin aynı zamanda bir köylü-toprak devrimi olarak gelişerek ortaya koyabilirdi. Ama böyle koyamadı maalesef. Bu harekete emekçi kimliğini yalnızca savaş cephesinin yükünü ve dinamizmini o aşamada emekçi sınıfların taşıması verebildi. Yani ulusal hareket emekçi damgasını buradan alıyordu.

Ama şöyle de olabilirdi. Bir gelişmeyi, bir süreci her zaman bir dizi başka süreç ve etken koşullar. Yaşam bir türlü de akabilir, bir başka türlü de akabilir. Kürdistan'da, '80'li yılların ikinci yarısında, ulusal özgürlük mücadelesinin dinamik bir tarzda geliştiği bir safhada, eğer dünyadaki o çöküntü yaşanmasaydı, eğer Türkiye işçi sınıfı hareketi hızla politik bir karakter kazanabilseydi, Kürdistan'da olay çok başka bir biçimde seyredebilirdi. Kürt devrimcileri Kürt toprak ağalarının egemenliklerini sürdürebilmelerinin çok da heveslileri değillerdi. Tam tersine, onlara karşı açık bir sınıfsal kinleri vardı. Ama bu soruna dokunacak gücü kendilerinde bulamıyorlardı. Türkiye işçi sınıfından, Türkiye emekçi hareketinden destek alamıyorlardı, dünyadaki destekler yıkılmış durumdaydı. Bu sorununa dokunursa, Kürt mülk sahibi sınıfları daha militan bir tarzda Türk burjuvazisinin, Türk sömürgeciliğinin yanına iteceğinden korkuyorlardı. Bunun için de bundan geri duruyorlardı. Ama bundan geri durmanın bir bedeli vardır. Sen buna dokunmadın mı, hatta onun hayırhah desteğine ihtiyaç duydun mu, bir süre sonra bu desteği örgütlemeye ve kurumlaştırmaya da ihtiyaç duyarsın. Nitekim örgütlendi ve kurumlaştırıldı. DEP, HADEP vb. bunun ifadesidir. Ardından diplomatik saha bunun ifadesidir. Ardından Kürdistan Parlamentosu bunun ifadesidir. Bütün bunlar bedeldir.

Ama öte yandan bunun bir mantığı da vardır. Biz bu mantığı her zaman ortaya koyduk; Kürdistan'daki olayların seyrini artık bu aşamadan sonra Türkiye'de olayların nasıl seyredeceği

belirleyecektir, dedik. Türkiye’de olayların nasıl seyrettiğini biliyoruz. Hala ortada ne ciddi bir devrimci işçi hareketi var, ne devrimci bir emekçi hareketi var. Kürt hareketi gerçekten bu cepheden gerekli desteği alamadı. Bu desteğe ihtiyacı var, güç dengesini koruması, kendi lehinde tutması gerekiyor. Buradan bulamadığı desteği nereden bulacaktır. Biz bunu daha o zaman söyledik; batıdaki işçi-emekçi hareketi cephesinden bulamadığı desteği dönüp kendi mülk sahibi sınıflarından bulacaktır, dedik. Ama Kürt mülk sahibi sınıflardan destek alabilmek için de Kürt sorununu o salt ulusal içeriği ile, bu dar çerçevesi ile ortaya koymak gerekiyordu. Yani olayın mantığı bu kadar açık. Bunda anlaşılınmayacak bir yan yok. Yani marksist tahlille, marksist bakış açısıyla irdelendiğinde, yaşanan olay şaşırtıcı da değil. Hani PKK burjuvaziye teslimiyete ya da devrimci ideallere sırt çevirmeye çok yatkın olduğu için yapmadı bunu. Kimliği, Türkiye emekçi sınıflarından destek alamadığı bir noktada kendi mülk sahipleri sınıflarıyla uzlaşmaya yatkın bir kimlikti. Ben bunu tuttuğu sınıf konumunu kastederek söylüyorum. Yani küçük-burjuva sınıf konumunu kastederek söylüyorum.

- Kürt ulusal hareketinin gelişmesinin köylülüğün özgürleşmesi üzerindeki etkisinin sınırları üzerine açıklamalı sorular...

EKİM 1. Genel Konferansı, o güne kadarki (1991) gelişme sürecini değerlendirerek, Kürt ulusal hareketinin Kürt köylülüğünün özgürleşme süreci olarak geliştiği belirtiyor. Elbette bunu kendi sınırları içerisinde düşünmek gerekir. Burada iki türlü sınırdan sözedilebilir. İlkin, Kürt hareketinin o günkü gelişme sınırları, Kürdistan’daki gelişme sınırları. Bunun sınırları belli. Yani milyonlarca insan etkileniyor diyoruz ama, Kürtler onbeş-yirmi milyon. Bu toplam üzerinden bakıldığında Kürtlerin

önemli bir kitlesinin henüz bunun dışında kaldığı bir gerçek. Kürdistan'daki ulusal özgürlük mücadelesinin kendi coğrafyasında bile eşitsiz ve dengesiz geliştiği de bir gerçek. Ulusal hareketlenmeyi yaşayamayan bölgelerde köylülük, doğal olarak, feodal-burjuva sınıfların, aşiretlerin, tarikatların etkisi altında kalan geniş bir kitleyi oluşturuyor. Sınırlılığın ilkin bu yanı var.

Öte yandan, ulusal hareketlenmenin yaşandığı bölgelerde geleneksel ilişkilerden özgürleşme iktisadi-toplumsal bir içerik taşıyor henüz. Mevcut mülkiyet ilişkilerine yönelmediği sürece de böyle bir içerik taşıyamaz. Aşiret yapısından kopuş, bu geleneksel yapıdan kopuş, kadının özgürleşmesinde mesafeler vb., bu sınırlar içerisinde bir demokratik siyasal özgürleşmedir söz konusu olan. Demek oluyor ki, bütün sosyal sonuçlarına varan bir özgürleşme değildir bu henüz. Daha da önemlisi, özellikle '90'lı yıllardan sonra, bizzat Kürt ulusal hareketi Kürdistan'daki geleneksel yapıdan da yararlanma eğilimi gösterebildi. Yani koruculuğu bırakan ya da Kürt hareketini şu veya bu biçimde destekleyen aşiretlere dokunulmadı, bu desteği veren geleneksel yapılara dokunulmadı. Daha geniş Kürt halk kitlelerinin desteğini almak için din sorununda rahatsız edici geri adımlar atıldı, dahası bunlar teorize bile edildi.

Ulusal davanın kendi modern karakterini kazanabilmesi, ulusal köleliği yaratan toplumsal temele yönelme ölçüsüne olanaklıdır. Eğer böyle bir yöneliş yoksa, ulusal dava çerçevesinde ulusal hareket etrafında kitleler birleşmiş olsalar bile, henüz tam ve gerçek manada bir demokratikleşme yaşanmış olmuyor. Yığınlar henüz tam özgürleşmiş olmuyorlar. Şu bir gerçektir ki, bugün örneğin Kürdistan'da HADEP'in birtakım yerlerde geniş çaplı oy alması, aynı şekilde, bir ölçüde geleneksel etkiden geliyor. Diyelim ki Ahmet Türk'ün aşireti olduğu gibi HADEP'e oyunu veriyor. Bu durumda o yapı belli sınırlar içinde bizzat ulusal hareket tarafından devralınmış oluyor.

Sözünü ettiğim sınırlılığın böyle bir yanı da var ve bunun mutlaka bilincinde olmak gerekir. Köylülüğün köklü bir özgürleşme, dinamik bir özgürleşme yaşayabilmesi, ancak Kürdistan'daki geleneksel toplumsal, siyasal ve kültürel yapının, onun temsilcisi sınıfların hedef alınması, bu çerçevede köylü-toprak hareketi çizgisi izlenmesi ölçüsünde olanaklıdır. Böyle bir çizgi izlenmediği için, böyle bir sosyal sarsıntı yaşanmadığı için, özgürleşme de bu açıdan biraz güdük bir özgürleşme olarak kaldı. Bağımlılık ilişkileri bugün bir biçimde ulusal hareketin bünyesinde de sürüyor, bu ulusal hareketin bünyesine taşınıyor da.

Benim sözünü ettiğim türden bir sosyal sarsıntıda durum tümüyle başka türlü olurdu. Dikkat edilsin, siyasal demiyorum; zira Kürtler büyük bir siyasal sarsıntı yaşadılar ve yaşattılar. Ama bu ulusal kimliğin uyanışı biçiminde oldu. Bunun derinliği ve köklülüğü, ulusal uyanışın sosyal kimliğe oturması, köylülüğün sosyal-siyasal özgürleşmesi olarak gerçekleşmesi ölçüsünde olanaklıydı. Bugün Kürtlerin kendi bünyesindeki mezhepsel ve bazı kültürel şekillenme farklılıkları önemli problemler yaratabiliyor. Sömürgecilik bu farklılıkları gelecekte kullanmak üzere daha bugünden hesaplar ve hazırlıklar yapıyor. Oysa ulusal kurtuluş mücadelesi süreci içinde Kürdistan'daki feodal-geleneksel yapı parçalansa, aşiret yapıları dağıtılsa, tarikat yapılarına ve dinsel gericiliğe büyük bir darbe vurulup özgürleşme sağlanabilse, bir ulusu bölen bu tür geleneksel farklılaşmalar, bunların yarattığı engeller ya da güçlükler ortadan kaldırılır. İşin bir de böyle bir yanı var. Ulusal özgürlük mücadelesinin iktisadi-toplumsal bir içerik kazanarak derinleşmemesi durumunda, modern uluslaşma sürecinin, modern ulusal kimlik kazanma sürecinin bir de buradan zaafa uğraması sözkonusudur. Siz geleneksel yapılarla uzlaşarak değil, onlara vurarak bu meseleyi çözerseniz. O zaman ortak payda, o modern ulusal kimlik olur. Yok Alevilik'ti, yok Şafilik'ti, yok bilmem neydi. Bu tür sorunlar ulusu bölen etkenler olmaktan çıkarlar.

Ama siz bu yapıları ayakta tutan maddi-iktisadi zemine, bunun ifadesi mülkiyet ilişkilerine dokunmazsanız, bu yapılar bir biçimde ayağınıza dolanır.

- Türk burjuvazisinin emperyalist hedefleri ve Kürt sorunu üzerine açıklamalı sorular...

Türk burjuvazisinin bugün elbette ki emperyalist hedefleri var, bu da başka bir konudur. Türk burjuvazisi artık büyük oynuyor. ABD'nin daha bir etkin uzantısı olarak hareket etmeyi tercih ediyor. Palazlandı biraz, hevesi de arttı bu çerçevede. İsrail'le de ittifakını kurdu. Gücün nerede olduğunu görüyor; İsrail demek uluslararası sermayenin Ortadoğu'daki üssü demektir. Türk devletinin İsrail'le kader birliği etmesi, onunla stratejik hedef birliğine gitmesi, Türk burjuvazisinin büyük oynadığını, büyük oynamaya niyetlendiğini gösteriyor.

Peki bunun Kürt sorunu için anlamı nedir? Bir yanıyla Kürt hareketini ezmek için daha geniş imkanlara kavuşuyor İsrail şahsında. Bu ittifak Türk burjuvazisini Kürt hareketini ezmek için daha cüretli bir tavra itecek. Bu sorunun bir yanı. Ama sorunun başka bir yanı daha var; Türk burjuvazisi Kürt sorununda bir dönem Özal'ın gündeme getirdiği, ama zamansız olduğu için, henüz kendine güvenemediği için cesaret edemediği projeleri gündeme getirecek. Nedir bunun esası? Kürt sorununu Güney Kürdistan'ı da kapsayacak daha genel bir proje içerisinde, belli tavizler vererek, kendi tam denetimine almak. Kürtleri kendi emperyalist yayılmasının bir dayanağı olarak kullanmak. Türkiye'deki Kürtlere birşeyler verirken, bu sayede Güney Kürdistan'ı da Türkiye'nin doğrudan ya da dolaylı vesayeti altına almaya çalışmak...

Bunlar niyetler tabii. Bugünün dünyasında bu işler, bu hayaller o kadar kolay gerçekleşmiyor. Türkiye'nin karşısında kendine göre kişiliği olan devletler var. İran buna bir örnektir.

Böyle bir gelişmeye katlanamayacağını ısrarla söylüyor. Suriye'nin iyi kötü bir gücü ve kişiliği var, böyle bir gelişmeye katlanamayacağını her vesileyle dile getiriyor. Mısır gibi gerici-Amerikancı bir rejim bile bu durumu kabul etmeyeceğini söylüyor. Bu açıdan ben yalnızca Türk burjuvazisinin örtülü niyetlerinden ve heveslerinden söz ediyorum. Ama bunlar burjuvazinin bazı politik tercihlerine ve geleceğe yönelik bazı hazırlıklarına da yön veren niyet ve heveslerdir.

Türk burjuvazisi tabii bu uluslararası ilişkilerle, ABD-İsrail ekseninde kurulmuş siyasal-askeri mihverle (askeri niteliği belirgin bir biçimde önplanda olan bir tür savaş mihveridir bu) kendini bölgede daha sağlam güvencelere kavuşturuyor. Türkiye'deki sosyal karışıklıklara, devrimci çıkışlara İsrail'in gelecekte çok dolaysız müdahaleleri olacaktır. Türk burjuvazisi aynı zamanda böyle bir güvence kazanmış olmaktadır.

Ama bu tür bir adım tersinden, devrim için de imkanlar açar. Türk burjuvazisinin Ortadoğu'daki politik yaşama bu kadar dolaysız müdahaleye heveslenmesi, beraberinde bir sürü karmaşık imkan açar devrimin önünde. Devrimin coğrafyasını genişletir. Türkiye devrimci hareketini bölgedeki tüm devrimci gelişme ve akımlarla daha yakın bir ilişkiye kaçınılmaz bir biçimde iter. Gerici çatışmalar ters teper; bu, Türk devletini sıkıntıya sokan, güçsüzleştiren bir etken rolü oynar, buradan devrim için ek imkanlar doğar. Türk devletinin bu yayılmacı emperyalist emelleri onun gerici komşu devletleriyle olan çelişkilerini derinleştirir. Devrim bu çelişkilerden dolayı yedekleri olarak yararlanma yoluna gider vs. vs. Özetle her adımın yarattığı belli güçlükler, ama beraberinde getirdiği belli imkanlar da vardır. Değerlendirmesini bilebilecek olanlar için.

Kürt sorunu bu çerçevede giderek daha da karmaşık bir hal kazanıyor. Mahir Kaynak diye bir MİT gediklisi var. Bu adamın görevi, rejimin aklından geçen, gelecek için niyetlendiği, ama bugün için henüz resmi politikada seslendiremeyeceği

birtakım şeyleri erken zamanda ortaya atmak ve tartışmaya açmaktır. Geleceğin politikalarına şimdiden rejim hesabına lobi çalışması yapmaktır, böyle bakabiliriz. Bir taraftan polis akademisinde ders vermeyi sürdürürken, öte taraftan Med-TV’de serbestçe tartışmalara katılma rahatlığı gösterebilmesinin gerisinde bu var. Görevlidir, yaptığı işi görevli olarak yapıyor. İşte bu adam diyor ki; Türkiye-İsrail ittifakı sağlam bir biçimde kuruldu, ama bu ittifakın eksik bir ayağı var: Kürtler. Devam ediyor; bu ittifak Arapları hedefliyor bir yerde; Kürtler buna katılırlarsa çok büyük kazançlar elde ederler, katılmazlarsa ezilirler. Hem açık bir ittifak çağrısı yapıyor, hem de örtülü bir tehdit savuruyor. Elbette o bunu bir tehdit anlamında söylemiyor, bir normal durumu bir gözlemci olarak dile getiriyormuş gibi yapıyor. Gerçekte ise Türk devleti payına bir tehdidi de seslendiriyor.

Bu görevli adam demeye getiriyor ki; ABD’yi sistemin efendisi olarak kabul ederseniz; Türk burjuvazisiyle kaderinizi ayırmak yerine birleştirirseniz; bu durumda Türk-ABD-İsrail eksenine katılmanın karşılığı olarak size elbette birtakım haklar tanınacaktır. Zira siz güç oldunuz, bunu gösterdiniz. Onlar da bunu görmezlikten gelmiyorlar artık.

Bu tür gelişmeler elbette Türkiye’de ve bölgede devrimci siyasal mücadelelerin sorunlarını çok daha karmaşık hale getiriyor. Çok daha geniş bakmak ve düşünmek, çok daha zengin faktörleri hesaba katmak gerekiyor, bu durumda Kürt sorunu burada gerçekten iki ucu keskin bir bıçak oluyor. Bu bıçağı devrim de kullanabilir karşı-devrim de... Kürt sorununun geline bir de böyle bir mahiyeti var, buradan gelen bir önemi var. İsrail geçmişten beri Kürt sorunu üzerine hesaplar yapıyor. Kürt sorununu Irak’ı, İran’ı, Suriye’yi güçsüzleştirmenin bir imkanı olarak görüyor. Çünkü bunların her birinin bünyesinde bir Kürt sorunu var. Kürt sorunu üzerinden bu ülkeleri bölmek istiyor, güçsüzleştirmenin bir yolu olarak.

Bugün Kürt ulusal hareketi net bir biçimde İsrail siyo-

nizmine karşı bir çizgi izliyor. Siyonizme karşı doğru bir tavır alıyor. Gerisinde ne var bunun? Gerisinde herşeyden önce Kürt ulusal hareketi önderliğinin devrimci konumu ve kimliği var. Yanısıra İsrail'in Kürt halkına karşı kirli bir savaşı yürüten Türk devletinin en yakın müttefiği olması gerçeği var. Kürt hareketinin devrimci önderliği ayakta kaldığı sürece Türk devletinin Kürtleri, İsrail'in ise Kürt sorununu kendi yayılma heveslerine alet etmesi kolay olmayacaktır.

Sorular ve yanıtlar

- *Ulusal sorunun genel yapısı ve evrimi üzerine sorular...*

Ulusal sorun genel yapısı ve içeriği yönünden demokratik bir sorundur, genel demokrasi sorununun unsurlarından biridir. Dolayısıyla, demokrasi sorunuyla ilgili olarak genel planda ortaya koyduğumuz teorik çerçeve, olduğu gibi ulusal sorun için de geçerlidir. Ulusal sorun temel demokrasi sorunlarından biridir ve burjuva demokratik bir içerik taşır. Ulusların hak eşitliği sorunu teorik olarak kapitalizmin sınırları içinde sağlanabilir birşeydir. Ama kapitalizmin içsel çelişkileri bu imkanı tanımıyor ve bu sorunu kapitalizm yeniden yeniden üretiyor. Bu nedendir ki, sorun kendi sınırları içinde burjuva demokratik bir nitelik taşıdığı halde, gerçek ve kalıcı çözümünü ancak sosyalizm ile bulabilir. 20. yüzyıl tarihi, burjuva düzenin ulusal

sorununun çözümündeki iflasına tanıklık ettiği gibi, sosyalizmin bu sorununun çözümündeki belirgin başarısına da tanıklık etti. Ekim Devrimi ve Sovyetler Birliği deneyimi, sosyalizmin bu sorunu çözmeye yeteneğini pratikte gösterdi.

Feodal dönemde modern ulus kategorisi yoktur zaten. Ulus, feodalizminin çözülmesiyle ve kapitalist gelişmeyle birlikte tarih sahnesine çıkan bir toplumsal kategoridir. Kapitalizmden önce dil birliğinden, toprak bütünlüğünden, ortak bir ekonomi bütünlüğünden ve tabii bunlara bağlı olarak yeterli ölçüde ortak bir ruhsal ve kültürel birlikten de yoksun, parçalanmış insan toplulukları var. Bunun maddi-toplumsal temeli feodal parçalanmışlık ve içe kapanıklık olgusu idi. Bu, o dönemin ekonomisine, o dönemin üretici güçlerinin gelişme düzeyine uygun bir durumdur. Ne zaman ki kapitalizmin üretici güçleri gelişiyor ve o kendi içinde dar, kapalı ekonomiyi dağıtarak, belli toprak parçaları üzerine organik olarak bütünleşen ekonomiler yaratmaya başlıyor, işte o andan itibaren ulus şekillenmeye, ulusal bilinç uyanmaya, ulusal kimlik belirtmeye başlıyor. Ve bakıyoruz bu, Batıda, modern ulusal devlet formu içinde bir siyasal bütünleşmede anlamını ve çözümünü buluyor. Anti-Emperyalizm/Bağımsızlık konulu seminerde bu süreçler, “ulusal etken”in tarihsel anlamı, tarihsel süreç içindeki seyri, her bir özel evredeki kapsamı ve anlamı ortaya konulmuş bulunduğu için, burada konuyu mümkün inertebe kısa tutuyorum.

Batı’da burjuva devrimleri döneminde, bir ulusal pazar etrafında ve bir ulusal devlet formu içinde birleşmede anlamını ve çözümünü bulan ulusal sorun, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, ezilen ulusların ezen ulusların boyunduruğundan kurtulması sorununa dönüştü. Farklı etnik toplulukları bağrında toplayan imparatorluklar vardı 19. yüzyılda. Bunlar geçmişten gelen imparatorluklar. Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya’da Çarlık İmparatorluğu bunun örnekleriydi. Farklı etnik toplulukları bağrında bulunduran bu

imparatorluklar kapitalizm ile yüzyüze geldikleri andan itibaren, bu gelişmenin etkisiyle ulusal kimliklerini farketmeye başladılar. Ulusal kimlik oluşmaya ve uyanmaya başladı. Bunu, Batı'daki burjuva devrimlerinin, bu devrimlerin yaydığı milliyetçi ideolojinin sarsıcı etkisi ayrıca kolaylaştırdı.

Bugün gericiliğin basit bir demagojisi var. Sıradan kitleler aldatılmaya çalışılırken kullanılır. Türk ve Kürt halkının "bin yıllık kardeşliği" Kürtlerin meşru ulusal haklarının hasıraltı edilmesine dayanak yapılmaya, böylece bugünkü utanç verici eşitsizlik meşrulaştırılmaya çalışılır. Aynı şekilde özellikle dinsel gerici akımlar; "Osmanlı İmparatorluğu'nda 600 yıl kardeş kardeş yaşadık da Cumhuriyet dönemi bu iki kardeş halk arasındaki ilişkileri bozdu. Dolayısıyla, yeniden o ümmetçi kimlik etrafında birleşirsek bu sorun da böylece kendiliğinden ortadan kalkar, çözümünü bulur" diyorlar. Tabii ki basit ve ilkel bir demagojidir bu. Meselenin özü nedir? Osmanlı İmparatorluğu 600 yıl o feodal dönemin uyuşukluğunu, kapalılığını yaşamıştır. O dönemde ulus yok zaten. Etnik ve kültürel topluluklar var, ama modern anlamda ulus yok. Ve dikkat edin, 19. yüzyılın ikinci yarısı, yani kapitalizmin etkilerinin kendini Osmanlı İmparatorluğu'nun bünyesinde göstermeye başladığı tarihsel dönem, bu imparatorluğun bünyesindeki halkların uluslaşmaya başladığı bu dönem oluyor aynı zamanda. Beraberinde ulusal hareketleri, ulusal kurtuluş mücadelelerini ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopmayla ortaya çıkan ulusal devletleri getiriyor. Kürtler sadece bunun son halkasıdır. Yani bu süreç 19. yüzyılın ilk yarısında, 1830'larda Yunanistan'la başladı, 20. yüzyılın son çeyreğinde Kürtlerle devam ediyor. Arada Bulgarlar var, Romenler var, Arnavutlar var, Ermeniler var (ki soykırıma ve tehcire uğradılar), Araplar var, başka ulusal topluluklar var.

Özetle, 19. yüzyılın ikinci yarısı, Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde, Çarlık imparatorluğu bünyesinde Rusya'da, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bünyesinde, ezilen ulusların ezen

egemen ulustan kurtulma m¼cadelelerine sahne oldu. Yan¼ ulusal sorun o tarihsel evrede kendini b¼yle g¼sterdi.

Tabii bunun sonu¼ları 20. y¼zy¼l¼n ba¼ına kadar yans¼d¼. Birinci D¼nya Sava¼ı'yla bu sorun burjuva d¼zenin kendi sınırları i¼erisinde belli bir c¼z¼me kavu¼mu¼ g¼r¼nd¼. Bu g¼r¼nt¼y¼ o¼zellikle birinci emperyalist sava¼ o¼ncesinde ve sonras¼nda Doğu Avrupa ve Balkanlar'da yeni bazı ulusal devletlerin kurulu¼u yaratt¼. Kendi ba¼ına yeni bazı ulusal devletlerin ortaya ¼ık-masının bu sorunu c¼zmedięini, ona yalnızca yeni bir temel ve kapsam kazandırdığını biliyoruz. Bu, sorunun burjuva d¼zen sınırları i¼inde c¼z¼m¼n¼n iflas¼yd¼. Oysa Rusya'da bu sorunu Ekim Devrimi bir ba¼ka temelde c¼zd¼.

20. y¼zy¼l ulusal sorunu ortadan kaldırmadı. 20. y¼zy¼l sadece ulusal soruna yeni bir iktisadi temel kazandırd¼. Neydi bu? Emperyalizm. Emperyalizm, ulusların yeniden mali sermayenin g¼c¼ ile k¼lele¼tirilmesi d¼nemi oldu. Ba¼langı¼ta bunu emperyalistle¼en uluslar, daha 19. y¼zy¼l¼n ikinci yarısında yaygın bir s¼m¼rgele¼tirme hareketi ile yaptılar. Bildiğimiz kaba s¼m¼rgele¼tirme hareketi ile. Asya'da, Afrika'da c¼e¼itli b¼lgeleri s¼m¼rgele¼tirdiler, kendilerine bağladılar. Ama tam da bu yolla oraya kapitalist ili¼kileri ta¼ıdılar. Kapitalizmi g¼t¼rerek de orada modern ulusal ¼ekillenmeyi kendi iradeleri d¼¼ında mayalamı¼ oldular. Bu tarihin diyalektiğidir. Bin yılların kapalılığı ve uyu¼ukluęu i¼indeki topraklar emperyalizm tarafından s¼m¼rgele¼tirilip k¼lele¼tirildi. Fakat tam da bu sayede, bu topraklarda ya¼ayan "tarihin kenarındaki" halkların tarih sahnesine ¼ıkışıının maddi ko¼ulları doğdu. S¼m¼rgeci k¼lelik beraberinde ulusal ¼ekillenmeyi ve uyanı¼ı getirdi. Kapitalizmin geli¼mesi, kabile toplumu yapısının par¼alanması ya da feodal par¼alanmı¼lıęın ortadan kalkması, ki kapitalist ili¼kilerin yaygınla¼ması bu s¼re-ci yaratıyor, bu aynı s¼re¼lerin s¼m¼rgele¼tirilmi¼ toplumlarda da ya¼anımaya ba¼lanması, beraberinde o¼nce ulusal ¼ekillenmeyi, gitgide ulusal bilinci besledi ve onun temsilcisi aydınları orta-

ya çıkardı. Bu ise beraberinde 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren ulusal özgürlük mücadelelerini, sömürge ulusların emperyalist boyunduruktan kurtuluş mücadelelerini getirdi. Bu mücadelelerin asıl büyük dalgasının İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra geldiğini, '50'li ve '60'lı yıllara yayıldığını da biliyoruz.

Bu açıdan bakıldığında, Kürdistan aynı zamanda aslında o klasik sömürgecilikten kurtulma mücadelesinin de son halkalarından biridir. Bir farkı vardır; sömürgeci devlet doğrudan bir emperyalist güç değil de, kendisi de emperyalist boyunduruk altında bulunan Türkiye'dir.

Tabii sömürge ülkelerin sömürgeci boyunduruğu kırarak bağımsız ulusal devletler olarak şekillenmesi, ulusal sorunu gene de ortadan kaldırmıyor. Çünkü uluslar siyasal bakımdan bağımsız olsalar bile, eğer dünyada bir mali sermaye egemenliği sistemi var ise, dünya emperyalist sistemi denilen birşey var ise, emperyalist sermaye (yani mali sermaye, tekelci kapitalizm) hiçbir siyasal bağımsızlık engeli tanımadan iktisadi köleliği yeniden yaratabiliyor ve yaratıyor da zaten. Sömürge kimlikten kurtulmuş ulusların sonradan yeni-sömürgecilik dediğimiz konuma düşmelerinin gerisinde bu vardır. Ve iktisadi bağımlılık olduğu andan itibaren de, beraberinde siyasal bağımlılık, diplomatik bağımlılık, askeri bağımlılık, bağımlılığın öteki biçimlerini kaçınılmaz bir biçimde yaratır. Bugün dünya emperyalist sistemi içerisinde gördüğümüz gibi ülkeler devlet olarak bağımsızdır, ama gerçekte çok çeşitli emperyalist devletlerin her biçimi alınış köleci egemenliği altındadır. Bağımlı ülkeler olarak tanımladığımız kategoriye kastediyorum. Dolayısıyla, genel planda, emperyalizm çağında, ulusal sorunun iktisadi temeli emperyalizmin dünya üzerindeki egemenliğidir. Artık sorunun kaynağı emperyalizmdir.

İşte bu nokta, "devrimci çözüm" sözkonusu olduğunda, özellikle gözönünde tutulması gereken, özellikle tartışılması gereken bir noktadır. Bu, Kürt hareketinin son birkaç yıldır

biraz geri plana ittiği temel önemde bir noktadır. 20. yüzyılın devrimci ulusal kurtuluş hareketlerine bakıyoruz, onlara devrimci kimliğini veren, herşeyden önce tam da emperyalizmin egemenliğine yönelmiş olmalarıdır. Ama bugün Kürt hareketi emperyalizmi hakem tutarak, onların ağırlığından yararlanarak, Türk devleti ile sorunu çözme hayallerine şu veya bu ölçüde kapılabiliyor. Burada herhangi bir çözüm yoktur demiyorum, burada da elbette bir çözüm var, ama bu farklı bir çözümdür. Çok kritik bir nokta.

Kürt sorunu siyasal bir sorundur; dolayısıyla her siyasal sorun gibi ancak siyasal bir çözüme kavuşabilir. Ama her sınıfın, bu sınıfların temsilcisi her temel siyasal akımın kendi siyasal çözümü vardır. Zaten bizim “siyasal çözüm” politikasına yönelttiğimiz eleştirinin en temel noktası da budur. Siyasal çözüm-askeri çözüm tartışması gerçekte konunun özünü karartan bir sahte ikilemdir. Kürt sorunu elbette yalnızca siyasal bir çözüme kavuşabilir. Ama her bir sınıfın çözümü kendine göredir. Kürt burjuvazisi bu sorunu bu düzenin temelleri üzerinde çözmeye çalışır. Yani reformcu anayasal bir çözüm ile bir sonuca bağlamaya çalışır. Bu da bir siyasal çözümdür. Ama Türkiye işçi sınıfı eğer kendi bağımsız kimliğini kazanır ise, Türk devleti ile hesaplaşmasını başarabilir ise, bu sınıf da Kürt sorununa başka bir çözüm getirecektir. Bu da bir siyasal çözümdür, ama devrim ile elde edilmiş bir çözümdür. Yani Kürt sorununun devrimci çözümüdür.

Siyasal çözüm mü yoksa askeri çözüm mü, bu sahte bir ikilemdir. Kendi içinde bir askeri çözüm yoktur, zira savaş zaten her zaman politikanın başka araçlar ile devamıdır. Kürt hareketi sanki “siyasal çözüm” derken askeri savaşı mı bırakıyor? Tersine, arzuladığı türden bir siyasal çözüme ulaşabilmek için gerilla savaşının bütün bir basıncını kullanıyor. Ama arzuladığı politik çözüm neyse, o basıncı ona göre kullanıyor. Ya da o basınç ancak ona yetebiliyor, ki zaten açmazı burada. Yarattığı o hareket

ile Türk devletini yere seremiyor, seremez de. (Bu nokta şu ana kadar yeterince tartışıldı.) Kendi gücü ile yere seremiyor, kendi gücü ile ona kafa tuttu, kendi gücü ile ona karşı bir güç yarattı, büyük bir sıkıntıya soktu, ama kendi sınırlı gücü ile çözemiyor.

Kendi sınırlı gücü ile derken Kürdistan dağlarındaki 10-15 bin gerillayı kastetmiyorum. Kürt küçük-burjuvazisi ve Kürt köylülüğü, Türk burjuvazisi ile kendi başına hesaplaşamaz. Türk burjuvazisi modern bir sınıftır, buradan gelen kendi gücü vardır, arkasından da emperyalizmin gücü. Küçük-burjuvazi bu sınıfla hesaplaşamaz, bu sınıfa direnir, bu sınıfa kafa tutar, ama bu sınıfla hesaplaşmayı başaramaz. Bu sınıfı ancak belli tavizlere zorlayabilir. Kürt hareketinin bugüne kadarki tarihsel başarısının sınırları sadece budur. Küçük-burjuva karakterdeki bir ulusal devrimci hareket yalnız kaldığı sürece, bu yalnızlık uzadığı ölçüde, eğer onu kendi yedeğine alacak bir devrimci sınıf hareketi yok ise, o bir başka sınıfın gide gide eklentisi olmaya başlar. Bu eklenti haline gelmeyi pratik olarak bir başka sınıfın kuyruğuna takılma biçiminde anlamamak lazım. Bugün ulusal hareketin önderliği görünürde kimsenin kuyruğuna takılmıyor, tersine, görünürde Kürt burjuvazisi onun kuyruğuna takılıyor. Ama gerçekte sorun böyle değil. Bu bir görüntü sadece. Gerçekte hareket ve mücadele şu son yıllarda giderek Kürt burjuvazisinin onaylayacağı bir politik platforma kayıyor. Kürt burjuvazisi bu platformu destekliyor ve dolayısıyla işin özünde Kürt emekçi sınıfları Kürt burjuvazisinin kuyruğuna takılmış oluyorlar. Ve bu, ulusal hareketin tanımladığı türden bir “politik çözüm”e uygun bir sonuç oluyor.

Soru: Geleneksel akımlar, özellikle DHKP-C, Türk halkının da bir “ulusal sorun”u olduğunu söylüyorlar...

Anti-emperyalizm konulu konferansların ardından bu soru

bir yerde fazlasıyla yanıtlanmış sayılmalıdır. Emperyalist kölelikten kurtuluş denilen bir sorun var ise, elbette bu sorunun ulusal bir tonu da vardır. Bu Türkiye için de vardı, Türk ulusu için de vardır. Ama Türk ulusu emperyalizmin boyunduruğunu kendi ülkesindeki kapitalist ilişkiler temeli üzerinde yaşıyor. Bütün kritik nokta budur. 20. yüzyılın başında Türk ulusu yine emperyalizmin boyunduruğu altındaydı. Lenin, Osmanlı İmparatorluğu %90 sömürgeci, onun bağımsızlığı görünürdedir, diyordu. Aina o zamanki emperyalist egemenlik, gerek iktisadi açıdan gerekse de siyasal açıdan, feodalizme dayanıyor, pa-dışahlıkta ifadesini buluyordu. Bakıyorsanız toplum yaşamına, bunun iktisadi temeli feodal, yarı-feodal ilişkilerdir. Kapitalizm topluma gelmiştir, ama cılızdır, talidir henüz, yeni yeni gelişmektedir. 20. yüzyılın son çeyreğine bakıyoruz, Türkiye artık kapitalist bir ülkedir. Artık emperyalizm feodal toprak sahiplerine dayanarak değil, modern burjuvaziye dayanarak bu ülkeye hükmediyor. Dolayısıyla emperyalizmin egemenliği burada tümüyle kapitalist bir temel kazanmıştır.

Biz 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısının büyük bir bölümünde, emperyalizmin birçok ülkede basbayağı kabile şeflerine, aşiret reislerine, feodallere dayanarak hükmettiğini biliyoruz. Bugün Afganistan'da, Amerikan emperyalizmi, kabile şeflerine ya da dini şeyhlere dayanarak bu ülkeye hükmetmeye çalışıyor. 20. yüzyılın son çeyreğinde bu hala böyle yaşanabiliyor. Ama bizim yaşadığımız ülkede, Türkiye'de, bugün artık emperyalizmin egemenliği kapitalist ilişkiler zeminine oturmuştur. Feodal ilişkiler kalıntılara dönüşmüştür ve toplum yaşamında tali bir faktör durumuna düşmüştür. Bu temel üzerinde anti-emperyalist mücadele anti-kapitalist bir içerik taşır. Emperyalist kölelikten kurtuluş ancak işçi sınıfının ve emekçilerin burjuva egemenlikten sosyal kurtuluş mücadelesi olarak gelişirse bir anlam taşır ve bir sonuca varır.

Sorunun "ulusal boyut"u elbette vardır. Ama artık bunun

bağımsız bir varlığı yoktur. O burjuva demokratik ton ya da boyut, artık sosyalist içeriğin bir parçası haline gelmiştir. Bu tıpkı demokrasi sorunu bizde burjuvazinin devrilmesi sorununa, temelde proleter bir devrime bağlanmıştır demek gibi birşeydir. Siyasal demokrasi kendi içinde burjuva demokratik karakterde bir sorundur, tamam. Gelgelelim, siyasal gericiliğin kaynağı nedir diye soruyoruz, bakıyoruz karşımızda burjuvazi, onun toplumsal ve siyasal egemenliği var, siyasal gericiliğin kaynağı budur. Siyasal özgürlüğü nasıl elde edeceğimize bakıyoruz ve ancak burjuvaziyi devirerek elde edeceğimizi görüyoruz. Kuşkusuz onu parça parça da elde edebiliriz, ama bu reformlardan ibaret kalır ve mevcut düzeni yalnızca reforme eder. Böyle bir demokrasi mücadelesini savunanlar var bu ülkede. Reformist akımların “demokratikleşme” programı dedikleri budur zaten. Ama biz siyasal özgürlükler mücadelesini mevcut egemen sınıf iktidarını devirerek kazanmak istiyoruz. Mevcut egemen sınıf iktidarını devirmek ise bizi götürüyor sosyalist devrime bağlıyor. Burjuvazinin sınıf egemenliğini devirme sorununa bağlıyor.

Bu mesele örneğin Rusya’da böyle değildi. Rusya’da kapitalizmin altyapısı feodal yapı içerisinde geliyor, epey bir mesafe de katediyor, ama toplumun üstyapısı çarlık rejimidir. Burjuvazi bile tam siyasal haklara sahip değildir. Burjuvazinin bile özgürlüğe ihtiyacı var. Eğer bunu yüreklilikle savunmuyor ise, yanibaşında bir de işçi sınıfının ve köylülüğün özgürlük istemi olduğu içindir. Ondan korkup çarlığa sığınıyor, onunla uzlaşma yolunu tutuyor.

Bugün aynı davranışı Kürt burjuvazisi Türk burjuvazisi ile ilişkilerinde gösterir. Kürt hareketi yoksul sınıfların taleplerini önplanda tutsa, bugün HADEP şahsında PKK’ya destek veren o burjuvazi dönüp Türk burjuvazisi ile işbirliği yapar. Zaten bir kesimi şimdiden yapıyor. DKP’de ifadesini bulan en kodaman kesimi yapıyor bunu. Dikkat edin, Şerafettin Elçi, birtakım ulusal haklar ya da ulusal kimlik sorununu savunuyor, ama iktisadi

ve siyasal sorunlara gelince neo-liberal bir politikanın savunucusu. Biz muhafazakar bir partiyiz, serbest piyasa ekonomisinden yanayız, diyor. Yani Kürt burjuvazisinin çıkarlarını o noktadan titizlikle savunuyor.

Eğer bugün buna rağmen Kürt burjuvazisinin bir kısmı halen de PKK'nın önderlik ettiği, politik bakımdan temsil ettiği mücadeleyi destekliyorsa, bunun gerisinde PKK'nın "politik çözüm" yönelimi vardır. PKK'nın, ben Türkiye işçi sınıfıyla, yoksul köylülüğüyle, kent emekçisiyle devrim mücadelesini hedefliyorum, bugünkü ulusal hareketi de o doğrultuda geliştireceğim, onun hizmetine vereceğim dediği bir noktada, sözün ötesinde pratikte buna uygun düşen bir politik yönelim içine girdiği bir durumda, Kürt mülk sahibi sınıfların desteğini hızla kaybedecektir. Bu desteği kaybetmemek için de bunu yeterli kuvvetle demediği gibi, pratikte zaten bunun gereklerine uygun bir politik yönelim göstermiyor. Ama böyle yapmakla da devrimci çözümden uzaklaşıyor.

- Farklı tarihsel evreler ve ulusal sorununun değişen anlamı ve kapsamı üzerine sorular...

Tarihsel açıdan bakıldığında ayırdedici nokta şudur: Bu sorun her tarihsel aşamada kendine özgü bir içerik taşır. Neden? Çünkü farklı tarihsel aşamalarda toplumların gelişme düzeyi, sınıf ilişkileri, iktisadi yapıları farklıdır. Bu mesele Batının gündemine feodal çözülme ve kapitalist gelişme sürecinde girmiştir. Ulusal sorun orada feodal parçalanmanın son bulması, birleşik ulusal kimliğin bir ulusal devlette somutlanmasıdır. Hollanda devrimi ile alırsanız, Almanya'nın ve İtalya'nın 1871'de noktaladığı süreç, Batıda ulusal sorunun ulusal devletlerin ortaya çıkış süreci olarak yaşandığı evredir. Lenin'in tarihsel dönemlemesi ile, bu evre 1871'de Paris Komünü ile kapanmıştır.

Şimdi ama bu Batıda kapanmıştır. Dünya ulusları tarihi

paralel düşen gelişme evreleri içinde yaşamıyorlar ki. Yunanlıların 1830'de yaşadığını, Kürtler 1980'de hala yaşamaya devam ediyorlar. Batıda ulusal sorunun ulusal devletlerin oluşumu ile çözüldüğü bir noktada, bu mesele Doğu Avrupa'da henüz yeni yeni ortaya çıkıyordu. Tam da o 1871 sonrası, Doğu Avrupa'da ezilen ulusların ezen ulus egemenliğine karşı mücadele dönemi olarak şekillendi. Bu dönemde, ulusal sorunun içeriği, ezilen ulusun ezen ulusun egemenliğinden kurtulması sorundur. Ve bu mücadeleye çok büyük ölçüde burjuvazi önderlik ediyor. Çünkü burjuvazi kendi pazarını istiyor. Nitekim Birinci Dünya Savaşı ile birlikte buna çok büyük ölçüde kavuştu. Yugoslavya, Polonya, Romanya, Çekoslovakya vb., bunlar hep Birinci Dünya Savaşı'nın ya hemen öncesinde ya da hemen sonrasında ortaya çıkmış devletlerdir.

Bunlar için sorun çözülmüş gibi göründü, ama çözülmedi. Neden? Çünkü artık dünya emperyalizm çağına geçmişti. Bunların tam ulusal devleti yakaladığı bir aşamada dünya emperyalizm çağına geçmişti ve emperyalizm her yere kendi egemenliğini yaydı. İktisadi egemenliğini yaydı ve bunu siyasal egemenliği ile tamamladı. Halen bu çağın içindeyiz. 20. yüzyıl emperyalizm çağıdır. Bu, aynı zamanda, bütün geri ülkelerin emperyalizmin egemenliği altında bulunması anlamına gelir. Bu bağımlılık ya sürer ya da sosyalizm ile kırılır. Bu, burjuva düzen tabanı üzerinde ara bir burjuva-demokratik aşama ile kırılmaz. Sistemin içinde kalındığı sürece kırılmayacağını tarih gösterdi. Kaldı ki, bazı toplumlar bu aşamayı zaten geride bırakmışlar. 20. yüzyılın tarihine bakıyoruz, sömürgeciliğe karşı bir ulusal özgürlük mücadelesi olarak başlıyor bunlar. Emperyalizme karşı dişe diş bir mücadele olarak geliyor, bağımsızlık kazanılıyor. Ama ne kazanılıyor? Burjuva ulusal bağımsızlık... Ve burjuva ulusal bağımsızlık, dünya kapitalist sisteminin ilişkileri içinde kalmak demektir. Ve bu sistemin de kendi hükümü vardır. Güçlü olan zayıf olana hükmediyor. Cezayir halkı

birbuçuk milyon şehit vererek bağımsızlığını kazanıyor. Bu bağımsızlık Fransa'ya karşı kazanılıyor. Ama bağımsız olduktan sonra bugün bağımlı olduğu ülke hangisidir diye sorun, karşınıza yine Fransa çıkıyor. Bu bağımlılık ne temelde sürüyor? Doğal olarak iktisadi bağımlılık temeli üzerinde sürüyor. Emperyalizm çağında sömürünün biçimleri inceldiği gibi emperyalist egemenliğin biçimleri de incelikler. 19. yüzyılda ordularını gönderiyorlardı, işgal ediyorlardı, valilerini de dikiyorlardı başına, sömürge yapıp geliyorlardı. Ama insanlığın bilinci bu aşamayı aştı. Neyle aştı? Sömürge ulusların o görkemli ulusal özgürlük mücadeleleri ile. Bu mücadeleler klasik sömürgeciliğe büyük bir darbe vurdu ve onu tarihsel olarak çökertti.

Ama yine de bu, onun tümünden bittiği anlamına gelmedi. Dikkat edin, 20. yüzyılın sonunda, güç dengesinin kaybolduğu bir aşamada, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın çöktüğü bir evrede, emperyalizm yeniden klasik sömürgecilik yöntemlerine dönüyor. Sömürge ülkelerde ulusal özgürlük mücadelelerinin önünü Ekim Devrimi'nin yarattığı sarsıntı açmıştı. Bu mücadeleler, Ekim Devrimi'nden, Sovyetler Birliği'nden, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalist kamptan ve 20. yüzyıl tarihinin büyük bölümü boyunca da toplam olarak dünya devrimci işçi hareketinden destek alarak gelişmişlerdi. Dikkat edin, o desteğin çöktüğü bir tarihsel aşamada, emperyalizm yeniden klasik sömürgeciliğin biçimlerini gündeme getirmekle kalmıyor, daha bir de bunu teorize ediyor. Nasıl gündeme getiriyor? Örneğin Somali'ye ya da Bosna'ya dosdoğru müdahale ederek. İşte Panama'ya gidip oradaki kukla devlet başkanını tutuklayıp getirip Amerika'da yargılayarak. İşte Haiti'ye müdahale ederek. İşte bugün Arnavutluk'a müdahale etme hakkını kendinde görerek. Irak'a kölece bir ambargo uygulayarak ve onun devlet egemenliğini resmen sınırlayarak, vb.

Ve bu yöntemlerin uygulandığı dönemde, Amerika emperyalizminin sözcüsü durumundaki bir gazete; kendini yönet-

me yeteneğinden yoksun uluslara hükmetmek, yani onları onların adına yönetmek, Birleşmiş Milletler'in, yani işin özünde Amerika'nın görevidir diyebiliyor, böyle bir teori geliştirebiliyor. Demek ki koşullar doğduğunda emperyalizm dolaysız egemenlik biçimlerini de gündeme getirebiliyor.

- Ulusal sorunun mevcut toplumsal düzen tabanı üzerindeki "siyasal çözüm"ü üzerine açıklamalı sorular...

Politika her zaman son tahlilde iktisadi tercihlerin de bir göstergesidir. Zira politika yoğunlaşmış ekonomiden başka birşey değildir. Bugün Kürt sorununun "siyasal çözüm"ünü sistem içerisinde gören, bu çözümü yakaladıktan sonra yarın emperyalist sermayeyi, tekniği, tekelleri kendi ülkesine davet etmek zorundadır. Başka türlü madeni işletemez, fabrikayı kuramaz, başka birşey yapamaz. Şimdi halkların kendi iç gücü ve enerjisi buna müsaittir diyeceksiniz. Ama halklar o gücü ve enerjiyi ancak sistemden koptukları zaman açığa çıkarabiliyorlar. Evet, Sovyet halkları kurdu, Çin halkı kurdu, başka bazı ülkeler kurdular. Bu son derece anlaşılır bir durum; zira bu ülkelerin halkları köklü devrimler yaparak, sistemden koparak bunu başarmışlardı. Onlar devrim yapmışlardı ve sistemin dışına çıkmışlardı. Başarıyı buna borçlular. Emekçi sınıfların enerjisini açığa çıkarmayı ve ülkenin iktisadi ve doğal kaynaklarını en etkin bir biçimde kullanmayı buna borçlular. Bu tercih bir sınıfsal tercihtir. Sistemin dışında halkın kendi özgücüne dayanarak kendi ekonomilerini (adına ister "ulusal demokratik", isterse sosyalist ekonomi deyin), sosyal ve kültürel yaşamlarını yeni temeller üzerinde biçimlendirme yoluna gitmeleri, bu anlamda bir mantığa sahip. Bu, devrimin mantığının kuruluş dönemindeki uzantısıdır. Ama siz devrimi değil, kurulu düzen tabanı üzerinde anayasal çözümü tercih etmişseniz, böyle bir çözümün gerçekleşmesinin ardından, sistemden kopan bir yol tutabilir misiniz,

mümkün müdür bu?

Ama şunu yapabilirsiniz, mücadelenin içerisinde gelirsiniz; olduğu kadarıyla kazandığınız inisiyatifi bileğinizin hakkı ile kazanmışsınızdır; dahası, sözkonusu olan ulusal kurtuluş mücadelesidir, buradan gelen bir ulusal kimlik ve hassasiyet vardır. Siz bu durumda emperyalizmin uydusu olarak hareket etmezsiniz de, emperyalizme, emperyalist sermayeye, tekellere kendi koşullarınızı, kendi yasalarınızı dayatırsınız. Yani işbirlikçi burjuvazi gibi davranmazsınız da, kendi pazarı konusunda belli bir hassasiyeti olan ulusal burjuvazi olarak davranırsınız. Ama bu da yalnızca bir süre devam eder. Bir süre sonra dünya kapitalist ekonomisinin kendi mantığı işler. Ekonomik gücü elinde tutanlar size parça parça siyasal iradelerini de dayatmaya başlarlar. Burada soyut muhakemeden giderek konuşmuyorum. 20. yüzyılın bütün bir milli kurtuluş devrimleri tarihi ortada.

İşte yine o çok öğretici Cezayir örneği. Kararlı bir ulusal kurtuluş hareketi olarak Fransız emperyalizmini dize getirdiler. Ama bir burjuva kurtuluş hareketiydi; sistemin içinde kaldı. Başlangıçta az-çok kişilikli bir politika izledi, Sovyetler Birliği'nin varlığından da yararlanarak ulusal bir ekonomi kurmaya çalıştı. Halk kitlelerinin yaşam düzeylerini biraz gözetmeye çalışan bir ekonomik politika izledi. Ama bunun ömrü bir yere kadar oldu. Egemen burjuvazi bir evrimden geçti, güç kazandı, bu noktada alt sınıflara yönelik nispi duyarlılığını da kaybetti. Öte yandan, Fransız emperyalizminin iktisadi ve kültürel bağları zaten sürmekteydi. Fransız emperyalizmi bunları kullandı; bakıyoruz, 1990 yıllarında, Cezayir'de olan herşey dıştan Fransız emperyalizminin etkisi altında gelişiyor. Bugün Cezayir burjuvazisi, Fransız emperyalizmiyle işbirliği halinde kendi toplumunu yönetiyor. Halbuki ulusal kurtuluş savaşını tam da ona karşı vermişti.

Problem bu. Siz bugün Almanya'yı, Fransa'yı, İtalya'yı, hatta hatta Amerika'yı Kürt sorununun belli bir barışçıl çö-

zümüne razı etmek, Türk devletini böyle bir çözüme zorlamak için bir etkili güç odağı olarak kullama yoluna gideceksiniz de, yarın onların emperyalist tekellerine ülke içerisinde iktisadi etkinliği mi yasaklayacaksınız? Olacak şey midir bu? Sizin bugünkü politikanız yarın kendini ekonomik ilişkiler alanında kaçınılmaz olarak üretecektir. Siz bugünkü kurtuluş süreci içinde sistemi ilke olarak karşınıza almadığınız sürece, yarınki ulusal kuruluş süreci içerisinde de onu karşınıza alamazsınız.

Soru: Çıplak bir ulusal istem temelinde de olsa ulusal hareket nesnel olarak Türk sömürgeciliğini ve onun gerisindeki emperyalist çıkarları tehdit ediyorsa?

Bu, Türk sömürgeciliğini nasıl tehdit ettiğine, arkasındaki emperyalist çıkarları nasıl ve ne ölçüde hedef aldığına bağlı. Kürt hareketi bugün Ortadoğu'daki statükoyu sarsıyor. Bu açıdan Amerikan emperyalizminin yarattığı statükoyu etkiliyor, bu açıdan emperyalist çıkarlara aykırı. Bu çok açık ve çok kesin.

Gelgelelim hareket salt ulusal istemler çerçevesinde kaldığı sürece, Türk devletinin Kürdistan üzerinde kurduğu sömürgeci tekeli tehdit eder de, bu noktada onun çıkarlarını açıkça tehdit eder de, sistemin çıkarını buna rağmen esastan tehdit etmeyebilir. Kürdistan Türk devletinin bünyesinden kurtulur, yeniden emperyalizmin etki sahasında kalır. Güney Kürdistan'ın Irak'tan kopması, onun sistemden kopması anlamına gelmez ki. Irak'tan kopar, Arap burjuvazisi Güney Kürdistan pazarı üzerindeki tekelini kaybeder, ama emperyalizm aynı tekele belki daha uygun koşullarda yeniden kavuşur.

Genel planda emperyalizmin bölgeye verdiği ve vermeye çalıştığı biçimin, yaratmaya çalıştığı statükonun karşıtıdır bugün PKK'nın önderlik ettiği devrimci ulusal hareket. Ona zarar veriyor, ona yönelen bir hareket, bu çok açık. Ama salt ulusal istemlere dayalı mantığını koruyup çözümünü de bu çerçeve-

de aramaya kalkarsa, süreç böyle sonuçlanırsa, biraz bir denge-sizlik, bir karışıklık doğar; ama yeni bir denge kurulduğunda, emperyalizm kendi çıkarlarını yeni bir temel üzerinden yeniden elde eder.

İçte burjuva yapıyı darmadağın etmediğiniz sürece dışta emperyalizmin size egemen olmasını da engelleyemezsiniz. Bu, anti-emperyalist mücadele perspektifleri bakımından da temel bir doğrudur. Bu iki kere iki dördttür. İçte kapitalizme vurmadan, içte burjuvaziyi devirineden, dışta emperyalizmin gelip içinize egemen olmasının önüne geçemezsiniz. Çağdaş dünyada, emperyalizm çağında bu başka türlü olamaz. En tam bir ulusal bağımsızlık bile, emperyalist sermayenin, ülkenize, ekonominize alınmasını, orada etkinlik kurmasını, madenlerinizi, öteki iktisadi yaşam sahalarınızı bir biçimde kapatmasını engelleyemez. Bunlara egemen olduğu ölçüde ise, bu beraberinde o kazandığınız en tam ulusal bağımsızlığı bile parça parça öğütmeye, onu gide gide bir siyasal bağımlılık ilişkisine dönüştürmeye engel olamaz. Bunlar “anti-emperyalizm/bağımsızlık” konulu konferans vesilesiyle uzun uzun tartışıldı.

Ama nedir, burada bir geçiş süreci yaşanır. Yani o ulusal kurtuluş mücadelesinin dinamizmi size beş yıl, on yıl, onbeş yıl az-çok kişilikli bir dış politika izleme imkanı verir. Bu açıdan bakarsanız, hiç çekinmeden kabul edin, bizzat kemalistler Kurtuluş Savaşı ertesinde nispeten kişilikli bir dış politika çizgisi izlediler. Dünyanın jandarması o dönem İngiliz emperyalizmidir; kendi çapında, İngiliz emperyalizmiyle Musul-Kerkük üzerine kavga bile veriyor. Anti-emperyalizm semineri sırasında da örnekleniştim; Kemalist solcuların bu “ulusal onura dayalı kişilikli dış politika” argümanı tarihsel açıdan tümüyle de temelsiz değildir. Ama unutulana, onun belli bir tarihsel dönemin özel bir ürünü olduğu gerçeğidir. Türk burjuvazisi o ulusal kurtuluş süresi içerisinde yakaladığı kimliği çok geçmeden kaybetti, zaman içinde emperyalizmle tam bütünleşmeyi yaşadı.

İkinci emperyalist savaş ertesinde ise ABD'nin ve NATO'nun Ortadoğu'daki ileri karakolu haline geldi. Artık burjuva sınıf ilişkileri temeli üzerinde ulusal onura, ulusal çıkara dayalı kişilikli politika izleme dönemi tarihsel açıdan tümüyle bitmiştir. Bu tarihsel imkan artık tükenmiştir. Siz artık ancak burjuvaziyi yıkarak böyle bir politikanın imkanını yeniden yakalayabilirsiniz. Bu politikanın taşıyıcısı ancak işçi sınıfı ve öteki emekçi halk yığınları olabilir.

Neo-kemalist solcuların, YÖN ve benzeri hareketleri kastediyorum, tutarsızlığı buradadır. Onlar bir yandan "kişilikli dış politika"yı, öte yandan ise mevcut kapitalist düzeni savunuyorlardı. Oysa bu ikisi birarada olamayacak şeylerdir. Ama diyorlardı ki; oldu, kemalistler zamanında yapmışlardı. Kemalistler onu ulusal kurtuluş savaşı süreci ve ardından o süreçten kazanılan güç ve dinamizmle, buna rağmen ancak çok dar sınırlar içinde, üstelik birtakım hassas dengelere oynayarak yaptılar. O burjuvazinin egemen bir sınıf olarak doğuş süreci idi. Nispeten genç olduğu, bir akım reformlar yapabilme kapasitesini hala da ve herşeye rağmen gösterebildiği bir dönemdi. O burjuvazi emperyalist sistemle her açıdan tam bir bütünleşme yaşadı ve işbirlikçi bir egemen sınıf olarak tamamen çürüdü. Artık ondan ulusal çıkara, onura, kimliğe dayalı hiçbirşey bekleyemezsiniz. O tarihsel ömrünü doldurmuştur. Türkiye'de ulusal dava bu anlamda, burjuva ilişkiler çerçevesi içerisinde, bitmiştir. Artık sosyalizm sorununun bir parçası olarak bir anlam taşımaktadır.

Tabii kişilikli politikanın ömrü biraz uluslararası dengelere de bağlıdır. Birçok ulusal kurtuluş hareketi uzun yıllar emperyalizme şu veya bu sınırlar içinde direndi. Ulusal burjuva hükümetler kendi sanayilerini kurmaya çalıştılar, birtakım doğal kaynakları üzerinde egemenliklerini korumaya çalıştılar. Ama bu Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Avrupa'nın karşı varlığı sayesinde mümkün olabildi. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa, "kapitalist olmayan yol" teziyle bu ülkelerle bir ilişki sistemi

kurdular. Ulusal kurtuluşçu akımlar iktidara geçtikten sonra bir dönem bu sayede dayandılar. Bir kısmı bir süre sonra terketti bu politikayı, geçti Batı emperyalizmiyle bütünleşti. Diğer bir kısmı Sovyetler Birliği'nin yıkılışına kadar dayandı, ama yıkıldıktan sonra bu yolu tercih etti ya da ona mecbur kaldı.

Bugün Suriye, İsrail'in yarattığı özel problem olmasa, Ortadoğu'da Amerikan emperyalizmiyle olan problemlerini çok çabuk çözer. Ama İsrail, Amerikan emperyalizminin özbeöz çocuğudur. Amerikan emperyalizmi İsrail'in çıkarlarını ve hedeflerini herşeyin üzerinde tuttuğu için, bu Suriye'nin çıkarlarına aykırı oluyor. Bu ise Suriye ile Batı emperyalizmi arasında sürekli problem çıkarıyor. Yoksa burjuva bir düzen, hele Sovyetler Birliği'nin yıkılışından da sonra, sistemle bu denli problemlili olabilir mi? Olması için bir neden yok ayrıca. En nihayet kendi halkının emeğini, kendi ülkesinin doğal kaynaklarını, kendi işçi sınıfının artı değerini sömüren bir sınıf bu. Bunu emperyalist tekellerle işbirliği içerisinde çok daha etkin, çok daha verimli bir tarzda yapar.

Bugün uluslararası güç dengelerine baktığımızda, artık bir Sovyet bloku yok, bu açıdan bir karşı denge, bir karşı imkan yok. Çok çok emperyalistler arası çelişkiye oynamak mümkündür. İşte İran bugün buna oynuyor. Ama bu da, örneğin ABD'ye karşı Alınanya'ya oynarken, sonuçta Alınanya ile ilişkilerin gelişmesini beraberinde getirir. Ticaret, yatırım vb., bu da kendi mantığını dayatıyor. Bu mantığın bugün İran toplumu için yarattığı sonuçlar nedir, çok somut olarak biliniyorum. Ama bugün yaratmamışsa yarın yaratır. Yarattığı bu son seçimlerden de belli değil mi? Son seçimlerin bir yüzü halkın Molla rejiminden duyduğu tepkinin dışı vurumuydu. Ama öteki yüzü de, Molla rejiminin Batı emperyalizmiyle daha rahat bütünleşmesini kolaylaştıracak belli açılımlar yapmak ihtiyacıydı. Yeni seçilen cumhurbaşkanı bunun aracısı olacak. Serbest piyasa ekonomisi, liberal ekonomi, Batıyla daha sıcak ilişkiler...

Programları bu. Bu da İran burjuvazisinin batı emperyalizmi ile, onun ekonomisi, maliyesi ve ticareti ile daha sıkı bütünleşme ihtiyacına yanıt veren bir adım oluyor.

- *“Siyasal çözüm” çizgisinin pratik sonuçları üzerine açıklamalı sorular...*

Bu “siyasal çözüm” sorunu elbette gündelik politikada özel bir yer tutuyor. Dikkat edin, bu politika kendine uygun müttefikler yaratıyor. Ulusal hareket metropollerde en iyi kiminle anlaşıyor? Başta ÖDP olmak üzere reformistlerle. Neden? Çünkü “siyasal çözüm” devrimi öngörmüyor. “Siyasal çözüm” Türk burjuvazisini tavize ve uzlaşmaya zorlamaya dayanıyor. Bu, Kürt sorununu bir devrim sorunu olmaktan çıkarmakla kalmıyor, Türkiye devrimi de burada bir yana bırakılıyor. Zira bu politikanın mantığı çerçevesinde Türkiye cephesinde gerekli olan, burjuvazinin birtakım tavizlere razı edilmesidir. Bir, kirli savaşın önünün alınması; iki, Türk devletinin demokratikleşmeye, bu arada Kürt halkının ulusal haklarının da belli bir çerçevede tanınmasına razı edilmesidir. Dolayısıyla Türkiye için gerekli görülen devrim değil, demokratikleşme oluyor. Demokratikleşme çizgisinde bir mücadeleye de en iyi örneğin ÖDP oturuyor. ÖDP ise kendi çizgisine bu noktada “siyasal çözüm” çizgisinden destek bulmuş oluyor. Kürt sorununun uzlaşmaya dayalı bir çözümünü basınç aracı olarak kullanıp, Türkiye’de demokrasinin sınırlarını genişletmek istiyor. Kötü mü diyeceksiniz? Demokrasinin sınırlarının genişlemesi kendi başına elbette kötü değil. Ama demokrasinin sınırlarını genişletmenin kendisini alıp strateji yapmak ve bunu devrimin karşısına çıkarmak, kötü olan işte budur. Reformistlerin temel hedefi bu, temel kaygısı bu. Reformlar kendi başına kötü değil, ama reformlar devrim alternatifinin karşısına çıkarılıyorsa, ona bir alternatif olarak ortaya konuluyorsa, işte bu kötü.

TÜSİAD bir rapor açıklıyor. TÜSİAD, egemen sınıfın kaymak tabakası. Emperyalizm ile en yakın ilişki içerisindeki tekeller kodamanların özel örgütü. Türkiye'deki bütün zulüm dönemlerinin dolaysız sorumlusu. Halkın bugün çektiklerinin asıl kaynağı. Çünkü tam özelleştirmeyi onlar savunuyorlar, düşük ücret politikalarını onlar savunuyorlar, IMF reçetelerinin tam uygulanmasını onlar savunuyorlar, işsizliği onlar dayatıyorlar. Ama Kürt sorunu siyasal rejim için birtakım sorunlar yarattığı için, bu soruna, tıpkı Amerikan emperyalizminin de telkin ettiği gibi, belli haklar tanınarak bir çözüm bulunmaz mı, diyorlar. Ve bu, çok kritik bir safhada, bir aldatmaca olarak ortaya çıkıyor. Yani rejimin kokuştüğünün açığa çıktığı bir noktada, Susurluk sonrasını kastediyorum, bu rejimden ben sorumlu değilim demek için yapılmış bir manevra olarak ortaya çıkıyor.

Bakıyorsunuz, tam böyle bir durumda, HADEP temsilcileri kitlelerin önünde, "biz TÜSİAD'ın demokratikleşme raporuna tam destek veriyoruz", "büyük patronların bu konuda samimi olduğuna inanıyoruz", diyebiliyorlar. Bu elbette ki basit bir politik yanılgı değil. "Siyasal çözüm" denilen politik çizginin sonuçları bunlar. Türk burjuvazisi sınıfsal tavizlere yanaşmıyor ama, Kürt sorununun belli sınırlar içerisinde bir politik çözüme kavuşturulmasından yana. Türk burjuvazisinin belli kesimleri, özellikle de Amerika'ya en yakın kesimleri böyle bir eğilim içinde. Örneğin Sabah ve ATV grubu, Kürt sorununda "siyasal çözüm"ü savunuyor, savaşın sonu yoktur, diyor. Kendi yazarları neo-liberaldir ve bunların bir kısmı Kürt sorununda bir hayli yumuşak insanlardır. Sabah Holding'in patronu bilerek buna müsaade ediyor, bu platformu bilerek yaratıyor. Çünkü eğer yumuşak bir çözüm bulunamazsa, bu sorunun rejimin başına belaya dönüşeceğinden korkuyorlar. Kürt dinamiğinin hep canlı kalacağından ve birgün başka dinamiklerle birleşirse, düzen için yıkıcı sonuçlar yaratacağından kaygılanıyorlar. Ortada henüz ciddi bir sosyal sınıf dinamiği yokken, bu meselenin ne

yapıp edip uyuşturulmasından yanalar. Bunu istiyorlar. İşte HADEP bu kaygıların ürünü olan bir politikayı destekliyor, gene çözerse bunlar çözer diye bakıyor. Bunlar büyük patronlar, bunların gücü var, bunların arkası Amerika'ya da dayalı, çözerse bunlar çözer diye düşünüyorlar. Peki çözdüğü ne olacak? "Siyasal çözüm"ün denilen şeyin kendisi olacak.

Dikkat edin, devrim stratejisi, sorunun devrime dayalı çözümünü bir yana bıraktığı zaman, müttefikler de buna göre şekilleniyor. "Siyasal çözüm"ün kendine göre müttefikleri çıkıyor. Bu, solda reformistlerdir. Bu, sosyal sınıflar planında Türkiye'nin en büyük sermaye gruplarıdır. Ama bunlar Türk ve Kürt halkına izledikleri sosyal ve iktisadi politikalarla kan kusturuyorlar. Onların iktisadi ve sosyal politikalarının uygulanabilmesi için, bu ülkede ordunun güçlü olması lazım, polisin güçlü olması lazım, devletin sistematik bir terör politikası izlemesi lazım, iller idaresi yasasının olması lazım, anti-terör yasası olması lazım... Devlet yöneticileri bunları keyfinden uyguluyor ki. Bir sınıfın egemenliğinin devamı bunları gerektiriyor. İktisadi politikaların, IMF reçetelerinin uygulanması bunları gerektiriyor. Hem tam özelleştirme diyeceksiniz, hem de tam özelleştirmeye karşı direnen işçilerin üzerine polis sürülmesine güya karşı olacaksınız! Bu mümkün mü? Bu saldırı politikalarının uygulanabilmesi için, emekçilerin zorla zapturapt altına alınması gerekiyor.

Dolayısıyla, TÜSİAD raporunu teşhir ederken de söylediğimiz gibi, özelleştirmeden yana olan, düşük ücret politikalarından yana olan, özelleştirmeyi kamu kuruluşlarının ötesinde eğitime, sağlığa, öteki birtakım alanlara kaydırılmasını isteyen bir sermaye sınıfı, halka özgürlük verilmesinden yana olabilir mi? Bütün bu özelleştirmeler halka yaşamı zindana çeviriyor; işsizlik demek oluyor bu, düşük ücret demek oluyor bu, sosyal yıkım demek oluyor bu.

Peki bu sosyal yıkımın yarattığı tepkiler ne ile dizginle-

necektir? Polis rejimi ile. Dolayısıyla polis rejimi onların özbeöz isteğidir. Onların zaten bundan en ufak şikayetleri yok. Ama bir yolunu buldular, devletin mevcut icraatlarına muhalif görünmenin rejim için emniyet sübapları yarattığını farkettiler. Bunu akıllıca kullanıyorlar. Devlet gece gündüz onlara çalışıyor, onların çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yapıyor. Onlar kalkıp devletten şikayetçiymiş gibi, işkenceden şikayetçiymiş gibi görünebiliyorlar ve ciddi ciddi halkı aldatabiliyorlar. HADEP selamlıyor, PKK belli-belirsiz umutlara kapılıyor. ÖDP, iyi güzel, ama yetmez, eksik diyebiliyor. Onlar da “elbette eksik” diyorlar, “biz ama burada siyasal sorunlara değinmiştik, biz burada sosyal politikalara ve başka sorunlara girmemiştik, bunu biz de kabul ediyoruz, rapor bu noktada eksik, ama rapor zaten anayasal sorunları ortaya koyuyor, bir tadilatla ilişkin düşünceleri ortaya koyuyor” diyerek işin içinden çıkıyorlar. Türk burjuvazisi artık yavaş yavaş incelikli davranmayı öğreniyor. En büyük sermaye kodamanlarının temsilcilerinden biri kalkıyor, televizyonda Marks’tan alıntılar bile yapıyor.

Bugün Türkiye’de reformist akımların büyük bir meşruluğu var. Güç de kazanıyorlar. En önemli kitleleri onlar tutuyorlar. Onların bu başarıyı elde etmesinde Kürt hareketinin “siyasal çözüm” üzerinden koyduğu ağırlığın büyük bir etkisi ve payı var. Çünkü bu reformizme geniş bir meşruluk temeli yaratıyor. Yani Kürt hareketi devrimci prestijini yanlış bir şekilde kullanıyor. Kürt hareketinin devrimci prestijinden bugün en iyi ÖDP yararlanıyor. Her yerde, bütün kitle örgütlerinde, ÖDP ile ittifaklar yapılıyor, EMEP ile yapılıyor.

Sorular ve yanıtlar

(Devam)

- Marksizmin ilkeleri ve ulusal sorun üzerine çeşitli sorular...

Konuya ilişkin metinlerimizde yeterli açıklıkta yer alan ve vesile doğdukça da tekrarlanan bir görüş var. Ben bunu burada, bu soruna doğru bakışa açısından yapılması gereken vurgu çerçevesinde, yalnızca hatırlatmak istiyorum. *(Konuya ilişkin olarak komünist hareketin temel belgelerinden bir parçayı ekte okurlarımıza sunuyoruz .)*

Marksist bakışa açısından ulusal sorun sözkonusu olduğunda, en kritik noktalardan biri, ezilen ulusun meşru hakları ile marksist ilkeleri birbirinden ayırmasını bilebilmektir. Haklar ulusa aittir, ilkeler proletarya hareketinin kendisine. Biz marksistler her türlü eşitsizliğe olduğu gibi uluslar arasındaki eşitsizliğe de karşıyız. Ulusların tam eşitliğinden yanayız. Ulusal eşit-

sizliklere karşı verilen her türlü mücadeleyi, gösterilen her türlü direnmeyi haklı ve meşru sayarız, bu çerçevede destekleriz. Bizim için ulusların meşru hakları ve tam eşitliği konusunda herhangi bir tartışma olamaz.

Ama öte yandan biz, ulusların haklarına kendi ilkelerimiz çerçevesinde yaklaşırız. İlkeleri belirleyen, bir sınıfın kendi sınıf konumundan ortadaki siyasal soruna yaklaşımıdır. Her sınıf bir siyasal soruna kendi bakış açısıyla bakar. Bu bakış açısını belirleyen nedir? Sınıf konumu ve temel sınıf çıkarları. Temelde sınıfların tavırlarını ve tercihlerini, ilke ve politikalarını belirleyen bu maddi sınıfsal konum ve bunun ifadesi olan temel çıkarlardır. Bu konumun uzun vadeli çıkarları neyi gerektiriyorsa, ilkeler de buna uygun şekillenir.

Bu ilkelerin kaynağı subjektif tercihler değil, objektif bir sınıf konumu, bu konumun gerekleridir. Dolayısıyla, marksistlerin ulusal soruna ilişkin ilkeleri, modern burjuva toplumda kendine özgü bir yeri olan bir sınıfın konumuna, onun temel sınıf çıkarlarına uygun ilkelerdir. Bu ilkeler, ezilen bir ulusun eşitlik ve özgürlük için yürüttüğü mücadeleye verilen desteğin muhtevasını ve seyrini belirler.

Bu noktanın kritik önemi şuradadır. Ulusun hakları ve marksist hareketin ilkeleri iki ayrı alandır. Ulusun hakları bizim dışımızda bir alandır. Ve ulusal sorunda ikili tavra (çoğu kere biz ulusal sorunda “ikili tavır” deriz) açıklık getiren de budur. Her ulusun hakları ve dolayısıyla ulusal baskıya ve eşitsizliğe karşı hakları uğruna direnmesi meşru olduğuna göre, biz bu noktada, ezilen ulus hareketini eşitlik ve özgürlük uğruna verdiği haklı mücadelesinde destekleriz. En geri noktadaki bir ulusal hareketi bile, bu bir burjuva ulusal hareket de olabilir, destekleriz. Ezilmenin belli bir türüne karşı haklı bir tepki olduğu için, biz onda buradan gelen ilerici ve demokratik muhtevayı görürüz ve bu yanıyla destekleriz.

Ama öte yandan bizim kendi bağımsız ilkelerimiz vardır,

sorunun çözümüne kendi bu ilkelerimizin temel gerekleri üzerinden bakarız. Yani aslında biz de karşı karşıya bulunduğumuz bu soruna ilişkin olarak kendi çözümümüzü gerçekleştirmeye çalışırız. Ulusal sorun, bizim dışımızda, ama bizim de doğrudan taraf olduğumuz bir sorun. Örneğin biz bu ülkede devrim için mücadele ediyoruz ve sözkonusu sorun bu ülkenin temel önemde bir gerçekliği. Bu çerçevede biz bu olayın doğrudan muhatabıyız. Bizim ulusal soruna ilişkin olarak kendi ilkelerimiz ve programımız var ise, biz, ezilen ulus hareketinin haklı demokratik muhtevasından hareketle onu desteklemenin ötesinde, kendi programımızı hayata geçirmeye, ortadaki sorunun buna uygun bir çözümünü gerçekleştirmeye bakarız. Bu, işin bizimle ilgili yanı. Ama biz kendi programımızı gerçekleştirmeye çalışırken, öte yandan, bizim dışımızda aynı sorun, ulusal sorun, kendi temeli üzerinde bir ulusal hareket yaratmışsa, biz onu da destekleriz. Çünkü bu hareket haklı bir temeldedir, ezilmişliğe karşı yönelmiştir. Ulusal hareket burjuva sınıf önderliği altında olsa bile, yani bu en geri konumda bulunsa bile, biz ondaki sınırlı demokratik yanı görür ve o sınırlar içerisinde destekleriz.

Ve eğer biz, kendi çözümümüzü gerçekten kitlelere mal etmek istiyorsak, biz kendi çözümümüze ezilen ulusun emekçi katmanları arasında da bir destek, bir dayanak bulmak istiyorsak, ulusal hareketin demokratik muhtevasına bu desteği özellikle vermeliyiz. Yani ezilen ulusun haklarını kayıtsız-şartsız savunmalıyız ve ezilen ulusun haklarının kazanılmasına yönelmiş her hareketi desteklemeliyiz. Desteklemezsek eğer zaten kendi platformumuzu da hayata geçiremeyiz. Zira böyle bir durumda ezilen ulusun emekçileri kendi burjuvazilerinin dar milliyetçi platformunun tuzağına düşerek bizim programımıza destek vermezler. Ezilen ulusun emekçilerinin bu programa destek vermedikleri bir durumda ise, bizim bu programı gerçekleştirme şansınız zaten kalmaz. Zira bu programın en kritik yanı ya da en temel ögesi, milliyet ayrımı gözetmeksizin, ezen

ve ezilen ulus proletaryasını birlikte örgütlemektir. Aynı partide, aynı sendikalarda, öteki siyasal kitle örgütlerinde birlikte örgütlenektir. Bu birliği sağlayabilmek içinse, herşeyden önce ezilen ulusun işçi sınıfına güven verebilmek gerekiyor. Güven nasıl verilir? Güven, ezilen ulusun hakları konusunda büyük bir samimiyet ve içtenlik sergilemek, pratikte buna uygun bir çaba içinde olmak ölçüsünde verilir.

Gerçekte bu iki boyut arasında sıkı bir diyalektik bağ var. Biz, kendi dışımızdaki bir ulusal özgürlük mücadelesi karşısında içtenlikli davrandığımız ölçüde, o ulusun emekçi sınıflarının güvenini kazanırız ve gerisingeri aslında kendi platformumuzun desteklerini çoğaltırız. Kendi ilkelerimizin gereklerine uygun bir çözümün önünü açarız.

Ama tabii bizim programımız salt ulusal sorunun kendi dar çerçevesi içinde kalsa, biz o dar zemin üzerinde ulusal hareketle başedemeyiz. Biz ulusal hareketi kendi genel sınıf programımızın bir ögesi olarak ele aldığımız için, örneğin açıklayıcı bir ifade kullanmak istiyorum, biz genel planda kendi egemen sınıfımızla mücadele ettiğimiz için, yani Türk burjuvazisinin sadece Kürtler üzerindeki sömürgeci egemenliği ile değil, fakat temelde onun sömürücü sınıf egemenliği ile mücadele ettiğimiz için, daha geniş bir zeminimiz vardır. Ve bu daha geniş zemin, bize, ezilen ulusun emekçilerinin desteğini ayrıca sağlar. Bununla da kalmaz, egemen sınıfın kendi sınıf egemenliğini hedef aldığımız için temelde, bu sınıfın sömürücü konumunu tasfiye edildiği ölçüde, sömürgeci kimliği de kalıcı bir biçimde tasfiye edilmiş olacaktır. Ve bu noktada, ezilen ulusun emekçilerine ulusal sorunun kalıcı ve köklü bir çözümü konusunda da güven vermiş olacağız.

Sorunun bir başka kritik noktası da zaten budur. Biz ezilen ulusun işçi ve emekçilerinin karşısına bu sorunu temelden çözmek gibi temel önemde bir iddia ile çıkarız. Bizim ulusal soruna ilişkin programımızın en ayırdedici noktalarından, emek-

çiler içindeki çalışmada özellikle öne çıkarılması gereken yönlerinden biri budur. Biz bu sorunu temelden çözme iddiası ile yığınların karşısına çıkarız. Ulusal sorun kendi dar sınırları içerisinde ele alındığı takdirde hiçbir zaman temelden çözülemez. Biz bu sorunu, yanısıra toplumdaki sayısız öteki sorunu yaratan bir sınıfın egemenliğini yıkabilirsek temelden çözeriz. Ama örneğin Kürt orta sınıfları ya da Kürt küçük-burjuvazisi bunu temelden çözemez. Çünkü onlar egemen burjuva sınıf iktidarını devinmek gibi bir programa sahip değildir. Köklü çözüm demek, sorunu yaratan sınıfı tasfiye etmek demektir. Bu bir toplumsal devrim demektir. Bu, sermayenin sınıf egemenliğini yıkmakla sonuçlanan bir devrim demektir. Sorunu yaratan sınıf yıkıldı mı, sorunun bütün temelleri de ortadan kalkmış oluyor. Sorunu yeniden, ancak devrilen sınıfların yeniden egemenlik kazanması yaratabilir.

İşte 20. yüzyılın tarihine bakıyoruz, bunu görüyoruz da. Şimdi Rusya'da sayısız ulusal sorun ulusal boğazlaşmaya varacak denli yeniden üreyebiliyor. Çünkü her ulustan burjuvazi oluşuyor, her ulustan burjuvazi milliyetçiliği kendisi için ideolojik bir silah olarak kullanıyor. (Çünkü bu ideolojik silah ona kendi geniş kitlelerinin desteğini sağlama imkanı verir.) Milliyetçiliği ve şovenizmi kullanıyor, böylece kitleleri ulusal önyargılarla aldatarak arkasına alıyor. Böylece farklı ulusların emekçileri arasındaki bağları parçalıyor. Uluslar birbirine düşman oluyorlar, birbirlerini boğazlıyorlar ve kolayca bir ulusal sorun doğuyor.

Gerici burjuva propagandasının sokaktaki sıradan insanı aldatınaya yönelik bir argümanı var. Buna göre; Sovyetler Birliği aslında ulusal sorunu çözmedi de, yalnızca zor ve baskıyla uyuşturdu, üstünü örttü. Zorla hiçbir ulusun ulusal isteğini, özlemini, özgürlük arayışını boğmanın mümkün olmadığını tarih döne döne gösteriyor. En kanlı diktatörlüklerden biri Türkiye'deki 12 Eylül rejimidir. Ezilen Kürt ulusu ona başkaldırmasını

bilmiştir. Sözkonusu iddianın bir ciddiyeti yok. İkincisi, Sovyetler Birliği çarlıktan koca bir halklar hapishanesi devraldı. Ama dağıldığında, özgür, bağımsız, kendi devletlerine sahip sayısız ulus geride bıraktı. Bu ulusların artık dili vardı, kültürü vardı, kendi ulusal siyasal kurumları vardı, kendi ulusal kimlikleri gelişip serpilmişti.

Şimdi “kardeş Türki Cumhuriyetler” diye bizim gericilerimiz çok övünüyorlar. Ama Rusya’da devrim olduğunda buralarda ne cumhuriyet vardı, ne de herhangi bir başka yapı. Buralarda yalnızca kabileler vardı, çarlığın zulmü altında etnik ve kültürel olarak ezilen geri birtakım feodal, yarı-feodal kabile toplumları vardı. Şimdi onların hepsi birer modern ulus. Ve Sovyetler Birliği dağıldığında, onların devletleri, kendi bağımsız devlet yapıları zaten hazırды. Çünkü zaten her biri bir cumhuriyet, bağımsız devlet sistemine göre örgütlenmiş birer cumhuriyet. Birleşik cumhuriyetin adındaki ifade, zaten bir cumhuriyetler toplamını anlatıyor. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği! Kazakistan bir cumhuriyetti, Azerbaycan bir cumhuriyetti, Özbekistan bir cumhuriyetti, Türkmenistan bir cumhuriyetti. Ama bu ülke halklarına bu bağımsız ulusal kimliği, devleti, dili, kültürü bizzat Ekim Devrimi, Ekim Devrimi’nin açtığı çığır, Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin inşa süreci sağladı.

Kırım Türkleri dışında herhangi bir örnek verebildiklerini görebiliyor musunuz? Hayır. Tek bir Kırım Türklerini örnek veriyorlar. Neden? Çünkü İkinci Dünya Savaşı’nda Hitler orduları Kırım’a dayandığında, Kırım Türkleri (küçük bir kitle zaten ve anlaşıldığı kadarıyla kendi egemen sınıflarının gerici kalıntılarının etkisi altında bir kitle) Hitler ile işbirliği yaptılar. Ben bundan dolayı onların Sibirya’ya sürülmesinin, bu cezalandırmanın yerinde olduğunu, ya da gerekli olduğunu düşündüğüm için söylemiyorum. Ama oradaki tavrın bir mantığı var, bunu anlatmaya çalışıyorum. Bütün cumhuriyetler, bütün Sovyet halkları Hitler faşizmini yere sermek için kenetlenmişken,

bunlar tuttular Hitler'le işbirliği yaptılar. Bütün o kardeş cumhuriyetler topluluğunu, Sovyet halklarını arkadan vurdular. Bu noktada da bir bakıma suçlu bir milli topluluktur gerçekten. Suça öyle mi ceza verilir, bu bir çözüm müdür? Çözüm olmadığı kanattığı yaradan belli. Ama demek istiyorum ki problem oradan çıkıyor, başka birşeyden değil. Kırım Türkleri bir avuç insandı, kendi özerk cumhuriyetleri vardı. Ama bir türlü kendi eski mülk sahibi sınıflarının kalıntısı durumundaki gerici unsurların etkisinden çıkmadılar. Hitler orduları Stal'ingrad'a dayandığında, günü geldi dediler, geçip Hitler ordularıyla işbirliği yaptılar. Savaş sonrasında yaşananlar bundan doğmuş uygulamalardır.

Şimdi bunun ötesine bakınız, Ekim Devrimi'nin, yüzyılımızın bu büyük proleter devriminin, tüm öteki sorunların yanında ulusal sorunda da köklü çözümler ürettiğini görürsünüz. Tarih ulusal eşitsizliğe ve ezilmişliğe bu denli köklü, bu denli radikal ve çözücü bir başka müdahale örneğine tanıklık etmemiştir. Ekim Devrimi şahsında, ulusal sorunun tek gerçek ve kalıcı çözümünün proleter devrim ve sosyalizmin inşasından geçtiği açıkça görülmüştür. Ezilmiş ve bastırılmış ulusal kimliklerin en hızlı ve en gürbüz biçimde yalnızca proleter devrim ve sosyalizm sayesinde gelişip serpilebileceği tarihsel olarak kanıtlanmıştır. Ulusların eşitliğe ve özgürlüğe dayalı kardeşçe birliği, sosyalizm sayesinde gerçekleşmiş, Sovyetler Birliği şahsında ete-kemiğe bürünmüş, maddi bir yaşam olgusu haline gelmiştir. Çarlık bünyesindeki bütün mülk sahibi sınıflar tasfiye edildiği için, ulusal sorunun temelli bir çözümü gerçekleşti.

Ama sorun şimdi yeniden ortaya çıktı, diyeceksiniz. Evet! Çünkü burjuvazi de yeniden ortaya çıktı. Dikkat edin, önce ulusal sorun sonra burjuvazi çıkmadı; önce burjuvazi çıktı, ardından beraberinde ulusal sorunu yarattı. Tıpkı sınıfsal sömürü ve eşitsizliğe dayalı tüm öteki sorunları yarattığı gibi, tıpkı demokratik sorunları yarattığı gibi, tıpkı ahlaki ve kültürel çöküntü yarattığı gibi. Özetle her türlü pisliği yeniden bu top-

lumların bünyesine taşıyıp yarattığı gibi.

Yaşanmış sosyalist uygulamalar çeşitli açılardan sınırlıdır, kusurludur, birçok noktada tartışmalıdır. Biz bunları eleştirel değerlendirmeler içinde ortaya da koyduk. Ama yine de en büyük, en başarılı adımlardan birinin tam da ulusal sorunda atıldığını söyleyebiliriz. Ulusların modern kimlikleri, dili bile yoktu, bu adeta yaratılmıştır. Özellikle bu Türk-müslüman kökenli ulusları, Türki cumhuriyetleri kast ederek söylüyorum. Bunların ne doğru dürüst bir edebiyatı, ne kültürü, ne dili, sınırları, hiçbirşeyi yok. Bunlar Ekim Devrimi'nin ardından ve sosyalist kuruluş sürecinde birer gürbüz ulusa dönüştüler.

Türk devleti bir ara heveslendi bu cumhuriyetleri kendi denetimi altına almaya. Ama bir gördü ki Amerikan taşeronluğu yapmaktan öteye yapacağı birşey yok. Çünkü bu ulusların Türkiye'den çok fazla geri bir yanı yok ki. Bunların hepsi modern uluslar. Dikkat edin, Türkiye'deki gerici cereyanlar orada herhangi bir ciddi yankı yaratmıyor. Bazı cumhuriyetlerde hala Lenin'in heykelleri duruyor. Zira bu uluslar Lenin'den ve Ekim Devrimi'nden hiçbir kötülük görmedikleri gibi, devrim onlara gerçek bir özgürlük ve koca bir ulusal kimlik verdi. Ekim Devrimi'ne kini taşıyacak olan eski egemen sınıfların bugünkü torunları olabilir ancak.

Siz Azeri Türklerinin eski Sovyetler Birliği hakkındaki duygu ve düşüncelerini mutlaka bir yerlerden okumuşsunuzdur. Birçok emekçi geçmiş dönemden büyük saygıyla sözediyor. Ayrıca salt ulusal değil, sosyal nedenlerden dolayı da. Eskiden eşitlik vardı, eskiden hırsızlık yapan anında kurşuna dizilirdi, deniliyor. Gerçekten de Sovyetler Birliği'nde rüşvet almak suçtur, ölümle cezalandırılan bir suç. Devletin parasına el uzatılmaz, cezası idamdır. Bunlar sosyalist değerlerdir ve bizim yozlaşma diye tanımladığımız dönemde bile hala resmen geçerlidir. Çünkü topluma mal olmuş.

Dikkat edin Rusya halkı Çeçenistan'daki savaşa anında karşı

çıktı. Ama bizde 13 senedir kirli bir savaş sürüyor, Türk halkı, maalesef, Çeçenistan sözkonusu olduğunda ulusal hakların çok savunucusu, ama yanı başında 20 milyonluk bir ulusun özgürlük talebi katliamlarla bastırılmak isteniyor, hiç duyarlı değil. Rus halkı niye duyarlı? Çünkü sosyalist insanın o topluma verdiği değerler var. Buradan gelen bir kültürü var. Şimdi Rusya'nın neo-liberalleri, şimdi batının uşakları o kültürü paramparça ediyorlar, yıkıyorlar, bozuyorlar. Ama gene de bir kök var orada, halk yığınlarının bilincinin derinliklerine sinmiş, işte onu tüm-den öldüremiyorlar. Dahası, bir karşı direnç noktası da var. Daha birkaç hafta önce milyonlarca insan yürüdü, ellerinde sayısız kırmızı bayraklarla. Siz bunu bugün herhangi bir toplumda görebilir misiniz? Lenin ve Stalin'in resimleriyle yürüyen onbinlerce insan düşünebilir misiniz? Bunlar eski Sovyetler Birliği topraklarında yaşanıyor. Çünkü o toplum yaşamış, biliyor, başkasının propagandasına, yalanına-dolanına kanması için bir neden yok. Bir Azerbaycan emekçisi, Stalin bir asker kaputuyla öldü, oysa şimdikiler hep hırsız, diyor. Bu da birşey anlatıyor.

Altını çizerek vurguluyorum. Sosyalizm uluslar arasında gerçek kardeşliği bir dönem için yarattı ve yaşattı. Orta Asya Cumhuriyetlerindeki gelişmişlik düzeyi Sovyetler Birliği'nin öteki cumhuriyetlerinin herhangi birinden daha geri değil. En iyi fabrikaların bir kısmı oradadır, en büyük kentler, en modern kentler oradadır. Biraz da sıfırdan kurulduğu için iyi kurulmuştur. En iyi, en son ölçülere göre kurulmuştur. Şimdi bu sosyalizmin uluslar arasındaki eşitlik ilkesinin yarattığı sonuçtur. Çok büyük bir problemle karşılaşmadan da kardeş kardeş ayrıldılar. Farkında mısınız bilmiyorum? Çarlık zamanında bunların hepsinin böyle kolay ayrılması mümkün müydü? Ne büyük kanlı davalara yol açardı. Cumhuriyetler anlaşılmadılar ayrıldılar. Rus halkı, emekçileri; aman, eskiden bunlar bizim topraklarımızın sınırları içindeydi, dediler mi? Bunlar ayrı devletlerken gelip birleşmiş değillerdi ki, zaten zamanında ayrıldık, anlaşılmadık

ayrılıyoruz desinler. Devrim gerçekleştiğinde, bunların hepsi çarlığın halklar hapishanesinin içindeydiler, hepsi sömürgeydi. Özgürlüğü bu uluslara Ekim Devrimi verdi, fiili eşitliği onlara sosyalist inşâ süreci kazandırdı.

Dikkat edin ayrıldıklarında kazasız belasız ayrıldılar. Çekoslovakya'da Çeklerle Slovaklar kazasız belasız ayrıldılar. Bu sorunun anlamlı bir çözüme kavuşturulamadığı tek ülke Yugoslavya oldu, en ağır tahribat da orada oldu. Bu, muhakkak ki Yugoslavya'daki sosyalist inşanın köksüzlüğüyle, kısa zamanda yeniden batıya, kapitalizme dönüşüyle bağlantılı bir sonuç. Emperyalizmin kışkırtmaları ve sinsî oyunlarının da etkisiyle halklar burada birbirlerini yediler, birbirlerine karşı soykırım uyguladılar. Böyle birşeyi eski Sovyet Cumhuriyetlerinde göremezsiniz.

Soru: Kürt ulusal hareketi değerlendirilirken, benim kafamın tam netleşemediği bir nokta var. Bence Kürt ulusal hareketini gerilemesinde Kürt hareketinin örgütsel yapısının ve işleyişinin de belli bir rolü var. Türkiye devrimci hareketinde PKK'yı sağlam ve yürekli bir tarzda eleştiren tek hareket biziz. Ama bu hassas alana hiç girmedik. Bu alana girilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ben bunu, örgüt yapısının, iç işleyişin, iç demokrasi alanındaki sorunların Kürt hareketinin sağlıklı bir biçimde gelişmesinin önünde ciddi bir engel olarak görüyorum. Şöyle de sorabilirim. PKK'da Öcalan'ın belirlediği herhangi bir siyaseti tartışma imkanı ne ölçüde var? Bunun olmadığı bir devrimci yapıyı nasıl anlamamız gerekir?

Soru: Ben yoldaşın söylediklerine ek bir soru sormak istiyorum. Biz yol ayrımını anlatırken sizin söylediğiniz şeylerin hepsini sıralıyoruz. Ama onunla sınırlı bıraktığımız ölçüde, bu hareket sanki bu noktaya gelmek zorundaymış gibi bir yanılsamaya da yolaçıyor. Hareketin girdiği yol ayrımı, ideolojik

önderlik, bakış açısı vb. sorunlar sanki ulusal hareketin önderliğinden bağımsız bir olaymış gibi görünüyor ve anlaşılıyor. Ve bu belli yanlış değerlendirmelere de neden oluyor...

Son söylenenlerden başlayayım. Bu konuda 3. Genel Konferansınızın değerlendirmesinin hiç de öyle olmadığını burada somut olarak gösterebilirim. Tersine, burada örneğin Abdullah Öcalan'ın "insanlık sosyalizmi" üzerine düşüncelerinin anlamına ilişkin net eleştiriler var. Dahası "siyasal çözüm" çizgisi kapsamındaki birçok gelişme bizzat Abdullah Öcalan adı üzerinden dosdoğru belirtiliyor. Kaldı ki, PKK çizgisi demek Abdullah Öcalan'ın çizgisi demektir, bu herkes için zaten yeterince açık. Bu konuda PKK bünyesinde de bir tartışma yok. Bu böyle olduğuna göre, PKK'yı eleştiriyoruz da önderliğini dışında bırakıyoruz gibi bir iddianın bir mantığı, bir haklılığı olabilir mi?

Sen herhalde demek istiyorsun ki, olayın mantığını koyarken önderliğin buradaki öznel rolünü dışında bırakıyoruz. Ben de diyorum ki, başlangıçta bizim tutumumuzda doğal olarak olayın daha çok objektif mantığını öne çıkaran, güçlüklerini öne çıkaran bir yan hakimdi, eski yazdıklarımız için bunu kabul edebilirim. Ama "ateşkes"e eşlik eden adımlara yöneltilmiş eleştiri bu açıdan çok sert bir eleştiridir. Burada açıkça bir tercihe, içine girilen yeni yönelime saldırılıyor. PSK-PKK Protokolü'ne saldırırken biz neye saldırmış oluyoruz? Bir politik tercihe saldırmış oluyoruz.

3. Genel Konferansın açık değerlendirmeleri ortadayken, böyle bir iddia için hiçbir temel kalmıyor. *Ulusal Hareket ve "Siyasal Çözüm"* başlıklı değerlendirmemiz sistematik bir tarzda PKK önderliğinin tuttuğu yeni çizgiyi, ulusal hareketi içine soktuğu yeni yönelimi sert bir şekilde eleştiriyor. Aynı değerlendirme devamında, bu yolun karşısında bir başka yol daha var; eğer ulusal hareket sınıfsal muhtevasıyla da bir köy-

l  hareketi olarak gelişebilseydi, sonuç hiç de böyle olmazdı, tarihte bütün gerçek devrimci ulusal hareketler tam da bu muhtevada gelişmiştir, deniliyor. Artı, aynı şey anti-emperyalizm üzerinden de vurgulanıyor. Benzer bir eleştirel tutum konferansın tutanaklarında aynı açıklıkta var. (Bkz. *Kürt  lusal Hareketi-2*, Eksen Yayıncılık, s.22-72)

İlk konuşan yoldaşın sözünü ettiği sorun daha özel bir sorun. PKK'daki i demokrasi sorununu, PKK'nın i yaşamı ile bağlantılı bir sorun. Biz bu konuda kamuoyu önünde çok açık bir özel bir değerlendirme yapmış, bunu özel bir eleştiri konusu etmiş değiliz. Bunu yapmadık, ama yapmamamızın gerisinde herhangi bir özel neden ya da kaygı yok. Bunu biraz politik özü karartan bir sorun olarak gördüğümüz için yapmadık. Biz izlenen genel ideolojik-politik çizgi üzerinde durduk. Bu  z  önplanda tutmaya, karartmamaya çalıştık.

Bu aynı şey DHKP-C için de tartışılabilir. Ama biz bunun tartışmanın ideolojik ve politik özünü karartacağını düşünüyoruz. Örneğin Kongre Belgeleri'nde Dursun Karataş, içeriden çıktım, merkez komitesini ben seçtim, Türkiye devrimci hareketi bu yeniliği, bu yaratıcılığı, bu özgünlüğü bir türlü anlayamadı, anlamasın bize dert değil, diyor. Elbette ki insan bir devrimci ve hele bir marksist olarak bunu okuduğu zaman doğal olarak çok garipsiyor. Ama tutup bunu eleştiri konusu yapmanın çok özel bir anlamı ve yararı yok.

Sorunu bu çerçevede tartışmanın PKK sözkonusu olduğunda muhakkak ki belli bir işlevi olur. Ama bu birtakım başka şeyleri de karartır, bunu da yineliyorum. Bir de, çok anlamlı bir veşile doğmamıştır buna. PKK'da büyük bir önemi var diyorum. şunun için. Ben inanıyorum ki, '92'den beri tutulan ve özellikle '95'ten itibaren de gerçek rengi belirginleşmeye başlayan izgi PKK içerisinde demokratik bir tarzda tartışılabilseydi; bir, bu yönelim çok büyük ölçüde PKK'nın kendi iç karşı eğilimleriyle dengelenmiş olurdu. İki, bunda ısrar edil-

diği takdirde ise PKK'dan ileriye birtakım güçler çıkmış olurdu. Şimdi ne karşı denge yaratacak bir eğilime, ne de ayrı bir şekillenmeye fırsat tanınıyor. Ve Kürt hareketinin o büyük devrimci birikimi, karşı yönden bir devrimci çabayla yüzyüze kalmadan erozyonunu yaşayıp duruyor.

Bu o kadar temelli, o kadar zor bir sorun ki. Veşile doğarsa tartışırız. Ama bir vesile doğmadı, özel olarak da tartışma konusu yapmadık. Sorunların genellikle ideolojik-politik özünü önplanda tutmaya duyduğumuz özel eğilimden dolayı belki de. Biz konferansımızda meseleyi tartıştık, tutanaklarımızı kelimesi kelimesine yayınladık. Bildiğiniz gibi bu tutanaklar büyük rahatsızlık yarattı. Yurtsever günlük basında çıkan bir yazıda bu tutanaklardan dolayı bize neredeyse "karşı-devrimci" diyebilecek kadar işi ölçsüzlüğe vardırıan yazılar çıktı. (*Özgür Politika*'da Meral Kıdır'ın yazısı -Red.)

Bizim öyle bir sorunumuz yok. PKK'da iç demokrasi olup olmadığını tartışmak öyle çok bir medeni cesaret de gerektirmiyor. Ama PKK'da iç demokrasi ciddi bir zaafiyet alanı, bunu da herkes biliyor, PKK kendi de biliyor. "Parti önderliği" sıfatı ile anılan Öcalan'ın bizzat resmi tüzüğe göre kongre ve MK üstü sayılması bile bu açıdan çok şeyi anlatmaya yetiyor. Devrimci olarak, hele hele marksist olarak, bizim için bunu anlamak mümkün değil. Tabii ki PKK'nın siyasal yaşamını ve mücadelesini dolaysız olarak etkileyen bir zaaf alanı bu durum.

Başlangıçta Öcalan'ın tam hakimiyetinin silahlı mücadele yolunun tutulmasında çok özel bir rolü olduğu anlaşıyor. Eğer PKK tarihi nesnelse, öyle anlaşıyor ki, PKK normal bir demokrasi uygulaysaydı kırk yerden çelmelenirdi, bu adımlarını da çok fazla atamazdı. Abdullah Öcalan bunun böyle olduğunu söylüyor, kırk yerden çelmelendik, diyor. Zorla bu yola girdik, birçok cepheden boşa çıkarılmaya çalışıldık, diyor.

Bunun böyle olduğunun belirtileri de vardır. Yani yok Semir'dir, ötekidir, berikidir. Bunların karşı karşıya kaldıkları mu-

amele tartışabilinir de, ama bunların Abdullah Öcalan'ın temsil ettiği iradeyi ve yönelimi dizginlemek ya da çelmelemek için epey bir çaba sarf ettiği de kesin. Neticede ben kendi payıma, bir devrimci olarak, tercihim politik yön doğrultusunda yaparım. Yani PKK'da öyle bir akım çıkabilir ki, iç demokrasiyi bayrak haline getirir, ama politik çizgisine bakarım, reformizmin temsilcisidir. Hüseyin Yıldırım, Selim Çürükkaya türünden soysuzlar buna iyi birer örnektir. Ben Selim Çürükkaya'nın kitabım okuduğumda burada açıkça gerici bir burjuva liberalizmi görüyorum. PKK'da demokrasinin yokluğu eleştirisi adı altında, aynı zamanda sistematik burjuva liberal düşünceler savunuluyor. Bu kitabın ideolojik özü gericidir. Çeşitli olaylar ya da iddialar bu gerici özü bir düşünce çizgisi haline getirmeye malzeme ediliyor. Bu kritik bir noktadır. Bu noktada beni PKK'nın devrimci çizgisi ya da kaygıları ilgilendirir. Bu noktada PKK'da iç demokrasi benim için tali bir sorundur.

Ben derim ki, PKK kendi iç demokrasisini uygulayamadığı sürece, bunun faturasını gerçekte dün, bugün ve yarın biz-zat kendisi öder, bundan en çok mücadele zararlı çıkar. Bunu her zaman söylerim. Ama bu noktada PKK'daki iç demokrasi üzerine spekülasyon yapıp, bunu da liberal birtakım görüşlerin sistemli bir savunusuna vardırınaya bakacağına (ki asla bakmam, onu cepheden mahkum ederim), PKK'nın verdiği politik mücadeleye sahip çıkarım. Yani ayrım çizgisi her zaman politik olmalıdır. Bu tür sorunlara, devrimle, mücadeleyle hiçbir gerçek bağı olmayan duygusal ve liberal entelektüeller gibi değil, devrimciler gibi bakmak zorundayız.

Abdullah Öcalan'ın PKK içindeki çok özel konumu bir dönem aslında PKK'nin yaşadığı o büyük atılımın imkanına da dönüşmüştür. Yani siz o büyük atılımı Abdullah Öcalan'ın kişiliğinden, iradesinden, kararlılığından soyutlayamazsınız. Soyutlanmaya kalkarsanız şarlatanlar durumuna düşersiniz. Ama o aynı özel ağırlık bugün kalkıp bir yön değişiminde de bir

kolay olanağa dönüşebiliyor. Başkan ağırlığını koydu mu insanların itiraz edeceği varsa da edemiyor, etseler de etkili olmuyor. Orada olumlu bir gelişmenin etkeni olan bir olgu tersinde de olumsuz birşeye dönüşebiliyor.

Demokrasinin olmadığı partilerde bu her zaman böyledir. Ama biz Lenin'de, onun önderlik ettiği partide farklı bir anlayış ve uygulama görüyoruz. En büyük kavgaların, ama aynı zamanda en zengin demokrasinin yaşandığı bir partidir de. Zinovyev ve Kamanev ayaklanma kararını tutup kamuoyu önünde ifşa etme yoluna gidebilmişlerdir. Lenin, derhal bunları partiden atın demiştir, ama adamlar ne partiden, dahası ne de merkez komitesinden atılmışlardır. İkisi de, bu denli ağır bir tutuma rağmen merkez komite üyeleri olarak kalmışlardır. Dahası, bir de devrimden sonra, iktidar alındıktan sonra da siyasi komiser olmuşlardır. Üstelik üç-dört ay sonra, ya derhal menşeviklerin ve sosyalist devrimcilerin temsilcileri ile koalisyon hükümeti kurulur ya da biz yokuz demişlerdir, bu politikayı dayatmışlardır kamuoyu önünde, en zor bir ortamda. Bu politika sert bir biçimde mahkum edilmiştir, ama gene Bolşevik Partisinin bu önemli şahsiyetleri yerlerini korumuşlardır.

Zengin bir demokrasi, ama kararlı bir iç mücadele. Şimdi iç demokrasiyi nanemolla türden anlayan bir tarz da var. Bir partinin demokrasiyi uygulaması, sorumsuz tiplerin, anarşizme ya da liberalizme eğilimli başıbozukların elinde yumuşakçaya dönmesi anlamına gelmez. Demokrasi kendi içerisinde büyük bir kararlılık, büyük bir diktatörlük de taşır. Kararlılık derken kendi doğrultusundaki ısrarı kastediyorum ben. Bir parti başkasına söz söyleme hakkı verir, ama söz yanılsa sözü ezme hakkı da verir. Demokrasi başka türlü nasıl olabilir? Bizde demokrasiyi bu örgütü her tarafa çekistirme olarak anlayan insanlar da oldu geçmişten bugüne. Ve böylelerinin siyasi yaşamına bakıyoruz, sonra da rezilleşiyorlar ve kopuyorlar bizden. Sadece bizden değil, hemen ardından devrimden de kopuyorlar. 3.

Genel Konferansın tutanaklarını açın, orada bir Kazım vardır. Harekete demediğini bırakmamıştır, ama hareketin çizgisini savunanlar da onun karşısında hareket adına söylenmesi gerekenleri söylemişlerdir. Demokrasi budur, buraya kadar tamam. Ama devrimci bir hareketi her yere çekştirmeyi marifet saymanın ne demek olduğunu da siyasi yaşam göstermiştir. Bu yiğit bugün mücadelenin tümüyle dışındadır, kendisi bir siyasal meftadır. Bu harekete karşı "solcu"luk taslamıştır. İlk sınavda polisin ayağına kapanmıştır. Harekette sağcılıkla suçladığı çizginin temsilcileri ise oradan tek satır ifade vermayerek çıkmışlardır. Hayat göstermiştir; sağ nedir, sol nedir, neye göre belirleniyor? Bu kısacık siyasal yaşamında bizim hareketimiz bu türden çok örnek gördü.

Demokrasiyi bir hareketi örselemeye, bir hareketin irade ve eylem birliğini sabote etmeye, ortadan kaldırmaya dönüştürenler de var. Demokrasi nedir? İnsanların düşüncelerini özgürce söyleyebilmeleri, bir tartışmanın, bir iç mücadelenin özgürce, rahat bir biçimde yaşanabilmesidir. Ama eğer bir mücadele varsa, bu mücadeleden baskın çıkacak birileri de olacaktır. Hani iç tartışma ve mücadele yarenlik olsun diye yapılmıyor ki. Mücadele, adı üzerinde.

Fakat daha da önemli olanı şudur. İç demokrasi sağlam bir iç disiplin ile birleşebilmelidir. Örgüt içi demokrasi örgüt disiplinini güçlendirip pekiştiriyorsa yararlı ve devrimci bir anlam taşır. Aksi takdirde, yararsızlığı bir yana, devrimci bir örgütü tahrip eden tehlikeli bir oyuncağı dönüşür. Sosyalizmin tarihsel deneyimlerini ve bu arada Türkiye sol hareketinin olumsuz geleneklerini gözeterek örgüt içi demokrasiye çok önem vermiş bir hareketin bir mensubu olarak söylüyorum bunu. Küçük-burjuva sosyal kökenden ve kültürel ortamdan gelen bazı tipler demokrasinin nimetlerini kullanırlar da, bir örgütte demokrasinin disiplini bilinçli kılmak ve böylece onu sağlam bir temel üzerinde güçlendirip pekiştirmek amacına yönelik oldu-

ğunu nedense bilmezlikten gelirler.

Bolşevizmin demokrasisi, Lenin'in partisinin demokrasisi bu açıdan yeterince açıktır. Bizim öğrenmeye, mümkün mertebe kendi siyasi yaşamımızda da yaratmaya çalıştığımız şey bu. Ama bunun Bolşevik Partisinde sağlam bir zemini var, bizde yok henüz. Bolşevik Partisi militan proletaryada sosyal tabanını bulmuş bir partidir. Bu sınıfsal zemin bu partinin dengesini hep sağlıyor. Bu şuna benzer. Hani çocuk oyuncakları vardır, ağırlık merkezi öylesinedir ki, çocuk ona üstten bir dokunur o gider yatar, döner sallanır biraz, gene o tabanı üzerinde durur. Militan Rusya proletaryası Bolşevik Partisi için böyle bir tabandır. Ben soyut anlamda demiyorum, organik bütünleşme anlamında söylüyorum. Tarihçiler, Bolşevizmi bütün badirelerden geçirten bu sosyal tabandan aldığı kuvvetti, diyorlar.

Biz henüz biraz dengesini kaybetmeye müsait bir harekettiz. Çünkü bu maddi zemini henüz gereğince bulamadık. Bu tabanı bulmayı, öyle barışçıl, yumuşak bir mücadele içerisinde işçi ilişkilerini çoğaltmak olarak da anlamamak gerekir. Bu militan devrimci bir işçi hareketi tabanı olabilmelidir. Dolayısıyla bu, Türkiye'de sınıf hareketinin devrimci bir kimlik kazanması sorunudur da aynı zamanda. Biz onu bulamadığımız sürece, bizim iç demokrasimiz ve disiplinimiz sağlam ve güvencede kalmaz. Ya iç diktatörlüğe dönüşür, ya da bizi paralar. Yani bir liberalizme dönüşür, herkes bir tarafa çekistirir. Hareket kendi iç dengesini kaybeder gider.

İç demokrasi bize de çok zarar verdi. Tasfiyeciler bizim örgüt demokrasimizi en rezil, en tahrip edici biçimde istismar ettiler. Ama yine de bu deneyimler bizim iç demokrasimizi olgunlaştırdı. Bunlar elbette bilinçli bir tutumun ürünüdür. Tasfiyeciliğe demokrasiyi uyguladık da ne kazandık deyip biz kendi iç demokrasimizi boğabilirdik de. Yapmadık. Kimse kalkıp bugün EKİM'de benim söz hakkım sınırlanmaktadır deme gücünü kendinde göremiyor. Kopan insanlar var, tek tük

insanlar kopuyor, dökölüyor, ama kimse işte şının için kopuyorum diyemiyor. Çekip gidiyor. Biz de cehenneme kadar yolun var demekle yetiniyoruz.

Marksizm ve ulusal sorun

Kapitalizm koşullarında ulusal eşitsizlik ve baskı, sınıfsal eşitsizlik ve baskının bir görünümü olarak ortaya çıkar. Proletaryanın kurtuluşu genel sorunu çerçevesinde sınıfsal eşitsizlik ve baskının her biçimine karşı mücadele eden komünistler, bu biçimlerden biri olarak, ulusal eşitsizlik ve baskının da kesin olarak karşısındadırlar. Ulusların kölelik altında tutulmasına, ulusal ayrıcalıklara ve baskıya, her türlü ulusal hak eşitsizliğine karşı, kararlılıkla savaşırlar. Ulusların tam hak eşitliğini, bu çerçevede ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını, ayrılıp ayrı bir devlet kurmak hakkını, kayıtsız şartsız savunurlar. Ulusal baskıya ve zulme karşı, ulusal eşitlik ve özgürlük istemi temelinde şekillenen ulusal hareketin tarihsel haklılığını ve demokratik içeriğini, kesin olarak kabul ederler. Bu sınırlar içinde onu desteklerler.

Bununla birlikte, komünistler, ulusal sorunu kendi başına, kendine yeten, tecrit edilmiş bir sorun olarak ele alamazlar. Bu soruna, proletaryanın devrimci sınıf çıkarları ve tarihsel amaçları açısından, devrim ve sosyalizm mücadelesinin uluslararası çıkarları açısından yaklaşırlar. Ulusal ilke ve esaslardan değil, sınıfsal ilke ve esaslardan hareket ederler; tutum, politika ve görevlerini bu ikincileri temel alarak saptarlar. Ne kadar haklı ve meşru olurlarsa olsunlar, ulusal istenileri ve özelemleri kendi başına, kendi içinde bir amaç olarak değil, proletaryanın sınıf çıkarları ve tarihsel amaçlarına bağlı ele alırlar. Tüm bu farklılıklar, milliyetçilik ile sosyalizm arasındaki ilkesel uçuruma işaret eder. Haklı bir teenele ve devrimci bir içeriğe sahip olsa bile milliyetçilik ile sosyalizm iki ayrı ilke, iki ayrı platform, iki ayrı sınıf tutumudur. Devrimci milliyetçilik ile sosyalist enternasyonalizm iki ayrı dünya görüşüdür. Bu küçük-burjuva demokratizmi ile proleter enternasyonalizmi arasındaki farklılığa tekabül eder.

Bu nedenledir ki, ulusal eşitsizliğe ve baskıya, her türlü ulusal ayrıcalığa karşı ve ezilen ulusun meşru hakları için, herşeyden önce de kendi kaderini tayin hakkı için kararlılıkla mücadele eden komünistler, kendilerini hiç de yalnızca bununla sınırlamazlar. Bunu, ulusal dargörüşlülüğe, ulusal sınırlılığa, uluslar arasına çitler örme eğilimlerine ve girişimlerine, genel olarak milliyetçiliğin her türlüşüne karşı mücadele ile birleştirirler. İşçi sınıfının milliyetçi ideoloji ve ülkülerle şaşırtılmasına karşı mücadele ederler, bu doğrultudaki çabalara karşı özel bir hassasiyet gösterirler.

Bu komünistlerin ulusal soruna ilişkin ikili, iki yönlü görevleri olduğu anlamına gelir. Bu iki yönlü görev, farklı sınıflardan oluşan bir ulusun ulusal meşru hakları ile ayrı bir sınıf olarak proletaryanın kendi bağımsız sınıf çıkarları ve amaçları arasındaki farklılıktan doğar. Bu farklılığın ortaya çıkardığı en kritik sorunlardan biri, bir devletin sınırları içinde

ezen-ezilen tüm uluslardan ve azınlık milliyetlerden işçilerin her düzeyde mücadele ve örgüt birliğidir. Bu ulusal soruna ilişkin marksist programın temel ilkelerinden biridir. Lenin'in sözleriyle, *"Marksizmin ulusal programıyla, en 'ileri' türden burjuva ulusal programı arasındaki temel fark buradadır."* Çokuluslu belirli bir devletin sınırları içinde, proletaryanın temel sınıf çıkarları ve sosyalizm amacı, farklı ulusal topluluklardan işçilerin en tam ve en sıkı birliğini gerektirir. Oysa aynı devletin sınırları içinde kendini ulusal sorun temeli üzerinde ifade etmiş bir hareket, ulusal sorunun bu platformdan olanaklı olabilecek en devrimci ele alınışını başarabilse bile, farklı uluslardan işçilerin birliğini sağlayamayacağı gibi, konumunun doğası gereği bu birliği böler. Zira ulusal istemlerin en devrimci bir ele alınışı bile, kendi başına işçiler için birleştirici bir temel oluşturmaz. Ancak ortak sınıf çıkarları ve amaçları üzerine oturtulmuş, onun bir parçası olarak ele alınmış ve onunla uyumlulaştırılmış bir "ulusal program"dır ki, farklı uluslardan işçiler için birleştirici ve kaynaştırıcı bir zemin olabilir.

Kuşkusuz proletaryanın mücadele ve örgüt birliği, soruna marksist dünya görüşünden ve proletaryanın sınıf amaçlarından bakmanın ortaya çıkardığı bir genel ilkedir. Bunu pratikte başarıyla gerçekleştirebilmek ise, ulusal baskıya ve eşitsizliklere karşı mücadele etmek, ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkı doğrultusunda içtenlikle ve kararlılıkla mücadele etmek ölçüsünde olanaklıdır. Bu mücadele olmaksızın, ezen ulusa karşı haklı bir güvensizlik ve kendi ulusunun meşru hakları konusunda haklı bir hassasiyet içinde olan ezilen ulusa mensup bir işçinin, ezilen ulus milliyetçiliğinin tuzağına düşmesini, sınıfsal ülküleri ulusal ülkelere feda etmesini önlemek olanaksızdır. Bu durum, ulusal soruna ilişkin marksist programın bir **bütün** olduğunu, onun ortaya çıkardığı ikili görevlerin de bu bütünlüğü içinde kavranması gerektiğini gösterir.

Türkiye devrimci hareketinin yakın geçmişteki deneyimi

ile bugünkü deneyimi birarada ele alındığında, ulusal sorunun marksist ele alınışına ilişkin önemli çarpıklıklardan birisinin, kendini bu ikili görevin **bütünlüğünü** doğru kuramamakta gösterdiği görülür.

Geçmişte, '80 öncesi dönemde ve kuşkusuz yakın zamana kadar, belirli bir devletin sınırları içinde bulunduğu sürece milliyet ayrımı gözetmeksizin tüm işçi sınıfının ortak mücadele ve örgütlenmesi doğru ilkesinden hareketle, ezilen ulusun içinden çıkan ve kuşkusuz proletarya dışı sınıflara, esas olarak da Kürt küçük-burjuvazisinin ulusal özlemlerine denk düşen, fakat bütünüyle haklı ve meşru bir temele sahip olan, ayrı örgütlenme ve mücadele eğilimlerinin karşısına çıkılıyordu. Farklı uluslardan işçilerin çıkar ve amaç birliği sorunu, ezilen ulusun meşru haklarının karşısına, kendi kaderini tayin hakkının **bu belli bir tarzda** (ayrı örgütlenme ve mücadele) kullanılmasının karşısına çıkarılabiliyordu. Birincisi adına, ikincisi karşısında gerici bir tahammülsüzlük gösterilebiliyordu. Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı sorunu karşısında belli sınırlar içinde bir tutarsızlığın ifadesi olan bu durum kuşkusuz yalnızca ideolojik bir kavrayışsızlığın ürünü değildi. Aynı zamanda, sol Kemalizmden gelen tarihsel etkilerin ve devrimci hareketin küçük-burjuva toplumsal zaafalarının bir yansıması idi. Söz konusu dönem boyunca, genel olarak demokrasi mücadelesi söz konusu olduğunda küçük-burjuva demokratizmini aşamayan devrimci hareketin, özel olarak ulusal sorun söz konusu olduğunda "sosyalizm" adına bu tür bir tutarsızlığa düşmesi olgusunu, bu sonuncu duruma bir kanıt saymak gerekir.

Yeni dönemde ise kavrayışsızlık bir başka türlü, bu kez tersinden kendini göstermektedir. Bu kez de, meşru haklara, kendi kaderini tayin hakkına yapılan vurgu ve PKK önderliğindeki devrimci ulusal harekete verilen haklı destek, ulusal ayrım gözetmeksizin tüm Türkiye işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliği ilkesinin ele alınışında bir zaafa yolaçabilmekte-

dir. Pratik gelişmelerin bugünkü seyri, ideolojik farkların bulanıklaşması doğrultusunda bir etki yapabilmektedir. Oysa sorun pratik değil, fakat ilkeseldir. Bu yanı sıra düşünülmesinde, geçmiş şartlanmaların etkisinden kurtulmanın ve geçmişten gelen ezikliğin yola geçtiği tersten savrulmaların olduğu kadar, Kürt devrimci ulusal hareketinin ulaştığı gelişme düzeyinin yarattığı ideolojik baskının da payı var.

Ulusal sorunun sözkonusu olduğu her durumda, özellikle ezilen ulus cephesinde, sınıfsal gerçeklerin kararmasına uygun bir ortam oluşabilmektedir. Ulusal hak ve istemlerin ulusun farklı sınıflarını birleştirebilen ortak niteliği, bunun zeminini oluşturmaktadır. Kürt ulusal hareketinin şimdiki gelişme döneminde olduğu gibi, ulusal uyanış ve mücadele yıllarca bastırılmış ulusal duyguların görülmedik düzeyde bir kabarmasına yolaçabilmekte, bu ise, “ulus” ve “ulusal haklar” vurgusu içinde, sınıf ve sınıfsal çıkarlar gerçeğini karartabilmektedir. Bu anlamda, bu dönemin yaygın “Kürtler” vurgusu, bir tür ulusal popülizmi yansıtmaktadır.

Fakat kuşku yok, tüm geri bıraktırılınışığına rağmen, Kürdistan’da kapitalizm bir hayli mesafe almıştır ve “Kürtler” artık modern sınıflardan oluşan bir ulustur ve kendi içlerinde uzlaşmaz sınıf çıkarlarıyla bölünmüş durumdadırlar. Modern sınıflara bölünmüş bir ezilen ulus sözkonusu olduğunda ise, ulusal haklar sorunu objektif olarak ortak bir dava gibi görünse bile, **her bir sınıfın bu soruna yaklaşımı ve çözüm önerisi farklıdır.** Bu farklılığı yaratan, doğal olarak, sınıf konumu ve çıkarlarındaki farklılıktır. Ulusal soruna bakış ve ulusal istemler, **sınıf çıkarları prizmasından yansıyarak,** şu veya bu “ulusal program” şeklini alır. En genel çerçevede ele alındığında ulusal hareket içinde tanımlanabilecek belli başlı siyasal akımlar (partiler, gruplar vb.) arasındaki temel farklılıklar, özünde, ezilen ulusun farklı sınıflarının, ulusal soruna kendi farklı sınıfsal konum ve çıkarlarından bakmasının politik ifadeleri olmaktan

başka bir anlam taşımaz. Ulusal hareketin iç bölünmesi. Kürdistan'daki sınıfsal bölünmenin bir tezahürüdür. Kürt büyük burjuvazisinin, aşiret reislerinin, toprak ağalarının, şeyhlerinin ulusal harekete düşmanlığı da, aynı şekilde, kendine uygun bir sınıfsal mantığa sahiptir. Ulusal istem ve özlemleri, görünürde sınıfsal kaygılardan uzak ve en saf biçimiyle ülküleştiren küçük-burjuvazi bile, ulus içinde **ulusal istemlere dayalı** bir ulusal uzlaşma zemini arayan bu tutumuyla, aslında kendi **ara sınıf konumunu** yansıtmış olmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında, bugünkü devrimci ulusal hareketin, gerçekte “Kürtler” içindeki bir sınıfsal kutuplaşmanın ifadesi ve temsilcisi olduğu tartışma götürmez. Köylü hareketine ve giderek kent küçük-burjuvazisi ve yoksullarına dayanan toplumsal karakteri, devrimci siyasal kimliği, önderliğinin sosyalizme yönelik eğilimi, tüm bunlar bu sınıfsal kutuplaşmayı açıkça yansıtıyor ve hareketi Kürt feodal-burjuva sınıflarından ayırıp Türk emekçi sınıflarına yaklaştırıyor.

Fakat yine de bu, bu halkçı-devrimci taban üzerinde bile ulusal hareketin heterojen sınıf yapısını ortadan kaldırmıyor. Belki daha da önemlisi, hareket geliştiği ölçüde, hiç değilse şimdiki seyri gözetildiğinde, henüz zayıf da olsa, ara sınıfları da içine alarak bu heterojen yapısını da birlikte geliştiriyor. “Ulusal Kurtuluş Cephesi” mantığı içinde bu doğal görünebilir ve kuşkusuz bir bakıma öyledir de. Her ulusal hareket kendi dar sınırları içinde ulusun farklı sınıf ve tabakalarını bir araya toplar, bu çerçevede bir ittifak ve uzlaşmayı temsil eder. Bugün Türkiye Kürdistanı'nda bu bir somut gerçeklik olarak yaşanmaktadır.

Nedir ki nesnel olarak Türkiye'nin geneline hakim modern sınıf ilişkileri içinde şekillenmiş olan ve öteki milliyetlerden işçilerle üretim süreci içinde kaynaşmış bulunan Kürt işçi sınıfı, kendini ulusal istemlerin ve mücadelenin dar platformunda değil, sınıfsal mücadele ve amaçların geniş platformunda ve tüm

öteki milliyetlerden sınıf kardeşleriyle birlikte ifade etmek durumundadır. Sınıfsal konumu ve çıkarları, sosyalist idealleri, enternasyonalist bakışı, bunu gerektirir. Bu ise **mücadele ve örgüt birliği** ilkesinde anlamını bulur. Kürt işçisinin buna aykırı her tutumu, kendi sınıf konumu, çıkarları ve amaçları konusundaki bilinçsizliğinin ya da yeterli bir politik sınıf bilincinden yoksunluğunun göstergesi olabilir ancak.

Kürt işçisi ulusal istemlere elbette kayıtsız kalamaz. Herşey bir yana, ezilen ulusun bir mensubu olarak, ulusal baskı ve eşitsizlikler bizzat onu da dolaysız olarak etkilemektedir. Fakat o, ulusal istemlerin kendi içinde sınırlandırılmasına ve amaçlaştırılmasına karşı durabilecek biricik devrimci enternasyonalist sınıfın bir bireyi olarak, ulusal soruna içinden değil dışarıdan, ulusal çitleri aşan proleter sınıf konumundan bakar. Ulusal soruna tepkisini sınıfsal tepkisinin bir uzantısı olarak ve genel sınıf çıkarlarıyla uyum içinde ifade eder. Böyle olunca, sınıf bilincine sahip bir Kürt işçisinin ulusal hareket içinde eriyen, ya da onunla özdeşleşen dar amaçları olamaz. Kürt işçisi ulusal soruna ilişkin tutumunu proleter sınıf mücadelesinin genel amaçları içinde anlamlandırır. “Kürtler”in karşı karşıya bulunduğu ulusal özgürlük sorunu ile Türkiye işçi sınıfının karşı karşıya bulunduğu sosyalizm sorunu arasındaki ilişkiyi, bu ikinciden giderek ve bu temel üzerinde kavrar. Bu, belli bir devletin (somentta TC’nin) sınırları içinde milliyet farkı gözetmeksizin tüm Türkiye işçi sınıfının mücadele ve örgüt birliği ilkesinde ifade-sini bulur.

Soruna işçi sınıfının tarihsel amaçları ve sosyalizmin genel çıkarları açısından bakan komünistler, mücadele ve faaliyetlerini bu perspektif içinde sürdürürler. Bu ikili görevin öteki boyutuyla, ulusların tam hak eşitliği ve kendi kaderini tayin hakkı için kararlılıkla mücadele etmek göreviyle, hiçbir biçimde çelişmez. Tersine, ancak bu ikincisinde yeterli içtenlik ve kararlılık sergilendiği ölçüde, birincisinde, ezen ve ezilen ulus-

tan proleterlerin sınıf birliğini sağlama çabasında, başarı sağlanabilir. Bu iki görevi birbiriyle bağdaştırabilmek, ulusal soruna ilişkin proleter devrimci politikanın en kritik alanlarından biridir.

Ulusal hareketin son 14 yıllık gelişimi, saf ulusal istemlere dayalı bir mücadelenin sorunu çözüm gündemine getirebileceğini, fakat onu çözmeye güç yetiremeyeceğini açıklıkla göstermiştir. “Siyasal çözüm” arayışlarının kendisi gerçekte bu noktadaki çözümsüzlüğün bir itirafından başka bir şey değildir. Sorun kendini Türkiye’nin genel toplumsal ilişkileri içinde göstermektedir, çözüm de ancak kendini sınıfsal güç ilişkilerinin bu genel tablosu içinde üretebilir. Elbette amaçlanan sorunun biricik gerçek çözümü olan devrime dayalı bir çözüm olacaksa eğer...

***Ulusal Sorun ve Devrim,** bu çerçeveye oturan bir değerlendirme, çözümleme, eleştiri ve çözüm çabasının ifadesidir.*